

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ**

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ТРОЙЧУК РУСЛАН ДМИТРОВИЧ

УДК 342.951: 336.1. 072.2 (477)

**ДИСЕРТАЦІЯ
АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИМОГ
ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ**

081 – Право

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ **Р.Д. Тройчук**

Науковий керівник – **Костюк Володимир Леонідович**, кандидат юридичних
наук, старший науковий співробітник

Київ – 2022

АНОТАЦІЯ

Тройчук Р.Д. Адміністративна відповідальність за порушення вимог фінансового контролю. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2022.

У дисертації запропоновано вирішення наукового завдання, яке полягає в комплексному дослідженні сутності та особливостей адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, обґрунтуванні напрямків і шляхів вдосконалення адміністративного законодавства та правозастосування у цій сфері.

Основна частина дисертації містить вступ, три розділи, що охоплюють сім підрозділів, висновки.

У Розділі 1 *«Теоретико-методологічні та правові засади адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю»* здійснено аналіз наукових публікацій, які стосуються адміністративно-правових заходів протидії корупції, застосування заходів фінансового контролю та адміністративної відповідальності за правопорушення його вимог. Підкреслюється, що на сьогодні залишається малодослідженою проблематика адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, яка на рівні дисертаційного дослідження фактично не розглядалася. Лише окремі питання порушення поліцейськими вимог фінансового контролю були предметом досліджені у 2016 році А. В. Титко.

Визначається, що на сьогодні залишається низка науково не досліджених тематик, які стосуються адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, зокрема, уточнення часу з якого настає адміністративна відповідальність за порушення вимог фінансового контролю; визначення документів, які повинні долучатися до адміністративних протоколів про порушення вимог фінансового контролю; встановлення обставин, які

необхідно виявляти під час складання адміністративних протоколів про порушення вимог фінансового контролю; дослідження особливостей притягнення інших категорій осіб до адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю; з'ясування обставин, які повинен встановити суд під час судового розгляду протоколу про порушення вимог фінансового контролю тощо. Обґрунтовано необхідність використання історико-правового, діалетичного, статистичного, формально-логічного методів, системного аналізу, системно-структурний та інших методів дослідження під час написання дисертації з урахуванням специфіки теми, мети і завдання дослідження. Вказане сприяло розробленню пропозицій щодо практичного застосування отриманих результатів, обґрунтуванню проєктів нормативно-правових актів щодо врегулювання виявлених недоліків притягнення до адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю.

Досліджено історичний процес становлення правової системи декларування доходів в нашій державі та запровадження адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, який умовно поділено на чотири етапи: перший – з 1993 року по 2009 рік; другий – з 2009 року по 2010 рік; третій – з 2011 року по жовтень 2014 року; четвертий – після 14 жовтня 2014 року та продовжується реалізуватися по теперішній час. Визначається нормативні акти, які регламентують: створення ЄДРД, формування, зберігання, обробку, автоматизовану перевірку та опублікування результатів подання декларацій; роз'яснення щодо правил та вимог подання суб'єктами електронних декларацій; визначення посад з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків; діяльності уповноважених суб'єктів, які наділені правом перевіряти своєчасність подання декларацій; проведення перевірок та службових розслідувань за результатами несвоєчасного подання декларацій порядку оформлення протоколів за порушення вимог фінансового контролю тощо.

У Розділі 2 «Юридичний склад порушення вимог фінансового контролю» надається характеристика основних елементів складу порушення вимог фінансового контролю: об'єкту, об'єктивної сторони, суб'єкту та суб'єктивної сторони. Надається авторські визначення понять «загальний об'єкт порушення вимог фінансового контролю», «родовий об'єкт порушення вимог фінансового контролю», «безпосередній об'єкт порушення вимог фінансового контролю». Складовою частиною об'єкта порушення вимог фінансового контролю є предмет, який в залежності від частин статті 172⁶ КУпАП, буває різний: декларація, відомості про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента, відомості про суттєві зміни у майновому стані, завідомо недостовірні відомості, які зазначені у декларації.

Об'єктивна сторона порушення вимог фінансового контролю є зовнішньою стороною правопорушення, має обов'язкові ознаки (діяння у формі дії або бездіяльності). В роботі розкрито основні ознаки об'єктивної сторони порушення вимог фінансового контролю в залежності від диспозиції частин ст. 172⁶ КУпАП, які характеризуються як дією (частини 1, 3 та 4), так і бездіяльністю (частина 2 та 3). У розділі надано визначення часу, з якого настає адміністративна відповідальність за несвоєчасне подання декларації в залежності від їх видів, суб'єктів та часу подання, а також за неповідомлення та несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані.

Суб'єкт порушення вимог фінансового контролю спеціальний, який у загальному розумінні – це посадові та службові особи органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які відповідно до чинного законодавства зобов'язані подавати декларацію (щорічну декларацію, декларацію перед звільненням, декларацію після звільнення). Надано кваліфікацію суб'єкта правопорушення в залежності від частин зазначеного адміністративного правопорушення.

Вина, як одна зі складових суб'єктивної сторони, в усіх частинах 172⁶ КУпАП визначається лише у формі умислу (прямого чи непрямого). Мотив для

кваліфікації вказаного адміністративного правопорушення значення не має. Наведено перелік поважних причин, які в окремих випадках судом можуть характеризувати у особи відсутність умислу на несвоєчасне подання декларації чи повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані. При притягнення до відповідальності за подання завідомо недостовірних відомостей у декларації необхідно довести наявність такого умислу, а саме те, що суб'єкт декларування усвідомлював недостовірність відомостей, які він зазначив у декларації

У Розділі 3 *«Особливості провадження у справі про порушення вимог фінансового контролю та застосування заходів адміністративного стягнення»* визначено стадії у справах про адміністративні правопорушення про порушення вимог фінансового контролю: 1) здійснення адміністративного розслідування (виявлення та фіксація факту порушення вимог фінансового контролю), складання протоколу за його результатами та направлення його в суд; 2) розгляд справи про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю у суді й прийняття відповідного судового рішення (постанови); 3) перегляд справи про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю у зв'язку з оскарженням судового рішення (постанови) у справі; 4) виконання судового рішення (постанови) про накладення адміністративного стягнення щодо порушення вимог фінансового контролю.

Визначено перелік документів, які суд може визнати доказами під час розгляду адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172⁶ КУпАП, та який умовно можна класифікувати за предметом доказування: підтверджують або спростовують наявність самої події порушення вимог фінансового контролю; встановлюють або спростовують винність особи, яка порушила вимоги фінансового контролю; характеризують особу, яка притягається до адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, з подальшим визначенням обставини, які помякшують або обтяжують відповідальність; обставини, за яких неможливе провадження у

справі щодо порушення вимог фінансового контролю (якщо є такі). Узагальнено недоліки, які мали місце при складенні протоколів про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю.

Розглядаючи порядок та особливості судового розгляду адміністративних справ про порушення вимог фінансового контролю, визначено обов'язкові елементи, які повинна містити постанова по справі про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю. Підкреслюється, що у законодавстві не закріплено визначення малозначного правопорушення та відсутні вказівки на його ознаки. При цьому перевага для порушника у разі закриття справи за малозначністю у тому, що поряд із уникненням особи від сплати штрафу, суд не визнає її винною у вчиненні корупційного адміністративного правопорушення. Узагальнено обставини, які були враховані судом та у подальшому сприяли закриттю справи у зв'язку із малозначністю правопорушення. Надано аргументовано пропозиції до КУпАП щодо необхідності скасування такого виду санкцій як «конфіскація доходу чи винагороди», яка передбачена у частині 3 ст. 172^б КУпАП та суперечить ст. 29 КУпАП, не відповідає змісту об'єкту та предмету адміністративного делікту щодо порушення вимог фінансового контролю.

За результатами проведеного дослідження розроблено теоретичні положення та практичні рекомендації щодо застосування положень КУпАП під час порушення вимог фінансового контролю.

Ключові слова: фінансовий контроль, декларування, адміністративна відповідальність, правопорушення, пов'язані з корупцією, юридичний склад адміністративного правопорушення.

ANNOTATION

Troichuk R.D. Administrative responsibility for violation of financial control requirements. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the doctor of philosophy on a specialty 081 – the Law. – National Academy of Internal Affairs, Kyiv, 2022.

The dissertation proposes a solution to the scientific task, which consists in a comprehensive study of the essence and features of administrative responsibility for violating of financial control requirements, substantiation of directions and ways of improving administrative legislation and law enforcement in this area.

The main part of the dissertation contains an introduction, three sections covering seven subsections, and conclusions.

In Section 1 «Theoretical-methodological and legal principles of administrative responsibility for violation of financial control requirements» an analysis of scientific publications related to administrative and legal measures to combat corruption, application of financial control measures and administrative responsibility for violation of its requirements was carried out . It is emphasized that the problem of administrative responsibility for violation of financial control requirements, which was not actually considered at the level of the dissertation research, remains understudied today. In 2016, A. V. Titto researched only some issues of violation of financial control requirements by the police officers.

It is determined that today there are a number of scientifically unresearched topics that relate to administrative responsibility for violation of financial control requirements, in particular, clarification of the time from which administrative responsibility for violation of financial control requirements begins; determination of documents that must be attached to administrative protocols on violations of financial control requirements; establishment of circumstances that must be identified during the preparation of administrative protocols on violations of financial control requirements; study of the peculiarities of holding other categories of persons to

administrative liability for violation of financial control requirements; elucidation of the circumstances to be established by the court during the trial of the protocol on violation of financial control requirements, etc. The need to use historical-legal, dialectical, statistical, formal-logical methods, system analysis, system-structural and other research methods during the writing of the dissertation, taking into account the specifics of the topic, goal and task of the research, was substantiated. This contributed to the development of proposals for the practical application of the obtained results, the substantiation of projects of legal acts on the settlement of identified shortcomings of administrative liability for violation of financial control requirements.

It was studied the historical process of the formation of the legal system of income declaration in our country and the introduction of administrative responsibility for violation of financial control requirements, and it is conditionally divided into four stages: the first – from 1993 to 2009; the second – from 2009 to 2010; the third – from 2011 to October 2014; the fourth – after October 14, 2014 and its implementation continues until now. Regulatory acts are defined, they regulate: creation of URPI (Unified register of pre-trial investigations), formation, storage, processing, automated verification and publication of the results of (income) declaration submission; clarification regarding the rules and requirements for submission of electronic declarations by subjects; determination of positions with a high and increased level of corruption risks; the activity of the authorized subjects, which has the right to check the timeliness of the submission of declarations; carrying out inspections and official investigations based on the results of untimely submission of declarations in the procedure of issuing the protocols for violation of financial control requirements, etc.

Section 2 «Legal composition of violation of financial control requirements» provides a description of the main elements of the composition of violation of financial control requirements: the object, the objective side, the subject, and the subjective side. The authors' definitions of the terms «general object of violation of financial control requirements», «generic object of violation of financial control

requirements», «direct object of violation of financial control requirements» are provided. A constituent part of the object of violation of the requirements of financial control is the subject, which, depending on the parts of Article 172⁶ of the Code of Administrative Offenses of Ukraine, can be different: a declaration, information about opening a currency account in a non-resident bank institution, information about significant changes in property status, notoriously unreliable information that specified in the declaration.

The objective side of the violation of financial control requirements is the external side of the offense, it has mandatory features (committed in the form of action or omission). The work reveals the main signs of the objective side of the violation of financial control requirements, depending on the disposition of parts of Art. 172⁶ of the Code of Administrative Offenses, which are characterized both by action (parts 1, 3 and 4) and by omission (parts 2 and 3). The section defines the time from which administrative responsibility for late submission of declarations, depending on their types, subjects and time of submission, as well as failure to notify and late notification of opening a foreign currency account in a non-resident bank institution or significant changes in property condition.

The subject of violation of financial control requirements is special, which in the general sense are officials and employees of state authorities and local self-government bodies who, in accordance with current legislation, are required to submit a declaration (annual declaration, declaration before dismissal, declaration after dismissal). The qualification of the subject of the offense is provided depending on the parts of the specified administrative offense.

Guilt, as one of the components of the subjective side, is defined in all parts of 172⁶ of the Code of Administrative Offenses only in the form of intent (direct or indirect). The motive for the qualification of the specified administrative offense is irrelevant. A list of valid reasons is given, which in some cases the court may characterize a person as having no intention of late submission of a declaration or notification of the opening of a currency account in a non-resident bank institution or of significant changes in property status. When bringing to responsibility for the

submission of knowingly inaccurate information in the declaration, it is necessary to prove the presence of such an intention, namely that the subject of the declaration was aware of the unreliability of the information that he stated in the declaration.

Section 3 «Peculiarities of proceedings in the case of violation of financial control requirements and the application of administrative penalty measures» defines the stages in cases of administrative offenses of violation of financial control requirements: 1) conducting an administrative investigation (detection and recording of the fact of violation of financial control requirements), drawing up a protocol according to its results and submitting it to court; 2) litigation of an administrative offense regarding the violation of financial control requirements in court and adoption of a corresponding court decision (statement); 3) review of the administrative offense case regarding the violation of financial control requirements in connection with the appeal of the court decision (statement); 4) execution of a court decision (statement) on the imposition of an administrative fine for violation of financial control requirements.

The list of documents that the court can admit as evidence during the hearing of an administrative offense under the Art. 172⁶ of the Code of Administrative Offenses of Ukraine, and which can conditionally be classified according to the subject of proof: confirm or deny the existence of the very event of violation of financial control requirements; establish or deny the guilt of a person who violated the requirements of financial control; characterize a person who is held administratively liable for violating financial control requirements, with further determination of circumstances that mitigate or aggravate liability; circumstances under which it is impossible to proceed with the case regarding the violation of financial control requirements (if any). Shortcomings that occurred during the preparation of administrative offense protocols regarding violation of financial control requirements were summarized.

Considering the procedure and features of hearing of administrative cases on violation of financial control requirements, it have been determined mandatory elements that must be contained in a statement on an administrative offense regarding

violation of financial control requirements. It is emphasized that the definition of a minor offense is not fixed in the legislation and there are no indications of its signs. At the same time, the advantage for the violator in the case of closing the case for insignificance is that, along with avoiding the payment of a fine, the court does not find him guilty of committing a corruption administrative offense. Circumstances that were taken into account by the court and subsequently contributed to the closure of the case due to the insignificance of the offense are summarized. Argued proposals to the Code of Administrative Offenses regarding the need to cancel such sanctions as «confiscation of income or remuneration», under part 3 of Art. 172⁶ of the Code of Administrative Offenses and which contravenes Art. 29 of the Code of Administrative Offenses, does not correspond to the content of the object and subject of the administrative delict regarding violation of financial control requirements.

Based on the results of the research, theoretical provisions and practical recommendations were developed regarding the application of the provisions of the Code of Administrative Offenses in case of violation of financial control requirements.

Key words: financial control, declaration, administrative responsibility, offenses related to corruption, legal composition of an administrative offense.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ,

Статті в наукових фахових виданнях України:

1. Тройчук Р. Д. Об'єкт порушення вимог фінансового контролю. *Право і безпека*. 2022. № 1. (84). С. 196-206. DOI : <https://doi.org/10.32631/pb.2022.1.20>.

URL: <http://pb.univd.edu.ua/index.php/PB/article/view/584/455>

2. Тройчук Р. Д. Особливості здійснення фінансового контролю в умовах воєнного стану. *Наше право*. 2022. № 2. С. 164-171. DOI : <https://doi.org/10.32782/NP.2022.2.23>

URL: http://nashe-pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/NP-2022-2/NP_2022_2_164.pdf

3. Тройчук Р.Д. Встановлення часу, з якого настає адміністративна відповідальність за несвоєчасне подання декларації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 5. С. 708–712. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-5/172>

URL: http://lsej.org.ua/5_2022/172.pdf

4. Тройчук Р.Д. Суб'єктивна сторона порушення вимог фінансового контролю. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2022. Випуск 2. С. 233–240. DOI: <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2022.2.37>.

URL: <http://nvppp.in.ua/vip/2022/2/37.pdf>

праці апробаційного характеру:

5. Тройчук Р. Д. Предмет порушення вимог фінансового контролю. *Інтеграція теорії у практику: проблеми, пошуки, перспективи*: матеріали міжнар наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 05 листопада 2021 р.) / гол. ред. О. М. Тогочинський; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2021. С. 196-199.

6. Тройчук Р.Д. Староста – посада, яка повинна бути віднесена до переліку посад з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків. *Реалізація*

державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі [Текст] : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 9–10 груд. 2021 р.) / [редкол. : В. В. Чернєй, С. Д. Гусарєв, С. С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. С. 446-447.

7. Тойчук Р. Д. Щодо поважних причин, які впливають на не подання або на не своєчасне подання декларації. *Протидія корупції: правове регулювання і практичний досвід*: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 3 груд. 2021 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, наук. парк «Наука та безпека». Харків : ХНУВС, 2021. С. 130-133.

8. Перевірка публічних службовців на доброчесність: аналітичний огляд. Костюк В. Л., Жук О.М., Мозоль В.В. та ін. : Нац. акад. внутр. справ, 2022. 78 с.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	16
ВСТУП.....	17
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ.....	26
1.1. Теоретико-методологічні засади та стан наукових досліджень проблем адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю.....	26
1.2. Генезис адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю.....	43
Висновки до розділу 1.....	62
РОЗДІЛ 2. ЮРИДИЧНИЙ СКЛАД ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ.....	64
2.1. Об'єкт порушення вимог фінансового контролю.....	64
2.2. Об'єктивна сторона порушення вимог фінансового контролю.....	80
2.3. Суб'єкт порушення вимог фінансового контролю.....	105
2.4. Суб'єктивна сторона порушення вимог фінансового контролю.....	133
Висновки до підрозділу 2.....	149
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО СТЯГНЕННЯ.....	151
3.1. Провадження у адміністративних справах про порушення вимог фінансового контролю.....	151

3.2. Судовий розгляд адміністративних справ про порушення вимог фінансового контролю.....	171
Висновки до розділу 3.....	193
ВИСНОВКИ	195
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	204
ДОДАТКИ	242

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ВССУ	Вищий спеціалізований суд України
ВСУ	Верховний Суд України
ЄДРД	Єдиний державний реєстр декларацій
ЄСПЛ	Європейський суд з прав людини
ЗМІ	засоби масової інформації
КК	Кримінальний кодекс
КУпАП	Кодекс України про адміністративні правопорушення
ООН	Організація Об'єднаних Націй
ПВСУ	Пленум Верховного Суду України
ПК	Податковий кодекс
ППВСУ	Постанова Пленуму Верховного Суду України
ЦК	Цивільний кодекс

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Формування в Україні громадянського суспільства, її становлення як демократичної, соціально-правової держави, розвиток міжнародного співробітництва безпосередньо пов'язані з нормальним функціонуванням органів державної влади та місцевого самоврядування, апарату управління підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, інших осіб, які надають публічні послуги. Разом з цим, корупція на сьогодні являє собою величезну загрозу правовим нормам, демократії, правам людини, соціальній справедливості, перешкоджає економічному розвитку країни та ставить під загрозу стабільність демократичних інститутів.

Одним із найважливіших завдань правоохоронних органів України є забезпечення ефективної протидії корупційним проявам, у тому числі шляхом притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності.

Ключовим заходом на шляху створення чіткої законодавчої та інституційної платформи для формування та реалізації антикорупційної політики є моніторинг та контроль за декларуванням майна, доходів, витрат та зобов'язань фінансового характеру. Тому в цьому аспекті адміністративна відповідальність за порушення вимог фінансового контролю є необхідним заходом у запобіганні та протидії правопорушенням, пов'язаних з корупцією.

Аналіз результатів розгляду місцевими загальними судами справ про порушення вимог фінансового контролю у період 2018–2021 років засвідчує про високій рівень закриття таких справ у зв'язку із закінченням строків накладення адміністративного стягнення (ст. 38 КУпАП) (5270 справ з 30224 розглянутих судами (17,5 %), а також у зв'язку з малозначністю правопорушення (2532 справ з 30224 розглянутих судами (8,4%))¹.

Це зумовлює потребу у розробленні наукових положень щодо вдосконалення нормативно-правового регулювання виявлення порушень

¹ Аналітичний огляд Верховного Суду про здійснення правосуддя. Офіційний сайт Верховного Суду. URL: <https://supreme.court.gov.ua/>

встановленого порядку подання декларації та практичних рекомендацій з притягнення осіб, які порушують вимоги фінансового контролю, до адміністративної відповідальності, що і обумовлює актуальність цієї роботи.

Дослідження деяких положень у яких розкриваються запровадження різноманітних адміністративно-правових заходів протидії корупції у різний час здійснювалися О. Г. Боднарчуком, А. В. Гайдуком, В. Е. Гедульяновим, Д. В. Гудковим, М. І. Мельником, С. С. Рогульським, Р. М. Тучаком, Т. В. Хабарової, І. І. Яцківим, А. О. Яфонкіним та ін. Що стосується різних аспектів застосування заходів фінансового контролю та адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією, вони були предметом дослідження у наукових працях Ю. В. Борисової, Д. І. Йосифовича, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова, О. І. Лавренової, Є. О. Лаврентєва, О. Є. Панфілова, С. В. Петкова, Ю. О. Рєви О. В. Терещук, А. В. Титко, К. Є. Цабека, М. І. Хаврюнюка та інших правників.

Разом з тим, слід відмітити, що хоча результати проведених досліджень були спрямовані на наукове вирішення проблем адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, проте залишається низка не вирішених проблем: уточнення часу з якого настає адміністративна відповідальність за порушення вимог фінансового контролю; визначення документів, які повинні долучатися до адміністративних протоколів про порушення вимог фінансового контролю; встановлення обставин, які необхідно виявляти під час складання адміністративних протоколів про порушення вимог фінансового контролю; з'ясування обставин, які повинен встановити суд під час судового розгляду протоколу про порушення вимог фінансового контролю тощо, що визначає актуальність обраної проблеми, її наукову, теоретичну та практичну значущість.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний напрям дослідження ґрунтується на положеннях Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722/2019; основних завдань реалізації стратегічних цілей,

передбачених Стратегією комунікацій у сфері запобігання та протидії корупції, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2017 р. № 576-р; п. 16 Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11 червня 2020 р. № 454; Пріоритетних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2018–2020 рр. (рішення Вченої ради від 26 грудня 2017 р., протокол № 28).

Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 12 листопада 2020 р. (протокол № 22) та включено до Переліку тем дисертаційних досліджень з проблем держави і права Національної академії правових наук України (за № 482/2020).

Мета і завдання дослідження. *Метою роботи є визначення теоретичних основ та практичних засад, а також комплексне розв’язання практичних питань адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, а також розроблення пропозицій щодо удосконалення законодавства та практики його застосування в Україні.*

Реалізація зазначеної мети обумовила постановку та вирішення таких *завдань*:

- визначити теоретико-методологічні засади та стан наукових досліджень проблем адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю в Україні;
- встановити генезу адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю;
- визначити об’єкт та предмет порушення вимог фінансового контролю;
- розглянути ознаки об’єктивної сторони порушення вимог фінансового контролю;
- уточнити суб’єкт порушення поліцейськими вимог фінансового контролю в Україні;

- охарактеризувати особливості суб'єктивної сторони порушення поліцейськими вимог фінансового контролю в Україні;

- з'ясувати порядок провадження у адміністративних справах про порушення вимог фінансового контролю;

- визначити особливості судового розгляду адміністративних справ про порушення вимог фінансового контролю.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у зв'язку із здійснення фінансового контролю в Україні.

Предмет дослідження – адміністративна відповідальність за порушення вимог фінансового контролю.

Методи дослідження. Відповідно до поставленої мети та задач у роботі використано сукупність як загальних, так і спеціальних методів та прийомів наукового пізнання, застосування яких надало можливість усебічно проаналізувати об'єкт дослідження, а саме: *історико-правовий метод* допоміг з'ясувати генезис адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю в Україні (підрозділ 1.2.); за допомогою *діалектичного методу* вдалося дослідити положення про адміністративну відповідальність за порушення вимог фінансового контролю, з подальшим формулюванням висновків і пропозицій за темою дослідження (розділи 1-3); *дедуктивний та метод синтезу* надав можливість сформулювати визначення низку дефініцій, виокремити стадії адміністративного провадження у справах про порушення вимог фінансового контролю (розділи 1-3); *метод системного аналізу* надав змогу на підставі наукових публікацій правників здійснити аналіз конкретних елементів адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, що у подальшому сприяло простежити взаємозв'язок таких елементів, проаналізувати визначені у наукових публікаціях елементи юридичного складу адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, здійснити їх аналіз, що дозволило у подальшому узагальнити їх елементи та сформулювати власне наукове бачення об'єкту, предмету, об'єктивної сторони, суб'єкту, суб'єктивної сторони статті 172⁶

КУпАП (розділ 2). Використання *формально-логічного та системно-структурного методів* дозволило сформулювати визначення часу з якого настає адміністративна відповідальність за порушення вимог фінансового контролю, підтвердити твердження, що адміністративні правопорушення, передбачені статтею 172⁶ КУпАП, вчиняються лише з умисною формою вини (розділ 2).

Емпіричну базу дослідження становлять результати узагальнення адміністративної та судової практики, систематизовані матеріали офіційної статистичної звітності НАЗК, МВС України (Національної поліції), Верховного Суду щодо вчинених адміністративних правопорушень, передбачених статтею 172⁶ КУпАП, за період 2018–2021 рр., узагальнені результати вивчення 150 судових рішень Єдиного державного реєстру судових рішень, які винесено протягом 2017–2022 рр. за фактами порушення вимог фінансового контролю.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших в Україні комплексних досліджень теоретичних і практичних проблем адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, у якому сформульовано низку нових наукових положень, висновків та рекомендацій, зокрема:

вперше:

– визначено види документів, які можуть збиратися сторонами адміністративного провадження в справах про порушення вимог фінансового контролю та які суд може визнати доказами під час судового розгляду з метою: підтвердження або спростовання наявності самої події порушення вимог фінансового контролю; встановлення або спростовання вини особи; надання характеристики особі, яка притягається до адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, з подальшим визначенням обставини, які пом'якшують або обтяжують відповідальність; визначення обставини, за яких неможливе провадження у справі щодо порушення вимог фінансового контролю (якщо є такі) тощо;

– сформульовано особливості адміністративного провадження у справах про порушення вимог фінансового контролю, що пов'язані з визначенням змісту стадій та порядком регламентації дій, залучення різних за правовим статусом суб'єктів до їх реалізації, наявності строків їх здійснення та настання правових наслідків у зв'язку з їх невиконанням;

– визначено предмет порушення встановлених вимог фінансового контролю в залежності від частин статті 172⁶ КУпАП, зокрема: у частині першій – декларація суб'єкта декларування; у частині другій – відомості про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента суб'єктом декларування або членом його сім'ї та відомості про суттєві зміни у майновому стані суб'єкта декларування; у частині третій – декларація суб'єкта декларування, відомості про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента суб'єктом декларування або членом його сім'ї та відомості про суттєві зміни у майновому стані суб'єкта декларування; у частині четвертій – завідомо недостовірні відомості, які зазначені суб'єктом декларування у поданій ним декларації;

– обґрунтовано необхідність скасування такого виду санкцій як «конфіскація доходу чи винагороди», яка передбачена у частині 3 ст. 172⁶ КУпАП, так як вказана норма суперечить ст. 29 КУпАП та не відповідає змісту об'єкту та предмету адміністративного делікту щодо порушення вимог фінансового контролю;

удосконалено:

– розуміння про розподіл стадій адміністративного провадження у справах про порушення вимог фінансового контролю;

– характеристику та визначення переліку осіб, які можуть бути суб'єктами адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю;

– визначення поняття «загальний об'єкт порушення вимог фінансового контролю», «родовий об'єкт порушення вимог фінансового контролю», «безпосередній об'єкт порушення вимог фінансового контролю», «суб'єкт

порушення вимог фінансового контролю»;

– наукові погляди щодо визначення часу, з якого настає адміністративна відповідальність за несвоєчасне подання декларації в залежності від їх видів, суб'єктів та часу подання, а також за неповідомлення та несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані;

– теоретичні положення щодо визначення обов'язкових елементів, які повинні містити постанова у справі про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю;

дістало подальшого розвитку:

– положення до визначення елементів, які повинна містити постанова по справі про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю;

– встановлення недоліків, які виникають під час складання адміністративних протоколів про порушення вимог фінансового контролю;

– теоретичні положення щодо стану наукових досліджень проблем адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю;

– характеристика об'єктивна сторона порушення вимог фінансового контролю, яка характеризується зовнішнім проявом посягання на об'єкт, який охороняється адміністративно-правовою санкцією;

– позиція щодо визначення переліку поважних причин (обставин), які можуть бути визнані під час судового розгляду адміністративних справ про порушення вимог фінансового контролю як об'єктивно непереборними при несвоєчасному поданні декларації, неповідомленні або несвоєчасному повідомленні про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані, тобто не залежали від волевиявлення особи, пов'язані з дійсно істотними обставинами, перешкодами чи труднощами;

– наукові підходи щодо історичний процес становлення правової системи декларування в нашій державі та запровадження адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю;

– формулювання пропозицій щодо внесення змін до КУпАП та Закону України «Про запобігання корупції», спрямованих на удосконалення правового регулювання норм, що встановлюють адміністративну відповідальність за порушення вимог фінансового контролю.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані та викладені в дисертації положення, узагальнення, висновки та пропозиції впроваджені у:

– *практичну діяльність* антикорупційних підрозділів системи МВС України, а також під час проведення занять в системі службової підготовки Управління запобігання корупції МВС України (акт впровадження Управління запобігання корупції Міністерства внутрішніх справ України від 28 жовтня 2022 р.);

– *законотворчу діяльність* – при підготовці змін і доповнень до Кодексу України про адміністративні правопорушення (довідка Комітету з питань правоохоронної діяльності Верховної Ради України від 05 жовтня 2022 р. № 04-27/12-2022/169041);

– *освітній процес Національної академії внутрішніх справ* – у системі професійної освіти працівників внутрішньої безпеки, підрозділів запобігання корупції Національної поліції, підвищення кваліфікації поліцейських, при викладанні відповідних навчальних дисциплін та під час підготовки навчальних і методичних посібників, підручників, курсів лекцій (акти впровадження Національної академії внутрішніх справ від 10 лютого 2022 р.).

Особистий внесок здобувача. Положення, що викладені в дисертації та виносяться на захист, розроблені автором особисто. Наукові ідеї та розробки, що належать співавторам опублікованих робіт, у дисертації не використовуються. У аналітичному огляді «Перевірка публічних службовців на доброчесність» особистий внесок дисертанта становить 15 %.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення, висновки та результати дослідження оприлюднені автором у виступах на всеукраїнських та міжнародних науково-теоретичних і науково-практичних конференціях, засіданнях круглих столів, зокрема: «Інтеграція теорії у практику: проблеми, пошуки, перспективи» (м. Чернігів, 05 листопада 2021 р.), «Протидія корупції: правове регулювання і практичний досвід» (м. Харків, 03 грудня 2021 р.), «Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі» (м. Київ, 9–10 грудня 2021 р.).

Публікації. Основні теоретичні положення, висновки, та практичні рекомендації, що сформульовані в дисертації, відображено у 8 наукових публікаціях, серед яких чотири статті опубліковано у наукових виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук; трьох тезах доповідей, опублікованих у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій, а також у одному аналітичному огляді.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які містять 8 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (340 найменувань на 38 сторінках) і додатків (на 19 сторінках). Загальний обсяг дисертаційного дослідження становить 261 сторінку, з яких основного тексту – 187 сторінок.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

1.1. Теоретико-методологічні засади та стан наукових досліджень проблем адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю

Розв'язання проблеми корупції є не лише одним із пріоритетів для українського суспільства на сьогоденному етапі розвитку, а й засобом виживання нації і держави, про що яскраво засвідчила військова агресія Російської Федерації у 2022 році. Особливу небезпеку корупція представляє в тих сферах, від яких безпосередньо залежить повсякденна життєдіяльність – оборонна промисловість, збройні сили, забезпечення громадської безпеки, охорони здоров'я, освіти, житлово-комунальне господарство тощо. Оскільки саме в цих сферах чиновницький апарат своєю бездіяльністю підриває довіру суспільства до органів державної влади. Так утворюється свого роду «коренева система» корупції, яка живить її верхні ешелони [1].

Корупція тісно пов'язана з організованою злочинністю. Саме тому корупція стала реальною загрозою для національної безпеки та конституційного устрою України, насамперед вона є основною загрозою українській нації, зокрема політичним, економічним, правовим, моральним, культурним засадам її розвитку [2, с. 105]. Корупційні зв'язки все більше витісняють правові, етичні відносини між людьми й з аномалії поступово перетворюються в норму поведінки [3].

Не зважаючи на заходи, які проводять державні органи та громадські організації, масштаби корупції у нашій країні не зменшуються, про це свідчить

індекс сприйняття корупції, що формується на основі як корумпованості країн і територій, так й їх державного сектора [4]. Так, за результатами дослідження провідного всесвітнього громадського руху з протидії корупції «Transparency International», у 2014 році (індекс цього року включає 175 країн і територій) Україна посіла 142 місце (індекс 2,4) поряд з такими країнами як Коморські острови, Уганда [5]. У 2019 році результат Індексу сприйняття корупції для України знизився на дві позиції, як наслідок, Україна повернулась на рівень 2007 року [6]. Не дивлячись на не суттєве покращення у 2020 році показників Індексу сприйняття корупції суттєво (Україна набрала 33 бали і посіла 117 місце зі 180 країн) [7] у 2021 році вказаний показник знизився на один бал, і тепер Україна посідає 122 місце зі 180 країн. Поруч із Україною – африканська держава Есватіні (Свазіленд), яка також набрала 32 бали. На один бал випереджають Замбія, Непал, Єгипет, Філіппіни та Алжир – всі вони мають по 33 бали [8].

Так, за результатами проведеного у грудні 2019 року Соціологічною службою Центру Разумкова спільно з Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва загальнонаціонального соціологічного дослідження «Підсумки – 2019: громадська думка» [9] серед українських інституцій громадяни найбільше не довіряють судовій системі (баланс довіри-недовіри (– 62 %), політичним партіям (– 54 %), місцевим судам (– 53 %), комерційним банкам (– 51%), прокуратурі (– 50%), державному апарату, чиновникам (– 51 %), Верховному суду (– 42 %), Антикорупційному суду (– 42 %), Національному Агентству з запобігання корупції (– 40%), Спеціалізованій антикорупційній прокуратурі (– 40 %), НАБУ (– 36 %), Конституційному суду України (– 36 %). Згідно з результатами соціологічного дослідження «Барометр світової корупції» (Global Corruption Barometer), проведеного міжнародною організацією Transparency International у 2013 році, 36 % українців були готові вийти на вулицю, протестуючи проти корупції, у 2020 році ситуація практично не змінилася – таких осіб налічувалось 32,9 % [10]. Така негативна реакція сприйняття корупції громадянами пояснюється нездатністю новостворених

антикорупційних органів протидіяти корупції, виявляти корупційні правопорушення, зокрема, у вищих органах влади та притягувати винних осіб до відповідальності.

Слід зазначити, що в основних міжнародно-правових документах, присвячених протидії корупції, не надано їй визначення. Конвенція ООН проти корупції (2003) [11], Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (1999) [12] обмежуються переліком злочинів, які належать до корупційних. Поряд з цим у Конвенції ООН проти корупції (2003) [11], Кримінальній конвенції про боротьбу з корупцією (1999) [12], Цивільній конвенції про боротьбу з корупцією (1999) [13] – містяться дефінітивні норми, які після ратифікації цих документів нашою країною у 2005–2006 роках [14–16] стали обов’язковими для української правової системи.

Так, за визначенням Ради Європи, корупція являє собою хабарництво і будь-яку іншу поведінку осіб, яким доручено виконання певних обов’язків у державному чи приватному секторі, що веде до порушення обов’язків, покладених на них за статусом державної посадової особи, приватного співробітника, незалежного агента, і має метою одержання будь-яких незаконних вигод для себе та інших.

Також термін «корупція» визначається у Цивільній конвенції про боротьбу з корупцією Ради Європи (1999) [13], ратифікованій в Україні у 2005 році [15], як прямі чи опосередковані вимагання, пропонування, дачу або одержання хабара чи будь-якої іншої неправомірної вигоди або можливості її отримання, які порушують належне виконання будь-якого обов’язку особою, що отримує хабар, неправомірну вигоду чи можливість мати таку вигоду, або поведінку такої особи.

Натомість незважаючи на наукові перипетії та розбіжності у міжнародних колах, проаналізувавши міжнародні нормативно-правові акти ратифіковані Україною, законодавець у ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 р. [17], підійшов вірно до дефініції корупція, визначивши її як використання особою – суб’єктом корупції, наданих їй службових повноважень

чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, що є суб'єктом корупції, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [17].

З наведеного вбачається, що феномен «корупція» тісно пов'язаний з такими поняттями як «гроші», які стали виконувати функцію еквіваленту товару, який має свою специфічну функцію: компактні, не псуються і не потребують догляду або спеціального обслуговування, придатні для зберігання в затишному місці, мають відносно стабільну цінність і можуть бути використані у будь який час і будь якому місці. При всьому цьому гроші, які втілені у монети та банкноти маючи стандартизований вигляд, будучи випущеними за одним шаблоном, мають ще одну властивість – після втрати вони не можуть бути впізнані власником, на відміну від будь якої іншої матеріальної речі і тим самим розривають будь-який зв'язок права на власність, що також є зручним для корупціонерів [18, с. 23].

Одним із засобів вирішення проблем поширення корупції в нашій державі стало запровадження системи декларування для визначеної категорії осіб, які працюють чи є кандидатами для роботи в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, з одночасним здійсненням фінансового контролю за доходами та видатками осіб, які подали декларації, що також передбачає, зокрема, адміністративну відповідальність за порушення встановлених вимог фінансового контролю.

Перші наукові дослідження проблем здійснення фінансового контролю та адміністративної відповідальності за його порушення розпочинаються лише у 2000 роках, тобто майже через сім років після запровадження декларування у нашій державі відповідно до Закону України «Про державну службу» (1993) [19] та п'яти років після запровадження Законом України «Про боротьбу

з корупцією» (1995) [20] адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю. Так, О. В. Терещук у 2000 році в рамках дисертаційного дослідження з теми «Адміністративна відповідальність за корупційні діяння» [21] зробив одну з перших спроб розглянути проблеми адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень, пов'язаних з корупцією, зокрема й порушення вимог фінансового контролю. Ним досліджено сутність корупційних правопорушень, за які передбачено адміністративну відповідальність, об'єктивні та суб'єктивні ознаки корупційних правопорушень, особливості адміністративної відповідальності та її процесуальну форму реалізації. У той же час питання адміністративної відповідальності за вчинення порушення вимог фінансового контролю ним фактично не розглядалися, вказаний делікт був предметом розгляду у загальній структурі корупційних діянь.

Д. І. Йосифович здійснюючи дисертаційне дослідження «Адміністративна відповідальність посадових осіб органів місцевого самоврядування за вчинення корупційних діянь» (2009) [22] під час розгляду елементів юридичного складу адміністративних деліктів, пов'язаних з корупцією, лише надав поверхневу характеристику адміністративному делікту щодо порушенню вимог фінансового контролю.

Одна з перших спроб розгляду юридичного складу порушення вимог фінансового контролю та визначення вад вказаного адміністративного правопорушення знайшла своє відображення у роботі О. Є. Панфілова «Адміністративна відповідальність за корупційні правопорушення в Україні» (2013) [23]. Зокрема, дисертант у своїй роботі розвинув наукові позиції щодо особливостей провадження у справах про адміністративні корупційні правопорушення, а саме в частині визначення суб'єкта, об'єкта, суб'єктивної та об'єктивної сторін. Одночасно О. Є. Панфілов надав низку пропозицій щодо вдосконалення окремих норм КУпАП [24], які стосуються притягнення осіб до адміністративної відповідальності за корупційні правопорушення [23].

Поряд з цим науковець констатує, що «запобігання, виявлення та припинення адміністративних корупційних правопорушень залишаються низькими, оскільки ні Закон України «Про державну службу» [19], ні Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» [25], які діяли на той час, не передбачають процедури перевірки відомостей, зазначених у декларації про доходи, що подається державними службовцями. Так само ст. 172⁶ КУпАП [24] не передбачає відповідальності за декларування неправдивих відомостей. Таким чином, у разі виявлення даних, що не відповідають дійсності, у декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, поданій державним службовцем, він буде нести лише дисциплінарну відповідальність згідно з пунктом 7 частини 1 ст. 30 Закону «Про державну службу» [19] у вигляді звільнення з державної служби» [23] . Ним пропонуються зміни та доповнення до ст. 172⁶ КУпАП [24], а саме диспозицію частини 1 доповнити словами: «а також подання такої декларації, що містить неправдиві відомості».

Не дивлячись на спробу О. Є. Панфіловим надати характеристику складу адміністративного делікту щодо порушення вимог фінансового контролю, вказана проблематика розглядалася поверхнево лише в рамках одного підрозділу поряд з іншими адміністративними корупційними правопорушеннями.

З прийняттям нових змін до КУпАП [24] в частині запровадження адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, які відбулися у 2014 році [26], розпочався процес наукових досліджень вказаної проблематики, серед яких необхідно відмітити досягнення науковців, які здійснювали дослідження окремих проблем адміністративної відповідальності щодо порушення вимог фінансового контролю, зокрема, К. Є. Цабеку «Адміністративно-правові засади відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією» (2020) [27], Є. О. Лаврентєва «Відповідальність за адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією в Україні» (2021) [28], Ю. В. Борисову «Адміністративна відповідальність за правопорушення,

пов'язані з корупцією» (2021) [29]. Але виходячи з того, що науковці розглядали порушення вимог фінансового контролю поряд з іншими адміністративними корупційними правопорушеннями, ними лише була надана загальна характеристика юридичного складу порушення вимог фінансового контролю, визначені окремі аспекти адміністративно-правової кваліфікації вказаного делікту, поверхнево розкрито особливості провадження у справах про вказане адміністративне правопорушення.

На сьогодні єдиним дисертаційним дослідженням, яке в певній мірі було присвячено вивченню проблем адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, необхідно вважати наукову працю А. В. Титко «Адміністративна відповідальність поліцейських за порушення вимог фінансового контролю в Україні» (2016) [30]. У роботі науковцем було досліджено теоретико-методологічні засади адміністративної відповідальності поліцейських за порушення вимог фінансового контролю в Україні; розкрито поняття та з'ясувати ознаки адміністративної відповідальності поліцейських за порушення вимог фінансового контролю в Україні; узагальнено зарубіжний досвід порядку притягнення до юридичної відповідальності поліцейських за порушення вимог фінансового контролю; визначено об'єкт та об'єктивну сторону складу порушення поліцейськими вимог фінансового контролю в Україні; охарактеризовано особливості суб'єкта, суб'єктивної сторони порушення поліцейськими вимог фінансового контролю в Україні; з'ясовано порядок провадження у справах про порушення поліцейськими вимог фінансового контролю; розглянуто заходи адміністративного стягнення за порушення поліцейськими вимог фінансового контролю в Україні; запропоновано напрями удосконалення законодавства у сфері адміністративної відповідальності поліцейських за порушення вимог фінансового контролю в Україні [31, С. 7–8].

Не дивлячись на значимість наукового надбання А. В. Титко, на сьогодні потребують наукового дослідження наступні проблеми, які виникають під час виявлення та доказування у адміністративних провадженнях за фактом

порушення вимог фінансового контролю, а також їх судового розгляду: чітке встановлення переліку осіб, які є суб'єктами порушення вимог фінансового контролю; встановлення часу з якого настає адміністративна відповідальність за порушення вимог фінансового контролю; визначення переліку документів та встановлення обставин, які необхідно враховувати під час складання адміністративного протоколу про порушення вимог фінансового контролю; обставин, які повинен з'ясовувати суд під час розгляду справи щодо порушення вимог фінансового контролю; реалізація стягнень за порушення вимог фінансового контролю та ще набагато інших, які у подальшому розглядалися у вказаній дисертації її автором.

Серед посібників та підручників, які видані в останній час, серед яких навчальний посібник «Адміністративна відповідальність за правопорушення, пов'язані з корупцією» (2019) [31], науково-практичний коментар «Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією» (2020) [33], підручник «Антикорупційний менеджмент» (2021) [4], як правило надається лише загальна характеристика запровадженої в нашій державі системі фінансового контролю та розкриваються загальні риси юридичного складу адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172⁶ КУпАП [24].

Слід зазначити, що окремим аспектам застосування фінансового контролю в системі адміністративно-правових заходів запобігання та протидії корупції були присвячено дисертаційні та монографічні дослідження: М. І. Мельника «Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії)» (2004) [34], С. С. Рогульського «Адміністративно-правові заходи боротьби з корупцією в Україні» (2005) [35], А. В. Гайдук «Заходи адміністративного примусу у боротьбі з корупцією в Україні» (2006) [36], Р. М. Тучака «Адміністративно-правові засади боротьби з корупцією» (2007) [37], І. І. Яцківа «Адміністративно-правові засади протидії корупції в Україні» (2011) [38], А. О. Яфонкіна «Адміністративно-правові заходи боротьби з корупцією серед державних службовців в Україні» (2013) [39], О. Г. Боднарчука «Адміністративно-правові засади протидії

корупції у Державній кримінально-виконавчій службі України» (2016) [40], Т. В. Хабарової «Адміністративно-процесуальні засади запобігання корупції в Україні» (2017) [41], Д. В. Гудкова «Адміністративно-правові засоби запобігання і протидії корупції (2018) [42], В. Е. Гедульянов «Адміністративно-правові засади запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням» (2020) [43] та ін.

Серед вказаних праць заслуговує на увагу дослідження Т. В. Хабарової «Адміністративно-процесуальні засади запобігання корупції в Україні» (2017) [41], яке було одне з перших, де розкривався зміст та порядок реалізації заходів фінансового контролю та основні проблеми, що виникають на шляху здійснення цього антикорупційного заходу. Науковцем проаналізовано порядок реалізації логічного та арифметичного контролю, а також умови та порядок здійснення повної перевірки декларацій, надано пропозиції щодо підвищення ефективності процесу подання суб'єктами декларування декларацій.

Необхідно відзначити також спроби правників надати коментарі (роз'яснення) застосування фінансового контролю в нашій державі, зокрема, М. І. Хаврюнюком у 2012 році – Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 07 квітня 2011 року [44] та у подальшому авторським колективом під його керівництвом у 2018 році – Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року [45]. Також коментар Закону України «Про запобігання корупції» надавався авторським колективом за загальною редакцією Д. В. Журавльова (2018) [46], В. С. Ковальським, О. І. Миколенко, Є. Л. Стрельцовим, О. І. Клименко (2018) [47], авторським колективом за загальною редакцією Т. О. Коломосьць та В. К. Колпакова (2019) [48], авторським колективом за загальною редакцією С. В. Петкова (2019) [49], авторським колективом Запорізького національного університету та Національної академії правових наук України (2019) [50], авторським колективом Національної академії внутрішніх справ (2020) [51] тощо.

Лише у 2020 році (тобто через 30 років після запровадження в нашій державі системи фінансового контролю) Ю. О. Ревою в дисертації на здобуття

ступеня доктора філософії «Антикорупційне декларування: теорія, правове регулювання, практика» [52] було вперше у адміністративно-правовій науці здійснено комплексне дослідження антикорупційного декларування як засобу фінансового контролю за діяльністю осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. У науковому дослідженні здійснено комплексний аналіз інституту антикорупційного декларування, висвітлено еволюцію його становлення, визначено правову природу й місце в системі засобу фінансового контролю за діяльністю осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування та адміністративному праві з урахуванням міжнародних стандартів та зарубіжного досвіду. Охарактеризовано теоретичні засади антикорупційного декларування, надано визначення категорій, які формують його зміст, досліджено передумови запровадження електронної форми антикорупційного декларування, розглянуто особливості виконання зобов'язання у вигляді подання антикорупційних декларацій. Особливу увагу приділено правовому порядку проведення процедури антикорупційного декларування, порядку верифікації декларацій осіб, яких уповноважено на виконання функцій держави або місцевого самоврядування та визначенню правових наслідків її реалізації. Сформульовано визначення фінансового контролю у сфері запобігання корупції як діяльності щодо спостереження та перевірки фінансового стану суб'єктів, на яких поширюється антикорупційне законодавство з метою забезпечення недопущення, відвернення та сприяння виявленню ознак корупції та порушень антикорупційних вимог, заборон, обмежень. Вдосконалено теоретичні положення щодо системи суб'єктів, що забезпечують здійснення антикорупційного декларування. Встановлено, що коло суб'єктів забезпечення антикорупційного декларування є багаторівневою системою, що має спільну мету – недопущення, відвернення та сприяння виявленню ознак корупції та порушень антикорупційних вимог, заборон, обмежень під час виконання функцій держави або місцевого самоврядування за допомогою верифікації майнового стану осіб, які виконують функції держави або місцевого

самоврядування. Сформульовано рекомендації щодо розуміння верифікації для цілей антикорупційного декларування як комплексу заходів щодо збору та перевірки інформації стосовно наявних декларацій в ЄДРД, а також перевірки повноти та достовірності відомостей, які містяться в декларації з метою підтвердження даних, що дають змогу встановити дотримання суб'єктом декларування норм антикорупційного законодавства. Визначено процедуру контролю за своєчасністю подання декларацій як регламентовану нормами права послідовність дій у сфері публічного адміністрування, якої спрямовано на забезпечення належного рівня протидії корупції та досягнення публічного інтересу. Охарактеризовано процедуру повної перевірки декларацій та виокремлено її стадії: 1) підготовча, у межах якої визначаються об'єкт та предмет перевірки; здійснюється підбір (призначення) осіб, які будуть проводити перевірку та планування контрольної діяльності; 2) основна, у межах якої здійснюються дії щодо збору, обробки інформації, яка має бути піддана аналізу з позицій порівняння належного стану з існуючим станом об'єкта перевірки; 3) підсумкова, у межах якої приймається рішення на основі результатів перевірки (у визначених законом випадках результати має бути доведено до відома громадськості, правоохоронних органів, інших осіб, що зацікавлені у результатах перевірки); 4) факультативна, у межах якої відбувається оскарження рішення, прийнятого у ході перевірки. У дисертації сформульовані й інші теоретично обґрунтовані пропозиції про вдосконалення актів чинного антикорупційного законодавства в частині функціонування інституту антикорупційного декларування [52].

Також необхідно відмітити окремі наукові публікації, які стосувалися дослідження окремих напрямів застосування адміністративної відповідальності за вчинення корупційних правопорушень та у яких частково розв'язалися проблеми, які можуть бути характерні під час розгляду справ щодо порушення вимог фінансового контролю. Так, в розрізі вказаної тематики публікується низкою науковців результати дослідження щодо поняття адміністративного корупційного правопорушення (Т. В. Ільєнок, 2012 [53]; Є. В. Кириленко,

2013 [54]); об'єктивної сторони адміністративного корупційного правопорушення (А. А. Самойлович, 2019 [55]); суб'єктів адміністративного корупційного правопорушення (Ю. В. Борисова, 2020 [56]); відповідальності за вчинення адміністративного корупційного правопорушення (Ю. В. Баскакова, В. М. Гаврилюк, П. В. Качанова, 2013 [57]; К. Л. Бугайчук, О. І. Безпалова, О. В. Джафарова, В. О. Іванцов, С. О. Шатрава, 2016 [58]; І. Л. Бородін (2013) [59]; застосування антикорупційного законодавства (П. П. Андрушко, 2010 [60]; В. Кіселичник, М. Стефанчук, 2015 [61]; В. І. Литвиненко, 2016 [62]); провадження у справах про адміністративні корупційні правопорушення (О. М. Коропатов, 2013 [63]; Н. М. Корчак та Я. О. Корчак, 2015 [64]; О. З. Гладун, 2013 [65]; Ю. В. Борисова, 2020 [66]); оскарження постанов у справах про адміністративні корупційні правопорушення (О. Соболев, 2017 [67]; К. Годуєва, 2017 [68]); діяльності НАЗК (О. В. Іванов, 2018 [69])

Питанню ролі адміністративної відповідальності в адміністративному праві України була також присвячена низка наукових досліджень, серед яких необхідно відмітити В. К. Колпакова [70] (2008), С. Т. Гончарука [71] (1995), Н. В. Хорошака [72, 73] (2003, 2004), В. В. Комлика [74] (2017), С. С. Гнатюк (2011) [75], В. А. Крижановську (2016) [76], С. С. Василюва (2016) [77], Т. О. Коломоєць (2004) [78], О. В. Кузьменко [79] (2004) та інших науковців.

Окремо необхідно відмітити результати вивчення та узагальнення судової практики у справах про адміністративні правопорушення, пов'язаних корупцією, де поряд з іншими деліктами, розглядалися проблему судового розгляду порушення вимог фінансового контролю. Так, у практичному посібнику, підготовлений колективом авторів Національної академії прокуратури України та Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України за редакцією О. М. Костенка «Судовий розгляд справ про правопорушення, пов'язані з корупцією» (2018) [80], розглянуто питання практики Європейського суду з прав людини щодо справ про адміністративні правопорушення, пов'язаних з корупцією, кваліфікації вказаних адміністративних правопорушень, а також провадження у справах про ці

правопорушення. Автори практичного посібника на підставі вивчення справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, виявили типові помилки судової практики розгляду відповідної категорії справ, основні її тенденції залежно від часу та регіону ухвалення судових рішень. У посібнику також містяться авторські рекомендації щодо вирішення того чи іншого дискусійного питання судової практики розгляду справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією.

У коментарі судової практики, який підготовлено спочатку окремо О. О. Дудоровим [81] у 2019 році, та у подальшому у 2020 році у складі авторського колективу (О. О. Дудоров, Р. О. Мовчан, В. Г. Сенік [82]) на підставі положень антикорупційного законодавства та з урахуванням здобутків правової доктрини розглянуто питання кваліфікації адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією. Особливу увагу звернуто на дискусійні аспекти характеристик вказаних правопорушень. Розглянуто також процесуальні особливості та основні тенденції судового розгляду справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією [83].

Будь-яке наукове дослідження здійснюється відповідно до певних правил, прийомів та способів, які впроваджені у сучасних юридичних науках, сукупність яких визначається як метод, що передбачає застосування індукції й дедукції, аналізу і синтезу, абстракції, формалізації, моделювання, порівняння теоретичних та експериментальних досліджень. У юридичній науці, як правило, методи дослідження поділяються на загальні та спеціальні. Загальнонаукові методи є фундаментом наукового дослідження і діють у всьому полі наукового знання, на противагу ним спеціально-наукові методи притаманні конкретній науці й є базою для вирішення її дослідницької проблеми [84, с. 161]. Перелік методів наукового дослідження, які використовуються у юридичній науці, зокрема під час написання дисертації, є досить широким. Разом з тим, виходячи з тематики дисертації, напрямів та способів проведення наукового дослідження проблем адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, були обрані та застосовувалися наступні методи: порівняльно-

правового дослідження, використовувались наступні методи: історико-правовий, статистичний, діалектичний, дедуктивний, системного аналізу, формально-логічного, метод синтезу та системно-структурного методу.

Завдяки *історико-правового методу* вдалося простежити генезис адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю шляхом вивчення в історичній ретроспективі нормативно-правових актів та міжнародних документів. Так, аналіз міжнародних документів, присвячених боротьбі з корупцією, сприяв встановленню їх ролі у впровадженні системи декларування в нашій державі на різних етапах її розвитку. Результати вивчення вітчизняного законодавства надало змогу визначити в історичній ретроспективі чотири етапи впровадження адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, які мали свої характерні особливості та недоліки.

Статистичний метод використовувався при узагальненні та аналізу емпіричної інформації, що стосується досліджуваної теми. Зокрема, аналіз статистичних даних НАЗК, МВС України, Національної поліції України, Державної судової адміністрації України та Генеральної прокуратури України й інших органів щодо кількості вчинених адміністративних правопорушень, передбачених ст. 172⁶ КУпАП [24] за 2018–2021 рр. Вказане надало можливість встановити стан та динаміку поширеності вказаних адміністративних правопорушень у нашій державі, кількість осіб щодо яких були складені адміністративні протоколи за порушення вимог фінансового контролю, а також кількість осіб, щодо яких було розглянуті такі справи. Вказане дало змогу визначити підстави закриття справ, види адміністративних стягнень, які застосовуються при порушенні вимог фінансового контролю, що у подальшому сприяло виробленню пропозиції до КУпАП [24] щодо необхідності врегулювання такого виду санкції, як конфіскація доходу чи винагород.

Узагальнені результати адміністративної та судової практики, а саме вибіркове вивчення матеріалів 150 судових рішення Єдиного державного реєстру судових рішень, які винесено протягом 2017–2022 рр. за результатами

порушення вимог фінансового контролю дозволив встановити: документи, які можуть бути доказами під час розгляду у суді адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172⁶ КУпАП [24]; відомості, які необхідно вказувати під час складання протоколу про порушення вимог фінансового контролю; недоліки, які мали місце під час здійснення адміністративного розслідування та складанні протоколів щодо порушення вимог фінансового контролю; питання, які необхідно встановлювати під час судового розгляду адміністративних справ щодо порушення вимог фінансового контролю; виявити прогалини чинного законодавства про адміністративну відповідальність щодо порушення вимог фінансового контролю.

За допомогою *діалектичного методу*, як загального методу наукового пізнання, вдалося дослідити положення про адміністративну відповідальність за порушення вимог фінансового контролю, завдяки виявленню тези й антитези через призму провідних концепцій вчених щодо характеристики окремих елементів складів адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172⁶ КУпАП [24], що у подальшому надало змогу дослідити положень про відповідальність за порушення вимог фінансового контролю в їх єдності та взаємозв'язку, з подальшим формулюванням висновків і пропозицій за темою дослідження. Завдяки цьому методу були сформульовані пропозиції щодо внесення змін та доповнень до чинного КУпАП [24] щодо удосконалення адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю в частині вилучення у санкції частини 3 ст. 172⁶ КУпАП [24] словосполучення «з конфіскацією доходу чи винагороди», а також врегулювання у ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції» [17] положень щодо порядку звільнення (припинення діяльності), пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, особами, які подають декларацію.

Дедуктивний та метод синтезу надав можливість сформулювати визначення дефініцій «загальний об'єкт адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172⁶ КУпАП», «родовий об'єкт адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172⁶ КУпАП», «безпосередній об'єкт

адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172^б КУпАП», «провадження у справах про адміністративні правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю» виокремити стадії адміністративного провадження у справах про порушення вимог фінансового контролю: 1) здійснення адміністративного розслідування (виявлення та фіксація факту порушення вимог фінансового контролю), складання протоколу за його результатами та направлення його в суд; 2) розгляд справи про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю у суді й прийняття відповідного судового рішення (постанови); 3) перегляд справи про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю у зв'язку з оскарженням судового рішення (постанови) у справі; 4) виконання судового рішення (постанови) про накладення адміністративного стягнення щодо порушення вимог фінансового контролю.

Використання у дослідженні *методу системного аналізу* надало змогу на підставі наукових публікацій правників здійснити аналіз конкретних елементів адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, що у подальшому сприяло простежити взаємозв'язок таких елементів. Також *метод системного аналізу* надав можливість проаналізувати визначені у наукових публікаціях елементи юридичного складу адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, здійснити їх аналіз, що дозволило у подальшому узагальнити їх елементи та сформулювати власне наукове бачення об'єкту, предмету, об'єктивної сторони, суб'єкту, суб'єктивної сторони ст. 172^б КУпАП [24].

Використання *формально-логічного та системно-структурного методів* дозволило сформулювати визначення часу з якого настає адміністративна відповідальність за порушення вимог фінансового контролю, підтвердити твердження, що адміністративні правопорушення, передбачені ст. 172^б КУпАП [24], вчиняються лише з умисною формою вини.

Підводячи підсумки до підрозділу зазначимо, що питанню адміністративній відповідальності за порушення вимог фінансового контролю в

українській правовій науці не приділялося достатньої уваги. Не дивлячись на актуальність вказаної проблематики дисертаційні дослідження з даного напрямку практично відсутні, лише окремі положення порушення вимог фінансового контролю були досліджені 2016 році А. В. Титко у дисертації «Адміністративна відповідальність поліцейських за порушення вимог фінансового контролю в Україні» [30].

Використання вказаних у цьому підрозділі методів наукового пізнання надало можливості дисертанту детально та чітко здійснити дослідження проблематики адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, що сприяло розробленню дієвих пропозицій щодо практичного застосування отриманих результатів, розробці проєктів нормативно-правових актів щодо врегулювання виявлених недоліків притягнення до адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю.

1.2. Генезис адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю

Питання протидії корупції є важливим аспектом реформування України та адаптації вітчизняного антикорупційного законодавства до стандартів розвинутих демократичних країн світу. На жаль, корупція в Україні – це наслідок загальних політичних, соціальних і економічних проблем нашої країни, що цілком притаманне державі, яка перебуває на етапі реформування. Тому застосування ефективних превентивних механізмів запобігання корупції є однією із найважливіших проблем, які намагається розв’язати сучасна Українська держава на шляху до забезпечення прогресивних європейських стандартів прав і свобод людини та громадянина [85].

Що стосується визначення терміну «антикорупційне законодавство», то в даному випадку ми цілком погоджуємося з думкою І. М. Сливки та І. М. Гук

під яким вони розуміють всі нормативно-правові акти, які прямо або опосередковано визначають права, обов'язки, компетенцію органів державної влади, встановлюють спеціальні законодавчі обмеження та вимоги, особливості корупційних діянь та відповідальність за них, умови діяльності суб'єктів, уповноважених запобігати корупції, а також засади координації, контролю та нагляду за такою діяльністю, що в кінцевому результаті впливає на створення умов, несприятливих для вчинення корупційних правопорушень [86].

Окремі питання генезису антикорупційного законодавства були предметом дослідження багатьох науковців, зокрема Ю. В. Борисової [29], Д. І. Йосифовича [21], Є. О. Лаврентєва [28], О. Є. Панфілова [23], О. В. Терещук [21], А. В. Титко [30], К. Є. Цабеки [27], З. Ю. Шевчук і М. А. Ярошенко [87] та інших правників. Як правило, ними досліджувались питання становлення антикорупційного законодавства. Разом з тим, етапи становлення адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю не були достатньо розглянуті у науковій практиці.

Необхідно зазначити, що у період становлення незалежності нашої держави в адміністративному законодавстві були відсутні прямі норми, які б регламентували протидію корупції. Лише у КК України, ухваленому ще у 1960 році [88], залишалися норми, які передбачали кримінальну відповідальність за посадові злочини, в тому числі за одержання, посередництво в хабарництві, дачу та провокацію хабара (ст. ст. 168–171), за зловживання владою або службовим станом (ст. 165), перевищення влади або службових повноважень (ст. 166) та інші види злочинів.

Дорече необхідно зауважити, що й на міжнародному рівні до 70-х років минулого сторіччя питання корупції та її протидії майже не піднімалися, а якщо були антикорупційні ініціативи, то в більшості вони стосувалися діяльності транснаціональних компаній, які діяли без належного державного контролю [89, 90]. Саме протиправна діяльність транснаціональних компаній спонукала до прийняття 15 грудня 1975 року Резолюції Генеральної Асамблеї ООН 3514 (XXX) «Заходи проти корупції, що практикуються

транснаціональними та іншими корпораціями, їхніми посередниками й іншими причетними до цього сторонами» [91]. Резолюція засудила всі види корупції, включаючи хабарництво, що практикуються транснаціональними та іншими корпораціями, їх посередниками та іншими причетними до цього сторонами, порушуючи закони та правила приймаючих країн. Документ закликав уряди як країн походження, так і приймаючих країн вжити в рамках їхньої національної юрисдикції всі необхідні заходи, які вони вважатимуть за доцільні, включаючи законодавчі заходи, для запобігання подібній корупції, а також вжити відповідних заходів проти порушників.

І хоча глобальний політичний інтерес у 1970–х роках був зосереджений на проблемі корупції в міжнародних комерційних операціях, саме тоді протидія корупції перейшло з розряду замовчуваних питань у категорію тем, що широко обговорюються. Для прикладу, у 17 грудня 1979 року Генеральною Асамблеєю ООН був схвалений Кодекс поведінки посадових осіб з підтримки правопорядку [92] в який вже були включені перші антикорупційні положення. Так, у ст. 7 цього Кодексу зазначалися положення, що посадові особи з підтримки правопорядку не вчиняють будь-які акти корупції. Вони також всіляко перешкоджають будь-яким таким актами і борються з ними. Будь-який акт корупції, як і будь-яке інше зловживання владою, несумісні зі службовим статусом посадової особи з підтримки правопорядку. До будь-якої посадової особи за підтримці правопорядку, який вчинив акт корупції, закон має застосовуватися повною мірою, оскільки уряди не можуть чекати від громадян дотримання ними правопорядку, якщо вони не можуть або не хочуть забезпечувати дотримання законності їх власними посадовими особами та у межах їхніх власних установ. Вираз «акт корупції», про який говорилося вище, слід розуміти як охоплюючи спробу підкуп [93].

Протягом наступних десятиріч було прийнято низку міжнародних актів, спрямованих на запобігання та протидію корупції, зокрема: Попередження злочинності та кримінальне правосуддя у контексті розвитку: реалізації та перспективи міжнародного співробітництва. Практичні заходи боротьби з

корупцією (1990) [94], Декларація ООН про боротьбу з корупцією і хабарництвом у міжнародних комерційних операціях (1996) [95], Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб (1996) [96], Міжамериканська конвенція проти корупції (1996) [97], Резолюція (97) 24 Комітету міністрів Ради Європи «Про двадцять принципів боротьби з корупцією» (1997) [98], Рамкова Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти організованої злочинності (1997) [98], Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (1999) [12], Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією (1999) [13], Рекомендація № R (2000) 10 Комітету Міністрів державам-членам Ради Європи щодо кодексів поведінки державних службовців (2000) [100], Додатковий протокол до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією (2003) [101], Конвенція ООН проти корупції (2006) [11] та багато інших.

Це пов'язано було з тим, що наприкінці ХХ століття в світі вже стала поширюватися думка, що корупція у глобальному сенсі, це не лише вплив транснаціональних компаній на держави, а й соціально-правове явище, яке характерне для осіб, які мають особливий статус щодо прийняття певних рішень та які всупереч законодавству можуть вчиняти за заохочення протиправні діяння як в свої інтересах, так й інтересах третіх осіб.

Серед вказаних вище міжнародних актів необхідно відмітити положення Міжнародного кодексу поведінки державних посадових осіб від 23 липня 1996 року [97] в пункті 8 якого закріплювались норми, які передбачали, що «Державні посадові особи у відповідності до займаного службового положення і, як це дозволено або вимагається законом і адміністративними положеннями, виконують вимоги про оголошення або повідомлення інформації про особисті активи і зобов'язання, а також, по можливості, відомостей про активи і зобов'язання чоловіка (дружини) і/або утриманців». Іншими словами, це є одним з перших міжнародних документів, який закріплював основні антикорупційні положення для державних службовців, зокрема щодо необхідності впровадження механізму декларування для цієї категорії осіб.

У Лімській конвенції від 11 вересня 1997 року запропоновано серед дій на місцевому та регіональному рівнях ввести систему декларацій про прибутки для осіб, що займають виборні пости (та для їх родин), а також зобов'язати їх пояснювати зростання доходів, які перевищують законні джерела прибутку. Крім того, передбачено необхідність введення тимчасового або постійного контролю прибутків та витрат осіб, що уповноважені приймати рішення у громадському секторі (також їхніх сімей та колег) за допомогою незалежного агентства, коли це можливо [102].

Не дивлячись на численні наукові публікації, один з перших науковців Д. І. Йосифович виділяє етапи законодавчого встановлення адміністративно-правового регулювання протидії корупції, які він умовно поділяє на три: 1-й етап – запровадження відповідальності за вчинення корупційних діянь та інших правопорушень, пов'язаних із корупцією (1995–2010 роки), пов'язаний з прийняттям та реалізації норм, що передбачали адміністративну відповідальність за вчинення корупційних правопорушень, які містилися в Законі України «Про боротьбу з корупцією» [20]; 2-й етап – вдосконалення та розвиток антикорупційного законодавства (2011–2014 роки) у зв'язку з прийняттям Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» [25]; 3-й етап – оновлення антикорупційного законодавства та імплементація зарубіжного досвіду (2014 рік – до сьогодні), пов'язаний з прийняттям та реалізації норм Закону України «Про запобігання корупції» [17; 103, с. 120–121].

На мою думку, на теренах незалежної України першим етапом законодавчого закріплення фінансового контролю у вигляді за посадовими особами (тобто процедури декларування) та встановлення адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю необхідно вважати ухвалення Верховною Радою України 16 грудня 1993 року Закону України «Про державну службу» [19] та у жовтні 1995 року Закону України «Про боротьбу з корупцією» [20].

Зокрема, ст. 13 Закону України «Про державну службу» [19] зобов'язує осіб, які претендують на зайняття посади державного службовця третьої – сьомої категорій, передбачених ст. 25 цього Закону, подавати за місцем майбутньої служби відомості про доходи та зобов'язання фінансового характеру, в тому числі і за кордоном, щодо себе і членів своєї сім'ї. Особа, яка претендує на зайняття посади державного службовця першої і другої категорій, передбачених ст. 25 цього Закону, повинна подати також відомості про належні їй та членам її сім'ї нерухоме та цінне рухоме майно, вклади у банках і цінні папери. Зазначені відомості подаються державним службовцем щорічно. Порядок подання, зберігання і використання цих відомостей встановлюється Кабінетом Міністрів України. При цьому за порушення порядку декларування особа могла бути притягнута лише до дисциплінарної відповідальності.

У ст. 6 прийнятого в 1995 році Законі України «Про боротьбу з корупцією» [20] вдосконалюється порядок здійснення фінансового контролю. Зокрема, у її положеннях вказується, що державний службовець або інша особа, уповноважена на виконання функцій держави, в разі відкриття валютного рахунку в іноземному банку зобов'язана у десятиденний строк письмово повідомити про це податкову службу із зазначенням номера рахунку і місцезнаходження іноземного банку. Також були вжиті перші кроки щодо публічності декларування посадовими особами, які були зазначені у частині першій ст. 9 цього Закону, та членів їх сімей. Так, відомості про доходи, цінні папери, нерухоме та цінне рухоме майно і вклади у банках посадових осіб та членів їх сімей підлягали щорічній публікації в офіційних виданнях державних органів України. До обрання або призначення кандидата на відповідні посади ці відомості попередньо подаються органу чи посадовій особі, які здійснюють обрання або призначення на ці посади [20].

Але новелою у Законі України «Про боротьбу з корупцією» [20] стало запровадження адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю. Так, частина перша ст. 9 вказаного Закону визначала, що порушення особою, уповноваженою на виконання функцій держави, вимог

щодо декларування доходів (неподання або подання неповних чи неправдивих відомостей про доходи та зобов'язання фінансового характеру) тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від п'ятнадцяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а також є підставою для відмови у призначенні на посаду та для позбавлення права балотуватись у депутати або на виборні посади в державні органи. У свою чергу частина другу визначала, що неподання або невчасне подання державним службовцем або іншою особою, уповноваженою на виконання функцій держави, відомостей про відкриття валютного рахунку в іноземному банку тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від п'ятнадцяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [20].

Також ст. 12 Закону України «Про боротьбу з корупцією» [20] встановлювались підстави і порядок адміністративного провадження у справах про корупційні діяння або інші правопорушення, пов'язані з корупцією, зокрема і щодо порушення вимог фінансового контролю. Так, порядок адміністративного провадження у справах про порушення вимог фінансового контролю, а також виконання постанов про накладення адміністративних стягнень, здійснювався відповідно до КУпАП [24], за винятком положень, встановлених Законом України «Про боротьбу з корупцією» [20]. Протокол про порушення вимог фінансового контролю могли складатися підрозділами: а) Міністерства внутрішніх справ України; б) податкової міліції; в) Служби безпеки України; г) органів прокуратури України; д) Військової служби правопорядку у Збройних Силах України; е) іншими органами та підрозділами, що створювалися для боротьби з корупцією згідно з чинним законодавством. Підставою для складання протоколу були достатні дані, які свідчать про наявність в діянні особи ознак порушення вимог фінансового контролю. При цьому протокол про порушення вимог фінансового контролю разом з матеріалами перевірки у триденний строк з моменту його складення повинен надсилатися до районного (міського) суду за місцезнаходженням органу, який

склав про це протокол. Адміністративне стягнення за порушення вимог фінансового контролю може бути накладено не пізніше як через шість місяців з дня його вчинення. Розгляд адміністративних справ про порушення вимог фінансового контролю повинен здійснюватись відповідними судами у п'ятнадцятиденний строк з часу їх надходження до суду. При цьому строк розгляду адміністративних справ про корупційні діяння призупиняється судом у випадках, коли особа, на яку складено адміністративний протокол про корупційні діяння, умисно ухиляється від явки до суду чи з поважних причин не може туди з'явитися (захворювання, від'їзд у відрядження чи на лікування, перебування у відпустці тощо). Постанова суду про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу за порушення вимог фінансового контролю у триденний строк повинна направлятися відповідному державному чи виборному органу для вирішення питання згідно з чинним законодавством [20].

Для 1995 року запроваджений порядок фінансового контролю та відповідальність за порушення його вимог були на той час дуже прогресивним та революційним рішенням у запобігання та протидії корупції. Разом з тим відсутність подальших кроків законодавців та Уряду України, спрямованих на прийняття підзаконних нормативно-правових актів, які б регламентували порядок подання декларацій, визначали права та обов'язки посадових осіб підрозділів та органів, яким надано правом складати протокол про порушення вимог фінансового контролю, фактично звели на унівець першу спробу запровадження якісного та ефективного фінансового контролю як рушійної сили у запобігання та протидії корупції.

Після ратифікації Україною у 2005 році Цивільної конвенції про боротьбу з корупцією [13], у 2006 році Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією [12] та Конвенції ООН проти корупції [11] в Україні почався другий етап запровадження фінансового контролю та створення системи спеціалізованих антикорупційних органів, відповідальних за різні аспекти формування та реалізації державної антикорупційної політики, але вже у

зв'язку із приєднанням до міжнародних документів та на їх вимогу. Так, пункт 5 ст. 8 Конвенції ООН проти корупції [11] містив положення, які зобов'язали країни, які приєдналися до неї, встановлювати заходи і системи, що зобов'язують публічних посадових осіб надавати відповідним органам декларації, серед іншого про позаслужбову діяльність, заняття, інвестиції, активи і про істотні дарунки чи вигоди, у зв'язку з якими виникає колізія інтересів щодо їхніх функцій.

Другий етап становлення системи декларування та запровадження адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, розпочався у зв'язку реалізації взятих на себе вказаних вище міжнародних зобов'язань, до Верховної Ради України було подано проекти законів України «Про засади запобігання та протидії корупції» [25], «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень» [104] та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» [105]. Однак на їх ухвалення Верховній Раді знадобилось майже три роки – до 11 червня 2009 року, при цьому 21 грудня 2010 р. їх визнано такими, що втратили чинність [106, 107].

На відміну від попереднього Закону України «Про боротьбу з корупцією» [20] Закон України «Про засади запобігання та протидії корупції» [25] містив більш деталізований та розширений перелік осіб, які були суб'єктами відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, зокрема до них були віднесені: а) Президент України, Голова Верховної Ради України та його заступники, Прем'єр-міністр України та інші члени Кабінету Міністрів України, Голова Служби безпеки України, Генеральний прокурор України, Голова Національного банку України, Голова Рахункової палати, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Голова Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Голова Ради міністрів Автономної Республіки Крим; б) народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати місцевих рад; в) державні службовці; г) посадові особи місцевого самоврядування; г) військові посадові особи

Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів військових формувань; д) посадові особи юридичних осіб публічного права, які не зазначені в пункті 1 частини першої ст. 2 вказаного Закону, але одержують заробітну плату за рахунок державного чи місцевого бюджету; е) члени окружних/територіальних та дільничних виборчих комісій; є) керівники громадських організацій, які частково фінансуються з державного чи місцевого бюджету; ж) помічники-консультанти народних депутатів України та інших виборних осіб, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але одержують заробітну плату за рахунок державного чи місцевого бюджету; з) особи, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні послуги (аудитори, нотаріуси, експерти, оцінювачі, арбітражні керуючі, незалежні посередники чи члени трудового арбітражу під час розгляду колективних трудових спорів, третейські судді, а також у встановлених законом випадках інші особи); і) посадові особи іноземних держав (особи, які обіймають посади в законодавчому, виконавчому, адміністративному або судовому органі іноземної держави, а також інші особи, які здійснюють функції держави для іноземної держави, зокрема для державного органу або державного підприємства); и) посадові особи міжнародних організацій (працівники міжнародної організації чи будь-які інші особи, уповноважені такою організацією діяти від її імені) [25].

Основним недоліком вказаного закону в частині запровадження фінансового контролю було те, що у ньому не було визначено безпосередньо форму декларації, зокрема її електронну версію, відсутній порядок подання та оприлюднення декларацій, не дивлячись на існуюче посилення про це в самому законодавчому акті, не визначено органи, які будуть здійснювати зберігання та перевірку поданих декларацій. Вказані недоліки не сприяли належному впровадженню у повній мірі процесу подання декларацій та подальшого їх контролю.

Важливим здобутком Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» [105] стало те, що ним вперше були внесені зміни до КУпАП [24], якими він доповнювався Главою 15–Б «Корупційні адміністративні правопорушення», яка серед інших адміністративних деліктів містила ст. 212²⁸, яка передбачала адміністративну відповідальність за порушення вимог фінансового контролю. Частина перша ст. 212²⁸ передбачала відповідальність за Порушення особою встановлених законодавством вимог щодо подачі відомостей про доходи та зобов'язання фінансового характеру, що тягло за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Частина друга – за неподання або несвоєчасне подання відомостей про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента, що тягло за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [24, 105].

Право складання протоколів про порушення вимог фінансового контролю було надано органам внутрішніх справ, Службі безпеки та слідчому, який провадить дізнання, прокурору або уповноваженому ним особою з числа працівників прокуратури. Недоліком вказаних змін було те, що в КУпАП [24] не визначав хто і в яких випадках складав протокол за порушення вимог фінансового контролю.

Іншими змінами до КУпАП [24] було врегульовано процес адміністративного провадження за вчинення корупційних адміністративних правопорушень. Таким чином присутність ст. 212²⁸ у КУпАП [24] сприяло віднесення її до переліку корупційних адміністративних правопорушень, надало змогу більш чітко здійснювати адміністративне провадження за порушення вимог фінансового контролю на всіх його стадіях, забезпечило законність під час адміністративного провадження та врегулювало участь учасників адміністративного процесу, які повинні до нього залучатися.

Третій етап запровадження у нашій державі фінансового контролю та відповідної відповідальності за його порушення був розпочатий у 2011 році,

коли Верховною Радою України було ухвалено закони України «Про засади запобігання і протидії корупції» [108] і «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» [109]. Вказаний етап завершився у жовтні 2014 року після ухвалення Закону України «Про запобігання корупції» [17]. Протягом трьох років у Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» [108] було внесено низку змін та доповнень майже п'ятнадцятьма законодавчими актами та було предметом розгляду Конституційного Суду України [110].

Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції» [108] було анонсовано нову спробу запровадження декларування в нашій державі, де в абзаці першому частині першій ст. 12 передбачалась необхідність подачі щорічно до 1 квітня за місцем роботи (служби) декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за минулий рік. Частина друга та третя цієї статті визначала умови, за яких декларант міг подати декларацію за інших умов (через перебування у відпустці у зв'язку мобілізацією, з вагітністю та пологами або для догляду за дитиною, через тимчасову непрацездатність, перебування за межами України, під вартою тощо).

Частина друга ст. 12 визначала суб'єкти декларування, до яких було віднесено Президента України, Голови Верховної Ради України, народних депутатів України, Прем'єр-міністра України, членів Кабінету Міністрів України, Голови та суддів Конституційного Суду України, Голови та суддів Верховного Суду України, голів та суддів вищих спеціалізованих судів України, Генерального прокурора України та його заступників, Голови Національного банку України, Голови Рахункової палати, Голови та членів Вищої ради юстиції, членів Центральної виборчої комісії, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Голови та членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, перших заступників та заступників міністрів, заступників міністрів – керівників апаратів, керівників інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим та їх заступників, членів колегіальних державних органів (комісій, рад), сільського,

селищного, міського голови, голови районної у місті (у разі її утворення), районної, обласної ради та їх заступників, керівників виконавчих органів сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад та їх заступників, секретаря сільської, селищної, міської ради [108].

Місцем оприлюднення декларації було визначено офіційний веб-сайт відповідного державного органу чи органу місцевого самоврядування, де працювали декларанти. У разі відсутності офіційного веб-сайту такі відомості оприлюднюються шляхом опублікування в офіційних друкованих виданнях відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування протягом 30 днів з дня подання декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру [108].

Законодавством визначалася форма декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, а також терміни її розміщення та перевірки [108].

Також частина 3 ст. 12 вказаного Закону [108] передбачала необхідність у разі відкриття суб'єктом декларування або членом його сім'ї валютного рахунка в установі банку-нерезидента в десятиденний строк письмово повідомити про це орган доходів і зборів за місцем проживання із зазначенням номера рахунка і місцезнаходження банку-нерезидента.

Обов'язок перевіряти декларації був покладений на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, який був наділений правом одержувати від державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших юридичних осіб публічного права та підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності інформацію або копії необхідних документів щодо зазначених відомостей в межах своїх повноважень [108].

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» [109] вносилися зміни у КУпАП [24], які передбачали втрату чинності запроваджених норм Законом України «Про внесення змін до деяких

законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» [105], а саме – положень Глави 15-Б «Корупційні адміністративні правопорушення», яка серед інших адміністративних деліктів містила ст. 212²⁸, з одночасним запровадженням нової Глави 13-А «Адміністративні корупційні правопорушення» до якої було одночасно внесено вісім нових статей (ст. ст. 172²–179⁹), якими встановлювалась відповідальність за вчинення адміністративних корупційних правопорушень, серед яких була і ст. 172⁶ «Порушення вимог фінансового контролю» [24].

13 травня 2013 року Верховною Радою України було ухвалено Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» [26], завдяки якому ст. 172⁶ КУпАП [24] була доповнена частиною 3 такого змісту «Подання завідомо недостовірних відомостей у декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, передбаченої Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції» [108], що тягне за собою накладення штрафу від ста п'ятдесяти до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

Одночасно примітку до вказаної статті було викладено в такій редакції: «Суб'єктом правопорушень у цій статті є особи, які відповідно до частини першої статті 12 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» [108] зобов'язані подавати декларацію про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру» [24].

Недоліками запровадженого фінансового контролю на третьому етапі були: відсутність електронної версії для подачі декларацій (декларація заповнювалась від руки на затвердженому вказаним законом бланку, інколи траплялись випадки, коли почерк декларанта просто не можна було розібрати і зрозуміти, що саме декларується); не передбачення створення єдиного центру, в якому повинно здійснюватись формування, зберігання, обробка та подальша автоматизована перевірка декларацій з порівнянням її з відомостями з реєстрів,

банків даних, інших інформаційно-телекомунікаційних та довідкових систем, у тому числі тих, що містять інформацію з обмеженим доступом, держателем (адміністратором) яких є державні органи, органи місцевого самоврядування, відкритих баз даних, реєстрів іноземних держав, з судових рішень, які набрали законної сили, індивідуально-правових актів, інших джерел, що можуть містити інформацію про об'єкти декларування, які зазначені або повинні бути зазначені в декларації; перевірка декларації здійснювалась органом доходів і зборів у ручному режимі, що практично не могло охопити перевірку в мінімально-достатньої кількості декларацій, що знайшло своє подальше підтвердження при перевірці декларацій в ЄДРД, коли в рік подавалося майже 1 млн декларацій.

Четвертим етапом формування адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю необхідно вважати час прийняття у жовтні 2014 році Закону України «Про запобігання корупції» [17]. Вказаний етап продовжується по теперішній час.

Необхідно відзначити, що Законом України «Про запобігання корупції» [17] було суттєво змінено систему декларування в нашій державі та вдосконалено адміністративну відповідальність за порушення вимог фінансового контролю. Відмічу, що вказаним законом було запроваджено ЄДРД в електронній версії та визначено орган – НАЗК, який повинен здійснювати формування, зберігання, обробку, автоматизовану перевірку та опублікування результатів подання декларацій. При цьому перевірка відомостей НАЗК у декларації здійснюється з порівнянням їх з відомостями з реєстрів, банків даних, інших інформаційно-телекомунікаційних та довідкових систем, у тому числі тих, що містять інформацію з обмеженим доступом, держателем (адміністратором) яких є державні органи, органи місцевого самоврядування, відкритих баз даних, реєстрів іноземних держав, з судових рішень, які набрали законної сили, індивідуально-правових актів, інших джерел, що можуть містити інформацію про об'єкти декларування. Одночасно НАЗК та інші органи державної влади приймають низку нормативно-правових актів, які регламентують: створення ЄДРД, формування, зберігання, обробку,

автоматизовану перевірку та опублікування результатів подання декларацій [111–115]; роз'яснення щодо правил та вимог подання суб'єктами електронних декларацій [116–117]; визначення посад з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків [118]; діяльності уповноважений суб'єктів, які наділені правом перевіряти своєчасність подання декларацій [119–121]; проведення перевірок та службових розслідувань за результатами несвоєчасного подання декларацій [122–123]; порядку оформлення протоколів за порушення вимог фінансового контролю [124] тощо.

Законом України «Про запобігання корупції» [17] вносяться зміни у КУпАП [24], яким надається нова редакція ст. 172⁶ «Порушення вимог фінансового контролю». Зокрема, виходячи з того, що були криміналізовані положення, які стосувалися неподання декларації, адміністративна відповідальність тепер наступала лише за несвоєчасне подання декларації. У частині другій ст. 172⁶ КУпАП [24] було запроваджено адміністративну відповідальність за неповідомлення або не своєчасне повідомлення про суттєві зміни у майновому стані. Також вказану статтю було доповнено частиною третьою, диспозиція якої встановлювала відповідальність за повторне вчинення діянь, передбачених частиною першою або другою вказаної статті, особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення.

Новим законодавством суттєво збільшились розміри штрафу за вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 172⁶ КУпАП [24]. Так, за частиною першою та другою, де накладався штраф від десяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, у новій редакції штраф складав вже від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за частиною першою та від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. При цьому за вчинення діянь, які були передбачені частиною третьою цієї статті, покарання крім штрафу від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян також передбачало конфіскацією доходу чи винагороди та позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік.

Примітка до статті 172⁶ КУпАП [24] залишилася без змін – вона зазначала суб'єктів правопорушень у цій статті, якими тепер вже стали особи, які відповідно до частин першої та другої статті 45 Закону України «Про запобігання корупції» [17] зобов'язані подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

У 2016 році Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей подання службовими особами декларацій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру у 2016 році» [125] в диспозицію частини першої 172⁶ КУпАП [24] були внесені зміни, які уточнювали зміст адміністративного правопорушення, а саме передбачали настання відповідальності за несвоєчасне подання декларації лише за умов вчинення таких дій без поважних причин. Таким чином, якщо раніше наступала відповідальність незалежно від того, які були причини у особи що не подала декларацію (тяжка хвороба, тривале закордонне відрядження, участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях тощо), то після прийняття відповідних змін, НАЗК, органи Національної поліції та суд вирішують індивідуально причини, що спонукали особу несвоєчасно подати декларацію.

При цьому пропозиції Президента України щодо уточнення змісту відповідного адміністративного правопорушення та необхідності внесення словосполучення «без поважних причин» у диспозицію частини другої статті 172⁶ КУпАП «Неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані» не були підтримані Верховною Радою України [126].

Наступна пропозиція Президента України, яка була підтримана Верховною Радою України полягала в тому, що ст. 172⁶ КУпАП було доповнено частиною четвертою, в якій передбачається адміністративна відповідальність за «подання завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого

самоврядування» [126]. Одночасно примітку до цієї статті було доповнено новим абзацом, відповідно до якого «Відповідальність за цією статтею за подання завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, стосовно майна або іншого об'єкта декларування, що має вартість, настає у випадку, якщо такі відомості відрізняються від достовірних на суму від 100 до 250 мінімальних заробітних плат» [126].

У грудні 2016 року в абзаці другому примітки до статті 172⁶ КУпАП [24] слова «мінімальних заробітних плат» були замінені на слова «прожиткових мінімумів для працездатних осіб» [127].

У подальшому зміни стосувалися лише: уточнення окремих положень статті, зокрема абзац перший частини третьої після слів «першою або другою» було доповнено словами «цієї статті»; збільшено верхню межу суми вартості майна або іншого об'єкта декларування, що має вартість, які є предметом вчинення вказаного правопорушення, з 250 до 500 прожиткових мінімумів для працездатних осіб [128]; двічі уточнення щодо категорій осіб, які є суб'єктами вказаного адміністративного правопорушення. Перший раз у грудні 2020 року, коли такими особами було визначено суб'єктами декларування, які зазначені у пункті 1, підпунктах «а» та «в» пункту 2 частини першої ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» [17], які відповідно до частин першої, другої ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції» [17] зобов'язані подавати декларацію» [128]. Другий раз у червні 2021 року [129] – «Суб'єктами правопорушень ст. 172⁶ КУпАП (крім правопорушень, визначених частинами другою та третьою цієї статті, у частині неповідомлення або несвоєчасного повідомлення про суттєві зміни у майновому стані) стали особи, які відповідно до частин першої та другої ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції» [17] зобов'язані подавати декларацію.

Суб'єктами правопорушень, визначених частинами другою та третьою цієї статті, у частині неповідомлення або несвоєчасного повідомлення про суттєві зміни у майновому стані є суб'єкти декларування, які є службовими

особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, а також суб'єкти декларування, які займають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків, відповідно до статті 51³ Закону України «Про запобігання корупції»» [129].

На час написання дисертації станом на 1 вересня 2022 року ст. 172⁶ КУпАП «Порушення вимог фінансового контролю» має наступний зміст:

«Несвоєчасне подання без поважних причин декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, – тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані –

тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, –

тягнуть за собою накладення штрафу від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією доходу чи винагороди та з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік.

Подання завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, –

тягне за собою накладення штрафу від однієї тисячі до двох тисяч п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Примітка. Суб'єктами правопорушень у цій статті (крім правопорушень, визначених частинами другою та третьою цієї статті, у частині неповідомлення або несвоєчасного повідомлення про суттєві зміни у майновому стані) є особи, які відповідно до частин першої та другої статті 45 Закону України «Про

запобігання корупції» зобов'язані подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Суб'єктами правопорушень, визначених частинами другою та третьою цієї статті, у частині неповідомлення або несвоєчасного повідомлення про суттєві зміни у майновому стані є суб'єкти декларування, які є службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, а також суб'єкти декларування, які займають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків, відповідно до статті 51³ Закону України «Про запобігання корупції».

Відповідальність за цією статтею за подання завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, стосовно майна або іншого об'єкта декларування, що має вартість, настає у випадку, якщо такі відомості відрізняються від достовірних на суму від 100 до 500 прожиткових мінімумів для працездатних осіб» [24].

Підводячи підсумки до вказаного підрозділу можна зазначити, що процес становлення сучасної системи електронного декларування та адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю розпочатий у 1993 році після ухвалення Верховною Радою України Закону України «Про державну службу» [19] пройшов тридцятирічний етап правового вдосконалення, і був більш менш сформований лише у 2014 році після прийняття Закону України «Про запобігання корупції». І навіть після цього важливого законодавчого акту, яким розпочато процес запровадження системи електронного декларування, процес фінансового контролю постійно вдосконалюються, так само, як і норми, що встановлюють адміністративну відповідальність за порушення його вимог, про що буде вказаного у наступних підрозділах цієї дисертації.

Висновки до розділу 1

Підводячи підсумки до розділу 1 зазначимо, що не зважаючи на численні наукові дослідження, у яких розкриваються проблеми запобігання та протидії корупції в Україні, а також різноманітні аспекти здійснення фінансового контролю, на сьогодні залишається малодослідженою проблематика адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, яка на рівні дисертаційного дослідження фактично не розглядалася. Лише окремі питання порушення поліцейськими вимог фінансового контролю були об'єктом досліджені лише 2016 році А. В. Титко [30].

Поряд з цим, підкреслюючи високій рівень, важливість, актуальність, своєчасність, теоретичну і практичну значимість дисертаційного дослідження А. В. Титко [30] у її наукових працях надбаннях не було приділено уваги розгляду низці питань, зокрема: уточнення часу з якого настає адміністративна відповідальність за порушення вимог фінансового контролю; визначення документів, які повинні долучатися до адміністративних протоколів про порушення вимог фінансового контролю; встановлення обставин, які необхідно виявляти під час складання адміністративних протоколів про порушення вимог фінансового контролю; дослідження особливостей притягнення інших категорій осіб до адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю; з'ясування обставин, які повинен встановити суд під час судового розгляду протоколу про порушення вимог фінансового контролю тощо.

Під час написання дисертації з урахуванням специфіки теми, мети і завдання дослідження застосовувалися загальнонаукові та спеціально-наукові методи, зокрема: історико-правовий, діалетичний, статистичний, формально-логічний методи, системного аналізу, системно-структурний і інші методи.

Процес становлення сучасної системи електронного декларування та адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю умовно можна поділити на чотири етапи:

перший – з 1993 року по 2009 рік, після ухвалення Верховною Радою України Закону України «Про державну службу» [19] та у жовтні 1995 року Закону України «Про боротьбу з корупцією» [20];

другий – з 2009 року по 2010 рік, коли до Верховної Ради України було подано проекти законів України «Про засади запобігання та протидії корупції» [25], «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень» [104] та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» [105] і їх ухвалення 11 червня 2009 року, при цьому 21 грудня 2010 року їх визнано такими, що втратили чинність [42];

третій етап був розпочатий у 2011 році, коли Верховною Радою України було ухвалено закони України «Про засади запобігання і протидії корупції» [108] і «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» [109]. Вказаний етап завершився у жовтні 2014 року після ухвалення Закону України «Про запобігання корупції» [17];

четвертий етап, який продовжується по теперішній час, настав після 14 жовтня 2014 року, коли Верховна Рада України ухвалили Закон України «Про запобігання корупції» [17].

РОЗДІЛ 2.

ЮРИДИЧНИЙ СКЛАД ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

2.1. Об'єкт порушення вимог фінансового контролю

Під юридичним складом адміністративного правопорушення розуміється передбачена нормами права сукупність ознак (елементів), при наявності яких те чи інше протиправне діяння можна оцінювати як адміністративне правопорушення [130, с. 44–45]. Об'єкт адміністративного правопорушення має важливе значення для визначення поняття адміністративного правопорушення. Крім того, він визначає його суспільну шкідливість, враховується при застосуванні адміністративного стягнення за конкретне правопорушення [131].

Теорія права передбачає чотири елементи юридичного складу правопорушення: об'єкт; об'єктивна сторона; суб'єкт; суб'єктивна сторона [132, с. 22; 133, с. 139; 134, с. 84; 135, с. 389; 136; 137, с. 219].

Отже, структура юридичного складу порушення вимог фінансового контролю, як виду адміністративного правопорушення (проступку) також представлена сукупністю зазначених елементів, кожний із яких потребує більш детальної характеристики та аналізу [27].

Першим елементом складу відносин адміністративного права є його об'єкт. Без сумніву, він відіграє роль ключового у цих відносинах. Від того, наскільки повно і правильно буде визначено об'єкт, залежить не тільки поведінка суб'єктів адміністративно-правових відносин, а й досягнення кінцевої мети цих відносин. Визначаючи об'єкт адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, важливо також зауважити, що в теорії адміністративного права об'єкти адміністративного правопорушення мають певну класифікацію. Зокрема, розрізняють такі види об'єктів адміністративного правопорушення, як загальний, родовий та безпосередній.

Велике теоретичне і практичне значення має класифікація об'єктів адміністративних проступків. Вона дозволяє всебічно дослідити соціальну природу адміністративних порушень, слугує критерієм структуризації актів адміністративно-деліктного законодавства, сприяє правильній кваліфікації адміністративних проступків та індивідуалізації адміністративної відповідальності. В науковій літературі найбільшого поширення набула трьохелементна класифікація, відповідно до якої виділяються: загальний, родовий, та безпосередній об'єкти адміністративного проступку [138, с. 145; 139, с. 38; 140, с. 108; 141 с. 42]. Рідше у цей понятійний ряд включають четвертий, проміжний елемент – видовий об'єкт адміністративного проступку [142, с. 98-99; 143, с. 137; 144, с. 61; 145, с. 139]. Наприклад, О. Г. Стрельченко, залежно від рівня узагальнення, виділяє наступні об'єкти:

- загальний об'єкт, яким є суспільні відносини, що: 1) регулюються різними галузями права; 2) охороняються адміністративними санкціями. Такий об'єкт є спільним для усіх видів адміністративних правопорушень;

- родовий об'єкт – однорідні групи суспільних відносин, які в сукупності складають загальний об'єкт. Розподіл цього цілого (загального об'єкта) на частини (родові об'єкти) може проводитися за різними критеріями. По-перше, усю сукупність суспільних відносин, що охороняються адміністративними санкціями, можна поділити на частини залежно від того, якою галуззю права вони регулюються. Отже, можна говорити про адміністративні, земельні, трудові, цивільні та інші правовідносини як родові об'єкти проступків. По-друге, як критерій класифікації можна використовувати структуру соціальногосподарського комплексу. За цією ознакою можна виділити такі родові об'єкти, як відносини в сільському господарстві, промисловості, на транспорті тощо. По-третє, як критерій класифікації можна використовувати зміст суспільних відносин, що охороняються. З урахуванням цього критерію розрізняють такі родові об'єкти, як власність, громадський порядок, громадська безпека, здоров'я населення, порядок управління;

- видовий об'єкт – самостійний складовий різновид родового об'єкта,

відокремлена група суспільних відносин, загальних для ряду проступків. Вони виступають відокремленою і досить самостійною частиною родового об'єкта. Наприклад, якщо взяти такий родовий об'єкт, як власність, то її види – це власність приватна, комунальна та державна. Видовий об'єкт широко використовується законодавцем, який спеціальними актами встановив адміністративну відповідальність за порушення правил дорожнього руху, військового обліку, прав споживачів тощо;

– безпосередній об'єкт – одне або декілька суспільних відносин, яким спричиняється шкода певним правопорушенням. Наприклад, при перевищенні швидкості – громадська безпека на дорозі тощо [145, с. 139].

Також окремі дослідники виділяють ще: додатковий об'єкт (суспільні відносини, яким завдається шкода правопорушенням, але які не виступають в якості основного об'єкта охорони права, а доповнюють його); факультативний об'єкт (суспільні відносини, яким в залежності від складних умов може бути завдано шкоди, а може бути і не завдано) [146].

Як підкреслюють А. В. Гуржій та Ю. О. Мельник у чинному законодавстві поняття об'єкта адміністративного делікту не визначається, а натомість вказується приблизний перелік суспільних відносин, охоронюваних адміністративним законом. Так, у чинному КУпАП у ст. 1 зазначається, що завданням законодавства про адміністративні правопорушення є охорона особистих прав і свобод громадян, власності, а також прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій, установленого порядку управління, державного і суспільного порядку [24, 147]. Більш стислий виклад об'єкта адміністративного делікту міститься в ст. 9 КУпАП [24], відповідно до якої «адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність» [147].

Аналіз адміністративного законодавства показує, що під його охорону

підпадають лише найважливіші та найбільш значущі для інтересів держави і суспільства відносини, яким протиправними посяганнями може бути завдано досить суттєвої шкоди.

Поряд із вказаним нормативним визначенням з метою встановлення об'єкту порушення вимог фінансового контролю, за яке передбачена адміністративна відповідальність, першочергово доцільно звернутися до наукових поглядів щодо визначення загального об'єкту адміністративного правопорушення, адже з приводу об'єкта адміністративно-правових відносин у наукових колах існує кілька думок.

Як вказують А. В. Гуржій та Ю. О. Мельник, загальним об'єктом адміністративного делікту є суспільні відносини, урегульовані нормами адміністративного законодавства, охоронювані адміністративними санкціями з метою забезпечення нормального функціонування порядку управління, захисту власності, прав і свобод громадян [147].

В. М. Берізко звертає увагу, що у загальному розумінні об'єктом адміністративного проступку є те, на що він посягає, проти чого спрямований. Адміністративний проступок за своєю природою являє собою антисоціальне явище, небезпечне для суспільства, що має негативні наслідки [148, с. 82].

Автори підручника «Адміністративне право України» за загальною редакцією С. В. Ківалова, під загальним об'єктом адміністративних правопорушень розуміють суспільні відносини, які охороняються нормами адміністративного права: суспільний порядок і суспільна безпека, власність, права і свободи громадян, встановлений порядок управління [149, с. 99].

У свою чергу О. В. Белікова під об'єктом адміністративного правопорушення пропонує розуміти суспільні відносини у сфері державного управління, що врегульовані нормами адміністративного права й охороняються заходами адміністративної відповідальності [132, с. 22]. В. В. Серeda, З. Р. Кісіль, Р.-В. В. Кісіль визначають об'єкт протиправного посягання як суспільні відносини, що регулюються нормами права різних галузей і охороняються заходами адміністративної відповідальності. Об'єктом посягання

адміністративного проступку може бути і сама людина як живий організм, особа, її здоров'я, честь і гідність. Як адміністративний проступок розглядається й посягання на власні інтереси та блага винного суб'єкта [141, с. 42]. На думку Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, О. В. Дьяченка, загальний об'єкт становить вся сукупність суспільних відносин, які охороняє законодавство про адміністративні правопорушення [150, с. 176].

З вказаним положенням погоджується також Р. Л. Біла [151, с. 176]. При цьому Є. В. Кириленко, зауважує, що зазвичай, назва об'єкту правопорушення може бути зазначена в назві статті, або в назві глави особливої частини КУпАП [24]. Водночас ознаки об'єкта правопорушення часто не називаються, але можуть бути логічно зрозумілі зі змісту статті [152, с. 219].

Слід зазначити, що незалежно від специфіки індивідуального розуміння тих або інших аспектів об'єкта адміністративних проступків, переважна більшість дослідників сходяться в тому, що таким об'єктом виступають суспільні відносини [153, с. 230; 154, с. 18; 155, с. 300-301; 156, с. 156].

Поділяємо думку вчених, які підкреслюють, що загальним об'єктом адміністративного правопорушення виступають лише ті суспільні відносини, які врегульовуються правом (тобто правовідносини) та перебувають під охороною адміністративно-деліктних санкцій [157, с. 273].

Іншою є думка В. К. Колпакова, який об'єктом адміністративного делікту називає суспільні відносини, врегульовані нормами адміністративного законодавства, охоронювані адміністративними санкціями з метою забезпечення нормального функціонування порядку управління, захисту власності, прав і свобод громадян [157, с. 14].

При цьому, під час визначення загального об'єкта, необхідно врахувати позицію А. В. Гуржій, який зазначив, що об'єкт адміністративного правопорушення є конструктивною ознакою складу адміністративного проступку, неодмінною запорукою правильної та безпомилкової кваліфікації, а також важливим системотворчим чинником вітчизняного адміністративно-деліктного законодавства. По-перше, саме об'єкт посягання визначає його

суспільну небезпеку, характеризує його спрямованість. Жодний вчинок не може бути визнано деліктом, якщо він не був спрямований на певний суспільно-значущий об'єкт. По-друге, саме на підставі об'єкта розмежовуються різні види правопорушень (адміністративні проступки, цивільні делікти та злочини), оскільки деякі об'єкти охороняються тільки кримінальним правом, деякі – тільки адміністративним, а деякі – лише цивільним [159, с. 14]. З такою позицією необхідно погодитися, адже суспільні відносини, що є об'єктом адміністративного правопорушення (проступку), можуть регулюватися не лише нормами адміністративного права, а й інших галузей права, зокрема, кримінального, цивільного, земельного, трудового тощо [160, с. 85].

У науково-практичному коментарі «Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією», виданому колективом авторів Національної академії внутрішніх справ у 2020 році, зазначається, що об'єктом даного проступку виступають суспільні відносини у сфері дотримання вимог фінансового контролю (щодо подання декларацій, зазначення у ній достовірних відомостей, дотримання вимог додаткових заходів фінансового контролю) [33, с. 30].

На думку Ю. О. Рева об'єктом порушення вимог фінансового контролю є суспільні відносини, яких пов'язано із здійснення публічної служби [161, с. 140]. У свою чергу А. В. Титко під загальним об'єктом порушення вимог фінансового контролю розуміє всі суспільні відносини, які охороняються адміністративно-правовими нормами і яким правопорушенням завдано шкоду [162, с. 161].

На основі викладеного та за результатами вивчення наукових позицій учених визначимо загальний об'єкт адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172⁶ КУпАП [24], під яким пропонується вважати суспільні відносини у сфері державного управління, які направлені на запобігання та протидію корупції, що врегульовані нормами адміністративного законодавства й охороняються адміністративними санкціями.

Родовим об'єктом складу адміністративного правопорушення є однорідна група суспільних відносин як невід'ємна і самостійна частина загального

об'єкта [144, с. 61]. Як уже зазначалося, ст. 172⁶ КУпАП [24] «Порушення вимог фінансового контролю» входить до глави 13-А «Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією». До внесення змін у 2014 р. ця глава мала назву «Адміністративні корупційні правопорушення» та, звісно, закріплювала інший перелік діянь, за які особи, винні в їхньому вчиненні, притягувалися до адміністративної відповідальності. Об'єкт адміністративного делікту за ст. 172⁶ тоді визначався як «суспільні відносини у сфері державного управління, а також у сфері запобігання та протидії корупції». Згідно з новою редакцією родовий об'єкт правопорушень, передбачених главою 13-А КУпАП [24], варто визначити як «суспільні відносини у сфері забезпечення дотримання вимог, заборон та обмежень, встановлених Законом, особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування», а безпосереднім об'єктом – «недотримання вимог фінансового контролю є суспільні відносини у сфері декларування доходів осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування» [163, с. 170; 164, с. 138].

Г. В. Лученцов зазначає, якщо ст. 172⁶ КУпАП [24] «Порушення вимог фінансового контролю» входить до глави 13-А «Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією», то зміст цієї статті й, власне, логіка законодавця щодо розміщення її саме в главі 13-А дають підстави для висновку, що родовим об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері запобігання корупції, а безпосереднім – відносини у сфері здійснення антикорупційного фінансового контролю. Таке визначення родового й безпосереднього об'єктів цього правопорушення відповідає сутності суспільних відносин, яким завдається шкода під час його вчинення [163, с. 170].

А. В. Титко [162, с. 161] під родовим об'єктом порушення вимог фінансового контролю розуміє суспільні відносини щодо дотримання вимог, заборон та обмежень, встановлених Законом України «Про запобігання корупції» [17]. Що стосується видового об'єкту порушення вимог фінансового контролю, то А. В. Титко зазначає, що це суспільні відносини щодо дотримання

вимог фінансового контролю особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування [162, с. 161].

Іншої думки щодо визначення родового об'єкта порушення вимог фінансового контролю дотримується Ю. О. Рева, який під цим розуміє суспільні відносини, яких пов'язано із механізмом реалізації повноважень, прав і обов'язків, вчинення відповідних дій суб'єктами, яких уповноважено на здійснення виконання завдань і функцій держави, спрямованих на забезпечення публічних інтересів. Видовим об'єктом є суспільні відносини, яких пов'язано із механізмом дотримання вимог щодо здійснення публічної служби [161, с. 141].

На основі аналізу норм антикорупційного законодавства в частині порушення вимог фінансового контролю, і законодавства про адміністративні правопорушення дисертант дійшов висновку, що родовим об'єктом адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172^б КУпАП [24], є суспільні відносини у сфері здійснення фінансового контролю, який визначає порядок подання декларації посадовими і службовими особами органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також відомостей про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента та про суттєві зміни у майновому стані.

Що стосується визначення безпосереднього об'єкту порушення вимог фінансово контролю, то А. В. Титко його характеризує в наступних аспектах: 1) суспільні відносини щодо порядку заповнення та подання декларації про майно, доходи, витрати та зобов'язання фінансового характеру; 2) суспільні відносини щодо порядку повідомлення про відкриття валютного рахунку в установах банку-нерезидента та про суттєві зміни майнового стану [161, с. 161].

К. Є. Цабека зазначає, що визначення безпосереднього об'єкта адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, повинне здійснюватися в межах родового об'єкта та з урахуванням специфіки вимог та обмежень, які можуть бути порушені відповідним діянням. У цьому разі наявна прив'язка до відповідної норми глави 13-А КУпАП [24], якою передбачена адміністративна відповідальність за те чи інше протиправне діяння, пов'язане з

корупцією. Наприклад, безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172⁶ КУпАП [24], дослідник визначає суспільні відносини у сфері здійснення антикорупційного фінансового контролю [160, с. 86–87].

Продовжуючи думку дослідників акцентуємо увагу на тому, що порушення вимог фінансового контролю передбачає виникнення відносин у суб'єкта декларування під час:

- порушення встановленого порядку подання декларації (несвоєчасне подання без поважних причин декларації; подання завідомо недостовірних відомостей у декларації);

- порушення встановленого порядку повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента та встановленого порядку повідомлення про суттєві зміни у майновому стані.

Таким чином, на думку дисертанта, безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172⁶ КУпАП [24], є суспільні відносини, якими регулюється порядок реалізації вимог фінансового контролю: своєчасне подання декларації, повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента та повідомлення про суттєві зміни у майновому стані, а також відображення у декларації достовірних відомостей.

Не менш важливим є питання про предмет адміністративного правопорушення у сфері порушення вимог фінансового контролю. Відмітимо, що у більшості норм КУпАП [24], зокрема глави 13-А, предмет адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, закріплено законодавцем безпосередньо в диспозиції статті. Статтею 172⁶ КУпАП [24] передбачена адміністративна відповідальність за порушення вимог фінансового контролю, а саме за: неповідомлення або несвоєчасне подання без поважних причин декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (частина 1); неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента

або про істотні зміни в майновому стані (частина 2); подання завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (частина 4) [24].

Важливо зазначити, що наукові позиції стосовно визначення місця та ролі предмета в юридичному складі адміністративного правопорушення відрізняються: 1) предмет адміністративного правопорушення є елементом об'єкта [145, с. 139]; 2) предмет адміністративного правопорушення є самостійною частиною складу правопорушення (речі матеріального світу, інформаційна документація тощо) [165, с. 147].

У загальному розумінні предметом адміністративного правопорушення є конкретні об'єкти матеріального світу, щодо яких учинено правопорушення [152, с. 220] (в тому числі різні документи, відомості та інші цінності), впливаючи на які, особа посягає на об'єкт правової охорони [166, с. 131]. Впливаючи на предмет адміністративного проступку як на упредметнений елемент матеріального світу, винний здійснює посягання на безпосередній об'єкт адміністративних проступків [167, с. 39].

Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ у своєму листі від 22 листопада 2017 р. № 223–943/0/4–17 визначив предмет правопорушення за ст. 172⁶ КУпАП [24], яким є «декларація, подана шляхом заповнення на офіційному веб-сайті Національного агентства з питань запобігання корупції: а) за минулий рік; б) за період, не охоплений раніше поданими деклараціями» [168].

К. Є. Цабєка вказує, що предметом зазначених адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, є декларація, процедури та порядок додержання вимог, встановлених чинним законодавством (наприклад, порядок декларування доходів осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та осіб, які до них прирівнюються), зокрема декларація, що подається шляхом заповнення на офіційному веб-сайті НАЗК за минулий рік чи за період, не охоплений раніше поданими деклараціями [160, с. 89].

У той же час А. В. Титко визначає наступні предмети порушення вимог фінансового контролю, зокрема у частині 1 ст. 172⁶ КУпАП [24] – фінансова декларація; у частині 2 ст. 172⁶ КУпАП – валютні рахунки [162, с. 161]. З такою думкою можна погодитись частково. Враховуючи, що ст. 172⁶ КУпАП [24] містить декілька частин (диспозицій), за які передбачено адміністративні стягнення за порушення вимог фінансового контролю, в наслідок чого предметів порушення вимог фінансового контролю є декілька, в залежності від певної частини ст. 172⁶ КУпАП [24]. Так, відповідно до частини першої вказаної статті предметом порушення вимог фінансового контролю є декларація, яка несвоєчасно подана без поважних причин, а саме не заповнення її на офіційному веб-сайті НАЗК: за минулий рік; за період, не охоплений раніше поданими деклараціями.

Зокрема, відповідно до ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції» [17] передбачено чотири типи декларацій суб'єкта декларування:

1) щорічна декларація (декларація «щорічна») – декларація, яка подається відповідно до ч. 1 ст. 45 Закону у період з 00 годин 00 хвилин 01 січня до 00 годин 00 хвилин 01 квітня року, наступного за звітним роком. Така декларація охоплює звітний рік (період з 01 січня до 31 грудня включно), що передує року, в якому подається декларація. Відлік строку для подачі декларації «щорічна» починається з 00 годин 00 хвилин 01 січня року, наступного за звітним періодом [17];

2) декларація особи, яка припиняє діяльність (декларація «перед звільненням») – декларація, яка подається відповідно до абзацу 1 частини 2 ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції» не пізніше 30 календарних днів з дня припинення діяльності. Декларація «перед звільненням» охоплює період, який не був охоплений деклараціями, раніше поданими таким суб'єктом декларування. Днем припинення діяльності є останній день виконання суб'єктом декларування публічних функцій. Тобто відлік строку подачі декларації «перед звільненням» починається з 00 годин 00 хвилин дня, наступного за днем припинення діяльності [17];

3) декларація особи, яка припинила діяльність (декларація «після звільнення») – декларація, яка подається відповідно до абзацу 2 частини 2 ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції» з 00 годин 00 хвилин 01 січня до 00 годин 00 хвилин 01 квітня року, наступного за звітним роком, у якому було припинено діяльність. Така декларація охоплює звітний рік (період з 01 січня до 31 грудня включно), що передує року, в якому подається декларація. Відлік строку подачі декларації «після звільнення» починається з 00 годин 00 хвилин 01 січня року, наступного за звітним роком, у якому було припинено діяльність [17];

4) декларація особи, яка претендує на зайняття посади (декларація «кандидата на посаду») – декларація, яка подається відповідно до абзацу 1 частини 3 ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції» [17] та охоплює звітний період з 01 січня до 31 грудня включно, що передує року, в якому особа подала заяву на зайняття посади, якщо інше не передбачено законодавством. Така декларація подається до призначення або обрання особи на посаду. Щодо останнього типу декларації звертаємо увагу на окремі особливості. Якщо особа стає переможцем конкурсу на декілька посад в одному органі та раніше не подавала декларацію за минулий рік, вона подає одну декларацію «кандидата на посаду», вказуючи посаду, на яку має намір бути призначеною [17].

Особи, зазначені у п.п. «в» пункту 2 частини 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» [17], у разі входження до складу конкурсної або дисциплінарної комісії, утвореної відповідно до Законів України «Про державну службу» [169], «Про службу в органах місцевого самоврядування» [170], інших законів України, Громадської ради доброчесності, утвореної відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [171], подають декларацію «кандидата на посаду» за минулий рік протягом 10 календарних днів після входження (включення, залучення, обрання, призначення) до складу відповідної комісії, Громадської ради доброчесності (абзац 2 частини 3 ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції») [17].

Так відповідно до роз'яснень НАЗК днем входження (включення, залучення, обрання, призначення) особи до складу відповідної комісії, Громадської ради доброчесності є день видання (прийняття) документа, на підставі якого особа увійшла (включена, залучена, обрана, призначена) до складу відповідної комісії, Громадської ради доброчесності [172]. Тобто відлік строку подачі декларації такими особами починається з 00 годин 00 хвилин дня, наступного за днем входження (включення, залучення, обрання, призначення) особи до складу відповідної комісії, Громадської ради доброчесності [172].

Якщо особа, у якої виник обов'язок подати декларацію «кандидата на посаду», незалежно від обставин вже подала декларацію за минулий рік будь-якого типу, декларація «кандидата на посаду» за цей період не подається. Водночас якщо подана декларація «кандидата на посаду» охоплювала попередній звітний рік, а в особи виник обов'язок подати декларацію «щорічна» за той самий звітний період, то особа зобов'язана подати декларацію «щорічна» [172].

Поряд з необхідністю подання декларації частиною 4 ст. 52 Закону України «Про запобігання корупції» [17] встановлюються додаткові заходи фінансового контролю, а саме необхідність повідомлення про суттєвої зміни у майновому стані суб'єкта декларування, а саме отримання доходу, придбання майна або здійснення видатку на суму, яка перевищує 50 прожиткових мінімумів, встановлених для працездатних осіб на 1 січня відповідного року, про що зазначений суб'єкт у десятиденний строк з моменту отримання доходу, придбання майна або здійснення видатку зобов'язаний повідомити про це НАЗК. Зазначена інформація вноситься до ЄДРД та оприлюднюється на офіційному веб-сайті НАЗК.

Наказом НАЗК від 23 липня 2021 року № 450/12 затверджено Порядок інформування НАЗК про суттєві зміни у майновому стані суб'єкта декларування, відповідно до якого інформування НАЗК про суттєві зміни у майновому стані суб'єкт декларування здійснює особисто шляхом заповнення

відповідної електронної форми повідомлення про суттєві зміни у майновому стані суб'єкта декларування після автентифікації у персональному електронному кабінеті ЄДРД. Паперова копія повідомлення до НАЗК не подається. Повідомлення подається незалежно від того, перебуває суб'єкт декларування в Україні чи за її межами. Повідомлення включається до ЄДРД та оприлюднюється у публічній частині ЄДРД (без відображення інформації з обмеженим доступом відповідно до законодавства). Виходячи з наведеного, можна зазначити, що другим предметом частини 2 ст. 172⁶ КУпАП [24] є повідомлення про суттєві зміни у майновому стані суб'єкта декларування.

Для подальшого з'ясування предмету частини 2 ст. 172⁶ КУпАП [24] необхідно звернутися до ст. 52 Закону України «Про запобігання корупції» [17], яка визначає додаткові заходи здійснення фінансового контролю, а саме до частини 1, відповідно до якої «У разі відкриття суб'єктом декларування або членом його сім'ї валютного рахунка в установі банку-нерезидента відповідний суб'єкт декларування зобов'язаний у десятиденний строк письмово повідомити про це Національне агентство у встановленому ним порядку, із зазначенням номера рахунка і місцезнаходження банку-нерезидента».

Порядком інформування НАЗК про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента, затвердженого наказом НАЗК від 23 липня 2021 р. № 451/21 [175] надаються визначень, а саме:

валютний рахунок – будь-який рахунок суб'єкта декларування або члена його сім'ї, відкритий в установі банку-нерезидента в будь-якій валюті [175]. При цьому термін «близькі особи» вживається у значенні, наведеному в Законі України «Про запобігання корупції» [24]. Наприклад, такі рахунки можуть бути відкриті батьками чи законними представниками неповнолітнім дітям для здійснення ними розрахунків або отримання пенсій чи соціальних виплат; рахунки, на які знаходять виплати у зв'язку із народженням дитини, тощо); індивідуальні банківські сейфи, де зберігаються кошти, інше майно [177];

установа банку-нерезидента – юридична особа-нерезидент будь-якої організаційно-правової форми, яка є банком, її відокремлені підрозділи (філії,

відділення), що створені та діють відповідно до законодавства іноземної держави та з місцезнаходженням за межами України [175].

Під суттєвими змінами майнового стану необхідно розуміти отримання доходу, придбання майна або здійснення видатку на суму, яка перевищує 50 прожиткових мінімумів, встановлених для працездатних осіб на 01 січня року, у якому виник обов'язок щодо подання повідомлення, суб'єкт декларування у десятиденний строк з моменту отримання доходу, придбання майна або здійснення видатку зобов'язаний повідомити про це НАЗК [178]. При цьому інформування НАЗК про суттєві зміни у майновому стані суб'єкта декларування здійснює особисто шляхом заповнення відповідної електронної форми повідомлення про суттєві зміни у майновому стані суб'єкта декларування, без додаткового надсилання до НАЗК паперової форми. Важливим для повідомлення про суттєві зміни майнового стану є те, що воно стосується лише суб'єкта декларування, а інформація про отримання доходу, придбання майна або здійснення видатку членом сім'ї суб'єкта декларування не подається. При цьому, якщо вартість майна перевищує 50 прожиткових мінімумів, встановлених для працездатних осіб на 01 січня відповідного року, але була сплачена частинами, розмір кожної з яких не перевищує 50 прожиткових мінімумів, встановлених для працездатних осіб на 01 січня відповідного року, повідомлення подається після переходу права власності на таке майно. Про дохід, що був нарахований, але не сплачений (не отриманий), не повідомляється [178]. Важливим для визначення суттєвими змінами майнового стану є те, що у разі придбання майна, вартість якого перевищує 50 прожиткових мінімумів, встановлених для працездатних осіб на 01 січня відповідного року, подається одне повідомлення, в якому зазначаються відомості у відповідних розділах щодо придбаного майна та здійсненого видатку. У разі отримання доходу в негрошовій формі (спадщина, подарунок тощо), вартість якого перевищує 50 прожиткових мінімумів, встановлених для працездатних осіб на 01 січня відповідного року, подається також одне повідомлення, в якому зазначаються відомості у відповідних розділах щодо

отриманого доходу в негрошовій формі та отриманого майна. Необхідно констатувати, що якщо вартість майна, набутого у власність суб'єктом декларування, йому невідома, повідомлення не подається [178].

Доходи, видатки та вартість придбаного майна суб'єкта декларування відображаються у грошовій одиниці України. Доходи / видатки / майно, одержані/здійснені/придбані в іноземній валюті, підлягають відображенню в грошовій одиниці України за валютним (обмінним) курсом Національного банку України, встановленим на дату одержання доходів / здійснення видатків / придбання майна. Інформацію в повідомленні про джерело суб'єкт декларування зазначає відповідно до правочину, за яким набуто право власності на майно, отримано дохід чи подарунок (роботодавець, продавець, дарувальник, спадкодавець, рішення суду тощо). Таким чином другим предметом частини 2 ст. 172⁶ КУпАП [24] є повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента у разі відкриття суб'єктом декларування або членом його сім'ї валютного рахунка в установі банку-нерезидента.

Виходячи, з положень частини 3 ст. 172⁶ КУаАП [24], яка передбачає відповідальність за вчинення дій, передбачених частиною першою або другою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, предметом посягання у даному випадку будуть: всі види декларацій, повідомлення про суттєві зміни у майновому стані суб'єкта декларування та повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента.

Розкриваючи зміст предмет адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 172⁶ КУпАП [24], відмітимо, що у даному випадку адміністративна відповідальність настає за подання завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Виходячи з наведеної диспозиції, можна зазначити, що у даному випадку предметом є недостовірні відомості, які суб'єкт декларування зазначив при поданні декларації. При цьому суб'єкт

декларування повинен умисно внести завідомо недостовірні відомості до декларації, які відрізняються від достовірних на суму від 100 до 500 прожиткових мінімумів для працездатних осіб. Якщо сума завідомо недостовірних відомостей вище від 500 прожиткових мінімумів для працездатних осіб, то у даному випадку настає кримінальна відповідальність за ст. 366² КК України [179]. Склад адміністративного правопорушення відсутній, якщо недостовірні відомості відрізняються від достовірних на суму менше ніж 100 прожиткових мінімумів для працездатних осіб.

Підводячи висновки до підрозділу зазначимо, що за результатами вивчення чинного законодавства, наукових поглядів адміністративістів та інших фахівців в галузі адміністративного права визначено загальний, родовий й безпосередній об'єкт та предмет адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 172⁶ КУпАП [24].

2.2. Об'єктивна сторона порушення вимог фінансового контролю

Для правильної кваліфікації адміністративних правопорушень, зокрема, у сфері порушення вимог фінансового контролю, важливе значення має характеристика об'єктивної сторони, яка в теорії права розглядається як зовнішній акт протиправної поведінки, що існує в об'єктивній реальності, тобто як конкретні форми протиправної поведінки.

Серед науковців на даний час відсутня єдина позиція щодо визначення поняття об'єктивної сторони адміністративного правопорушення. Так, В. В. Середа, З. Р. Кісіль, Р.-В. В. Кісіль зазначають, що об'єктивна сторона складу правопорушення характеризує це правопорушення як антигромадський акт поведінки порушника норми адміністративного права і проявляється в дії або бездіяльності, її наслідках і причинового зв'язку між вчиненим діянням і протиправним результатом, що настав [141, с. 43; 180, с. 121].

На думку В. А. Бортник, об'єктивна сторона – це те, в чому поступок проявляється на зовні, відповідна поведінка особи, наслідки заподіяної шкоди об'єкта посягання; це відповідний процес дії протягом визначеного часу [134, с. 84]. С. В. Ващенко та В. Г. Поліщук надаючи визначення об'єктивній стороні адміністративного проступку вказують, що це сукупність зовнішніх ознак проступку, які визначають акт зовнішньої поведінки правопорушника. Це система передбачених нормою адміністративного права ознак, які характеризують зовнішній бік правопорушення. Вона дає характеристику суспільної шкідливості проступку, його спрямованості, містить ряд ознак, які прийнято поділяти на основні та факультативні часу [138, с. 146].

У підручнику «Адміністративне право України» за редакцією В. Галунька та О. Правоторової об'єктивна сторона складу правопорушення визначається як система передбачених адміністративно-правовою нормою ознак, що характеризують зовнішню сторону проступку [181, с. 394].

Також відсутня єдина думка щодо обов'язкових та факультативних ознак об'єктивної сторони адміністративного правопорушення. Переважна більшість науковців до обов'язкових ознак об'єктивної сторони відносять: діяння (дія або бездіяльність); шкідливі наслідки його вчинення; причинний зв'язок між діянням та шкідливими наслідками, що наступили [182, с. 293-294; 134, с. 86; 183].

З даною позицією не погоджується С. В. Ващенко та В. Г. Поліщук, які до основної ознаки відносять адміністративно-правове діяння (дія або бездіяльність), а всі інші – до факультативних: а) шкідливі наслідки діяння; б) причинний зв'язок між протиправним діянням та наслідками; в) час; г) місце; д) умови; е) способи та знаряддя вчинення проступку [138, с. 146-147]. Водночас судова практика визнає, що основною й обов'язковою ознакою об'єктивної сторони адміністративного правопорушення є протиправне діяння, відсутність якого виключає склад будь-якого адміністративного правопорушення [184]. Таким чином всі інші ознаки повинні мати факультативний характер.

Що стосується факультативних ознак, то В. В. Середа, З. Р. Кісіль, Р.-В. В. Кісіль до них відносить час, місце, спосіб, знаряддя вчинення правопорушення, засіб, обстановка вчинення правопорушення [141, с. 43]. Інші науковці визначають наступні факультативні ознаки – час, місце, умови, способи та засоби вчинення правопорушення [181, с. 394; 185, с. 121].

У свою чергу Ю. П. Бітяк зазначає, основною й обов'язковою ознакою об'єктивної сторони є протиправне діяння, відсутність якого виключає склад будь-якого адміністративного правопорушення. Всі інші ознаки мають факультативний характер. – місце, час, обстановка, спосіб, результати правопорушення, знаряддя та засоби вчинення проступку, але вони можуть бути обов'язковими ознаками, якщо їх включено до конкретного складу проступку [150, с. 177].

З вказаною думкою погоджується Г. В. Лученцов, який зазначає, що об'єктивна сторона передбачає вчинення одного з таких діянь, які можуть виражатися як в активних діях, так і в бездіяльності. Наслідки, що виражаються в завданні шкоди відносинам у сфері антикорупційного фінансового контролю, а також причинний зв'язок між діянням і наслідками, складом зазначеного адміністративного правопорушення не охоплюються, а тому на його кваліфікацію не впливають [163, с. 171]. На думку Ю. П. Бітяка, В. М. Гаращука, О. В. Дьяченка та інших правників в інших випадках їх можуть визнавати обставинами, що пом'якшують або обтяжують відповідальність (наприклад, вчинення правопорушення в умовах стихійного лиха або за інших надзвичайних обставин обтяжує адміністративну відповідальність) [150, с. 177]. З вказаною науковою позицією погоджується й В. А. Бортник [134, с. 86].

Аналіз наукових публікацій дає підстави вважати, що на сьогодні відсутні єдині погляди як визначення поняття об'єктивної сторони адміністративного правопорушення, її складу – основних та факультативних ознак. У цьому аспекті сформулюємо об'єктивну сторону порушення вимог фінансового контролю в залежності від частин ст. 172⁶ КУпАП [24] та надамо їм відповідну характеристику.

На погляд Т. В. Ільєнок об'єктивна сторона корупційного делікту – це зовнішній прояв суспільно небезпечного посягання на об'єкт, що перебуває під охороною адміністративно-правових санкцій. При цьому діяння як обов'язкова ознака об'єктивної сторони адміністративного делікту у порушення вимог фінансового контролю – це конкретна протиправна поведінка особи, що виражається у формі дії чи бездіяльності. Відповідно до цього об'єктивну сторону складу адміністративного правопорушення утворюють ознаки, що характеризують зовнішні прояви проступку [53].

Для початку розглянемо діяння, які визначені у частині 1 ст. 172⁶ КУпАП [24]: несвоєчасне подання без поважних причин декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Вказане адміністративне правопорушення є одним із найпоширенішим видом за кількістю складених протоколів і, відповідно, розглянутими справ у судах серед порушень вимог фінансового контролю [186–193].

Відмітимо, що відповідно до ст. 9 КУпАП [24] адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність [24].

Листом ВССУ з розгляду цивільних і кримінальних справ вих. № 223-943/0/4-17 від 22 травня 2017 року звернуто увагу на те, що вирішуючи питання про притягнення осіб до відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого частиною 1 ст. 172⁶ КУпАП [24], щодо порушення вимог фінансового контролю, яке полягало у несвоєчасному поданні без поважних причин декларації особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, слід враховувати об'єктивні ознаки складу цього адміністративного правопорушення, зокрема його об'єктивну сторону, яка має активну форму прояву та полягає у несвоєчасному поданні без поважних причин декларації [168].

Для розкриття об'єктивних складових адміністративного правопорушення, передбаченого частиною 1 ст. 172⁶ КУпАП [24], слід зазначити, що диспозиція цієї норми за своїм змістом є бланкетною адміністративно правовою нормою, тобто нормою, яка лише називає або описує правопорушення, а для повного визначення його ознак відсилає до інших норм [194], зокрема до Закону України «Про запобігання корупції» [17].

Об'єктивною стороною є дія, тобто, декларант все ж таки подав декларацію, але із певним запізненням, тобто здійснив активну, свідому, вольову дію, спрямовану на подачу декларації, але з порушенням терміну, який визначений Законом України «Про запобігання корупції» [17].

Необхідно підкреслити, що несвоєчасність характеризується порушення певного терміну подачі декларації, який визначений Законом України «Про запобігання корупції» [17]. Враховуючи, що декларація подається в більшості випадків у електронному вигляді, то програмні засоби ЄДРД фіксують точний час та дату її подання.

Визначимо передбачені чинним законодавством терміни подання декларації в залежності від їх видів, а також час порушення її подання:

- з 00 годин 00 хвилин 01 січня по 00 годин 00 хвилин 01 квітня року, наступного за звітним роком при поданні щорічної декларація (декларація «щорічна»). Таким чином час порушення подання декларації настає з першої секунди початку 01 квітня;

- 00 годин 00 хвилин 20 робочого дня з дня припинення діяльності. Днем припинення діяльності є останній день виконання суб'єктом декларування публічних функцій. Тобто відлік строку подачі декларації «перед звільненням» починається з 00 годин 00 хвилин дня, наступного за днем припинення діяльності. У цьому випадку час порушення подання декларації настає з першої секунди початку 21 робочого дня з дня припинення діяльності декларанта;

- з 00 годин 00 хвилин 01 січня до 00 годин 00 хвилин 01 квітня року, наступного за звітним роком, у якому було припинено діяльність при подачі

декларації особою, яка припинила діяльність (декларація «після звільнення»). Відлік строку подачі декларації «після звільнення» починається з 00 годин 00 хвилин 01 січня року, наступного за звітним роком, у якому було припинено діяльність. Часом порушення подання декларації вважається перша секунда початку 01 квітня;

– до призначення або обрання особи на посаду в разі подання декларації особою, яка претендує на зайняття посади (декларація «кандидата на посаду»). Щодо вказаного типу декларації необхідно звернути увагу на деякі особливості. Зокрема, якщо особа стає переможцем конкурсу на декілька посад в одному органі та раніше не подавала декларацію за минулий рік, вона подає одну декларацію «кандидата на посаду», вказуючи посаду, на яку має намір бути призначеною. Особи, зазначені у підпункті «в» пункті 2 частини 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» [17], у разі входження до складу конкурсної або дисциплінарної комісії, утвореної відповідно до законів України «Про державну службу» [169], «Про службу в органах місцевого самоврядування» [170], інших законів України, Громадської ради доброчесності, утвореної відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [171], подають декларацію «кандидата на посаду» за минулий рік протягом 10 календарних днів після входження (включення, залучення, обрання, призначення) до складу відповідної комісії, Громадської ради доброчесності (абзац 2 частина 3 ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції» [17]). Днем входження (включення, залучення, обрання, призначення) особи до складу відповідної комісії, Громадської ради доброчесності є день видання (прийняття) документа, на підставі якого особа увійшла (включена, залучена, обрана, призначена) до складу відповідної комісії, Громадської ради доброчесності. Тобто відлік строку подачі декларації такими особами починається з 00 годин 00 хвилин дня, наступного за днем входження (включення, залучення, обрання, призначення) особи до складу відповідної комісії, Громадської ради доброчесності. У даному випадку часом порушення вважається подання декларації з першої секунди 11 календарного дня після

входження (включення, залучення, обрання, призначення) до складу відповідної комісії, Громадської ради доброчесності (абзац 2 частини 3 ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції» [17]) [172].

Якщо подана декларація «кандидата на посаду» охоплювала попередній звітний рік, а в особи виник обов'язок подати декларацію «щорічна» за той самий звітний період, то особа зобов'язана подати декларацію «щорічна» (наприклад, декларація «кандидата на посаду» була подана у січні 2020 року й охоплювала попередній звітний рік (2019 рік), а особу було призначено на посаду до 01 квітня 2020 року. Така особа має обов'язок подати декларацію «щорічна» за 2019 рік, і в даному випадку час несвоєчасності подання декларації вважається перша секунда початку 01 квітня [172].

Що стосується кінцевого терміну настання несвоєчасності подання декларації, з якого настає адміністративна відповідальність, то вказаний термін має різні строки в залежності від певних обставин. Так, несвоєчасність подання декларації буде вважатися таким, якщо:

- особа подала декларацію до виявлення факту її неподання НАЗК або іншим спеціально уповноваженим суб'єктом у сфері протидії корупції;
- факт неподання декларації був виявлений НАЗК або іншим спеціально уповноваженим суб'єктом разом з тим така особа подала декларацію протягом 10-денного терміну після отримання письмового повідомлення НАЗК про необхідність подання декларації, і при цьому особа не була попереджена державним органом, в якому вона працювала, про її обов'язок подати щорічну декларацію, декларацію перед звільненням або декларацію після звільнення саме відповідно до чинного законодавства [195].

Конструктивною ознакою об'єктивної сторони частини 1 ст. 172⁶ КУпАП [24] є також несвоєчасне подання декларації без поважних на те причин. Перелік поважних причин Законом України «Про запобігання корупції» [17] не встановлено, лише у частині 2 пункту 5 ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції» [17] визначені причини для окремої категорії осіб, які надають лише право відстрочки у поданні декларації, це – знаходження

суб'єктів декларування за місцем військової служби у зв'язку з виконанням завдань в інтересах оборони України під час дії особливого періоду, безпосередньою участю у веденні воєнних (бойових) дій, у тому числі на території проведення антитерористичної операції та здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, направленням до інших держав для участі в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки у складі національних контингентів або національного персоналу, виконанням інших завдань в інтересах національної безпеки і оборони. При цьому такі особи повинні у подальшому подати декларацію за звітний рік протягом 90 календарних днів із дня прибуття до місця проходження військової служби, роботи чи дня закінчення проходження військової служби, визначеного частиною 2 ст. 24 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» [196]. Разом з тим відстрочка подання декларації не означає її не своєчасність подання у такому випадку і адміністративна відповідальність за частиною 1 ст. 172⁶ КУпАП [24] настає за несвоєчасність подання декларації у разі настання першої секунди закінчення 90 календарного дня із дня прибуття до місця проходження військової служби, роботи чи дня закінчення проходження військової служби, визначеного частиною 2 ст. 24 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» [196].

Поняття «без поважних на те причин» спробував роз'яснити ВССУ, який у Листі від 22 травня 2017 р. № 223-943/0/4-17 зазначив, що під поважними причинами слід розуміти неможливість особи вчасно подати декларацію у зв'язку з хворобою, перебуванням особи на лікуванні, внаслідок стихійного лиха (повені, пожежі, землетрусу), технічних збоїв офіційного веб-сайту НАЗК, витребуванням відомостей, необхідних для внесення в декларацію, перебуванням (триманням) під вартою тощо [168].

Рішенням НАЗК від 4 квітня 2017 р. № 124 [197] поважною причиною несвоєчасного подання декларацій визначено також неналежне функціонування ЄДРД та зобов'язано враховувати цю обставину при вирішенні питання про

складання протоколу за частинами 1 і 2 ст. 172⁶ КУпАП [24]. Водночас у пункті 2 цього Рішення [197] зазначено, що період (періоди) неналежного функціонування ЄДРД визначається окремим рішенням НАЗК на підставі інформації, наданої адміністратором ЄДРД, та акта (актів), підписаного посадовими особами НАЗК та адміністратора Реєстру. Як правило, НАЗК заздалегідь зазначає час (періоди) неналежного функціонування ЄДРД, і вони трапляються періодично і тривалістю 1–2 години. Поряд з цим, якщо неналежне функціонування ЄДРД не надало змогу особі своєчасно подати декларацію, така подія може визнатись судом як поважна причина [198, 199].

В науковій літературі та у судовій практиці під поважними причинами також визнаються:

- затримання, тримання під вартою або відбування покарання; обмеження свободи [200, с. 68];

- неправильність оформлення електронного цифрового підпису працівником банку, технічну несправність електронного цифрового підпису і неактивованість електронного цифрового підпису НАЗК [201, с. 22].

- здійснення нагляду за малолітньою дитиною (Снігурівським районним судом провадження у справі № 485/1415/20 [202] закрито за відсутності складу адміністративного правопорушення. Згідно довідки виданої дошкільним навчальним закладом № 7 м. Снігурівка № 23 від 04.11.2020, виданої особі, стосовно якої розглядається справа, в тому, що його син, 2014 р.н. не відвідував Снігурівський заклад дошкільної освіти № 7 (ясла-садок) в період карантину з 13.03.2020 по 01.06.2020 р. Згідно виданої довідки головою ОСББ «Прометей-25», особа, стосовно якої вирішується питання про притягнення до адміністративної відповідальності 13.03.2020 по 01.06.2020 року фактично здійснював нагляд за малолітнім сином 2014 р.н., так як відвідування Снігурівського закладу дошкільної освіти №7 (яслі-садок) було заборонено через встановлений карантин на території Снігурівської міської об'єднаної територіальної громади. Таким чином, судом встановлено, що в діях особи

відсутні ознаки об'єктивної сторони складу адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172⁶ КУпАП [202];

– пошкодженість (несправність) електронного цифрового підпису і подання декларації після повторного виготовлення електронного цифрового підпису [203].

Водночас, як свідчить судова практика, не визнаються поважними причинами несвоєчасного подання декларацій такі обставини, як необізнаність із вимогами законодавства, перебування у черговій відпустці, декретній відпустці по догляду за дитиною, перебування у від'їзді, великий обсяг виробничих робіт на підприємстві, відсутність комп'ютера та грошей для його придбання [80, с. 153–154.], відсутність доступу до мережі Інтернет, відсутність навичок роботи з комп'ютером, ЄДРД тощо [33, с. 33], несправність комп'ютера, факт заповнення декларації вперше, і відповідно, необізнаність з порядком її відправлення [82, с. 203], не працював електронний цифровий підпис [202] тощо.

Але необхідно констатувати, що поважність причин неподання декларації встановлюється судом у кожному конкретному випадку, і, відповідно, в залежності від обставин, не дивлячись на аналогічність ситуації, інколи не може визнаватись поважною. Наприклад, Баштанським районним судом Миколаївської області справу № 468/1132/20-п (3/468/641/20) закрито у зв'язку з малозначністю. Причиною стало перебування на лікуванні Особи_1, перенесення двох операцій та лікування після них [204].

Здійснюючи аналіз об'єктивної сторони частини 2 ст. 172⁶ КУпАП [24] необхідно відмітити, що вона передбачає відповідальність за чотири окремих різновиди порушень вимог фінансового контролю:

- 1) неповідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента;
- 2) несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента;
- 3) неповідомлення про суттєві зміни у майновому стані;

4) несвоєчасне повідомлення про суттєві зміни у майновому стані.

Розкриваючи об'єктивну сторону кожного різновиду, розпочнемо з неповідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента.

Для початку відмітимо, що бездіяльність – це вольова пасивна поведінка правопорушника, що полягає у невчиненні ним конкретної дії (дій), які він повинен був і міг виконати в даних конкретних умовах відповідно до вимог чинного законодавства. Бездіяльність повинна бути суспільно небезпечною і протиправною, свідомим і вольовим актом поведінки людини. Обов'язковою умовою адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю за бездіяльність є наступне: 1) наявність у неї обов'язку діяти певним чином; 2) наявність у даних конкретних умовах реальної можливості діяти в такий спосіб (наприклад, відсутність можливості подати електронну версію декларації у зв'язку з відсутності у певному місці Інтернету тощо).

Таким чином не повідомлення про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента – це вольова пасивна поведінка суб'єкта декларування, що полягає у невчиненні ним конкретної дії (дій), які він повинен був і міг виконати в даних конкретних умовах відповідно до вимог чинного законодавства, а саме:

– в супереч встановлених законодавством порядком суб'єкт декларування особисто не заповнив відповідну електронну форму повідомлення про відкриття суб'єктом декларування або членом його сім'ї валютного рахунка в установі банку-нерезидента після автентифікації у персональному електронному кабінеті ЄДРД [175]. Тобто суб'єкт декларування повинен підписати вказане вище повідомлення шляхом накладання на нього особистого кваліфікованого електронного підпису або удосконаленого електронного підпису, відповідно до вимог законодавства. Подання повідомлення до ЄДРД підтверджується шляхом надсилання інформації про подання повідомлення суб'єкту декларування на адресу суб'єкта його електронної пошти, зазначену в

персональному електронному кабінеті, та до персонального електронного кабінету суб'єкта декларування [175].

Разом з тим під час винесення судового рішення у справах про порушення вимог фінансового контролю необхідно відмітити, що до затвердженого у 2021 році наказом НАЗК № 451/21 Порядку інформування НАЗК про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента [175] діяв інший порядок, що був затверджений у 2016 році рішенням НАЗК № 20 [205]. На відміну від вже скасованого порядку [205], у якому передбачалось інформування НАЗК про відкриття валютного рахунку шляхом надіслання через власний персональний електронний кабінет через Інтернет з використанням програмних засобів ЄДРД створеної сканованої копії (або фотокопії) паперового документа [205], на сьогодні інформування НАЗК про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента здійснюється особисто суб'єктом декларування шляхом заповнення відповідної електронної форми повідомлення після автентифікації у персональному електронному кабінеті ЄДРД [175]. Відповідальність за неповідомлення про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента може наступати у тих випадках, коли суб'єкт декларування неповідомив про хоча би про одного відкритого ним або членами його сім'ї валютного рахунку.

Що стосується визначення терміну «нерезиденти», то це: а) іноземні компанії, організації, утворені відповідно до законодавства інших держав, їх зареєстровані (акредитовані або легалізовані) відповідно до законодавства України філії, представництва та інші відокремлені підрозділи з місцезнаходженням на території України; б) дипломатичні представництва, консульські установи та інші офіційні представництва інших держав і міжнародних організацій в Україні; в) фізичні особи, які не є резидентами України (пп. 14.1.122 п. 14.1 ст. 14 ПК України [206]). Таким чином, банк–нерезидент – це фінансова чи банківська установа, що знаходиться за межами території України (або ж його філії, представництва) та у своїй діяльності керується законодавством відповідної країни-місцезнаходження.

Необхідно відмітити, що строк інформування НАЗК про відкриття валютного рахунка в установі банку–резидента становить 10 днів з дня, коли суб'єкт декларування або члени його сім'ї відкрив зазначений валютний рахунок, або з дня, коли суб'єкту декларування стало відомо або повинно було стати відомо про відкриття зазначеного валютного рахунку членом його сім'ї [17, 175]. Оскільки ні в Законі України «Про запобігання корупції» [17], ні у відповідному Порядку інформування НАЗК про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента [175] конкретно не передбачено, в який саме днів (робочих чи календарних) потрібно відраховувати зазначений 10–денний строк, то, за загальним правилом, цей строк обраховується в календарних, а не робочих днях [201, с. 29].

Неповідомлення про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента вважається закінченим, якщо передбачає відсутність надісланого повідомлення: 1) після встановленого законодавством строку; 2) на момент виявлення вказаного факту спеціально уповноваженим суб'єктом у сфері протидії корупції [30, с. 80].

Наступною формою бездіяльності є неповідомлення про суттєві зміни у майновому стані – як форма бездіяльності, тобто, це пасивна поведінка суб'єкта декларування, яка виражається у формі не вчиненні певних дій, а саме в супереч встановлених законодавством порядку не подання повідомлення про суттєві зміни у майновому стані шляхом, тобто не заповнення відповідної електронної форми через персональний електронний кабінет суб'єктом декларування з використанням програмних засобів ЄДРД [178].

Так, Законом України «Про запобігання корупції» [17] встановлено обов'язок суб'єктів декларування подавати повідомлення про суттєві зміни у майновому стані протягом 10 днів з моменту отримання доходу, придбання майна або здійснення видатку на суму, яка перевищує 50 прожиткових мінімумів, встановлених для працездатних осіб на 1 січня відповідного року (105,1 тис. грн у 2020 році та 113,5 тис. грн у 2021 році).

При цьому необхідно брати до уваги, що під поняттям доходу і видатку застосовується при повідомленні суб'єктами декларування про суттєві зміни в майновому стані необхідно розуміти одноразовий правочин – фактично виплачений одним джерелом в один день однією сумою. Тобто повинна виникати реальна суттєва зміна у майновому стані, яка полягає у можливості використання відповідного доходу суб'єктом декларування або здійсненні ним значного видатку. При вирішенні питання про подачу повідомлення про суттєві зміни в майновому стані слід брати до уваги розмір нарахованого «одноразового доходу», тобто до оподаткування, оскільки податковий агент, який нараховує, виплачує або надає оподатковуваний дохід на користь платника податку, зобов'язаний утримувати податок на доходи фізичних осіб (п.п. 168.1.1 п. 168.1 ст. 168 ПК України [206]) [207].

Під поняттям отримання доходу НАЗК включає:

- заробітну плату (грошове забезпечення), отриману як за основним місцем роботи, так і за сумісництвом;
- гонорари та інші виплати згідно з цивільно-правовими правочинами;
- дохід від підприємницької або незалежної професійної діяльності;
- дохід від надання майна в оренду;
- дивіденди;
- проценти;
- роялті;
- страхові виплати;
- благодійну допомогу;
- пенсію; спадщину;
- доходи від відчуження цінних паперів та корпоративних прав;
- подарунки та інші доходи.

Під заробітною платою розуміється основна заробітна плата, а також будь-які заохочувальні та компенсаційні виплати, які виплачуються (надаються) особі у зв'язку з відносинами трудового найму. Нагадаємо, що згідно із ст. 110 Кодексу законів про працю України [208] при кожній виплаті

заробітної плати власник або уповноважений ним орган повинен повідомити працівника про такі дані, що належать до періоду, за який провадиться оплата праці:

- загальна сума заробітної плати з розшифровкою за видами виплат;
- розміри і підстави відрахувань та утримань із заробітної плати;
- сума заробітної плати, що належить до виплати [209].

Наведемо наступний приклад. У разі отримання кількох платежів заробітної плати з різними сумами має місце отримання декількох одноразових доходів з одного джерела. Тобто особа може розпоряджатись грошовими коштами одразу після їх одержання (надходження частинами, наприклад, заробітна плата за першу половину місяця 15 числа і за другу половину місяця до 30 числа). Отже, суб'єкт декларування повинен подати повідомлення про суттєві зміни в майновому стані, лише коли розмір нарахованої заробітної плати за половину місяця, виплачений йому на певну дату, перевищує 50 прожиткового мінімуму. Аналогічний підхід застосовується при визначенні поняття «видаток» [208].

Момент отримання доходу, придбання майна або здійснення видатку на суму, яка перевищує 50 прожиткових мінімумів, встановлених для працездатних осіб на 1 січня відповідного року, – день, коли фізично був здійснений правочин, банківський переказ з отримання доходу, придбання майна або здійснення видатку.

Наведемо наступний приклад. Особа (суб'єкт декларування) продає транспортний засіб за 450 000 грн:

1) якщо оплата здійснюється єдиним платежем, тоді це вважається одноразовим доходом і суб'єкт декларування має проінформувати про це НАЗК;

2) якщо оплата здійснюється трьома частинами протягом трьох місяців по 150 000 грн, то про кожен такий дохід треба повідомляти НАЗК.

Важливо зазначити, що у випадку із доходом мова йде про суму до вирахування податків (нараховану), а не фактично отриману [33, с. 35–36].

Також момент отримання доходу може наступати з дня нотаріального посвідчення:

- договору про відчуження (купівля-продаж, міна, дарування, пожертва, рента, довічне утримання (догляд), спадковий договір) нерухомого майна відповідно до положень ст. 657, 715, 719, 729, 732, 745, 1304 ЦК України [210];

- іпотечного договору згідно із вимогами ст. 18 Закону України «Про іпотеку» [211] та ст. 577 ЦК України [210];

- договору найму будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремої частини) строком на три роки і більше згідно з вимогами ст. 793 ЦК України [210];

- договору найму транспортних засобів за участю фізичної особи, договори позики транспортного засобу, у якому хоча б однією стороною є фізична особа відповідно до ст. 799, 828 ЦК України [210];

- договору про спільну часткову власність на земельну ділянку; про купівлю-продаж земельних ділянок, про перехід права власності та про передачу права власності на земельні ділянки; про обмін земельними ділянками, які виділені єдиним масивом у натурі (на місцевості) власникам земельних часток (паїв) відповідно до ст. 88, 128, 132, 142 Земельного кодексу України [212] та статті 14 Закону України «Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв)» [213];

- договору купівлі-продажу (приватизації) державного майна згідно із ст. 27 Закону України «Про приватизацію державного майна» [214];

- договору про поділ майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя; про надання утримання; про припинення права утримання взамін набуття права на нерухоме майно або одержання одноразової грошової виплати; шлюбні договори; договори між подружжям про розмір та строки виплати аліментів на дитину; договори про припинення права на аліменти на дитину у зв'язку з набуттям права власності на нерухоме майно відповідно до ст. 69, 78, 89, 94, 109, 189, 190 Сімейного кодексу України [214];

– договору управління нерухомим майном згідно ст. 1031 ЦК України [210, 216].

Також повідомлення про суттєві зміни у майновому стані подається, якщо:

1) грошові кошти передані у зв'язку із правочином, вчиненим з метою:

1.1) придбання у власність, володіння, користування активів, зазначених у частині 1 ст. 46 Закону України «Про запобігання корупції» [17], та/або послуг (наприклад, оплата навчання, лікування, косметичних, туристичних послуг тощо);

1.2) виконання договірних зобов'язань, в тому числі фінансових (боржником або кредитором за зобов'язанням);

1.3) надання благодійної, матеріальної, фінансової допомоги;

1.4) фінансової підтримки політичної партії у формі внеску;

1.5) виконання рішення суду, яке набрало законної сили;

1.6) дарування (грошові кошти як подарунок);

2) майно передане як:

2.1) засіб платежу відповідно до умов договору (наприклад, є предметом договору міни (бартеру);

2.2) матеріальна підтримка політичної партії у формі внеску;

2.3) вклад у статутний капітал товариства тощо [207].

Обов'язок подати повідомлення про суттєві зміни в майновому стані у суб'єкта декларування (довірителя) виникає з дня отримання повіреним доходу від відповідного правочину, якщо інше не передбачене умовами договору. Це пов'язано з тим, що за договором доручення одна сторона (повірений) зобов'язується вчинити від імені та за рахунок другої сторони (довірителя) певні юридичні дії. Правочин, вчинений повіреним, створює, змінює, припиняє цивільні права та обов'язки довірителя (частина 1 ст. 1000 ЦК України [210]).

При цьому необхідно зауважити, що повідомлення про суттєві зміни у майновому стані не подається у разі припинення права власності на майно у

результаті настання обставин непереборної сили – стихійні лиха, руйнування об'єкта, збройні конфлікти тощо (такі обставини не є правочинами) [207].

Також не подається повідомлення про суттєві зміни у майновому стані при вибутті майна із фактичного володіння та користування власника у зв'язку із незаконними діями третіх осіб (викраденням). Крім того, за таких обставин право власності суб'єкта декларування на це майно не припиняється, а, отже, зміни в майновому стані не настають[207].

Проведений аналіз дисертантом судової практики засвідчив, що значна кількість вчинених адміністративних правопорушень за частиною 2 ст. 172⁶ КУпАП [24] стосується порушення подачі повідомлення про суттєві зміни в майновому стані у разі придбання автомобіля за кордоном, зокрема, декларанти подають декларацію з моменту реєстрації транспортного засобу або його митному оформленні, що є дійсно порушенням. Так, право власності у набувача майна за договором виникає з моменту передання майна, якщо інше не встановлено договором або законом (ст. 334 ЦК України [210]). Переданням майна вважається вручення його набувачеві або уповноваженій набувачем особі, перевізникові, організації зв'язку тощо для відправлення, пересилання набувачеві майна, відчуженого без зобов'язання доставки. Враховуючи зазначене:

- придбання суб'єктом декларування транспортного засобу за межами України, що підтверджується відповідними документами, без державної реєстрації такого транспортного засобу в Україні вважається «придбанням майна» в розумінні частини 4 ст. 52 Закону України «Про запобігання корупції» [17];

- суб'єкт декларування повинен подати повідомлення про суттєві зміни у майновому стані з моменту набуття права власності за договором, тобто з моменту передання майна;

- при визначенні вартості майна (транспортного засобу, придбаного за межами України), щодо набуття у власність якого суб'єкт декларування повинен подати повідомлення про суттєві зміни в майновому стані, витрати із

справляння податків, зборів та інших обов'язкових платежів, пов'язаних із ввезенням такого транспортного засобу на митну територію України та його державною реєстрацією, не повинні враховуватись для цілей декларування [207].

Разом з тим, якщо при здійсненні суб'єктом декларування реєстрації транспортного засобу або його митному оформленні, зокрема сплаті ввізного мита, акцизного податку чи податку на додану вартість, суб'єкт декларування у звітному періоді здійснив разовий видаток, що перевищує встановлений поріг декларування (50 прожиткових мінімумів), то такий видаток повинен бути відображений у розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування» декларації ЄДРД [207].

Адміністративне правопорушення вважається вчиненим з першої секунди 00 годин 00 хвилин одинадцятого дня після отримання доходу, придбання майна або здійснення видатку на суму, яка перевищує 50 прожиткових мінімумів, встановлених для працездатних осіб на 1 січня відповідного року.

Що стосується ситуації, коли суб'єкту декларування стало відомо або повинно було стати відомо про відкриття зазначеного валютного рахунку членом його сім'ї, то десятиденний термін починається обліковуватися з наступного дня і закінчується на першій секунді настання одинадцятого дня з моменту відкритті рахунку.

Наступних два діяння об'єктивної сторони частини 2 ст. 172⁶ КУпАП [24] передбачають відповідальність за порушення фінансового контролю у формі дії, а саме:

- несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента;
- несвоєчасне повідомлення про суттєві зміни у майновому стані.

Аналіз складових об'єктивної сторони дозволяє виділити її основну категорію – несвоєчасне повідомлення, тобто особа вчинили дії, направлені на повідомлення про відкриття валютного рахунку в установі банку–нерезидента

або повідомлення про суттєві зміни у майновому стані, але з порушенням встановленого законодавством терміну.

Термін повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента, а також повідомлення про суттєві зміни у майновому стані були розкрито попередньо, але в даному випадку є важливим встановлення кінцевого строку, коли несвоєчасне повідомлення не перейде у фазу неповідомлення.

Відмінністю від неповідомлення та несвоєчасного повідомлення є те, що суб'єкт декларування в останньому випадку все ж таки подає повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або повідомлення про суттєві зміни у майновому стані, хоча і з порушенням термінів, які встановлені чинним законодавством, до моменту виявлення факту відсутності такого повідомлення спеціально уповноваженим суб'єктом у сфері протидії корупції. Щодо визначення моменту закінчення аналізованих правопорушень, то слід погодитись з О.З.Гладуном та І.В.Єрмоєнко у тому, що правопорушення у вигляді несвоєчасного подання повідомлення про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента та повідомлення про суттєві зміни у майновому стані закінчується в день здійснення відповідного повідомлення [80, с. 157]. Така позиція правників підтверджується і матеріалами практики застосування частини 2 ст. 172⁶ КУпАП [24], зокрема постановою Шевченківського районного суду м. Києва від 22 березня 2018 р. у справі № 761/2734/18, в якій суд чітко зазначив, що таке правопорушення, як несвоєчасне повідомлення про суттєві зміни у майновому стані, не є триваючим [82, с. 229-230; 217].

Об'єктивна сторона частини 3 ст. 172⁶ КУпАП [24] передбачає відповідальність за порушення вимог фінансового контролю за вчинення наступних діянь: 1) несвоєчасне подання без поважних причин декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення; 2) неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-

нерезидента особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення; 3) неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про суттєві зміни у майновому стані особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення [24].

Разом з тим виникає питання за вчинення саме яких порушень, передбачених частинами 1 та 2 ст. 172⁶ КУпАП [24], особа була раніше піддана адміністративному стягненню. Так, М. І. Хавронюк [218, с. 406] та А. В. Титко [30, с. 93–94] зазначають, що за частиною 3 ст. 172⁶ КУпАП [24] особу можна притягнути до адміністративної відповідальності незалежно від того, за яке з порушень, передбачених частинами 1 і 2 цієї статті, вона була раніше піддана адміністративному стягненню. З цією думкою можна не погодитись, і тому ми цілком підтримуємо погляди О. О. Дудорова, Р. В. Мовчана та В. Г. Сеника [82, с. 302–303], які правильно підкреслили, що якби законодавець намагався встановити відповідальність у такому випадку і охоплював у частині 3 ст. 172⁶ КУпАП [24] вчинення не лише тотожних (ч. 1 + ч. 1 або ч. 2 + ч. 2), а й однорідних діянь (ч. 1 + ч. 2 або ч. 2 + ч. 1), у розглядуваній нормі замість вказівки на «такі ж діяння» йшлося б про «будь-яке із зазначених правопорушень», тобто відповідна диспозиція мала б такий вигляд: «Дії, передбачені частиною першою або другою, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за будь-яке із зазначених порушень».

Аналіз чинної редакції ст. 172⁶ КУпАП [24] дає можливість визначити юридично тотожні правопорушення, описані в частині 1 або частині 2 аналізованої статті КУпАП, за вчинення яких особу можна притягнути до адміністративної відповідальності за частиною 3 вказаної статті: 1) особа несвоєчасно подала без поважних причин декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, і протягом року після піддання адміністративному стягненню знову несвоєчасно подала без поважних причин таку декларацію; 2) особа неповідомила або несвоєчасно повідомила про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або

про суттєві зміни у майновому стані, і протягом року після піддання адміністративному стягненню знову неповідомила або несвоєчасно повідомила про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані [24].

Таким чином, вчинення правопорушень, передбачених частиною 1, а згодом, наприклад, частиною 2 ст. 172⁶ КУпАП [24], не утворює склад правопорушення, карного за частиною 3 ст. 172⁶ КУпАП [82, с. 302–303].

Входячи з наведеного сформулюємо об'єктивну сторону частини 3 ст. 172⁶ КУпАП [24]: 1) несвоєчасне подання без поважних причин декларації, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення – у формі дії; 2) неповідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення – у формі бездіяльності; 3) несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення – у формі дії; 4) неповідомлення про суттєві зміни у майновому стані особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення – у формі бездіяльності; 5) несвоєчасне повідомлення про суттєві зміни у майновому стані особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення – у формі дії.

Об'єктивна сторона частини 4 ст. 172⁶ КУпАП [24] передбачає адміністративну відповідальність за подання завідомо недостовірних відомостей у декларації.

З аналізу диспозиції вказаної статті можна зазначити, що вказане діяння вчиняється у формі дії, а саме активному свідомому акті суб'єкта декларування, який спрямовує свою протиправну діяльність на подачу в декларації завідомо недостовірних відомостей. Відмінністю об'єктивної сторони вказаної диспозиції від попередніх діянь, які були зазначені у диспозиціях частини 1 та 2 ст. 172⁶ КУпАП [24], є те, що особа вчиняє всі належні дії, спрямовані на

подачу у передбачені законодавством терміни декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, не ухиляється від її несвоєчасного подання, а також від неповідомлення або несвоєчасного повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані, але при цьому дії суб'єкта декларування були спрямовані на подання завідомо недостовірних даних у поданій ним декларації.

Під поданням відомостей необхідно розуміти їх розміщення в установленому законодавством порядку в ЄДРД, при цьому відомості можуть розміщатися влюбій з типів декларацій: щорічній, перед звільненням, після звільнення, кандидата на посаду. Вважаємо, що адміністративна відповідальність за частиною ст. 172⁶ КУпАП [24] настає також в разі подання завідомо недостовірних відомостей під час повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента та про суттєві зміни у майновому стані.

Як зазначають О. О. Дудоров, Р. О. Мовчан та В. Г. Сеник [82, с. 304] правильність та повнота заповнення декларації означають дотримання суб'єктом декларування встановленої НАЗК форми декларації та відповідного порядку її заповнення та подання [220–222] та Порядку інформування НАЗК про суттєві зміни у майновому стані та про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента [178, 205].

Контролі щодо правильності та повноти заповнення декларацій здійснюється автоматично засобами програмного забезпечення ЄДРД під час подання декларації. Відповідно до Порядку формування, ведення та оприлюднення (надання) інформації Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування [223] та Порядку проведення повної перевірки декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування [224] повна перевірка декларації полягає, зокрема, у: 1) з'ясуванні достовірності задекларованих відомостей; 2) з'ясуванні точності

оцінки задекларованих активів; 3) перевірці на наявність конфлікту інтересів; 4) перевірці на наявність ознак незаконного збагачення чи необґрунтованості активів.

Повна перевірка проводиться щодо декларацій, відібраних НАЗК у порядку черговості на підставі оцінки ризиків, у тому числі з таких підстав, визначених Законом України «Про запобігання корупції» [17]:

1) декларація подана службовою особою, яка займає відповідальне та особливо відповідальне становище, або займає посаду, пов'язану з високим рівнем корупційних ризиків;

2) у поданій декларації виявлено невідповідності за результатами логічного та арифметичного контролю;

3) подана суб'єктом декларування декларація містить поле (поля), у якому (яких) суб'єкт декларування обрав позначку «Член сім'ї не надав інформацію» (у випадку, передбаченому частиною 7 ст. 46 Закону України «Про запобігання корупції» [17]);

4) отримано інформацію від фізичних та юридичних осіб, із засобів масової інформації та інших джерел про можливе відображення недостовірних відомостей у декларації. Розгляд отриманої інформації здійснюється відповідно до вимог законодавства;

5) НАЗК встановило невідповідність рівня життя суб'єкта декларування задекларованим ним майну і доходам за результатами моніторингу способу життя такого суб'єкта декларування [223-224].

5. Повна перевірка декларації передбачає такі дії:

1) аналіз відомостей про об'єкти декларування, які зазначені або повинні бути зазначені в декларації відповідно до ст. 46 Закону України «Про запобігання корупції» [17], та їх порівняння з відомостями з реєстрів, банків даних, інших інформаційно-телекомунікаційних та довідкових систем, у тому числі тих, що містять інформацію з обмеженим доступом, держателем (адміністратором) яких є державні органи, органи місцевого самоврядування, відкритих баз даних, реєстрів іноземних держав, з судових рішень, які набрали

законної сили, індивідуально-правових актів, інших джерел, що можуть містити інформацію про об'єкти декларування, які зазначені або повинні бути зазначені в декларації;

2) створення, збирання, одержання, використання та інша обробка документів чи інформації, у тому числі з обмеженим доступом, у тому числі за допомогою автоматизованих засобів, яка є необхідною для повної перевірки декларації, з використанням джерел інформації, визначених у Порядку [224];

3) звернення у разі необхідності до посадових та службових осіб державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання незалежно від форми власності та їх посадових осіб, громадян та їх об'єднань для отримання письмових пояснень, їх розгляд і врахування з урахуванням іншої отриманої інформації під час проведення повної перевірки декларації відповідно до Порядку [224];

4) звернення у разі необхідності до суб'єкта декларування для отримання пояснень та копій підтвердних документів, їх розгляд і врахування з урахуванням іншої отриманої інформації під час проведення повної перевірки декларації відповідно до Порядку [224].

Відомості у декларації слід вважати недостовірними, якщо вони не відповідають дійсності або є неправдивими, що підтверджено НАЗК під час проведення повної перевірки декларації, зокрема відомості, що відрізняються від відомостей, які містяться у правовстановлюючих документах, судових рішеннях, які набрали законної сили, індивідуально-правових актах, реєстрах, банках даних, інших інформаційно-телекомунікаційних та довідкових системах, у тому числі тих, що містять інформацію з обмеженим доступом, держателем (адміністратором) яких є державні органи, органи місцевого самоврядування, відкритих базах даних, реєстрах іноземних держав, інших джерелах інформації [224].

В частині 2 примітки 5 ст. 172⁶ КУпАП [24] вказується обставини настання відповідальності за подання завідомо недостовірних відомостей у

декларації стосовно майна або іншого об'єкта декларування, що має вартість. Так, такі відомості повинні відрізнятися від достовірних на суму від 100 до 500 прожиткових мінімумів для працездатних осіб (на 1 січня 2020 року – 105,1 тис. грн. та на 1 січня 2021 року – 113,5 тис. грн.).

При цьому необхідно брати до уваги, що використання прожиткового мінімуму, встановлений для працездатних осіб, для кожного виду декларації однаковий, як:

для щорічної декларації, декларації після звільнення, декларації перед звільненням та декларації кандидата на посаду – на 1 січня звітного року;

при відкритті валютного рахунка в установі банку-нерезидента, так і при повідомленні про суттєві зміни у майновому стані – на 1 січня звітного року.

2.3. Суб'єкт порушення вимог фінансового контролю

Процес реформування органів державної влади, створення нових суб'єктів центральних органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування сприяє залучення до деклараційної кампанії нових категорій осіб, що у свою чергу спонукає визначенню суб'єктів адміністративного правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю. Необхідності визначення суб'єктів порушення вимог фінансового контролю сприяє також неврегульованість окремих норм законодавчих актів та нормативно-правових актів НАЗК.

Для початку відмітимо, що окремі аспекти правової характеристики суб'єктів порушення вимог фінансового контролю аналізували В. М. Білик [4, с. 505–563], Д. В. Гудков [225], О. О. Дудоров, Р. О. Мовчан, В. Г. Сенік [82], Т. В. Ільєнок [53], О. В. Клок [226], Н. М. Корчак, Я. О. Корчак [64], Г. В. Лученцов [163], А. О. Надежденко, Д. В. Оробченко, В. С. Надежденко [227], А. В. Титко [30] та багато інших учених.

Водночас питання наукового дослідження й удосконалення законодавчого регулювання адміністративної відповідальності за порушення

вимог фінансового контролю у контексті суб'єктів адміністративних правопорушень у зазначеній сфері в юридичній науці розкриті не достатньо, що потребує подальшого відповідного аналізу та наукової аргументації.

У зв'язку із цим доцільним є проведення дослідження щодо визначення суб'єктів адміністративної відповідальності порушення вимог фінансового контролю, встановлення часу набуття та припинення такими особами такого статусу, виявлення проблем нормативно-правового регулювання, які виникають під час набуття (припинення) статусу суб'єкта фінансового контролю такими особами з подальшим внесенням необхідних пропозицій щодо законодавчого врегулювання виявлених вад у чинному законодавстві.

Тому вважаємо, що спочатку необхідно дати загальне визначення таких суб'єктів. Отже, під суб'єктами порушення вимог фінансового контролю варто розуміти осіб, які вступають у суспільні відносини з приводу надання декларації, з метою забезпечення встановленого порядку фінансового контролю та тісно пов'язані з цим суспільних відносин.

Враховуючи, що ст. 172⁶ КУпАП [24] містить декілька частин, відповідно і суб'єктів порушення вимог фінансового контролю може бути декілька. Разом з тим особливістю вказаної статті є те, що перелік до кожної її частини визначений у примітці до неї. Таким чином, суб'єкт даного правопорушення є спеціальним, так як до відповідальності у такому випадку можуть бути притягнуті лише ті особи, які визначені у Примітці до ст. 172⁶ КУпАП [24].

Так, у частині 1 примітки до ст. 172⁶ КУпАП зазначається, що суб'єктами правопорушень у цій статті (крім правопорушень, визначених частинами другою та третьою цієї статті, у частині неповідомлення або несвоєчасного повідомлення про суттєві зміни у майновому стані) є особи, які відповідно до частин першої та другої ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції» [17] зобов'язані подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування [24].

Разом з тим, частина 1 ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції» [17] знову надає відсилочну норму до декількох частин ст. 3 цього

Закону в залежності від видів декларацій, які повинні подавати суб'єкти декларування.

Так, відповідно до пункту 1, підпунктів «а», «в» і «г» пункту 2 частини 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» [17], суб'єктами декларування, які повинні подавати щорічну декларацію є

1) особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування:

а) Президент України, Голова Верховної Ради України, його Перший заступник та заступник, Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр України, віце-прем'єр-міністри України, міністри, інші керівники центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України, та їх заступники, Голова Служби безпеки України, Генеральний прокурор, Голова Національного банку України, його перший заступник та заступник, Голова та інші члени Рахункової палати, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Уповноважений із захисту державної мови, Голова Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Голова Ради міністрів Автономної Республіки Крим;

б) народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати місцевих рад, сільські, селищні, міські голови;

в) державні службовці, посадові особи місцевого самоврядування;

г) військові посадові особи Збройних Сил України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та інших утворених відповідно до законів військових формувань, крім військовослужбовців строкової військової служби, курсантів вищих військових навчальних закладів, курсантів вищих навчальних закладів, які мають у своєму складі військові інститути, курсантів факультетів, кафедр та відділень військової підготовки;

г) судді, судді Конституційного Суду України, Голова, заступник Голови, члени, інспектори Вищої ради правосуддя, посадові особи секретаріату Вищої ради правосуддя, Голова, заступник Голови, члени, інспектори Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, посадові особи секретаріату цієї Комісії,

посадові особи Державної судової адміністрації України, присяжні (під час виконання ними обов'язків у суді);

д) особи рядового і начальницького складу державної кримінально-виконавчої служби, особи начальницького складу органів та підрозділів цивільного захисту, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, особи, які мають спеціальні звання Бюро економічної безпеки України;

е) посадові та службові особи органів прокуратури, Служби безпеки України, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, Бюро економічної безпеки України, дипломатичної служби, державної лісової охорони, державної охорони природно-заповідного фонду, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, і центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику;

є) Голова, заступник Голови Національного агентства з питань запобігання корупції;

ж) члени Центральної виборчої комісії;

з) поліцейські;

и) посадові та службові особи інших державних органів, у тому числі Фонду соціального страхування України та Пенсійного фонду, органів влади Автономної Республіки Крим;

і) члени державних колегіальних органів, у тому числі уповноважені з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель;

ї) Керівник Офісу Президента України, його Перший заступник та заступники, уповноважені, прес-секретар Президента України;

й) Секретар Ради національної безпеки і оборони України, його помічники, радники, помічники, радники Президента України (крім осіб, посади яких належать до патронатної служби та які обіймають їх на громадських засадах);

к) члени правління Фонду соціального страхування України, Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, Пенсійного фонду, Наглядової ради Пенсійного фонду;

2) особи, які для цілей Закону України «Про запобігання корупції» [17] прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування:

а) посадові особи юридичних осіб публічного права, які не зазначені у пункті 1 частини 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» [17], члени Ради Національного банку України (крім Голови Національного банку України), особи, які входять до складу наглядової ради державного банку, державного підприємства або державної організації, що має на меті одержання прибутку, господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі;

в) представники громадських об'єднань, наукових установ, навчальних закладів, експертів відповідної кваліфікації, інші особи, які входять до складу конкурсних та дисциплінарних комісій, утворених відповідно до Закону України «Про державну службу» [169], Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» [170], інших законів (крім іноземців-нерезидентів, які входять до складу таких комісій), Громадської ради доброчесності, утвореної відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [171], і при цьому не є особами, зазначеними у пункті 1, підпункті «а» пункту 2 частини 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» [17].

г) особи, визнані такими, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархами) відповідно до Закону України «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну або політичну вагу в суспільному житті (олігархів)» [228].

Результати дослідження засвідчують, що однієї з головних окремих проблем, які виникають під час подання декларацій, є визначення переліку посадових осіб юридичних осіб публічного права, та посадових і службових

осіб інших державних органів, які є суб'єктами фінансового контролю, і відповідно, повинні подавати декларацію.

Для початку необхідно зазначити, що під посадовими та службовими особами інших державних органів слід розуміти працівників державних органів, які: 1) здійснюють функції представників влади; 2) обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, а під посадовими особами юридичних осіб публічного права – осіб, які мають повноваження здійснювати організаційно-розпорядчі чи адміністративно-господарські функції з метою реалізації публічних функцій держави чи територіальної громади.

У пункті 1 Постанови ПВСУ від 26 квітня 2002 року № 5 «Про судову практику у справах про хабарництво» зазначається, що до представників влади належать, зокрема, працівники державних органів, які наділені правом у межах своєї компетенції ставити вимоги, а також приймати рішення, обов'язкові для виконання юридичними і фізичними особами незалежно від їх відомчої належності чи підлеглості [229].

Цією ж постановою надається визначення наступних термінів:

– адміністративно-господарські функції (обов'язки), під якими необхідно розуміти обов'язки з управління або розпорядження державним, комунальним майном (установлення порядку його зберігання, переробки, реалізації забезпечення контролю за цими операціями тощо). Такі повноваження в різному обсязі є у начальників планово-господарських, постачальницьких, фінансових відділів і служб, їхніх заступників, керівників відділів підприємств тощо;

– організаційно-розпорядчі функції (обов'язки) – це обов'язки щодо здійснення керівництва галуззю промисловості, трудовим колективом, ділянкою роботи, виробничою діяльністю окремих працівників на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форм власності. Такі функції виконують, зокрема, керівники міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, державних, комунальних підприємств, установ, організацій,

структурних підрозділів, їхні заступники, особи, які керують ділянками робіт [229].

Щодо інших працівників державних органів, які виконують функції з обслуговування або технічні функції, то їх можна визнати посадовими чи службовими особами лише за умови, що разом із цими функціями вони виконують організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські функції (обов'язки) [229].

Для визначення переліку посадових осіб на державних підприємствах слід враховувати положення частини 3 ст. 65 Господарського кодексу України [230] у якій зазначається, що «керівник підприємства, головний бухгалтер, члени наглядової ради (у разі її утворення), виконавчого органу та інших органів управління підприємства відповідно до статуту є посадовими особами цього підприємства».

Однак цей перелік для цілей декларування не є вичерпним. Визначальним є обсяг повноважень відповідного працівника. Наприклад, виконавчі директори, директори з окремих питань, директори департаментів, начальники відділів, служб, центрів, бюро, груп тощо та заступники керівників структурних підрозділів (у тому числі відокремлених, а також підрозділів у структурі таких відокремлених підрозділів) цих юридичних осіб безумовно наділені адміністративно-господарськими чи організаційно-розпорядчими функціями. При визначенні того, чи є працівник юридичної особи публічного права посадовою особою, враховується обсяг та характер здійснюваних ним функцій. Тому навіть у разі невизначення працівника посадовою особою у статутних чи інших внутрішніх документах підприємства він може бути посадовою особою і бути суб'єктом декларування в розумінні Закону України «Про запобігання корупції» [17]. (з огляду на здійснювані ним адміністративно-господарські та організаційно-розпорядчі функції) [207].

Також необхідно зазначити, що посадові особи відокремлених структурних підрозділів юридичної особи публічного права також є суб'єктом декларування, це пов'язано з тим, що відокремлені підрозділи створюються з

метою здійснення всіх або частини функцій юридичної особи публічного права, представлення її інтересів.

Під час визначення суб'єкта декларування необхідно враховувати певні особливості на які вказує у своїх рекомендаціях НАЗК [207]. Зокрема, до суб'єктів декларування належать також особи, які поновлені на роботі за рішенням суду після завершення періоду декларування. Разом з тим вони будуть притягуватись до відповідальності лише за не подання до 01 квітня року, наступного за роком, у якому відбулося поновлення, щорічної декларації за рік, у якому відбулось поновлення або у разі якщо така особа поновлена на роботі до завершення періоду декларування – за не подання щорічної декларація за минулий рік. При цьому необхідно констатувати, що особа не бути суб'єктом порушення вимог фінансового контролю за не подання декларації під час вимушеного прогулу так як така декларація не повинна ним подаватися [207].

Під час встановлення суб'єктів декларування необхідно виявляти осіб, які тимчасово виконують обов'язки службової чи посадової особи, посада якої передбачає подання декларації. Якщо особа виконує обов'язки за вакантною посадою, на неї поширюються всі вимоги Закону України «Про запобігання корупції» [17] саме за цією посадою, крім вимог, передбачених частиною 4 ст. 52 (не повідомляє про суттєві зміни у майновому стані) та ст. 56 (не повинна проходити спеціальну перевірку) вказаного вище Закону [17].

Вакантною є посада, зазначена у штатному розписі відповідного органу, організації, установи або підприємства, на яку не укладено договір / не призначено особу безстроково без укладення договору. Тривалість виконання обов'язків у цьому випадку не має значення. Вказані вимоги також поширюються на особу, яка виконує обов'язки за посадою, яка не є вакантною (тобто у зв'язку з відсутністю колеги, який/яка займає цю посаду і за яким/якою зберігається робоче місце та посада – відпустка по догляду за дитиною, відрядження, перебування на лікарняному тощо) [207].

Наприклад, особа займає посаду в юридичній особі публічного права і не є суб'єктом декларування. Таку особу призначають виконуючою обов'язки керівника такої юридичної особи на вакантну посаду. У цьому випадку особа стає суб'єктом декларування з моменту призначення виконуючим обов'язки керівника, і зобов'язаний подавати всі види декларацій, крім декларації кандидата на посаду. Вимоги частини 4 ст. 52, ст. 56 Закону України «Про запобігання корупції» [17] на неї не поширюються (тобто така особа не зобов'язана подавати повідомлення про суттєві зміни майнового стану, а також не повинна проходити спеціальну перевірку) [17].

Що стосується осіб, визнаними такими, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархами), то їх статус визначається відповідно до Закону України «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну або політичну вагу в суспільному житті (олігархів)» [228].

Важливою складовою уникнення помилки при встановленні суб'єктів адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю є визначення категорій посад, зайняття який не передбачає обов'язок подання будь-якого виду декларацій та реалізації інші заходи фінансового контролю.

Так, дія розділу VII «Фінансовий контроль» Закону України «Про запобігання корупції» [17] не поширюється:

а) на посадових осіб закладів, установ та організацій, які здійснюють основну діяльність у певних сферах: 1) соціального обслуговування населення; 2) соціальної та професійної реабілітації осіб з інвалідністю і дітей з інвалідністю; 3) соціального захисту ветеранів війни та учасників антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі й стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях; 4) охорони здоров'я (крім керівників закладів охорони здоров'я центрального, обласного, районного, міського (міст обласного значення, міст Києва та Севастополя) рівня); 5) освіти (крім керівників вищих навчальних закладів та їх заступників); 6) науки (крім

президентів Національної академії наук України та національних галузевих академій наук, перших віце-президентів, віце-президентів та головних учених секретарів Національної академії наук України та національних галузевих академій наук, інших членів Президії Національної академії наук України та президій національних галузевих академій наук, обраних загальними зборами Національної академії наук України та національних галузевих академій наук відповідно, керівників науково-дослідних інститутів та інших наукових установ); 7) культури; 8) мистецтв; 9) відновлення та збереження національної пам'яті; 10) фізичної культури; 11) спорту; 12) національно-патріотичного виховання [207];

в) визначених категорій військовослужбовців: 1) військовослужбовців військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період; 2) військовослужбовців військової служби за призовом осіб із числа резервістів в особливий період; 3) військовослужбовців військової служби за призовом осіб офіцерського складу; 4) військових посадових осіб з числа військовослужбовців військової служби за контрактом осіб рядового складу; 5) військових посадових осіб з числа військовослужбовців військової служби за контрактом осіб сержантського і старшинського складу; 6) військовослужбовців молодшого офіцерського складу військової служби за контрактом осіб офіцерського складу.

в) на посадових осіб закладів, установ та організацій, які здійснюють основну діяльність, зокрема, у сфері соціального обслуговування населення, навіть на посадових осіб тих юридичних осіб публічного права, яким притаманні такі ознаки в сукупності (одночасно): 1) мають статус закладу, установи чи організації; 2) є надавачами соціальних послуг, спрямованих саме на соціальне обслуговування; 3) відповідають передбаченим чинним законодавством загальним критеріям діяльності надавачів соціальних послуг (у тому числі щодо наявності установчих та інших документів, якими визначено перелік соціальних послуг, що відповідає Класифікатору, та категорії осіб, яким

надаються такі послуги); 4) діяльність у сфері соціального обслуговування для них є основною;

г) посадових осіб закладів, установ та організацій, що здійснюють діяльність у сфері освіти (крім керівників та їх заступників вищих навчальних закладів перелік типів яких визначений ст. 28 Закону України «Про вищу освіту» [231] (зокрема, університетів, академій, інститутів, коледжів) [207];

д) посадових осіб закладів, установ та організацій, що здійснюють діяльність у сфері культури, навіть на посадових осіб тих юридичних осіб публічного права, яким притаманні такі ознаки в сукупності (одночасно): 1) мають статус закладу, установи чи організації; 2) здійснюють діяльність у сфері культури (в розумінні пункту 4 частини 1 ст. 1 Закону України «Про культуру» [232]); 3) така діяльність для них є основною [207];

е) посадових осіб закладів, установ та організацій, що здійснюють діяльність у сфері фізичної культури, спорту, навіть на посадових осіб тих юридичних осіб публічного права, яким притаманні такі ознаки в сукупності (одночасно): 1) мають статус закладу, установи чи організації; 2) здійснюють свою діяльність з метою розвитку фізичної культури і спорту (є суб'єктом фізичної культури і спорту в розумінні Закону України «Про фізичну культуру і спорт» [233]); 3) така діяльність для них є основною [207];

є) посадових осіб закладів, установ та організацій, що здійснюють діяльність у сфері науки, навіть на посадових осіб тих юридичних осіб публічного права, яким притаманні такі ознаки в сукупності (одночасно): 1) мають статус закладу, установи чи організації; 2) є суб'єктом наукової, науково-технічної діяльності (в розумінні Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [234]); 3) наукова діяльність для них є основною [207]. Виключенням тут є наступні категорії посад: президент Національної академії наук України та національних галузевих академій наук, перші віце-президенти, віце-президенти та головні учені секретарі Національної академії наук України та національних галузевих академій наук, інші члени Президії Національної академії наук України та президій

національних галузевих академій наук, обраних загальними зборами Національної академії наук України та національних галузевих академій наук відповідно, керівники науково-дослідних інститутів та інших наукових установ [207];

ж) посадових осіб закладів, установ та організацій, що здійснюють діяльність у сфері охорони здоров'я, навіть на посадових осіб тих юридичних осіб публічного права, яким притаманні такі ознаки в сукупності (одночасно): 1) мають статус закладу охорони здоров'я, установи чи організації, що здійснює діяльність у сфері охорони здоров'я; 2) здійснюють діяльність щодо забезпечення медичного обслуговування населення та/або надання реабілітаційної допомоги на основі відповідної ліцензії; 3) така діяльність для них є основною; 3) є закладом охорони здоров'я відповідно до Переліку закладів охорони здоров'я від 28 жовтня 2002 р. № 385 [207, 235]. Виключення становлять керівники закладів охорони здоров'я центрального, обласного, районного, міського (міст обласного значення, міст Києва та Севастополя) рівня [17];

з) посадові особи комунальних некомерційних підприємств, які здійснюють свою основну діяльність у сфері охорони здоров'я, крім керівників закладів охорони здоров'я центрального, обласного, районного, міського (міст обласного значення, міст Києва та Севастополя) рівня;

і) іноземці-нерезиденти, які входять як незалежні члени до складу наглядової ради державного банку, державного підприємства, державної організації, що має на меті одержання прибутку, господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі;

и) нотаріуси (державні, приватні) [17].

Частиною 2 ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції» [17] визначаються суб'єкти декларування, які припиняють діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, і які, відповідно є суб'єктом відповідальності за порушення вимог фінансового контролю. Вказана норма також відсилає на Закон України «Про запобігання

корупції» [17], а саме на пункт 1, підпункти «а», «в» і «г» пункту 2 частини 1 ст. 3 цього Закону [17], а саме:

а) посадові особи юридичних осіб публічного права, які не зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті, члени Ради Національного банку України (крім Голови Національного банку України), особи, які входять до складу наглядової ради державного банку, державного підприємства або державної організації, що має на меті одержання прибутку, господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі;

в) представники громадських об'єднань, наукових установ, навчальних закладів, експертів відповідної кваліфікації, інші особи, які входять до складу конкурсних та дисциплінарних комісій, утворених відповідно до Закону України «Про державну службу» [169], Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» [170], інших законів (крім іноземців-нерезидентів, які входять до складу таких комісій), Громадської ради доброчесності, утвореної відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [171], і при цьому не є особами, зазначеними у пункті 1, підпункті «а» пункту 2 частини 1 цієї статті;

г) особи, визнані такими, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархами) відповідно до Закону України «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну або політичну вагу в суспільному житті (олігархів)» [17, 228].

На практиці неоднозначно вирішується питання про можливість притягнення до відповідальності за частиною 1 ст. 172⁶ КУпАП [24] суддів, які звільняються з підстав, визначених частиною 6 ст. 126 Конституції України [236]. Такими підставами є:

- 1) неспроможність виконувати повноваження за станом здоров'я;
- 2) порушення суддею вимог щодо несумісності;

3) вчинення істотного дисциплінарного проступку, грубе чи систематичне нехтування обов'язками, що є несумісним зі статусом судді або виявило його невідповідність займаній посаді;

4) подання заяви про відставку або про звільнення з посади за власним бажанням;

5) незгода на переведення до іншого суду у разі ліквідації чи реорганізації суду, в якому суддя обіймає посаду;

6) порушення обов'язку підтвердити законність джерела походження майна.

Враховуючи відсутність однакового тлумачення відповідних приписів Закону України «Про запобігання корупції», ВССУ у Листі від 22 травня 2017 року № 223-943/0/4-17 [168] роз'яснив свою позицію з цього приводу, зокрема вказавши на таке. Аналіз терміну «припиняє діяльність» дає підстави констатувати, що термін «припинення» за загальним правилом (ст. 36 Кодексу законів про працю України [208]) співвідноситься з терміном «звільнення» як ціле і частина, охоплюючи останнє. Це саме впливає з аналізу норм інших нормативно-правових актів, зокрема з положень Закону України «Про державну службу» (ст. 83) [169], Закону України «Про статус народного депутата України» (ст. 4) [237], де зазначена термінологія підміняється одна одною. Водночас із цього правила є винятки. Так, Закон України від 2 червня 2016 року «Про судоустрій і статус суддів» [171], (далі – Закон № 1402) розрізняє терміни «звільнення» (статті 112–118) і «припинення» (статті 119–125), а отже, розмежовує їх, передбачаючи різні підстави для настання таких юридичних фактів. Наведені положення цього Закону кореспондуються зі ст. 126 Конституції України, яка також розмежовує ці поняття. Так, у ч. 7 ст. 126 Конституції України, ст. 119 Закону № 1402 зазначено, що повноваження судді припиняються виключно в разі: 1) досягнення суддею шістдесяти п'яти років; 2) припинення громадянства України або набуття суддею громадянства іншої держави; 3) набрання законної сили рішенням суду про визнання судді безвісно відсутнім або оголошення померлим, визнання

недієздатним або обмежено дієздатним; 4) смерті судді; 5) набрання законної сили обвинувальним вироком щодо судді за вчинення ним злочину. Цей перелік є вичерпним. Саме такий підхід використала Рада суддів України, ухвалюючи рішення від 15 вересня 2016 р. № 54 «Щодо питання припинення повноважень суддів з визначених Законом № 1402-VIII підстав» [238]. Крім того, ВССУ зазначив, що виключною підставою для припинення трудових відносин судді з відповідним судом згідно зі ст. 125 Закону № 1402 є саме припинення повноважень судді (статті 119-125). Звільнення ж судді з підстав, визначених ч. 6 ст. 126 Конституції України і ст. 112 Закону № 1402, не є підставою для припинення трудових відносин в аспекті зазначених вище норм Конституції України та спеціального закону. Керуючись зазначеними положеннями, ВССУ зробив висновок про те, що судді, які звільняються з підстав, визначених частини 6 ст. 126 Конституції України [236]:

- 1) неспроможність виконувати повноваження за станом здоров'я;
- 2) порушення суддею вимог щодо несумісності;
- 3) вчинення істотного дисциплінарного проступку, грубе чи систематичне нехтування обов'язками, що є несумісним зі статусом судді або виявило його невідповідність займаній посаді;
- 4) подання заяви про відставку або про звільнення з посади за власним бажанням;
- 5) незгода на переведення до іншого суду у разі ліквідації чи реорганізації суду, в якому суддя обіймає посаду;
- 6) порушення обов'язку підтвердити законність джерела походження майна, не можуть бути суб'єктами правопорушення, передбаченого частиною 1 ст. 172⁶ КУпАП [24, 168].

Незважаючи на наявність відповідних роз'яснень НАЗК, до судів продовжують надходити протоколи про правопорушення, передбачене частиною 1 ст. 172⁶ КУпАП [24], складені щодо суддів, які не подали декларації після свого звільнення з підстав, передбачених частиною 7 ст. 126 Конституції України [82, с. 220–221; 168]. Наприклад, рішення Глухівського

міськрайонного суду Сумської області від 1 листопада 2016 р. у справі № 576/2127/18 [239], в якому справа була закрита мотивуючи своє рішення аргументацією, ідентичною викладеній у Листі ВССУ від 22 травня 2017 року № 223-943/0/4-17 [82, с. 220–221; 168].

Враховуючи викладене, пропонується внести зміни до частини другої ст. 45, частини п'ятою ст. 51¹, частини 1 ст. 51² Закону України «Про запобігання корупції», а саме перед словосполученням «припиняють діяльність» вставити слово «звільняються або іншим чином» у відповідних відмінках.

Діюча редакція	Пропозиції
Стаття 45. Подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування	
2. Особи, зазначені у пункті 1, підпунктах «а», «в» і «г» пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, які звільняються, припиняють діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, подають декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за період, не охоплений раніше поданими деклараціями.	2. Особи, зазначені у пункті 1, підпунктах «а», «в» і «г» пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, які звільняються або іншим чином припиняють діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, подають декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за період, не охоплений раніше поданими деклараціями.
Особи, які припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або іншу діяльність, зазначену у підпунктах «а», «в» і «г» пункту 2 частини першої статті 3,	Особи, які звільнилися або іншим чином припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або іншу діяльність, зазначену у підпунктах «а», «в» і «г»

зобов'язані наступного року після припинення діяльності подавати в установленому частиною першою цієї статті порядку декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік.	пункту 2 частини першої статті 3, зобов'язані наступного року після припинення діяльності подавати в установленому частиною першою цієї статті порядку декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік.
Стаття 51¹. Контроль та перевірка декларацій	
5. Зазначені в частині першій цієї статті види контролю щодо декларацій, поданих особами, які за посадами, що вони займають, належать до кадрового складу розвідувальних органів України та/або займають посади, перебування на яких пов'язане з державною таємницею у зв'язку з безпосереднім здійсненням такими особами оперативно-розшукової, контррозвідувальної, розвідувальної діяльності, а також особами, які претендують на зайняття таких посад, та особами, які припинили діяльність, проводять уповноважені підрозділи (уповноважені особи) відповідних державних органів чи військових формувань у порядку, що визначається Національним агентством.	5. Зазначені в частині першій цієї статті види контролю щодо декларацій, поданих особами, які за посадами, що вони займають, належать до кадрового складу розвідувальних органів України та/або займають посади, перебування на яких пов'язане з державною таємницею у зв'язку з безпосереднім здійсненням такими особами оперативно-розшукової, контррозвідувальної, розвідувальної діяльності, а також особами, які претендують на зайняття таких посад, та особами, які звільнилися або іншим чином припинили діяльність, проводять уповноважені підрозділи (уповноважені особи) відповідних державних органів чи військових формувань у порядку, що визначається Національним

	агентством.
Стаття 52¹. Особливості здійснення заходів фінансового контролю стосовно окремих категорій осіб	
1. Стосовно осіб, зазначених у підпунктах «в», «г», «д», «е», «з», «и» пункту 1 частини першої статті 3 цього Закону, які за посадами, що вони займають, належать до кадрового складу розвідувальних органів України та/або займають посади, перебування на яких пов'язане з державною таємницею у зв'язку з безпосереднім здійсненням такими особами оперативно-розшукової, контррозвідувальної, розвідувальної діяльності, а також осіб, які претендують на зайняття таких посад, та осіб, які припинили діяльність, заходи, передбачені розділом VII цього Закону, організовуються і здійснюються у спосіб, що унеможлиблює розкриття належності таких осіб до відповідних державних органів чи військових формувань, у порядку, що визначається Національним агентством.	1. Стосовно осіб, зазначених у підпунктах «в», «г», «д», «е», «з», «и» пункту 1 частини першої статті 3 цього Закону, які за посадами, що вони займають, належать до кадрового складу розвідувальних органів України та/або займають посади, перебування на яких пов'язане з державною таємницею у зв'язку з безпосереднім здійсненням такими особами оперативно-розшукової, контррозвідувальної, розвідувальної діяльності, а також осіб, які претендують на зайняття таких посад, та осіб, які звільнилися чи іншим чином припинили діяльність, заходи, передбачені розділом VII цього Закону, організовуються і здійснюються у спосіб, що унеможлиблює розкриття належності таких осіб до відповідних державних органів чи військових формувань, у порядку, що визначається Національним агентством.

Частиною 2 ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції» також зазначається, що вказані вище особи, тобто ті, які подавали декларацію перед звільненням, зобов'язані наступного року після припинення трудової діяльності подавати в установленому частиною першою цієї статті порядку декларацію за минулий рік.

Також НАЗК констатує увагу, що втрата статусу суб'єкта декларування у зв'язку із внесенням змін до Закону України «Про запобігання корупції» [17] або статусу юридичної особи публічного права не вважається припиненням діяльності та не зобов'язує особу подавати декларацію будь-якого виду [220].

Суб'єктом, який повинен подавати декларацію кандидата на посаду, і відповідно стає суб'єктом адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю є особа, яка претендує на зайняття посади, зазначеної у пункті 1, підпункті «а» пункту 2 частини першої ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» [17] – тобто всі ті особи, які повинні подавати щорічну декларацію. Разом з тим є лише певні відмінності, а саме не повинні подавати декларацію кандидата на посаду:

– представники громадських об'єднань, наукових установ, навчальних закладів, експертів відповідної кваліфікації, інші особи, які входять до складу конкурсних та дисциплінарних комісій, утворених відповідно до Закону України «Про державну службу» [169], Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» [170], інших законів (крім іноземців-нерезидентів, які входять до складу таких комісій), Громадської ради доброчесності, утвореної відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [171], і при цьому не є особами, зазначеними у пункті 1, підпункті «а» пункту 2 частини першої ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» [17];

– кандидати на пост Президента України та кандидати у народні депутати України, зареєстровані в порядку, встановленому законом.

Частина 2 ст. 172⁶ КУпАП [24] передбачає відповідальність за вчинення двох різних форм протиправного діяння: 1) неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента;

2) неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про суттєві зміни у майновому стані.

Суб'єктом неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента, відповідно до частини 2 примітки до ст. 172⁶ КУпАП [24] є службові особи, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, а також суб'єкти декларування, які займають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків.

Для початку відмітимо, що перелік суб'єктів, які повинні повідомляти про суттєві зміни у майновому стані змінювався. Так, після прийняття Закону України «Про запобігання корупції» [17] до вказаного переліку належали всі особи, які повинні подавати щорічні декларації. Але у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо відновлення інституційного механізму запобігання корупції» [240] від 15 грудня 2020 року законодавець обмежив коло осіб, які повинні повідомляти про суттєві зміни у майновому стані. Так, частина 2 примітки до ст. 172⁶ КУпАП [24] визначає, що суб'єктами правопорушень, визначених частинами другою та третьою цієї статті, у частині неповідомлення або несвоєчасного повідомлення про суттєві зміни у майновому стані є суб'єкти декларування, які є службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, а також суб'єкти декларування, які займають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків, відповідно до ст. 51³ Закону України «Про запобігання корупції» [17].

У примітці до ст. 51³ Закону України «Про запобігання корупції» [17] визначено перелік службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, якими є: Президент України, Прем'єр-міністр України, член Кабінету Міністрів України, перший заступник або заступник міністра, член Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у

сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку, Антимонопольного комітету України, уповноважений з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель, Голова Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Голова Фонду державного майна України, його перший заступник або заступник, член Центральної виборчої комісії, член, інспектор Вищої ради правосуддя, член, інспектор Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, народний депутат України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Уповноважений із захисту державної мови, члени Національної комісії зі стандартів державної мови, Директор Національного антикорупційного бюро України, його перший заступник та заступник, Голова Національного агентства з питань запобігання корупції та його заступники, Генеральний прокурор, його перший заступник та заступник, Голова Національного банку України, його перший заступник та заступник, член Ради Національного банку України, Секретар Ради національної безпеки і оборони України, його перший заступник та заступник, Керівник Офісу Президента України, його перший заступник та заступник, Постійний Представник Президента України в Автономній Республіці Крим, його перший заступник та заступник, радник або помічник Президента України, Прем'єр-міністра України, особи, посади яких належать до посад державної служби категорії «А» або «Б», та особи, посади яких частиною першою ст. 14 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» [170] віднесені до першої – третьої категорій, а також судді, судді Конституційного Суду України, прокурори, слідчі і дізнавачі, керівники, заступники керівників державних органів, юрисдикція яких поширюється на всю територію України, їх апаратів та самостійних структурних підрозділів, керівники, заступники керівників державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, юрисдикція яких поширюється на територію однієї або кількох областей, Автономної Республіки Крим, міст Києва або Севастополя, керівників державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, юрисдикція яких поширюється на територію одного або кількох районів, міста

республіканського в Автономній Республіці Крим або обласного значення, району в місті, міста районного значення, військові посадові особи вищого офіцерського складу.

У вказаній вище нормі надається посилання на категорію осіб, посади яких належать до посад державної служби категорії «А» та «Б» та осіб, посади яких частиною першою ст. 14 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» [170] віднесені до першої – третьої категорій.

Закон України «Про державну службу» [169] визначає категорії посад державної служби, зокрема частина друга ст. 6 встановлює такі категорії посад:

1) категорія «А» (вищий корпус державної служби) – посади:

Керівника Апарату Верховної Ради України та його заступників;

керівника апарату (секретаріату) постійно діючого допоміжного органу, утвореного Президентом України;

Державного секретаря Кабінету Міністрів України та його заступників, державних секретарів міністерств;

керівників центральних органів виконавчої влади, які не є членами Кабінету Міністрів України, та їх заступників;

керівників апаратів Конституційного Суду України, Верховного Суду, вищих спеціалізованих судів та їх заступників, керівників секретаріатів Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та їх заступників, Голови Державної судової адміністрації України та його заступників;

керівників державної служби в інших державних органах, юрисдикція яких поширюється на всю територію України, та їх заступників;

2) категорія «Б» – посади:

керівників та заступників керівників державних органів, юрисдикція яких поширюється на територію Автономної Республіки Крим, однієї або кількох областей, міст Києва і Севастополя, одного або кількох районів, районів у містах, міст обласного значення;

керівників державної служби у державних органах, юрисдикція яких поширюється на територію Автономної Республіки Крим, однієї або кількох областей, міст Києва і Севастополя, одного або кількох районів, районів у містах, міст обласного значення;

керівників та заступників керівників структурних підрозділів державних органів незалежно від рівня юрисдикції таких державних органів [169].

Визначення підкатегорій посад державної служби та прирівняння посад державної служби проводиться Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державної служби.

Відповідно до частини першої ст. 14 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» [170] в органах місцевого самоврядування встановлюються такі категорії посад:

перша категорія – посади Київського міського голови, голів обласних рад та Севастопольського міського голови;

друга категорія – посади Сімферопольського міського голови, міських (міст – обласних центрів) голів; заступників голів обласних рад та Севастопольського міського голови, заступника міського голови - секретаря Київської міської ради;

третья категорія – посади перших заступників та заступників міських голів (міст – обласних центрів) з питань діяльності виконавчих органів ради; секретарів міських (міст – обласних центрів та міста Сімферополя) рад, міських голів (міст обласного і республіканського в Автономній Республіці Крим значення, крім міст – обласних центрів), голів районних, районних у містах рад;

керуючих справами виконавчих апаратів обласних та Севастопольської міської рад [170].

Віднесення інших посад органів місцевого самоврядування, не зазначених у цій статті, до відповідної категорії посад в органах місцевого самоврядування здійснюється Кабінетом Міністрів України за поданням керівників відповідних органів місцевого самоврядування.

Що стосується посад з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків, то їх перелік затверджується НАЗК, зокрема, рішенням від 17 червня 2016 р. № 2 «Про затвердження Переліку посад з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків» [118]. Відповідно до вказаного рішення до таких посад відносяться:

1. Посада Керівника Офісу Президента України, його першого заступника та заступника.

2. Посади керівників та заступників керівників структурних підрозділів у складі самостійних структурних підрозділів центрального апарату Національного банку України.

3. Посади керівників та заступників керівників самостійних структурних підрозділів територіальних управлінь Державної судової адміністрації України.

4. Посади керівників державних підприємств, установ, організацій, інших суб'єктів господарювання державної форми власності та їх заступників, призначення яких здійснюється державними органами.

5. Посади державної служби, визначені структурою державних органів, юрисдикція яких поширюється на всю територію України, у разі недоцільності утворення структурних підрозділів.

6. Посади в органах місцевого самоврядування:

перших заступників, заступників міських (міст обласного, республіканського в Автономній Республіці Крим, районного значення) голів, заступників сільських, селищних голів;

заступників голів районних, районних в містах рад;

секретарів міських (міст обласного, республіканського в Автономній Республіці Крим, районного значення), сільських, селищних рад;

керуючих справами виконавчих комітетів міських (міст – обласних центрів та міста Сімферополя, міст обласного, республіканського в Автономній Республіці Крим значення) рад;

голів постійних комісій з питань бюджету обласних, Київської та Севастопольської міських рад (у разі коли вони працюють у раді на постійній основі) [118].

НАЗК у свої роз'ясненнях додатково уточнює таку категорії посад, як керівник державних підприємств, установ, організацій, інших суб'єктів господарювання державної форми власності та їх заступники, призначення яких здійснюється державними органами, зокрема до них належать особи, яким притаманні такі ознаки в сукупності: 1) обіймають посаду керівника, заступника керівника; 2) обіймають посаду на державному підприємстві, установі, організації, іншому суб'єкті господарювання державної форми власності; 3) призначення особи на посаду здійснюється державним органом (посадовою особою державного органу) [207].

Поняття «призначення на посаду» розуміється в широкому сенсі та означає прийняття кінцевого рішення про заміщення посади – призначення на посаду шляхом видання акта розпорядчого характеру, укладення договору (контракту) з переможцем конкурсу тощо. Призначення на посаду відбувається у межах реалізації конкретним державним органом його повноважень та у спосіб, передбачений чинним законодавством.

Особи, призначення яких здійснюється за погодженням державного органу (його посадової особи), не належать до Переліку посад з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків.

У вказаних вище роз'ясненнях НАЗК [207] також уточнює таку категорії посад державної служби, визначені структурою державних органів, юрисдикція яких поширюється на всю територію України, у разі недоцільності утворення структурних підрозділів, зокрема до них належать особи, яким притаманні такі ознаки в сукупності: 1) обіймають посаду державної служби; 2) не перебувають у складі структурних підрозділів – є самостійними у своїй діяльності, підпорядковуються безпосередньо керівнику або заступнику керівника; 3) юрисдикція державного органу, у структурі якого передбачено посаду, поширюється на всю територію України. До вказаного переліку посад можуть

відноситись, наприклад, спеціаліст з питань публічних закупівель, уповноважена особа з питань запобігання та виявлення корупції, спеціаліст з питань внутрішнього контролю тощо, – якщо вони відповідають вищезазначеним критеріям.

Обов'язок подання повідомлення про суттєві зміни в майновому стані суб'єкта декларування припиняється з моменту втрати статусу службової особи, яка займає відповідальне та особливо відповідальне становище, або з моменту припинення перебування на посаді, пов'язаній з високим рівнем корупційних ризиків. Це може бути звільнення суб'єкта декларування або переведення на іншу посаду, яка не зазначена в примітці до ст. 51³ Закону України «Про запобігання корупції» [17] та в Переліку посад з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків [118].

Частина 3 ст. 172⁶ КУпАП [24] передбачає відповідальність за дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення. Визначаючи суб'єкт такого адміністративного правопорушення у даному випадку необхідно визначити його складові, зокрема, якими є:

– вчинення особою одного з наступних діянь: 1) несвоєчасне подання декларації без поважних причин (частина 1 ст. 172⁶ КУпАП [24]); 2) неповідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента (частина 2 ст. 172⁶ КУпАП [24]); 3) несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента (частина 2 ст. 172⁶ КУпАП [24]); 4) неповідомлення про суттєві зміни у майновому стані (частина 2 ст. 172⁶ КУпАП [24]); 5) несвоєчасне повідомлення про суттєві зміни у майновому стані (частина 2 ст. 172⁶ КУпАП [24]);

– особа була піддана адміністративному стягненню за одне із зазначених вище діянь і набрання законної постанови суду про накладання адміністративного стягнення за частиною 1 або частиною 2 ст. 172⁶ КУпАП [24; 82, с. 302];

– протягом року з наступного дня, після набрання законної сили постанови суду про накладання адміністративного стягнення за частиною 1 або частиною 2 ст. 172⁶ КУпАП [24], особа знову вчинило хоча б одне з перерахованих діянь: 1) несвоєчасно подала декларацію без поважних причин (частина 1 ст. 172⁶ КУпАП [24]); 2) неповідомила про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента (частина 2 ст. 172⁶ КУпАП [24]); 3) несвоєчасно повідомила про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента (частина 2 ст. 172⁶ КУпАП [24]); 4) неповідомила про суттєві зміни у майновому стані (частина 2 ст. 172⁶ КУпАП [24]); 5) несвоєчасно повідомила про суттєві зміни у майновому стані (частина 2 ст. 172⁶ КУпАП [24]);

– під час вчинення повторного адміністративного правопорушення, передбаченого частини 1 або частини 2 ст. 172⁶ КУпАП [24], особа повинна бути суб'єктом цього правопорушення.

Відсутність хоч однієї складової, які перераховані вище, особа не може бути суб'єктом адміністративної відповідальності за частиною 3 ст. 172⁶ КУпАП [24].

Таким чином для частини третьої характерним є декілька суб'єктів:

а) в разі несвоєчасного неподання декларації, вчинене особою, яка протягом року була піддана адміністративному стягненню за несвоєчасне подання декларації, – суб'єктом є посадові та службові особи органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які відповідно до чинного законодавства зобов'язані подавати декларації;

б) якщо особа після піддання протягом року адміністративному стягненню за неповідомлення або несвоєчасного повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни майнового стану) знову неповідомляє або несвоєчасно повідомляє про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни майнового стану – суб'єктом у такому випадку може бути лише службові особи, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, а

також суб'єкти декларування, які займають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків.

Частина 4 ст. 172⁶ КУпАП [24] передбачає адміністративну відповідальність за подання завідомо недостовірних відомостей у декларації. Відповідно суб'єктом адміністративної відповідальності у такому випадку будуть особи, які відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» [17] в установленому порядку вже подали декларацію (щорічну декларацію, декларацію перед звільненням, декларацію кандидата на посаду). Маємо констатувати, що суб'єктом адміністративної відповідальності особи, які подали щорічну декларацію, настають не з моменту безпосереднього подання декларації, а по закінченню семи днів, які надані законодавством на внесення змін у вже подану такими особами декларацію – з 00 год. 00 хв. восьмого дня після дня подання декларації.

Підводячи висновки до підрозділу зазначимо, що не дивлячись на те, що у примітці до ст. 172⁶ КУпАП [24] визначено перелік суб'єктів вказаного адміністративного правопорушення, вказані норми мають відсилочний характер на норми Закону України «Про запобігання корупції», які у свою чергу також мають відсилочний характер на норми цього Закону, інших законодавчих та нормативно-правових актів, зокрема НАЗК.

Також необхідно зазначити, що для визначення суб'єктів адміністративного правопорушення, яке розглядається, в окремих випадках необхідно використовувати роз'яснення НАЗК [175, 178, 207].

Підводячи підсумки до підрозділу зазначимо, що порушення вимог фінансового контролю вчиняється спеціальним суб'єктом, яким є фізична особа, які досягла віку, з якого їй дозволяється працювати в органах державної влади або органах місцевого самоврядування, займає відповідну посаду в органах державної влади або органу місцевого самоврядування, яка передбачає подання декларації (щорічну декларацію, декларацію перед звільненням). Для частини другої та в окремих випадках для частини третьої – це службові особи, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, а також

суб'єкти декларування, які займають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків. При цьому суб'єктом вказаного правопорушення не можуть бути особи, які подають відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» [17] декларацію кандидата на посаду.

2.4. Суб'єктивна сторона порушення вимог фінансового контролю

Встановлення суб'єктивної сторони адміністративного правопорушення є важливим для правильної його кваліфікації і подальшого розгляду його уповноваженими органами та має велике практичне значення.

Вивчення особистості правопорушника, форми його вини, мотиву і мети діяння, наявність пом'якшуючих та обтяжуючих обставин, підстав для звільнення від адміністративної відповідальності створює умови для прийняття справедливого рішення за результатами справи. Це актуалізує важливість та практичну доцільність теоретико-практичних досліджень вказаної проблематики.

В адміністративно-правовій науці дослідженню суб'єктивної сторони складу адміністративного правопорушення приділяється значна увага. Правники-адміністративісти визначають її по-різному, а саме: сукупність ознак, які характеризують суб'єктивне (психічне) ставлення особи до вчиненого нею протиправного діяння та його негативних наслідків, а саме вина, мотив і мета правопорушення [182, с. 295]; психічне ставлення особи до вчиненого нею протиправного діяння [241, с. 116]; внутрішня сторона проступку, психічний стан суб'єкта проступку, що характеризує його волю, яка виявляється в протиправній дії, його ставленні до дії, яку він вчинив» [242, с. 435]; сукупність ознак, що характеризують відношення особи до скоєного правопорушення [243, с. 242]; психічна діяльність особи, пов'язана із вчиненням нею суспільно шкідливого діяння [244, с. 287]; психічне відношення особи до вчиненого нею протиправного діяння і включає в себе три елементи (вину, мотив, ціль), де вина виступає обов'язковим елементом складу адміністративного

правопорушення» [245, с. 74]; внутрішнє (психічне) ставлення суб'єкта правопорушення до скоєного ним діяння та його шкідливих наслідків [245, с. 40–41]. Загалом, кожен науковець звертає увагу на психічне ставлення особи, яка вчинила протиправне діяння, до скоєного проступку, а в окремих випадків до його наслідків.

Таке розмаїття думок пов'язано з тим, що чинний КУпАП [24] не містить поняття суб'єктивної сторони складу правопорушення.

З аналізу ст. 10 КУпАП [24] адміністративне правопорушення визнається вчиненим умисно за наявності відповідних умов:

1) особа усвідомлювала протиправний характер свого діяння (дії чи бездіяльності), передбачала його шкідливі наслідки, бажала настання цих наслідків;

2) особа усвідомлювала протиправний характер свого діяння (дії чи бездіяльності), передбачала його шкідливі наслідки, свідомо допускала настання цих наслідків [24].

Вчинення адміністративного правопорушення з необережності відповідно до ст. 11 КУпАП [24] характеризується такими ознаками:

1) особа, яка його вчинила, передбачала можливість настання шкідливих наслідків свого діяння (дії чи бездіяльності), але легковажно розраховувала на їх відвернення;

2) особа, яка його вчинила, не передбачала можливості настання таких наслідків, хоч повинна була і могла їх передбачити [24].

Порівняльний аналіз статей 10 та 11 КУпАП [24] засвідчує, що визначальною ознакою, що розрізняє вказані форми вини, є характер психічного ставлення особи до шкідливих наслідків свого діяння (бажання, свідоме допущення, байдуже ставлення, передбачення можливості настання тощо) [227].

До складових суб'єктивної сторони науковці відносять вину правопорушника, а також мету і мотив його діяльності [132, с. 26; 133, с. 142].

Вина є основною і обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони будь-якого адміністративного правопорушення, в тому числі і у сфері порушення вимог фінансового контролю. Це обов'язкова ознака суб'єктивної сторони, що проявляється у формі умислу чи необережності. Виною є психічне ставлення особи до вчиненого нею суспільно шкідливого діяння і його наслідків, яке може виявлятися у формі умислу або необережності [247, с. 48].

Мотив і мета вчинення адміністративного правопорушення є факультативними ознаками суб'єктивної сторони складу правопорушення. Продовжуючи наукові погляди Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, О. В. Дьяченко [248, с. 175] визначимо, що під мотивом розуміється усвідомлене особою внутрішнє спонукання та причини, які спонукали особу керувалася під час вчинення правопорушення, зокрема мотивом може бути користь, жадібність, кар'єризм тощо. А. М. Колот зауважує, що мотив породжує певні дії людини. «Мотив знаходиться «всередині» людини, має «персональний» характер», він «не тільки спонукає людину до дії, а й визначає, що треба зробити і як саме здійснюватиметься ця дія» [249, с. 34]. Саме наявність мотиву сприяє вчиненню особою неправомірного діяння [250]. Мета – це протиправний результат, бажаний наслідок, які прагне досягти особа, що вчиняє адміністративне правопорушення [247, с. 48]. Мотив і мета частіш за все до складу проступку не входять, хоча в деяких випадках лише вчинення діяння з певним мотивом або метою становить склад адміністративного правопорушення. Як конструктивна ознака складу мотив та мета називаються тільки в тих ситуаціях, коли діяння відбувається умисно. Там, де є намір, обов'язково виникає питання про мету, хоча вона може бути і не включена до конструктивних ознак складу.

Здійснювали дослідження правової характеристики суб'єктивної сторони порушення вимог фінансового контролю такі правники, як Д. В. Гудков [255], Т. В. Ільєнок [53], О. В. Клок [226], Н. М. Корчак, Я. О. Корчак [64], Г. В. Лученцов [163], А. О. Надежденко, Д. В. Оробченко, В. С. Надежденко [227], А. В. Титко [30] та багато інших учених.

Разом з тим важливо констатувати, що до сьогодні не було проведено

комплексних досліджень суб'єктивної сторони адміністративного правопорушення, пов'язаного з порушенням вимог фінансового контролю.

Стаття 172^б КУпАП «Порушення вимог фінансового контролю» складається з чотирьох частин:

частина 1 передбачає відповідальність за несвоєчасне подання без поважних причин декларації;

частина 2 – за неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані;

частина 3 – за дії, передбачені частиною першою або другою, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення;

частина 4 – за подання завідомо недостовірних відомостей у декларації [24].

Розглядаючи суб'єктивну сторону частин 1 та 2 ст. 172^б КУпАП [24] необхідно зазначити, що у даному випадку вина може характеризуватися у формі умислу (прямого чи непрямого) адже зі змісту норми вбачається, що вона містить формальний склад, так як вона не передбачає наслідки. Це впливає зі статей 10 і 11 КУпАП [24]. Не можна вважатись адміністративним правопорушенням необережне діяння, наслідки якого в законі не визначені. Тому із суб'єктивної сторони правопорушення, передбачені ст. 172^б КУпАП [24], може бути вчинене тільки умисно [218, с. 405–406]. М. І. Хавронюк підкреслює, що умисний характер діяння, передбаченого, зокрема частиною 1 ст. 172^б КУпАП [24], свідчить використання в диспозиції цієї частини словосполучення «без поважних причин». З огляду на формальний склад відповідних правопорушень, вольова ознака умислу в цьому разі поширюється на діяння, тобто умисел виражається у ставленні суб'єкта декларування до невиконання свого обов'язку, обумовленого відповідною посадою [201, с. 17].

Необхідно підкреслити, що КУпАП [24] не закріплює положення, відповідно до якого необережна форма провини розглядалася б в якості

обставини, що пом'якшує адміністративну відповідальність. Також визначення конкретної форми вини особи не є обставиною, що підлягає з'ясуванню у справі про адміністративне правопорушення. Обов'язковому з'ясуванню підлягає лише винність особи у вчиненні адміністративного правопорушення, без визначення конкретної форми провини [227].

Позиція щодо обов'язкової наявності прямого чи непрямого умислу як суб'єктивної сторони правопорушення, пов'язаного з корупцією, висловлена у постановках Апеляційного суду м. Києва від 23 жовтня 2017 р. (справа № 758/8024/17) [251], Апеляційного суду Харківської області від 27 вересня 2017 р. (справа № 641/4956/17) [252], Апеляційного суду Черкаської області від 19 вересня 2017 р. (справа № 711/5510/17) [253] тощо.

На думку А. Ю. Дутковського в умовах обізнаності службовців із нормами ст. 52 Закону України «Про запобігання корупції» [17] поважними причинами для невиконання або несвоєчасного виконання вимог закону можуть бути лише обставини непереборної сили, які вони не могли змінити в обстановці, що виникає, а також передбачені у ст. 17 КУпАП [24], які виключають настання адміністративної відповідальності [254]. Тим більше у диспозиції частини 2 ст. 172^б КУпАП (на відміну від частини 1 цієї статті) взагалі не міститься такої ознаки правопорушення, як «без поважних причин» [24].

Дійсно, коли особа призначається на певну посаду, яка передбачає подання декларації, вона вже усвідомлює той факт, що їй необхідно подавати декларацію у встановлені законодавством терміни і відповідні знає про наслідки у вигляді покарання, які вона може понести за порушення вимог фінансового контролю. І це не лише можливість бути притягнутою до дисциплінарної, адміністративної чи кримінальної відповідальності, а також бути внесений до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення [255]. Відповідно, така особа повинна бути обізнана у певній мірі про терміни та порядок подання декларації як самотійно, шляхом вивчення Закону України «Про запобігання корупції» [17]

та відповідних рекомендацій НАЗК [207] з цього приводу, або їй таку інформацію можуть довести уповноважена особа, до обов'язків якої віднесено питання запобігання корупції за місцем роботи декларанта в порядку надання консультації з подання декларації. Тим більше, розгорнута протягом останніх років НАЗК широка кампанія з необхідності подання декларації та негативні наслідки, з якими вони можуть стикнутися в разі не виконання антикорупційного законодавства, у значній мірі сприяє донесенню відповідної інформації фактично до усіх декларантів.

Разом з тим, не значна кількість справ за ст. 172^б КУпАП [24]. закривається судами з причин встановлення відсутності умислу особи на несвоєчасне подання декларації чи повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані. Аналіз судової практики засвідчує, що такими причинами судами визнаються:

– некоректна робота веб-сайту НАЗК [256] – єдина причина, на яку у своїх рішеннях вказує НАЗК і яка може бути використана судом для закриття справи за частиною 1 та 2 ст. 172^б [197, 257]. Дійсно, технічні збої офіційного веб-сайту НАЗК існують, особлива вказана проблема була під час запровадження ЄДРД у 2016–2018 роках, коли більш-менш вільний вхід у систему за тиждень до закінчення термінів подання декларації, міг бути здійснений суб'єктом декларування лише у 01–02 годин ночі, чи о 05–06 годин ранку. З цього приводу НАЗК приймали відповідні рішення, де зазначалися періоди протягом яких спостерігалися перебої у роботі інформаційно-телекомунікаційної системи «Єдиний державний реєстр декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування» [197, 257]. Згодом вказані технічні проблему усувалися, і протягом 2020–2021 року фактично такі перебої у роботі ЄДРД відсутні. А якщо є, то про них своєчасно повідомляється як на ЄДРД, так і на офіційному сайті НАЗК. Разом з тим у кожному випадку суди під час розгляду справ ухвалюються з урахуванням декількох обставин: кількість спроб увійти у систему (технічні збої можуть бути визнані поважною причиною несвоєчасного подання

декларації лише тоді, коли особа здійснила декілька спроб увійти в систему, кожна з яких була невдалою через технічні збої); характер дій особи, яка увійшла до системи (особи лише зареєструвалася у ЄДРД і не вживала подальших дій із заповнення декларації); наявність офіційної інформації НАЗК про наявність технічних проблеми під час роботи ЄДРД; дата, коли особа вирішила подати декларацію (особа виявила намір подати декларацію в останній чи передостанній день закінченні терміну подання декларації або взагалі після спливу встановлених законом строків) [82, с. 223–224].

Разом з тим вказані обставини не завжди є поважними причинами. Так, Печерський районний суд м. Києва визнав необґрунтованим і недостатнім для висновку про неможливість своєчасного подання декларації Особою_1 у зв'язку з некоректною роботою програмного забезпечення, так як вбачається з матеріалів справи Особа_1 перший вхід до особистого кабінету здійснено після закінчення строку, встановленого для подання декларації (постанова від 16 січня 2017 р., справа № 757/64139/16-п) [258].

В окремих справах підтвердженням намірів вчасно подати декларацію ставало те, що після неможливості увійти до системи ЄДРД відповідні суб'єкти зверталися за допомогою до служби технічної підтримки НАЗК (постанова Шевченківського районного суду м. Києва від 11 жовтня 2018 р., справа № 761/25658/18 [259]);

– наявність на утриманні малолітніх дітей, одна з яких потребувала додаткової уваги та реабілітації, перебування декларанта в останні дні, що передували дню подачі декларації, на амбулаторному лікарняному у зв'язку з хірургічним втручанням, разом з тим особа зробила своєчасно чернетку (постанова Ленінського районного суду м. Кіровограда від 29 квітня 2021 року, справа № 405/953/21 3) [260];

– хвороба, зокрема наявність медичного висновку лікаря про обмеження фізичного, психо-емоційного навантаження та усунення роботи за комп'ютером строком на 4 місяці, що підтверджено листками непрацездатності та випискою із амбулаторної карти хворого (постанова Шевченківського районного суду

міста Києва від 18 жовтня 2017 р., справа № 761/33929/17) [261];

– перебування особи у стані нервового стресу, викликаного сильним душевним хвилюванням – через втрату близького родича (постанова Шевченківського районного суду міста Києва від 18 жовтня 2017 р., справа № 761/33929/17) [262];

– відсутність нормативно закріпленого терміну подання декларації. Недотримання законодавцем принципу правової визначеності закону (визначення терміну подання декларації в разі припинення діяльності) стало підставою для закриття Апеляційним судом Івано-Франківської області через відсутність складу адміністративного правопорушення адміністративної справи стосовно першого заступника начальника управління Державної пенітенціарної служби в Івано-Франківській області, який несвоєчасно, без поважних причин, подав декларацію у зв'язку з припиненням діяльності (звільненням) та був визнаний винним судом першої інстанції (справа № 344/9125/17 [263]). Апеляційний суд, приймаючи виправдувальне рішення, керувався ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практикою Європейського суду з прав людини (справи «Хаджинастасіу проти Греції» [264], «Сегій Кузнецов проти Росії» [265], «Серявін та інші проти України» [266], «Проніна проти України» [267]), зокрема щодо того, що ігнорування судом доречними аргументами сторони є порушенням, суди повинні зазначати з достатньою ясністю підстави, на яких ґрунтується їхнє рішення (відсутність законодавчого визначення терміну подання декларації в разі припинення діяльності унеможливорює безумовну констатацію несвоєчасності такого подання) [268, с. 97–100];

– відсутність нормативно закріплених чітких критеріїв та доказів віднесення посади до тих, зайняття яких підлягає поданню декларації. Постанова Апеляційного суду м. Києва від 24 листопада 2017 р. у справі № 33/796/2893/2017 [269], якою було задоволено апеляційну скаргу на постанову Шевченківського районного суду м. Києва від 12 жовтня 2017 р. у справі № 761/31672/17 [270], суд погодився з доводами апеляційної скарги

щодо відсутності чітких критеріїв та доказів віднесення посади керівника відділу до категорії «Б». Суд у даному випадку керувався рішенням Європейського суду з прав людини від 14 жовтня 2010 р. у справі «Щокін проти України» [271] визначив концепцію якості закону, зокрема з вимогою, щоб він був доступним для зацікавлених осіб, чітким та передбачуваним у своєму застосуванні. Відсутність у національному законодавстві необхідної чіткості й точності порушує вимогу «якості закону». Якщо національне законодавство припустило неоднозначне або множинне тлумачення прав та обов'язків осіб, національні органи зобов'язані застосувати найбільш сприятливий для осіб підхід. Тобто вирішення колізій у законодавстві завжди тлумачиться на користь особи. Особі не було роз'яснено не лише, до якої категорії належить його посада, але й те, що реальних роз'яснень щодо заповнення декларацій не проводилися ні НАЗК, ні Центральними органами виконавчої влади. Заповнення декларацій відбувалося за принципом «у кожного своє тлумачення Корану», тобто як хто розумів, той так і заповнював [194].

– зайнятість на роботі. У справі про адміністративне правопорушення стосовно працівника Чернівецької міської ради суддею Шевченківського районного суду міста Чернівців поважною причиною для несвоєчасного повідомлення про суттєві зміни у майновому стані визнано її зайнятість на роботі. Як результат, провадження у справі закрито на підставі пункту 1 ст. 247 КУпАП [24; 254, с. 28];

– декларант є людиною похилого віку та має низький рівень володіння комп'ютерною технікою, а процедура подачі декларації є складною та потребує високого рівня володіння комп'ютерною технікою, при цьому особа неодноразово намагалася подати декларацію, але не змогла цього зробити своєчасно [272];

– особа не має власного комп'ютера та доступу до мережі «Інтернет» і, з проханням надати можливість працювати в мережі для заповнення декларації, доводилось звертатися до сторонніх осіб, де не завжди можна було увійти до

особистого кабінету ЄДРД [273];

- наявність на утриманні малолітніх дітей, одна з яких потребувала додаткової уваги та реабілітації, перебування декларанта в останні дні, що передували дню подачі декларації, на амбулаторному лікарняному у зв'язку з хірургічним втручанням, разом з тим особа зробила своєчасно чернетку [260];

- особа має на утриманні двох неповнолітніх дітей [274];

- велике навантаження на службі, тому і своєчасно не звернувся з відповідним повідомленням про суттєві зміни майнового стану [268, с. 106; 275].

Також відповідно до роз'яснень ВССУ у частині 2 пункті 1 листа «Щодо притягнення до адміністративної відповідальності за окремі правопорушення, пов'язані з корупцією» від 22 травня 2017 р. № 223-943/0/4-17, причинами несвоєчасного подання декларації без поважних на те причин слід розуміти внаслідок стихійного лиха (повені, пожежі, землетрусу) [168].

Н. М. Панафеда також вважає, що поважними визнавалися причини, через які особа об'єктивно не могла виконати обов'язок своєчасно подати декларацію, у встановлений Законом України «Про запобігання корупції» [17] термін, зокрема перебування (тримання) під вартою [268, с. 106].

Здійснюючи аналіз вказаних вище причин можна зробити висновок, що поважними можуть визнані лише ті обставини, які були об'єктивно непереборними, тобто не залежали від волевиявлення особи, пов'язані з дійсно істотними обставинами, перешкодами чи труднощами. Невжиття заходів суб'єкта декларування щодо своєчасності отримання електронного ключа, відомостей про склад сім'ї, їх доходи та інших необхідних даних для заповнення декларації, не може визнаватися реабілітуючою обставиною та поважною причиною для не своєчасного подання декларації, так як законодавцем надано достатній термін для збору даних та подання декларацій [168]. Поважними можуть визнані лише ті обставини, які були об'єктивно непереборними, тобто не залежали від волевиявлення особи, пов'язані з дійсно істотними обставинами, перешкодами чи труднощами. Такі обставини мають

бути підтверджені відповідними та належними доказами [276].

Разом з тим аналіз судової практики притягнення до адміністративної відповідальності за ст. 172^б КУпАП [24], свідчить, що у в деяких випадках особа, яка не може назвати поважну причину несвоєчасного подання декларації, тобто вчинила вказане правопорушення через несумлінне ставлення до вимог антикорупційного законодавства, або пояснюють свою бездіяльність незнанням вимоги Закону України «Про запобігання корупції» [17], наприклад щодо обов'язкового повідомлення у десятиденний строк з моменту отримання доходу або придбання майна на суму, яка перевищує 50 прожиткових мінімумів [277]. Як наслідок такі діяння судами кваліфікується як з необережної форми вини [82, с. 290; 278, с. 36; 279]. Вважаємо такий підхід грубим порушення принципу юридичної відповідальності (одним із видів якої безмовно виступає адміністративна відповідальність), а саме: «незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності» (ст. 68 Конституції України [239]).

Також судді закривають справи за частиною 1 ст. 172^б КУпАП [24], так як вважають, що недоведеність наявності умислу в особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, на вчинення правопорушення є причиною закриття справи за відсутністю складу правопорушення. Так, постановою Червонозаводського районного суду м. Харкова від 3 жовтня 2017 року (справа № 646/6565/17) [280] закрито провадження у справі стосовно проректора з науково-педагогічної роботи комунального закладу, який несвоєчасно направив повідомлення про суттєві зміни в майновому стані шляхом заповнення відповідної форми на веб-ресурсі.

З аналогічної підстави закрито провадження у справі стосовно головного державного ревизора-інспектора Головного управління Державної фіскальної служби у Чернігівській області. Суд зазначив, що суб'єктивна сторона цього правопорушення характеризується наявністю вини у формі прямого чи непрямого умислу, вчинення цього діяння через необережність виключає притягнення особи до адміністративної відповідальності. В матеріалах адміністративної справи відсутні докази, які підтверджували б наявність в діях

особи умислу на порушення вимог фінансового контролю, оскільки немає відомостей про наявність в діях особи корупційного інтересу (постанова Новозаводського районного суду м. Чернігова від 11 жовтня 2017 року, справа № 751/5666/17 [281]). У таких випадках скоріше всього вбачається неповнота зібраних матеріалів справи, які надійшли до суду (відсутність достатніх доказів для притягнення особи до відповідальності), що сталося в наслідок неналежного оформлення матеріалів справи спеціально уповноваженим суб'єктом у сфері протидії корупції (неналежне опитування особи, яка не подала декларацію; не ініціювання проведення службового розслідування за фактом несвоєчасного подання декларації за місцем роботи особи; не отримання матеріалів з місця роботи особи, які свідчать про її ознайомлення з необхідністю подання декларації; не проведення опитування уповноваженої особи, яка здійснює контроль за дотриманням антикорупційного законодавства за місцем роботи порушника тощо).

З наведеного необхідно засвідчити, що вина особи, яка притягується до відповідальності, має бути доведена належними доказами, а не ґрунтуватися на припущеннях. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь, згідно ст. 62 Конституції України: «Особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду. Ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину» [239]. Європейський суд з прав людини у рішеннях від 07 листопада 2002 р. по справі «Лавентес проти Латвії» [282] та від 08 лютого 2011 р. по справі «Берктай проти Туреччини» [283] наголосив, що оцінюючи докази, суд застосовує принцип доведення «за відсутності розумних підстав для сумніву, що може бути результатом цілої низки ознак або достатньо вагомих, чітких і узгоджених між собою неспростовних презумцій».

І на останок необхідно підкреслити, що відповідно до пункту 3 ухвали ПВСУ від 25 травня 1998 р. № 13 «Про практику розгляду судами справ про корупційні діяння та інші правопорушення, пов'язані з корупцією» [284] (із

змінами і доповненнями) суди повинні з'ясовувати мотив і характер вчиненого діяння, повноваження особи, яка його вчинила, наявність причинного зв'язку між діянням та виконанням останньою завдань і функцій держави.

Так, розглядаючи одну із справ, суд встановивши, що особу було призначено на посаду керівника апарату одного із судів. На період розгляду справи судом згадана особа перебувала у відпустці для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, підставою для притягнення її до відповідальності стало несвоєчасне подання нею декларації (із запізненням на 1 місяць). У своїх поясненнях особа зауважила, що намагалася подати декларацію, однак вчасно їй це зробити не вдалося у зв'язку з тим, що для подання декларації необхідно було отримати електронно-цифровий підпис. На той час електронно-цифровий підпис отримувала значна кількість громадян, через що створювалися великі черги, які необхідно було займати з раннього ранку, а то й з ночі. Перебуваючи в декретній відпустці й доглядаючи маленьку дитину, а також проживаючи в смт. Мангуш, вона не мала можливості постійно їздити до м. Маріуполя, оскільки залишити дитину їй не було на кого. Тож, маючи година і можливість, вона неодноразово приїжджала до філіалу Акредитованого центру сертифікації ключів, але до неї черга не доходила. 17 листопада 2016 року вона нарешті отримала електронно-цифровий підпис і через 4 дні подала декларацію. На підставі вказаних пояснень суд зробив висновок про те, що в особи не було умислу на несвоєчасне подання декларації, оскільки остання, за її словами, намагалася отримати електронно-цифровий підпис і подати вчасно декларацію, однак не могла цього зробити через обставини, що не залежали від неї. Суд закрити справу на підставі пункту 1 частини 1 ст. 247 КУпАП [24] у зв'язку з відсутністю складу правопорушення [285, 286].

Отже, у кожному окремому випадку суд може взяти до уваги дії особи, які вчинялися ним у терміни, відведені законодавством для подання декларації та повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані, з метою встановлення

поважності причин, які спричинили вчинення адміністративного правопорушення. Також суд може взяти до уваги подальші дії особи, які він вчиняв після усвідомлення ним факту несвоєчасного подання декларації чи не повідомлення ним про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані, якими можуть бути:

- подання декларації, повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані;
- інформування НАЗК про несвоєчасне подання декларації через особистий кабінет декларанта або телефонним зв'язком.

Що стосується суб'єктивної сторони частини 3 ст. 172⁶ КУпАП [24] (дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені особою, які протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення), то в такому випадку такі діяння можуть бути вчиненні лише з прямим умислом: особа вже була піддана адміністративному стягненню за порушення вимог фінансового контролю, що виключає можливість аргументування особою, що вона не знала про необхідність подання декларації чи своєчасного повідомлення про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента чи про суттєві зміни майнового стану. Разом з тим не можна виключати відсутності прямого умислу особи зокрема через те, що особа мала намір своєчасно подати декларацію чи своєчасно повідомити про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента чи про суттєві зміни майнового стану, але не змогла цього зробити за певних обставин, які викладені у цій статті.

При встановленні суб'єктивної сторони частини 4 ст. 172⁶ КУпАП [24] слід звернути увагу на те, що адміністративна відповідальність передбачена виключно за «подання завідомо недостовірних відомостей» у декларації.

Судова практика визначає «недостовірною» інформацію, яка не відповідає дійсності або викладена неправдиво, тобто містить відомості про події та явища, яких не існувало взагалі або які існували, але відомості про них не відповідають дійсності (неповні або перекручені) [287].

Таким чином в розрізі зазначеної статті, яка досліджується, «недостовірними» слід вважати відомості, які вносяться у декларацію та не відповідають дійсності (неповні або перекручені). Такими відомостями може бути інформація про наявність та вартість об'єктів нерухомості, цінного рухомого майна, транспортних засобів, цінних паперів, корпоративних прав, грошових активів, фінансових зобов'язань, отриманих доходів, а також суттєві зміни майнового стану тощо, які належать декларанту та членам його сім'ї на праві приватної власності або знаходяться у них в оренді чи на іншому праві користуванні (далі – майно та активи).

Щодо майна та активів, які належать членам сім'ї декларанта, то така особі повинно бути відомо про достовірність таких відомостей на момент подання декларації. І в цьому ми можемо погодитись з позицією А. В. Савченко, який зазначає «Якщо недостовірні відомості, зазначені в декларації, суб'єкт декларування отримав від члена сім'ї, то відповідальність настає лише у тому випадку, коли суб'єкт декларування усвідомлював недостовірність таких відомостей, але попри це свідомо зазначив їх у декларації»[288, с. 893].

Враховуючи позицію О. О. Дудорова, Р. О. Мовчана, В. Г. Сеника [82, с. 304-305] сформулюємо відомості, які необхідно вважати недостовірними: а) не внесення в ЄДРД інформації про майно та активи; б) внесення в ЄДРД інформації із заниженням або завищенням вартості майна та активів.

Під терміном «подання» необхідно розуміти діяльність, пов'язану з внесенням декларантом відповідної інформації до ЄДРД як у формі подання декларації, чи внесення відомостей про суттєві зміни майнового стану. Така інформація може подаватися в терміни визначені чинним законодавством, так і з їх порушенням.

Термін «завідомість» означає, що факт недостовірних відомостей, точно, достеменно відомий декларанту, котрий вносить ці відомості у свою декларацію, тобто така особа усвідомлює, що подає завідомо недостовірні відомості про майно та активи, і бажає вчинити такі дії. Вказане виключає

можливість притягнення до адміністративної відповідальності за необережне подання недостовірних відомостей. Зазвичай можуть траплятись випадки, коли особа може сумлінно помилятися щодо вчинення нею протиправного діяння. В такому випадку особа не підлягає відповідальності.

Щодо умислу декларанта, який спрямований саме на розмір вартості майна чи активів декларування, то тут він може бути різний – умисний або з необережності. Виходячи з частини 4 примітки до ст. 172⁶ КУпАП [24] декларант по крайній мірі повинен усвідомлювати, що сума майна та активів недостовірних відомостей, які подає у декларації, може відрізнятись від достовірних сум від 100 до 500 прожиткових мінімумів для працездатних осіб. Справа у тому, що за умисне внесення суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей, якщо такі відомості відрізняються від достовірних на суму від 500 до 2000 прожиткових мінімумів для працездатних осіб, передбачена вже кримінальна відповідальність за частиною 1 ст. 366² КК України [179], а якщо сума перевищує 2000 прожиткових мінімумів для працездатних осіб, – частиною 2 цієї статті. Тому особа інколи просто байдуже, яка буде відповідальність, якщо його метою є приховування від декларування майна чи активів.

Таким чином, суб'єктивна сторона частини 4 ст. 172⁶ КУпАП [24] характеризується лише умисною виною. Тобто відповідне діяння має бути вчинено суб'єктом декларування з прямим умислом. При цьому для притягнення до відповідальності за вчинення вказаного адміністративного корупційного правопорушення необхідно довести наявність такого умислу, а саме те, що суб'єкт декларування усвідомлював недостовірність відомостей, які він зазначив у декларації.

Підводячи висновок до підрозділу зазначимо, що аналіз суб'єктивної сторони адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172⁶ КУпАП [24], дозволяє зробити висновок про те, що вона суб'єктивна сторона порушення вимог фінансового контролю може характеризуватися лише умисною формою вини (прямий та непрямий умислом).

Висновки до розділу 2

Підводячи висновки до розділу щодо надання характеристики юридичного складу порушення вимог фінансового контролю зазначимо, що юридичним складом вказаного правопорушення є сукупність основних суб'єктивних та об'єктивних ознак, які характеризують діяння, яке порушує встановленні Законом України «Про запобігання корупції» [17] та іншими нормативно-правовими актами порядок подання декларації і є необхідними, належними і достатніми для притягнення особи до адміністративної відповідальності. До складу порушення вимог фінансового контролю входять чотири обов'язкові елементи: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт та суб'єктивна сторона.

Об'єктом порушення вимог фінансового контролю є суспільні відносини, які регулюють порядок подання посадовими і службовими особами органів державної влади та органів місцевого самоврядування декларації, своєчасне повідомлення такими особами про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента та оповіщення про суттєві зміни у майновому стані, а також відображення у декларації достовірних відомостей. Складовою частиною об'єкта порушення вимог фінансового контролю є предмет, який в залежності від частин статті 172⁶ КУпАП [24] буває різний: декларація, відомості про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента, відомості про суттєві зміни у майновому стані, завідомо недостовірні відомості, які зазначені у декларації.

Об'єктивна сторона порушення вимог фінансового контролю є зовнішньою стороною правопорушення, має обов'язкові ознаки (діяння у формі дії або бездіяльності) в залежності від частини ст. 172⁶ КУпАП [24]. Так, об'єктивна сторона порушення вимог фінансового контролю має обов'язкові ознаки (діяння у формі дії чи бездіяльності), без існування яких можна вести мову про відсутність складу правопорушення і, власне, самого правопорушення. Факультативна ознака порушення вимог фінансового

контролю характеризується часом з якого настає адміністративна відповідальність за ст. 172⁶ КУпАП [24]. Встановлення кінцевого терміну несвоєчасності подання декларації в залежності від їх видів та термінів повідомлень про відкриття валютного рахунку є важливою ознакою для подальшого встановлення часу порушення вимог фінансового контролю.

Факультативна ознака порушення вимог фінансового контролю характеризується необхідністю встановлення часу з якого настає адміністративна відповідальність за ст. 172⁶ КУпАП [24]. У розділі конкретизовано час настання кінцевих термінів несвоєчасності подання декларації в залежності від їх видів, термінів неповідомлення та несвоєчасного повідомлення про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані.

Суб'єкт порушення вимог фінансового контролю спеціальний, у загальному вигляді, це посадові та службові особи органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які відповідно до чинного законодавства зобов'язані подавати декларацію (щорічну декларацію, декларацію перед звільненням, декларацію після звільнення), а також повідомляти про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента та про суттєві зміни майнового стану. Надано додаткову класифікацію суб'єкта порушення вимог фінансового контролю в залежності від частин зазначеного адміністративного правопорушення.

Вина, як одна зі складових суб'єктивної сторони, в усіх частинах 172⁶ КУпАП [24] визначається лише у формі умислу (прямого чи непрямого). Мотив для кваліфікації адміністративного правопорушення значення не має. Наведено перелік поважних причин, які в окремих випадках судом можуть характеризувати у особи відсутність умислу на несвоєчасне подання декларації чи повідомлення про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані.

РОЗДІЛ 3.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО СТЯГНЕННЯ

3.1. Провадження у адміністративних справах про порушення вимог фінансового контролю

Аналіз статистичних даних Національної поліції України та судової статистики [186–193] засвідчує, що найбільшу частку в загальному обсязі правопорушень, пов'язаних з корупцією, займає провадження в справах про порушення вимог фінансового контролю. Це пояснюється тим, що порушення вимог фінансового контролю є найбільш поширеним видом серед усіх адміністративних корупційних правопорушень.

Адміністративне провадження в справах про порушення вимог фінансового контролю дозволяє оцінити наявні доказів для з'ясування всіх обставин справи, що містить дані про наявність або відсутність складу адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172⁶ КУпАП [24], для прийняття законного рішення по суті справи. Крім того, під час провадження у цій категорії справ, суд має можливість оцінити докази, зібрані уповноваженими посадовими особами НАЗК та органів Національної поліції України, у рамках повного та об'єктивного дослідження фактичних обставин справи. У свою чергу з'ясування теоретичних аспектів провадження в справі про порушення вимог фінансового контролю дозволить виявити існуючі проблемні питання з метою напрацювання пропозицій теоретичного та практичного характеру.

Для початку необхідно відмітити, що проблематика провадження у справах про адміністративні правопорушення була предметом дослідження

значної кількості українських вчених, серед яких необхідно відмітити таких як, В. Б. Авер'янов, О. М. Бандурка, Д. М. Бахрах, Ю. П. Битяк, В. В. Богуцький, А. С. Васильєв, С. С. Гнатюк, І. П. Голосніченко, С. Т. Гончарук, С. М. Гусаров, Е. Ф. Демський, Є. В. Додін, Л. В. Коваль, Т. О. Коломосьць, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк, О. В. Кузьменко, О. І. Остапенко, І. Д. Пастух, О. М. Якуба, а також інших правників-адміністративістів.

Прийняття у 2014 році Верховною Радою України антикорупційного законодавства та запровадження адміністративної відповідальності за вчинення корупційних правопорушень сприяло актуалізації наукових досліджень проблем провадження адміністративних правопорушень у цій сфері. Окремі проблеми провадження у справах про порушення вимог фінансового контролю були розглянуті у наукових публікаціях Є. О. Алісов, В. В. Мартиновський, В. Я. Настюк, О. М. Шевчук [289], О. Гладун та І. Єрьоменко [290], Л. О. Завгородня [291], О. В. Клок [226], О. М. Коропатов [63], Є. О. Лаврентєв [32], Д. О. Сіренко [292], А. В. Титко [30], Н. М. Корчак та Я. О. Корчак [64] тощо.

Але в них досліджувалися лише окремі аспекти проблем провадження адміністративних правопорушень за вчинення правопорушення вимог фінансового контролю.

У той же час, правозастосовча практика показує недосконалість окремих процесуальних норм, які визначають порядок провадження в справах порушенні вимог фінансового контролю, що призводить до закриття справи на підставах, визначених статтею 247 КУпАП [24], що потребує комплексного підходу до вивчення питань, пов'язаних із притягненням винних осіб до адміністративної відповідальності, а також забезпечити законний, всебічний, повний розгляд і вирішення справи про адміністративне правопорушення вимог фінансового контролю.

Так, відповідно до ст. 245 КУпАП [24] завданнями провадження у справах про адміністративні правопорушення є: своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній

відповідності з законом, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі додержання законів, зміцнення законності [24]. Ці завдання носять універсальний і обов'язковий характер і застосовуються по відношенню до провадження у справах про адміністративні правопорушення вимог фінансового контролю.

Розглянувши завдання провадження у справах про адміністративні правопорушення, пропонуємо перейти до розгляду його поняття та ознак. Так, в доктрині адміністративного права існують різноманітні підходи до визначення поняття провадження у справах про адміністративні правопорушення [293, с. 179]. Зокрема, визначаючи зміст поняття «провадження у справах про адміністративні правопорушення», О. І. Миколенко пропонує розглядати як його як «один із видів адміністративних юрисдикційних проваджень, що представляє собою низку послідовних дій уповноважених органів та осіб щодо виявлення адміністративних проступків і притягнення порушників до адміністративної відповідальності в ході адміністративного розслідування, розгляду та прийняття постанови (рішення), перегляду і виконання постанови (рішення) про накладення адміністративного стягнення» [245, с. 110].

О. В. Кузьменко та низка інших учених визначають адміністративне провадження як урегульовану адміністративно-процесуальними нормами послідовну діяльність публічної адміністрації щодо реалізації владних повноважень із законного й об'єктивного розгляду та вирішення індивідуальних адміністративних справ, об'єднаних спільністю предмета [294, с. 413].

Інша група вчених вважає, що адміністративне провадження є окремим провадженням, сутність якого містить єдність послідовно здійснюваних дій і процедур, спрямованих на розгляд і вирішення індивідуально-конкретних адміністративних справ [295, с. 487].

С. М. Алфьоров, С. В. Ващенко, М. М. Долгополова, А. П. Купін у навчальному посібнику «Адміністративне право. Загальна частина» (2011) визначають провадження у справах про адміністративні правопорушення як комплекс взаємопов'язаних та взаємообумовлених процесуальних дій, спрямованих на своєчасне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності з законодавством, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян в дусі додержання законів, зміцнення законності, які здійснюються спеціально уповноваженим органом або посадовою особою державних органів з метою охорони прав та законних інтересів громадян, охорони власності, виконання завдань з охорони громадського порядку і громадської безпеки [296, с. 121].

За дослідженням В. В. Богуцького та В. В. Мартиновського – це регламентована адміністративно-процесуальними нормами діяльність державних органів, спрямована на вирішення справ, пов'язаних із вчиненням адміністративних правопорушень та притягненням винних до адміністративної відповідальності [297, с. 7].

Окремі правники стверджують, що провадження у справах про адміністративні проступки – це діяльність з вирішення адміністративного спору [298, с. 35], із чим ми не погоджуємося, так як у таких провадженнях фактично відсутній спір.

Т. О. Коломєць визначає «провадження у справах про адміністративні правопорушення» як «комплекс взаємопов'язаних та взаємообумовлених процесуальних дій, спрямованих на своєчасне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності із законодавством, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян в дусі додержання законів, зміцнення законності, які здійснюються спеціально уповноваженим органом або

посадовою особою державних органів з метою охорони прав та законних інтересів громадян, охорони власності, виконання завдань з охорони громадського порядку і громадської безпеки» [299, с. 233].

Також у навчальних джерелах можна знайти визначення, що «провадження у справах про адміністративні правопорушення – це низка послідовних дій уповноважених органів (посадових осіб), а у деяких випадках інших суб'єктів, які згідно з нормами адміністративного законодавства здійснюють заходи, спрямовані на притягнення правопорушників до відповідальності і забезпечення виконання винесеної постанови» [300, с. 124].

О. М. Коропатов вважає, що провадження у справах про правопорушення, пов'язані з корупцією, це регламентована адміністративно-процесуальними нормами діяльність державних органів та їх посадових осіб, яка спрямована на розгляд справ про адміністративні корупційні правопорушення [301, с. 223].

Таким чином, надамо авторське визначення терміну провадження у справах про адміністративні правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю – це сукупність пов'язаних процесуальних дій спеціально уповноважених органів та їх посадових осіб, спрямована на вирішення справ, пов'язаних із вчиненням адміністративних правопорушень у сфері порушення вимог фінансового контролю, та притягненням винних у вчиненні такого проступку до адміністративної відповідальності за відповідною частиною ст. 172⁶ КУпАП [24].

Враховуючи наукові погляди О. П. Германова зазначимо, що загальними особливостями адміністративного провадження у справах щодо порушення вимог фінансового контролю є: регламентація його засад переважно у кодифікованому акті (мова йде про положення КУпАП [24]); застосування поряд з кодифікованим актом підзаконних актів, які деталізують положення першого, визначають особливості вирішення окремих видів справ, окремими органами публічної адміністрації; специфічні правила щодо стадії оскарження із певним поєднанням елементів адміністративного судочинства; розмаїття зовнішніх форм існування в залежності від специфіки суб'єкту розгляду,

адміністративного стягнення, що накладається; мінімізація організаційних, матеріальних і часових витрат тощо [301, с. 126].

Провадження у справах щодо порушення вимог фінансового контролю є стадійним процесом, адже складається із сукупності процесуальних стадій, і як кожне адміністративне провадження складається з певних елементів, стадій – відносно відокремлені частини адміністративного провадження, які являють собою сукупність процесуальних етапів, спрямованих на вирішення конкретної справи [294, с. 418]

Щодо виокремлення переліку стадій провадження, як і формулювання їх назв, однастайності в адміністративно-правовій науці немає.

На думку Т. О. Коломоєць, стадія провадження – це «самостійна його частина, яка поруч із загальними завданнями провадження має притаманні тільки їй цілі й особливості. Стадії відрізняються колом суб'єктів провадження, характером процесуальних дій та їх юридичною роллю. Виконання завдань кожної стадії оформлюється спеціальними процесуальними документами, що підсумовує діяльність. Після прийняття такого акта розпочинається нова стадія. Стадії органічно пов'язані між собою, наступна, як правило, починається лише після того, як закінчена попередня, на новій стадії перевіряється те, що було зроблено раніше» [299, с. 237–238].

О. В. Кузьменко вважає, що адміністративні процесуальні стадії – це «відносно відокремлені частини адміністративного провадження, які являють собою сукупність процесуальних етапів, спрямованих на досягнення локального завдання в рамках загальної мети вирішення індивідуально-конкретної справи. Кожне адміністративне провадження специфічне і характеризується своєю кількістю стадій в окремих провадженнях» [303, с. 42–43].

Зазвичай провадження у справах про адміністративні правопорушення, як правило, охоплює такі стадії: 1) порушення адміністративного провадження й адміністративне розслідування; 2) розгляд справи про адміністративне правопорушення та винесення по ній постанови; 3) перегляд справи у зв'язку з

оскарженням постанови у справі; 4) виконання постанови про накладення адміністративного стягнення [304, с. 185] [305, с. 180] [306, с. 129]. [244, с. 313].

О. М. Бандурка та М. М. Тищенко визначають такі стадії: «стадія порушення справи, для якої характерним є виявлення факту порушення та складання протоколу, прийняття й оформлення рішення про порушення справи; стадія розгляду справи – збір доказів, встановлення даних, що характеризують особу правопорушника, направлення матеріалів для розгляду за підвідомчістю; стадія оскарження постанови – перевірка законності винесення постанови, винесення рішення; стадії виконання постанови – звернення постанови до виконання, безпосереднє виконання» [307, с. 147].

Деякі вчені відокремлюють п'ять стадій. Так, на думку Л. В. Коваль можливі наступні стадії: 1) адміністративне розслідування; 2) порушення справи про адміністративне переслідування; 3) розгляд і вирішення цієї справи; 4) оскарження та перегляд постанови; 5) виконання постанови [308, с. 162]. У свою чергу Е. Ф. Демський пропонує виокремлювати зовсім інші п'ять стадій: відкриття адміністративного провадження, підготовка адміністративної справи до розгляду, розгляд адміністративної справи, прийняття адміністративного акта (рішення) та його перегляд, звернення до виконання адміністративного акта (рішення) [309, с. 188].

Враховуючи наявність різних наукових позицій і поглядів вчених-адміністративістів до визначення стадій провадження в справах про адміністративні правопорушення, узагальнюючи вищенаведені ними наукові бачення варто дотримуватися класичного підходу щодо нормативного визначення назв і кількості стадій під час провадження у справах про адміністративні правопорушення про порушення вимог фінансового контролю, а саме: 1) здійснення адміністративного розслідування (виявлення та фіксація факту порушення вимог фінансового контролю), складання протоколу за його результатами та направлення його в суд; 2) розгляд справи про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю у суді й прийняття відповідного судового рішення (постанови); 3) перегляд справи про

адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю у зв'язку з оскарженням судового рішення (постанови) у справі; 4) виконання судового рішення (постанови) про накладення адміністративного стягнення щодо порушення вимог фінансового контролю.

Виходячи з особливостей виявлення та фіксації порушення вимог фінансового контролю, які передбачають низку необхідних процедур, спрямованих на отримання документів й матеріалів, їх подальшого вивчення, провадження повинно розпочинатися з адміністративного розслідування та в разі виявлення складу адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172⁶ КУпАП [24] – складання за їх наслідками адміністративного протоколу.

Аналізуючи стадійно провадження у справах про порушення вимог фінансового контролю, слід звернути увагу на особливості першої стадії, яка передбачає отримання та перевірку інформації про порушення вимог фінансового контролю, фіксацію факту порушення вимог фінансового контролю та складання протоколу про адміністративне правопорушення, що можна вважати логічним завершенням адміністративного розслідування. Процедура адміністративного розслідування прямо не передбачена КУпАП [24], що в певній мірі ускладнює правову регламентацію процедури фіксації фактів порушення вимог фінансового контролю. Головну роль у початку адміністративного розслідування порушення вимог фінансового контролю повинно відігравати рішення НАЗК, яке може на підставі отриманої інформації провести перевірку декларації в ЄДРД. Підставами для проведення такої перевірки може бути інформація, яка отримана НАЗК з наступних джерел:

– від спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції (органи прокуратури, Національна поліція, НАБУ) за результатами розгляду: 1) повідомлень громадян; 2) повідомлень викривачів, які надходять через зовнішні канали повідомлення НАЗК про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції» [17]; 3) моніторингу вимог дотримання фінансового контролю у підпорядкованих структурних підрозділах; 4) отримання інформації

від громадян, юридичних осіб або шляхом моніторингу ЗМІ; 5) моніторингу вимог дотримання фінансового контролю у органах державної влади та органах місцевого самоврядуванні відповідно до покладених законодавством обов'язків [310];

– від уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції за результатами: 1) моніторингу дотримання вимог фінансового контролю у юридичних особах, де вони створенні; 2) отримання повідомлення про порушення вимог фінансового контролю через внутрішні канали повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції» [17]; 3) отримання інформації від громадян, юридичних осіб або шляхом моніторингу ЗМІ [310];

– від юридичних та фізичних осіб через внутрішні та зовнішні канали повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції» [17];

– від державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, а також юридичних осіб публічного права (органами, в яких працює (працював або входить чи входив до складу утвореної в органі конкурсної комісії, до складу Громадської ради доброчесності) суб'єкт декларування) [310];

– від слідчого, дізнавача, прокурора, судді до НАЗК за результатами розслідування кримінальних проваджень, під час яких виявлено факти порушення вимог фінансового контролю певною особою;

– самостійне виявлення порушень НАЗК, який здійснюється як в автоматичному режимі, так і в наслідок вибіркового моніторингу результатів подання декларацій чи моніторингу інформації, яка розміщена в ЗМІ та у мережі Інтернет;

– інших джерел.

Після отримання повідомлення про порушення вимог фінансового контролю НАЗК відповідно до Порядку проведення повної перевірки декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, затвердженого наказом НАЗК від 29 січня 2021 р. № 26/21 [224], встановлює або спростовує факт неподання, несвоєчасного подання певною особою декларації, неповідомлення або несвоєчасне повідомлення нею про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані, чи подання завідомо недостовірних відомостей у декларації.

Висновок НАЗК за результатами перевірки про факт неподання, несвоєчасного подання певною особою декларації, неповідомлення або несвоєчасне повідомлення нею про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані, чи подання завідомо недостовірних відомостей у декларації – є підставою для початку проведення адміністративного розслідування за ст. 172⁶ КУпАП [24].

Враховуючи, що відповідно до ст. 255 КУпАП [24] протокол про адміністративне правопорушення за ст. 172⁶ КУпАП [24] мають право складати уповноважені на те посадові особи:

1) НАЗК – в частині правопорушень, вчинених службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище;

2) органи Національної поліції, де правом складати протоколи наділені:

а) Департамент внутрішньої безпеки як міжрегіональний територіальний орган у складі кримінальної поліції Національної поліції України [311] – частині правопорушень, вчинених працівниками поліції; б) Департамент стратегічних розслідувань як міжрегіональний територіальний орган у складі кримінальної поліції Національної поліції України [312, 313] – частині правопорушень, вчинених всіма категоріями осіб, визначених ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» [17], окрім: службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, а також щодо поліцейських.

При цьому необхідно підкреслити таку важливу обставину, що лише звернення (доручення) НАЗК до Національної поліції України є підставою для проведення адміністративного розслідування та, відповідно, складання протоколу за ст. 172⁶ КУпАП [24], а в протилежному випадку – посадові особи виходять за межі своїх повноважень, тобто діяли не в рамках діючого законодавства [314].

Згідно з частиною 4 ст. 38 КУпАП [24] адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією, може бути накладено протягом шести місяців з дня його виявлення, але не пізніше двох років з дня його вчинення.

З даної норми вбачається, що строк накладення стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією, має відраховуватися з дня його виявлення. На нашу думку днем виявлення правопорушення, пов'язаного з порушенням вимог фінансового контролю, і відповідно днем початку проведення адміністративного розслідування, необхідно вважати не дату звернення (доручення) НАЗК до Національної поліції України про проведення адміністративного розслідування або отримання НАЗК висновку про наявність порушення вимог фінансового контролю, а наступні терміни:

– для НАЗК: 1) день отримання повідомлення про ймовірний факт неподання, несвоєчасного подання певною особою декларації, неповідомлення або несвоєчасне повідомлення нею про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані, чи подання завідомо недостовірних відомостей у декларації; 2) день самостійного виявлення ймовірного факту порушення вимог фінансового контролю;

– для органу Національної поліції України: 1) день отримання повідомлення про ймовірний факт неподання, несвоєчасного подання певною особою декларації, неповідомлення або несвоєчасне повідомлення нею про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані, чи подання завідомо недостовірних відомостей у

декларації; 2) день самостійного виявлення ймовірного факту порушення вимог фінансового контролю.

Обов'язок щодо збирання доказів покладається на осіб, уповноважених на складання протоколів про адміністративні правопорушення (повноважених осіб НАЗК та Національної поліції України), які, виходячи зі змісту ст. 251 КУпАП [24], мають право складати протокол про адміністративне правопорушення, відбирати пояснення у особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, свідків, отримувати висновки експертів, долучати до справи різні документи, показання технічних приладів, а також отримувати інші документи.

Разом з тим, враховуючи рівність учасників судового процесу перед законом і судом, змагальність сторін та свободу в наданні ними суду своїх доказів і у доведеності перед судом їх переконливості, особа, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю також може подавати відповідні докази у суді.

Власний практичний досвід та результати аналізу судової практики (додаток А) засвідчують, що суд може визнати доказами під час розгляду адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172⁶ КУпАП [24], наступні документи:

1. Довідка НАЗК про результати проведення перевірки декларації.
2. Пояснення особи, яка несвоєчасно подала декларацію, не повідомила або несвоєчасно повідомила про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані, чи подала завідомо недостовірних відомостей у декларації (далі – декларант);
3. Положення про юридичну особу, де працює декларант.
4. Накази, розпорядження (рішення, контракт) про призначення на посаду, подальші її переміщення по службі та звільнення декларанта з посади.
5. Посадові (службові) обов'язки (інструкції) (функціональні обов'язки) декларанта;

6. Документи щодо особистого ознайомлення декларанта з попередженням про обмеження передбачене Законом України «Про запобігання корупції».

7. Накази про надання декларанту відпусток.

8. Положення про порядок преміювання працівників юридичної особи, де працює декларант (колективний договір).

9. Відомості про нарахування заробітної плати, виплати надбавок і стимулюючих виплат (матеріальної допомоги) декларанту або інших матеріальних заохочень за певний період час із наданням документів, які були підставою для цього (накази, розпорядження, тощо).

10. Результати подання попередніх декларацій, повідомлень про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані.

11. Витяг про отримання декларантом електронного цифрового підпису через акредитований центр сертифікації ключів.

12. Скріншот отриманого повідомлення з ЄДРД про начебто успішне отримання заповненої декларації декларантом.

13. Скріншот веб-сайту ЄДРД декларанта.

14. Роздрукована декларація декларанта.

15. Звернення декларанта до НАЗК щодо надання роз'яснень про порядок подання декларацій та відповіді на нього.

16. Відомості з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань про реєстрацію юридичної особи, де працює декларант.

17. Наказ про призначення уповноваженого з антикорупційної діяльності юридичної особи, де працює декларант, його функціональні обов'язки.

18. Довідка про результати проведеної перевірки уповноваженим з антикорупційної діяльності юридичної особи, де працює декларант, фактів неподання або несвоєчасного подання декларацій в юридичній особі.

19. Документи, які засвідчують хворобу декларанта: виписка з амбулаторної картки хворої особи; листи про непрацездатність такої особи.

20. Документи про смерть близької для декларанта особи (свідоцтво про смерть особи).

21. Інформація про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента декларантом або членом його сім'ї.

22. Документи, що підтверджують вартість майна, яке необхідно було внести як суттєві зміни у майновому стані.

23. Матеріали службових розслідувань з приводу порушення вимог антикорупційного законодавства (фінансового контролю) працівниками юридичної особи, де працює (працював) декларант.

24. Витяги з державних реєстрів, які засвідчують наявність майна та активів декларанта, членів його сім'ї та дату їх отримання (придбання) чи продажу (відчуження).

25. Документи, які підтверджують матеріальний стан особи, наявність у неї малолітніх чи неповнолітніх дітей.

26. Інші документи.

Враховуючи вказаний вище перелік документів, можна їх умовно класифікувати за предметом доказування, тобто на докази, які: підтверджують або спростовують наявність самої події порушення вимог фінансового контролю; встановлюють або спростовують винність особи, яка порушила вимоги фінансового контролю; характеризують особу, яка притягається до адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, з подальшим визначенням обставини, які пом'якшують або обтяжують відповідальність; обставини, за яких неможливе провадження у справі щодо порушення вимог фінансового контролю (якщо є такі).

В преамбулі Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» [315] закріплено необхідність усунення причин порушення Україною Конвенції про захист прав людини і основоположних свободі протоколів до неї; доцільністю впровадження

українське судочинство та адміністративну практику європейських стандартів прав людини; створення передумов для зменшення числа заяв до ЄСПЛ. Тому неналежне оформлення протоколу про адміністративне правопорушення, відсутність доказів, що підтверджують або спростовують наявність події, складу адміністративного правопорушення або встановлюють винність особи, яка вчинила протиправні дії матиме наслідком невинуватість особи у вчиненні адміністративного правопорушення [293, с. 166].

Порядок оформлення протоколів про порушення вимог фінансового контролю регламентувався низкою нормативно-правових актів НАЗК. Першою спробою визначити такий порядок був затверджений рішенням НАЗК від 09 червня 2016 р. № 5 [316]. Вказане рішення відповідно до наказу НАЗК від 06 грудня 2019 р. № 159/19 [317] втратило свою чинність і цим же наказом було затверджено новий Порядок оформлення протоколів про адміністративні правопорушення та внесення приписів Національним агентством з питань запобігання корупції. Але через дев'ять місяців наказом НАЗК від 17 вересня 2021 р. № 592/21 [318] було визнано таким, що втратив чинність, наказ НАЗК від 06 грудня 2019 року № 159/19 «Про затвердження Порядку оформлення протоколів про адміністративні правопорушення Національним агентством з питань запобігання корупції» [317] і на сьогоднішній час процедура оформлення адміністративних протоколів за порушення вимог фінансового контролю не врегульована. Це можна аргументувати тим, що протоколи про порушення вимог ст. 172⁶ КУпАП [24] складаються декількома органами, про що нами було вказано вище. Вважаємо, що НАЗК повинен напрацювати новий підзаконний нормативно-правовий акт, який врегулює порядок оформлення протоколів НАЗК про порушення вимог фінансового контролю.

У Національній поліції України для складання протоколів використовують вимоги, які визначені наказом МВС України від 06 листопада 2015 р. № 1376 «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції» [319], що не в повній мірі

характеризує особливості складання адміністративного протоколу за порушення вимог фінансового контролю.

У зв'язку з викладеним пропонуємо наступні вимоги, яким повинен відповідати адміністративний протокол, який складається НАЗК за порушення вимог фінансового контролю (ст. 172^б КУпАП [24]). Такий протокол оформляється державною мовою, усі реквізити протоколу заповнюються розбірливим почерком чорнилом чорного або синього кольору. Не допускається заповнення протоколу олівцем. Протокол про адміністративне правопорушення складається на бланку органу, який його складає. У разі здійснення виправлень вони засвідчуються підписом особи, яка його складала, та особи, на яку складається протокол. Після підписання протоколу особою, щодо якої він складений, не допускаються закреслення чи виправлення відомостей, що вносяться до протоколу, а також внесення додаткових записів після того, як протокол про адміністративне правопорушення підписано особою, яка притягається до адміністративної відповідальності [319].

У протоколі про порушення вимог фінансового контролю зазначаються:

- дата і місце (населений пункт, установа, організація) його складання;
- посада, прізвище, ім'я, по батькові уповноваженої особи органу, яка складала протокол (указуються повністю, без скорочень);
- відомості про особу, яка притягається до адміністративної відповідальності, а саме: прізвище, ім'я та по батькові (указуються повністю, без скорочень); день, місяць та рік народження; місце народження; фактичне місце проживання/реєстрації (поштова адреса); посада та місце роботи (повне найменування юридичної особи та її місцезнаходження), додатково вказується, якщо займає відповідальне та особливо відповідальне становище чи займає посаду, пов'язану з високим рівнем корупційних ризиків;
- документ, що посвідчує особу (серія, номер паспорта, дата видачі і назва органу, що його видав, або серія, номер іншого документа, що посвідчує особу, яка вчинила правопорушення, дата видачі і найменування органу (установи, підприємства, організації), що його видав(ла));

- реєстраційний номер облікової картки платника податків;
- інформація щодо притягнення особи до адміністративної відповідальності впродовж року (за наявності) за вчинення порушення вимог фінансового контролю;
- місце та час вчинення порушення вимог фінансового контролю, займана посада особи, на якій вона перебувала під час порушення вимог фінансового контролю і на момент виявлення адміністративного проступку, суть адміністративного правопорушення (описується якомога точніше склад адміністративного правопорушення із зазначенням суб'єкта його вчинення та інших осіб, які до цього причетні (наприклад, близькі особи, які відкрили валютний рахунок в установі банку-нерезидента) згідно з вимогами відповідної частини ст. 172^б КУпАП [24];
- пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності (у разі їх надання) за її підписом, можуть бути викладені як в протоколі, так і на окремому аркуші, про що робиться відповідний запис про це в протоколі. Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право надати в протоколі пояснення та зауваження щодо його змісту, а також викласти мотиви своєї відмови від його підписання. У разі відмови особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, від надання пояснень у протоколі чи від його підписання, про це обов'язково робиться відповідний запис.
- роз'яснення особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, з її правами та обов'язками, передбаченими ст. 55, 56, 59, 63 Конституції України [236], ст. 256, 268 КУпАП – про що робиться відмітка та ставиться підпис особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. У разі відмови особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, від поставлення підпису про ознайомлення з правами й обов'язками у протоколі про адміністративне правопорушення робиться запис про це;
- інші відомості, потрібні для вирішення справи;

– вказується перелік документів інших матеріалів, які додаються до протоколу із зазначенням їх назви, кількості примірників, копія чи оригінал, дата їх отримання та номер реєстрації (за наявності).

У разі вчинення особою кількох правопорушень вимог фінансового контролю, які розділені в часі, протоколи про адміністративні правопорушення складаються окремо щодо кожного із вчинених правопорушень.

Власний практичний досвід, результати аналізу судової практики (додаток А) та вивчення наукових досліджень правників [82, 320, 321] дозволив виявити наступні недоліки, які мали місце при складені протоколів про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю:

– порушення встановленого порядку інформування особи про складання та направлення протоколу до суду і строків його розгляду;

– неналежне оформлення або відсутність необхідних матеріалів, які йдуть додатками до протоколу, і в яких фіксуються протиправність дій особи щодо порушення вимог фінансового контролю;

– не містять даних про вручення протоколу про адміністративне правопорушення, а також копій інших матеріалів, що підтверджують факт вчинення адміністративного правопорушення, особі, відносно якої він складений;

– порушення термінів складання та направлення протоколу про адміністративне правопорушення для розгляду посадовою особою;

– протокол про адміністративне правопорушення складено не уповноваженою на це особою, визначеною ст. 255 КУпАП;

– складання протоколу про адміністративне правопорушення за відсутності особи, щодо якої порушується провадження, але в разі, коли ця особа знала про час і місце складання протоколу, однак без повідомлення та поважної причини не з'явилася в призначений термін;

– технічні вади при оформленні протоколу (наприклад, не засвідчення правильності доданих до протоколів копій письмових документів; нумерація

доданих до протоколу письмових документів не збігається з описом документів); не зазначено часу вчинення правопорушення, не конкретизовано суть адміністративного правопорушення [82, 320, 321, додаток А].

Протокол про адміністративне правопорушення підписується уповноваженою посадовою особою, яка його склала, і особою, яка притягається до адміністративної відповідальності. За наявності адвокати чи іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, протокол про адміністративне правопорушення може бути підписано також цими особами. У разі відмови особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, підписати протокол про адміністративне правопорушення у ньому робиться запис про це.

Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право подати пояснення і зауваження щодо змісту протоколу про адміністративне правопорушення та пояснення по суті адміністративного правопорушення, які додаються до протоколу про адміністративне правопорушення, а також викласти мотиви своєї відмови підписати його.

Відповідно до ст. 254 КУпАП [24] протокол про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю у разі його оформлення, складається не пізніше двадцяти чотирьох годин з моменту виявлення особи, яка вчинила правопорушення, у двох примірниках, один з яких під підпис або розписку вручається особі, яка притягається до адміністративної відповідальності.

У разі відмови особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, від отримання примірника протоколу про адміністративне правопорушення в ньому робиться відповідний запис [24].

Необхідно підкреслити, що складення протоколу про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю з порушенням строків є підставою для визнання його недійсним, а справа може бути припинена. Погоджуючись з О. Остапенко зазначимо, що протокол про адміністративне правопорушення є підсумковим процесуальним документом, у

якому відображено та закріплено дані про особу правопорушника, його права, юридично значущий факт вчинення порушення вимог фінансового контролю, а також висновок посадової особи, яка склала протокол про притягнення винної особи до адміністративної відповідальності [322, с. 97].

При цьому такий протокол є доказом у справі, на підставі якого встановлюється наявність чи відсутність адміністративного правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю, винність особи в його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Належне оформлення протоколу впливає на правильність вирішення справи і забезпечення прав учасників правовідносин [323, с. 55].

Протокол про адміністративні правопорушення, передбачене ст. 172⁶ КУпАП [24], разом з іншими матеріалами, які підтверджують факт вчинення адміністративного правопорушення, у триденний строк з моменту його складення надсилається листом НАЗК чи територіального підрозділу Департаменту внутрішньої безпеки або Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України за підписом посадової особи яка склала його, до місцевого загального суду за місцем вчинення адміністративного правопорушення.

Таким чином, перша стадія провадження у адміністративних справах про порушення вимог фінансового контролю, яка включає в себе адміністративне розслідування, завершується складанням протоколу, що є фіксацією порушення вимог фінансового контролю, та направленням його до суду.

Підводячи підсумки до вказаного підрозділу зазначимо, що первинна стадія адміністративного провадження за фактом порушення вимог фінансового контролю, вважається однією із важливіших у справах цієї категорії. Саме на цій стадії здійснюється адміністративне розслідування, яке включає в собі виявлення, фіксацію (збір документів та матеріалів), необхідних для доказування вчинення порушення вимог фінансового контролю, а також складання протоколу за вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172⁶ КУпАП [24]. Від належного проведення

адміністративного розслідування залежить й подальші стадії адміністративного провадження.

Визначальними етапами цієї стадії є: момент початку виявлення порушення вимог фінансового контролю; встановлення факту, обставин порушення вимог фінансового контролю (неподання, несвоєчасного подання певною особою декларації, неповідомлення або несвоєчасне повідомлення нею про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані, чи подання завідомо недостовірних відомостей у декларації); збирання доказів (відповідних матеріалів та документів) та фіксація порушення вимог фінансового контролю шляхом складання протоколу про адміністративне правопорушення; надсилання протоколу про адміністративне правопорушення до суду (районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд) уповноваженому розглядати справи про порушення вимог фінансового контролю. До протоколу про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю додаються інші матеріали справи, які є в наявності та які підтверджують факт вчинення цього адміністративного правопорушення.

3.2. Судовий розгляд адміністративних справ про порушення вимог фінансового контролю

Другою стадією провадження у справах про адміністративні правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю є розгляд такої справи у суді й прийняття відповідного судового рішення.

Важливими компонентами цієї стадії є такі: 1) місце розгляду справи; 2) строки розгляду справи; 3) повідомлення про розгляд справи; 4) підготовка до розгляду справи; 5) порядок розгляду справи; 6) винесення постанови в справі [293, с. 170].

При дослідженні питань, пов'язаних із розглядом справи, важливим є з'ясування правил визначення місця і строків розгляду справ про адміністративні правопорушення. Вказані положення більш детально врегульовано нормами КУпАП [24]. Так, справа про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю розглядається за загальним правилом, тобто за місцем його вчинення (ст. 276 КУпАП [24]). Загальний строк розгляду такої справи становить 15 днів з дня одержання судом (районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд), який правомочним розглядати справу, протокол про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю та інших матеріалів справи (ст. 221 та ст. 276 КУпАП [24]).

При цьому, згідно зі ст. 277² КУпАП [24], повістка про розгляд справи у суді вручається особі, яка притягається до адміністративної відповідальності порушення вимог фінансового контролю, не пізніше як за три доби до дня розгляду справи в суді, в якій зазначаються дата і місце розгляду справи [24]. Інші особи, які беруть участь у провадженні по справі про порушення вимог фінансового контролю, повідомляються про день розгляду справи в той же строк [24]. Практично саме з цього моменту починається етап підготовки до розгляду справи про порушення вимог фінансового контролю, який потребує вирішення питань, які визначені на законодавчому рівні [24].

Виходячи із завдань провадження у справах про адміністративні правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю чинний КУпАП [24] покладає на суддю обов'язків щодо всебічного і повного з'ясування всіх обставин справи.

Реалізуючи положення ст. 278 КУпАП [24] суддя районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду (далі – суддя) при підготовці до розгляду справи про порушення вимог фінансового контролю вирішує такі питання: 1) чи належить до його компетенції розгляд даної справи; 2) чи правильно складено протокол та інші матеріали справи про адміністративне правопорушення; 3) чи сповіщено осіб, які беруть участь у розгляді справи, про

час і місце її розгляду; 4) чи витребувано необхідні додаткові матеріали; 5) чи підлягають задоволенню клопотання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, їх законних представників і адвоката [24].

Аналіз судової практики щодо порушення вимог фінансового контролю (додаток А) дає підґрунтя вважати про необхідність запровадження норм, які б дозволили повертати такі протоколи на доопрацювання тому органу (посадовій особі) яким було складено протокол, і в цьому ми погоджуємося з думкою П. І. Пархоменко [324, с. 178], який запропонував доповнити ст. 278 КУпАП [24] частиною другою, яку викласти в такій редакції: «При підготовці до розгляду справи про адміністративне правопорушення у разі встановлення невідповідності протоколу про адміністративне правопорушення вимогам статті 256 цього Кодексу орган (посадова особа) повертає його на доопрацювання органу (посадовій особі) яким було складено протокол».

Після завершення підготовки справи про порушення вимог фінансового контролю до її розгляду та з'ясування визначених ст. 278 КУпАП [24] питань суддя повинен з'ясувати всі обставини справи, а також визначити чи існують всі ознаки складу адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172⁶ КУпАП [24], зокрема: чи було вчинено порушення вимог фінансового контролю, чи винна дана особа в його вчиненні, чи підлягає вона адміністративній відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, чи є обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність вказаного адміністративного правопорушення, а також з'ясувати інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи [24]. До розгляду справи щодо порушення вимог фінансового контролю суддя допускає участь законних представників, захисників (адвокат, інший фахівець у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи), свідків, експертів, перекладачів (за необхідністю) [24].

Виходячи з практика ЄСПЛ (справа «Карелін проти Російської Федерації» (KARELIN v. RUSSIA) [325], при розгляді справ про порушення вимог фінансового контролю присутність особи, яка притягується до

адміністративної відповідальності (частина друга ст. 268 КУпАП [24]), та прокурора (частина 2 ст. 250 КУпАП [24]) є обов'язковою [326]. У разі ухилення від явки на судовий розгляд справи цю особу може бути органом Національної поліції України піддано приводу[24].

Після розгляду справи про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю суддя, який розглядає справу, виносить одну з двох постанов: 1) постанова про накладення адміністративного стягнення за порушення вимог фінансового контролю; 2) постанова про закриття справи про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю. Щодо постанови про закриття справи про порушення вимог фінансового контролю, то вона може виноситися, відповідно до аналізу судової практики, при оголошенні усного зауваження, не виключена можливість передачу органу досудового розслідування (в разі встановлення факту вчинення особою кримінального правопорушення), а також при наявності обставин, що виключають провадження в справі про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю, як правило за мало значимістю [327], або за обставин, які визначені у ст. 247 КУпАП [24].

Обов'язкові елементи, які повинна містити постанова по справі про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю, серед них:

найменування суду (прізвище, ім'я та по батькові, посада судді), який виніс постанову;

дату та місце розгляду судом справи;

відомості про особу, стосовно якої розглядається справа (повне прізвище, ім'я та по батькові, дата народження, місце проживання чи перебування;

посада та місце роботи (повне найменування юридичної особи та її місцезнаходження), додатково вказується, якщо займає відповідальне та особливо відповідальне становище чи займає посаду, пов'язану з високим рівнем корупційних ризиків;

опис обставин, установлених під час розгляду справи: місце та час вчинення порушення вимог фінансового контролю, займана посада особи, на якій вона перебувала під час порушення вимог фінансового контролю і на момент виявлення адміністративного проступку, суть адміністративного правопорушення (описується якомога точніше склад адміністративного правопорушення визначеного певною частиною ст. 172⁶ КУпАП [24] із зазначенням суб'єкта його вчинення та інших осіб, які до цього причетні (наприклад, близькі особи, які відкрили валютний рахунок в установі банку-нерезидента);

пояснення особи про порушення ним вимог фінансового контролю;

обставини, які пом'якшують чи обтяжують вину особи, яка притягується до адміністративної відповідальності;

зазначення нормативного акта, що передбачає відповідальність за таке адміністративне правопорушення;

прийняте у справі рішення;

вказівка про порядок і строк оскарження постанови, а також положення про стягнення з особи, щодо якої її винесено, судового збору.

Аналіз результатів розгляду місцевими загальними судами справ про порушення вимог фінансового контролю у період 2018–2021 років засвідчує, що за вказаний період надійшло 33557 справ (2018 рік – 8731 справ; 2019 – 9770; 2020 – 7026; 2021 – 8024) з яких було розглянуто 30224 (90 % від усіх, що надійшли на розгляд) (2018 рік – 7256 справ; 2019 – 9085; 2020 – 6456; 2021 – 7427). За результатами судового розгляду було закрито 11996 справ (39,7 % від усіх розглянутих) (2018 рік – 3448 справ; 2019 – 4544; 2020 – 2128; 2021 – 1876). 5270 справ (43,9 % від усіх закритих справ) були закриті у зв'язку із закінченням строків накладення адміністративного стягнення (ст. 38 КУпАП) (2018 рік – 1352 справ; 2019 – 2347; 2020 – 956; 2021 – 615), а 2532 справи (21,1 %) – у зв'язку з малозначністю правопорушення (2018 рік – 609 справ; 2019 – 675; 2020 – 512; 2021 – 736) [186–190].

Всього судами за чотири роки було винесено 18247 судових рішень (60,4% від усіх розглянутих справ) (2018 рік – 3812 справ; 2019 – 4556; 2020 – 4329; 2021 – 5550) щодо притягнення осіб до адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю із накладання штрафу [186–190]..

Розглядаючи судові рішення про звільнення від відповідальності у зв'язку з малозначністю правопорушення у справах про порушення вимог фінансового контролю необхідно підкреслити, що відповідно до ст. 22 КУпАП [24] суд звільняючи порушника від адміністративної відповідальності як правило обмежується усним зауваженням. Перевага для порушника у разі закриття справи за малозначністю у тому, що така особа уникає сплати штрафу (наприклад, за ч.1 ст.172⁶ КУпАП [24] він складатиме від 850 до 1700 грн), а суд не визнає її винною у вчиненні корупційного адміністративного правопорушення.

У законодавстві не закріплено визначення малозначного правопорушення та відсутні вказівки на його ознаки. Але у Постанові Вищого адміністративного суду України від 14 грудня 2016 року у справі К/800/17615/16 [328] зазначається: «по суті правопорушник звільняється від правових наслідків свого протиправного діяння, виходячи із засад гуманності, хоча це діяння як під час вчинення, так і під час звільнення від відповідальності залишається правопорушенням. У законодавстві не закріплено визначення малозначного правопорушення та відсутні вказівки на його ознаки. У кожному конкретному випадку суд має вирішувати питання про визнання діяння малозначним, виходячи, зокрема, з того, що його наслідки не становлять великої суспільної небезпеки, не завдали або не здатні завдати значної шкоди суспільним або державним інтересам, правам та свободам інших осіб.

На думку колегії суддів, для встановлення ступеня суспільної небезпечності необхідно проаналізувати всі сторони допущеного порушення, оцінити обставини вчинення порушення, мету, мотив і спосіб, а також наявність умов, що дають змогу досягти виховних і превентивних цілей» [328].

Також правову прогалину щодо відсутності у чинному законодавстві детального пояснення терміну малозначності та його видів намагався заповнити ВССУ з розгляду цивільних і кримінальних справ, про що вже говорилося у попередніх підрозділах дисертаційного дослідження. У своєму листі від 22 травня 2017 р. № 223-943/0/4-17 ВССУ [168] чітко визначив ознаки, які слід враховувати при розгляді справ про притягнення осіб до відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого частиною 1 ст. 172⁶ КУпАП [24]. Варто взяти до уваги, що суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі прямого чи непрямого умислу, а вчинення цього діяння через необережність виключає притягнення особи до адміністративної відповідальності [326].

Проаналізувавши практику ЄСПЛ (рішення ЄСПЛ від 14 жовтня 2010 року у справі «Щокін проти України» [271]) та опрацювавши положення міжнародної та національної правової доктрини, можна зробити певний висновок, що бланкетність диспозиції ст. 172⁶ КУпАП [24] стала підставою для наявності широкого поля для визначення різних видів суб'єктивного застосування санкцій зазначеної статті, які, між іншим, передбачають значні адміністративні стягнення, при цьому широке трактування поняття необережності дедалі частіше використовується суддями при прийнятті рішень щодо притягнення осіб до відповідальності за ст. 172⁶ КУпАП [326].

Аналіз судової практики засвідчує, що деякі справи про порушення вимог фінансового контролю були закриті у зв'язку із малозначністю правопорушення, при цьому суд як правило виходячи із суб'єктивної сторони правопорушення такими обставинами визнавав: наявність на утриманні малолітніх дітей, перебування в останні дні, що передували дню подачі декларації, на лікарняному [260]; хвороба, зокрема наявність медичного висновку лікаря про обмеження фізичного, психо-емоційного навантаження та усунення роботи за комп'ютером строком на 4 місяці, що підтверджено листками непрацездатності та випискою із амбулаторної карти хворого [261]; наявність на утриманні малолітніх дітей [260]; відсутність нормативно

закріпленого терміну подання декларації [263]; перебування особи у стані нервового стресу, викликаного сильним душевним хвилюванням – через втрату близького родича [262]; відсутність нормативно закріплених чітких критеріїв та доказів віднесення посади до тих, зайняття яких підлягає поданню декларації [194]; зайнятість на роботі [254, с. 28]; декларант є людиною похилого віку та має низький рівень володіння комп'ютерною технікою [272]; особа не має власного комп'ютера та доступу до мережі Інтернет [273]; особа має на утриманні двох неповнолітніх дітей [274]; велике навантаження на службі [275; 268, с. 106] тощо.

Постанова по справі про адміністративне правопорушення підписується суддею, який розглянув справу щодо порушення вимог фінансового контролю, оголошується негайно після закінчення розгляду справи [24]. Копія постанови протягом трьох днів вручається особі, яка притягається до адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, під підпис, або надсилається рекомендованим листом з повідомленням про вручення його особі, про це робиться відповідна відмітка у справі (зазначаються реквізити поштової квитанції про відправлення, прізвище і посада особи, яка її відправила). У разі надсилання копії постанови особі, яка притягається до адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, така копія завіряється в установленому порядку [24].

За результатами розгляду суддею справи про порушення вимог фінансового контролю та прийнятого рішення по суті, може наступати така стадія як перегляд справи про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю у зв'язку з оскарженням судового рішення (постанови) у справі, що передбачено ст. 287 КУпАП [24]. Вказане є третьою стадією провадження у справах про адміністративні правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю [24].

Так, постанова про накладення адміністративного стягнення за порушення вимог фінансового контролю, так само як і постанова про закриття справи про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог

фінансового контролю можуть бути оскаржені в порядку, визначеному КУпАП [24]: 1) прокурором (у випадках, передбачених частиною п'ятою ст. 7 КУпАП [24]); 2) особою, щодо якої її винесено [24].

Оскарження постанови в справі про адміністративне правопорушення, зокрема й щодо порушення вимог фінансового контролю, на думку більшості вітчизняних вчених забезпечує справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин, є важливою гарантією дотримання режиму законності, забезпечення захисту законних прав та інтересів фізичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень, що сприятиме відновленню порушеного закону, встановленню справедливості та належного правопорядку [321, с. 112].

Скаргу на постанову у справі про порушення вимог фінансового контролю відповідно положень ст. 288, 289 КУпАП [24] можна подати у вищестоящий суд, протягом десяти днів з дня винесення постанови про накладення адміністративного стягнення за порушення вимог фінансового контролю чи постанови про закриття справи про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю) [24]. В разі пропуску зазначеного строку з поважних причин цей строк за заявою особи, щодо якої винесено постанову, може бути поновлено судом, правомочним розглядати скаргу. Особа, яка має право на оскарження постанови у справі надає письмову заяву про поновлення строку. В заяві обов'язково вказується причина, з якої був пропущений строк. Суд, який розглядає заяву, перевіряє обґрунтованість причини, за власним переконанням вирішує, чи є вона поважною [24].

В разі не подання скарги на судові рішення, про яке вказувалось вище, вказані судові рішення набирають законної сили наступного дня після закінчення строку на її оскарження, який визначений КУпАП [24]. Постанова про накладення штрафу надсилається для примусового виконання [24].

Скарга на постанову по справі про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю розглядається судом у

десятиденний строк з дня її надходження, при цьому суд при розгляді скарги на постанову по такій справі перевіряє законність і обґрунтованість винесеної постанови і приймає одне з таких рішень:

- 1) залишає постанову без зміни, а скаргу без задоволення;
- 2) скасовує постанову і надсилає справу на новий розгляд;
- 3) скасовує постанову і закриває справу;

4) змінює захід стягнення в межах, передбачених нормативним актом про відповідальність за адміністративне правопорушення, з тим, однак, щоб стягнення не було посилено [24].

Якщо буде встановлено, що постанову винесено судом, неправомочним вирішувати цю справу, то така постанова скасовується і справа надсилається на розгляд компетентного суду [24].

На вказану постанову судді у справі про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю може бути подана апеляційна скарга протягом десяти днів з дня винесення такої постанови особою, яку притягнуто до адміністративної відповідальності, її законним представником, захисником. Апеляційна скарга, подана після закінчення цього строку, повертається апеляційним судом особі, яка її подала, якщо вона не заявляє клопотання про поновлення цього строку, а також якщо у поновленні строку відмовлено. Постанова суду у справах про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю набирає законної сили після закінчення строку подання апеляційної скарги [24].

Апеляційна скарга подається до відповідного апеляційного суду через місцевий суд, який виніс постанову. Місцевий суд протягом трьох днів надсилає апеляційну скаргу разом із справою у відповідний апеляційний суд. Апеляційний перегляд здійснюється суддею апеляційного суду протягом двадцяти днів з дня надходження справи до суду. Апеляційний суд повідомляє про дату, час і місце судового засідання особу, яка подала скаргу, інших осіб, які беруть участь у провадженні у справі про адміністративне правопорушення, не пізніше ніж за три дні до початку судового засідання [24].

У ст. 294 КУпАП [24] визначається, що неявка в судове засідання особи, яка подала скаргу, інших осіб, які беруть участь у провадженні у справі про адміністративне правопорушення, не перешкоджає розгляду справи, крім випадків, коли є поважні причини неявки або в суду відсутня інформація про належне повідомлення цих осіб. Апеляційний суд переглядає справу в межах апеляційної скарги. Суд апеляційної інстанції не обмежений доводами апеляційної скарги, якщо під час розгляду справи буде встановлено неправильне застосування норм матеріального права або порушення норм процесуального права. Апеляційний суд може дослідити нові докази, які не досліджувалися раніше, якщо визнає обґрунтованим ненадання їх до місцевого суду або необґрунтованим відхилення їх місцевим судом [24].

За наслідками розгляду апеляційної скарги на судове рішення у справі про порушення вимог фінансового контролю, на яке відповідно до КУпАП [24] відведено десятиденний строк з дня її надходження, суд апеляційної інстанції, відповідно до частини 8 ст. 294 КУпАП [24], має право:

- 1) залишити апеляційну скаргу без задоволення, а постанову без змін;
- 2) скасувати постанову та закрити провадження у справі;
- 3) скасувати постанову та прийняти нову постанову;
- 4) змінити постанову [24].

Постанова апеляційного суду набирає законної сили негайно після її винесення, є остаточною й оскарженню не підлягає [24].

Після закінчення апеляційного провадження справа не пізніше ніж у п'ятиденний строк направляється до місцевого суду, який її розглядав. Копія рішення по скаргі на постанову по справі про адміністративне правопорушення протягом трьох днів надсилається особі, щодо якої її винесено [24].

Ураховуючи обмежений обсяг дисертаційного дослідження принагідно зазначимо, що в чинному законодавстві також врегульовані суспільні відносини, які визначені у Главі 24-1 КУпАП (ст. ст. 297¹–297¹⁰ КУпАП [24]) в частині перегляду постанови по справі про адміністративне правопорушення у разі встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана

Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом [24, 329].

Таким чином, друга та третя стадії адміністративного провадження в справі про порушення вимог фінансового контролю характеризуються процесами, пов'язаними з розглядом справи у суді, прийняття відповідного судового рішення (постанови) та його оскарження (апеляції). При цьому, визначальними компонентами винесення та оскарження постанови в справі про порушення вимог фінансового контролю є: чіткий визначений порядок, підстави, строки оскарження та апеляції, наслідки оскарження рішення.

Останньою, четвертою завершальною стадією провадження в справі про порушення вимог фінансового контролю є виконання судового рішення (постанови) про накладення адміністративного стягнення, що є обов'язковим для органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Можна погодитись з А. В. Титко [30], яка вважає, що адміністративне стягнення можна розглядати як покарання, що реалізується через санкцію визначеної адміністративної норми, яка регулює суспільні відносини у відповідній адміністративно-правовій сфері, здійснюючи захисну функцію, виконання якої покладено на уповноважений орган або посадову особу, що притягають винну особу до адміністративної відповідальності за вчинене адміністративне правопорушення.

Згідно зі ст. 23 КУпАП [24] адміністративне стягнення є мірою відповідальності і застосовується з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, в дусі додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так й іншими особами [24; 330, с. 41].

Вивчення поглядів правників [293, с. 175] засвідчує, що лише за умови дійсного виконання судового рішення (постанови) у справі про порушення вимог фінансового контролю спрацьовує механізм його впливу на свідомість правопорушника та інших осіб, які є суб'єктами декларування або намагаються такими стати.

Вказана стадія адміністративного провадження, пов'язана з виконання судового рішення (постанови) про накладення адміністративного стягнення у справах про порушення вимог фінансового контролю також складається з декількох етапів. Так, В. В. Богущкий, Ю. П. Битяк, О. Ю. Дрозд, В. М. Гаращук, О. В. Кузьменко [300, с. 230; 331, с. 24; 332, с. 266–267; 333] поділяють таку стадію на два етапи: а) звернення постанови до виконання; б) безпосереднє виконання постанови.

О. М. Григоришин та А. Ю. Суходольський вважають, що стадія виконання постанов про накладення адміністративних стягнень поділяється на чотири етапи: а) звернення постанови до виконання; б) безпосереднє виконання; в) закінчення провадження з виконання постанови; г) повернення виконання [334, с. 150–154].

Е. Ф. Демський визначає чотири етапи: 1) своєчасне вручення (надсилання) правопорушникові копії постанови про накладення адміністративного стягнення; 2) роз'яснення правопорушникові порядку та умов виконання постанови; 3) своєчасне надсилання постанови органу-виконавцю; 4) здійснення контролю за виконанням постанови про накладення адміністративного стягнення та вирішення інших питань – відстрочка виконання, припинення виконання, давність виконання постанови тощо [309, с. 472].

Для встановлення етапів цієї стадії виконання судового рішення (постанови) про накладення адміністративного стягнення за порушення вимог фінансового контролю розглянемо більш детально цю стадію.

Першим початковим етапом цієї стадії є звернення постанови до виконання. Відповідно до положень ст. 299 КУпАП [24], постанова у справі про адміністративне правопорушення, зокрема щодо порушення вимог фінансового контролю, підлягає виконанню з моменту її винесення [24]. При цьому, на законодавчому рівні визначено обставини (ст. 302 КУпАП [24]), з настанням яких, суд, який виніс постанову про накладення адміністративного стягнення, припиняє її виконання, а разом з тим – й провадження з виконання постанови.

До них, відповідно до пунктів 5, 6 та 9 ст. 247 КУпАП [24] належать: 1) видання акта амністії, якщо він усуває застосування адміністративного стягнення; 2) скасування акта, який встановлює адміністративну відповідальність за даний проступок; 3) смерть особи, щодо якої винесено постанову про накладення адміністративного стягнення [24]. Відповідно до частини першої ст. 303 КУпАП [24] не підлягає виконанню постанова про накладення адміністративного стягнення, якщо її не було звернуто до виконання протягом трьох місяців з дня винесення [24].

Залежно від виду адміністративного стягнення за вчинення порушення вимог фінансового контролю – штраф, конфіскація доходу чи винагород, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на 1 рік, їх виконання має свої особливості. Санкція за вчинення діянь, передбачених всіма чотирма частинами ст. 172⁶ КУпАП [24] передбачає накладання штрафу у різних розмірах, і лише частина третя – додатковим покаранням, а саме – конфіскація доходу чи винагороди, а також позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік.

Щодо накладання штрафу. Вказана санкція за порушення вимог фінансового контролю в Україні характеризується наступними ознаками: 1) штраф є виключно грошово-майновим стягненням; 2) штраф є видом державного примусу; 3) штраф передбачає обмеження майнових інтересів певних категорій осіб; 4) штраф встановлюється у визначеному розмірі; 5) немає компенсаторного характеру; 6) може лише основним видом адміністративного стягнення [30, с. 149-150; 72, с. 10].

Виходячи з вимог ст. 307 КУпАП [24] можна констатувати, що штраф як адміністративне стягнення за порушення вимог фінансового контролю, має бути сплачений порушником не пізніше як через п'ятнадцять днів з дня вручення йому постанови про накладення штрафу, а в разі оскарження такої постанови – не пізніше як через п'ятнадцять днів з дня повідомлення про залишення скарги без задоволення [24].

Для визначення розміру штрафних санкцій в адміністративному праві відповідно до пункту 5 підрозділу XX ПК України [206] використовується поняття «неоподаткованого мінімуму доходів громадян», що дорівнює сумі в розмірі 17 гривень.

У разі несплати правопорушником штрафу у встановлений строк, постанова надсилається для примусового виконання до відповідного відділу Державної виконавчої служби за місцем проживання порушника, роботи або за місцезнаходженням його майна в порядку, встановленому Законом України «Про виконавче провадження» [335]. У такому випадку настає примусове виконання постанови про стягнення штрафу, який вже передбачає: 1) подвійний розмір штрафу, зазначеного у постанові про стягнення штрафу; 2) витрати на облік зазначених адміністративних деліктів [24].

Крім того, згідно зі ст. 305 КУпАП [24] контроль за правильним і своєчасним виконанням постанови про накладення адміністративного стягнення за порушення вимог фінансового контролю здійснюється суддею районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду в порядку, встановленому законом [24].

Постанова про накладення штрафу за порушення вимог фінансового контролю, за якою стягнення штрафу проведено повністю, з відміткою про виконання повертається до суду, який виніс постанову [24].

Як зазначалося диспозиції частини 4 ст. 172⁶ КУпАП [24] встановлює поряд з адміністративним штрафом покарання у вигляді конфіскації доходу чи винагороди, а також позбавленням права обіймати певні посади та займатися певним видом діяльності строком на 1 рік [24]. Аналіз статистичних даних Верховного Суду за 2018–2021 роки засвідчує, що такий вид покарання, як конфіскація доходу чи винагород за вказаний період взагалі не застосовувалось, а позбавлення права обіймати певні посади та займатися певним видом діяльності лише у 41 випадку (2018 рік – 3, 2019 рік – 14, 2020 рік – 10, 2021 рік – 14) [186-193].

Що стосується такої санкції, як конфіскації доходу чи винагород, то її зміст суперечить ст. 29 КУпАП [24] – «Конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення». Це пов'язано з декількома причинами. Розглянемо їх більш детально.

По-перше, у підрозділі 2.1. цієї дисертаційної роботи, надано тлумачення щодо визначення загального безпосереднього об'єкту порушення вимог фінансового контролю, під яким необхідно розуміти суспільні відносини, якими регулюється процес подання декларації. Відповідно встановлення джерел (протиправних чи законних) доходу та винагороди не є об'єктом вказаного адміністративного правопорушення.

По-друге, пункт 7 частини 1 ст. 46 Закону України «Про запобігання корупції» [17] встановлює перелік відомостей про доходи, які суб'єкт декларування або члени його сім'ї отримали упродовж звітного періоду. Таким чином доходи включають: заробітну плату (грошове забезпечення), отриману як за основним місцем роботи, так і за сумісництвом; гонорари та інші виплати згідно з цивільно-правовими правочинами; дохід від підприємницької або незалежної професійної діяльності; дохід від надання майна в оренду (користування); дивіденди; проценти; роялті; страхові виплати; виграші (призи) у лотерею чи в інші розіграші, у букмекерському парі, у парі тоталізатора; призи (виграші) у грошовій формі, одержані за перемогу та/або участь у спортивних змаганнях, у тому числі аматорських; благодійну допомогу; пенсію; спадщину; доходи від відчуження цінних паперів чи корпоративних прав; подарунки; інші доходи. З наведеного вбачається, що такий дохід як «винагорода» у такому переліку доходів відсутній і він може лише бути визнаний в позиції «інший дохід».

Також термін «винагорода» відсутній і серед правочинів та видатків, про які повинен суб'єкт декларування повідомляти відповідно до чинного законодавства [17] в разі, якщо їх розмір перевищує 50 неоподаткованих мінімумів, до яких належать: 1) грошові кошти суб'єкта декларування, передані

у зв'язку з правочином, вчиненим з метою: а) придбання у власність, володіння, користування активів, зазначених у частині 1 ст. 46 Закону України «Про запобігання корупції» [17], та/або послуг (наприклад, оплата навчання, лікування, косметичних, туристичних послуг тощо); б) виконання договірних зобов'язань, в тому числі фінансових (боржником за зобов'язанням); в) надання благодійної, матеріальної, фінансової допомоги; г) фінансової підтримки політичної партії у формі внеску; г) виконання рішення суду, яке набуло законної сили; д) дарування (грошові кошти як подарунок); 2) майно суб'єкта декларування (за умови припинення права власності на нього), яке є: а) засобом платежу відповідно до умов договору (наприклад, є предметом договору міні (бартеру)); б) матеріальною підтримкою політичної партії у формі внеску; в) вкладом у статутний капітал товариства тощо.

По-третє. Що стосується конфіскації доходу чи винагороди, то для початку необхідно підкреслити, що у Конвенції ООН проти корупції [11] під терміном «конфіскації» передбачає позбавлення прав, остаточне позбавлення майна за постановою суду або іншого компетентного органу. В цій Конвенції ООН [11] заходи по конфіскації доходів передбачають можливість ідентифікувати, вистежувати, заморожувати і заарештовувати засоби та доходи, отримані від корупції, чи власність, вартість якої відповідає таким доходам. З наведено вбачається, що конфіскація повинна застосовуватися першочергово для повернення доходів, отриманих злочинним шляхом від корупційних діянь. Тому у вітчизняному антикорупційному законодавстві конфіскація була введена до ст. 172⁶ КУпАП [24], яка передбачає адміністративну відповідальність за порушення вимог фінансового контролю. Таким чином законодавець намагався надати можливість здійснити конфіскацію майна та доходів, які було набуто протиправним шляхом і які були вказані декларантом під час подання декларації, відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента та неповідомленні про суттєві зміни майнового стану. Але диспозиція всіх частин ст. 172⁶ КУпАП [24] не передбачає необхідність проведення адміністративного розслідування щодо встановлення законності

отримання майна та доходів, яке зазначені у декларації, а лише встановлення факту своєчасного подання без поважних причин декларації. Більш того, значна кількість вказаних правопорушень стосується доходів та майна, які отримані легальним способом. З наведеного вбачається, що встановлення протиправності доходів повинно здійснюватись не в межах ст. 172⁶ КУпАП [24], а порядку досудового розслідування за ст. 368⁵ КК України «Незаконне збагачення» [179].

Тому пропонується у санкції частини 3 ст. 172⁶ КУпАП [24] словосполучення «з конфіскацією доходу чи винагороди» вилучити.

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на 1 рік є додатковим стягненням та має важливе значення в системі покарання за порушення вимог фінансового контролю, оскільки може породити ряд обмежень, подібних за своїм характером (наприклад, заборона заняття матеріально відповідального становища, виконання організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських посад має вплив на правове становище особи, що звужує можливість його участі в певній сфері суспільних відносин) [30, с. 161–162]. У частині 7 ст. 30 КУпАП [24] вказується, що позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю призначається судом строком на один рік, коли його спеціально передбачено в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу, зокрема у частині 3 ст. 172⁶ КУпАП [24].

Використовуючи погляди М. І. Бажанов [336, с. 209] сформулюємо власну думку щодо особливостей призначення цього виду покарання, зокрема визначення обставин, які повинен враховувати суд: характер посади на якій перебувала особа під час попереднього та повторного порушення вимог фінансового контролю; чи співпадає дана посада з попередньою посадою, під час займання якої її вже притягували вперше до адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю; чи займає винна особа посаду, яка має високий рівень корупційних ризиків або займає відповідальне та особливо відповідальне становище; сутність діяльності особи на займаній посаді та можливості, які вона може використовувати; чи може

негативно вплинути позбавлення особи обіймати певні посади на безпеку діяльності підприємства, установи чи організації; обставини, які сприяли вчиненню повторного порушення вимог фінансового контролю; мотив, форма і ступінь вини особи під час вчинення повторного адміністративного проступку; чи притягувалась вже винна особа раніше до дисциплінарної або адміністративної відповідальності, за вчинення інших правопорушень, пов'язаних з корупцією, а також до інших видів відповідальності, які передбачали позбавлення її обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; інші обставини.

Необхідно підкреслити, що низкою законодавчих актів вже передбачено можливість позбавлення займати певні посади особами, які вже були притягнуті до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень, пов'язаного з корупцією, вчинили корупційні правопорушення, для більшості державних службовців, наведемо деякі з них:

– Закон України «Про державну службу» [169]: а) пункт 5 частини 6 ст. 14 передбачає припинення достроково повноваження члена Комісії з питань вищого корпусу державної служби в разі набрання законної сили рішенням суду про притягнення такої особи до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією; б) пункт 5 частини 2 ст. 19 встановлює не можливість вступу на державну службу особою, яка піддавалася адміністративному стягненню за правопорушення, пов'язане з корупцією, – протягом трьох років з дня набрання відповідним рішенням суду законної сили; в) пункт 3 частини 1 ст. 84 зобов'язує припинити державну службу у разі набрання законної сили рішенням суду щодо притягнення державного службовця до адміністративної відповідальності за пов'язане з корупцією правопорушення, яким на особу накладено стягнення у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, що пов'язані з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування (державний службовець повинен бути звільнений у триденний строк з дня настання набрання законної сили рішенням суду) [169];

– Закон України «Про Національну поліцію» [337]: а) пункт 9 частина 8 ст. 51 передбачає припинення повноважень члена поліцейської комісії у разі застосування до нього заходів адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією (рішення про припинення повноважень члена поліцейської комісії приймає посадова особа або орган, що призначив (обрав) відповідного члена поліцейської комісії); б) пункт 6 частини 2 ст. 61 встановлює обмеження щодо осіб, які не можуть бути поліцейським, зокрема до якої були застосовані заходи адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією; в) пункт 10 частини 1 ст. 77 встановлює підстави звільнення зі служби в поліції, зокрема у разі набрання законної сили рішенням суду щодо притягнення до відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією [337];

– Закон України «Про Державне бюро розслідувань» [338]: а) пункт 6 частини 4 ст. 10 встановлює підставу для припиняються повноважень Директора Державного бюро розслідувань, першого заступника Директора Державного бюро розслідувань і заступника Директора Державного бюро розслідувань, зокрема у разі притягнення до адміністративної відповідальності за адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією; б) абзац десятий частини 3 ст. 11 встановлює обмеження щодо зайняття посади члена Комісії з проведення конкурсу на зайняття посади Директора Державного бюро розслідувань, зокрема якщо на таку особу протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією; в) пункт 2 частини 1 ст. 15 встановлює обмеження щодо призначення на посаду в Державному бюро розслідувань, зокрема якщо особа протягом останнього року притягувалася до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією [338];

– Закон України «Про Бюро економічної безпеки України» [339]: а) пункт 2 частини 4 ст. 15 встановлює обмеження щодо набуття права бути

членом конкурсної комісії з відбору керівника Бюро економічної безпеки України – не може бути особа на яку протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією; б) пункт 6 частини 3 ст. 16 Встановлює обмеження для щодо призначення на посаду Директора Бюро економічної безпеки України, яким не може бути особа, яка протягом останнього року притягалася до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією; в) пункт 7 частини 5 ст. 16 встановлює підстави для звільнення з посади директора Бюро економічної безпеки України, зокрема у разі притягнення його до адміністративної відповідальності за адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією; г) пункт 2 частини 1 ст. 20 встановлює обмеження щодо призначення на посади працівників Бюро економічної безпеки України, зокрема, особа не може бути призначена на посаду в Бюро економічної безпеки України, якщо на неї протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією [339].

Необхідно зауважити, що не дивлячись на те, що у санкціях частин 1, 2 та 4 ст. 172⁶ КУпАП [24] не передбачено такого виду покарання як позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, суд виходячи з положень частини 6 ст. 20 КУпАП [24] може призначити додаткове покарання за порушення вимог фінансового контролю у формі позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від шести місяців до одного року, врахувавши при цьому характер адміністративного правопорушення, посаду особи, яка вчинила порушення вимог фінансового контролю, та інші обставини [24].

Не менш важливим впливом на осіб, які порушили вимоги фінансового контролю, є внесення їх до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення [340]. Зокрема, підставою для внесення вказаний реєстр відомостей про особу, яку притягнуто до відповідальності за вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією

правопорушення, електронна копія рішення суду, яке набрало законної сили, з Єдиного державного реєстру судових рішень.

Таким чином, виконання судового рішення (постанови) про накладення адміністративного стягнення щодо порушення вимог фінансового контролю є завершальною стадією адміністративного провадження в справі вказаної категорії. Зазначена стадія охоплює комплекс таких етапів: 1) звернення до виконання постанови в справі про порушення вимог фінансового контролю; 2) накладення стягнення за порушення вимог фінансового контролю, яке передбачає: а) сплату добровільно або примусово правопорушником розміру штрафу визначеного в постанові в справі про порушення вимог фінансового контролю; б) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю [24].

Підсумовуючи результати дослідження порядку судового розгляду адміністративних справ про порушення вимог фінансового контролю можна визнати, що вказана стадія визначається як сукупність послідовних процесуальних дій суду та інших учасників судового провадження, який здійснюється згідно з нормами адміністративного законодавства та спрямований на судовий розгляд і вирішення справи про порушення вимог фінансового контролю з метою встановлення винуватості чи невинуватості особи у вчиненні адміністративного правопорушення з подальшим прийняттям рішення (постанови) про накладення адміністративного стягнення щодо порушення вимог фінансового контролю або закриття справи.

Висновки до розділу 3

З огляду на викладені у розділі 3 положення дисертації, необхідно зробити такі висновки.

Враховуючи наявність різних наукових позицій і поглядів вчених-адміністративістів до визначення стадій провадження в справах про адміністративні правопорушення, визначено стадії у справах про адміністративні правопорушення про порушення вимог фінансового контролю: 1) здійснення адміністративного розслідування (виявлення та фіксація факту порушення вимог фінансового контролю), складання протоколу за його результатами та направлення його в суд; 2) розгляд справи про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю у суді й прийняття відповідного судового рішення (постанови); 3) перегляд справи про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю у зв'язку з оскарженням судового рішення (постанови) у справі; 4) виконання судового рішення (постанови) про накладення адміністративного стягнення щодо порушення вимог фінансового контролю.

Визначено перелік документів, які суд може визнати доказами під час розгляду адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172⁶ КУпАП [24], який можна їх умовно класифікувати за предметом доказування, тобто на докази, які: підтверджують або спростовують наявність самої події порушення вимог фінансового контролю; встановлюють або спростовують винність особи, яка порушила вимоги фінансового контролю; характеризують особу, яка притягається до адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, з подальшим визначенням обставини, які пом'якшують або обтяжують відповідальність; обставини, за яких неможливе провадження у справі щодо порушення вимог фінансового контролю (якщо є такі). Одночасно узагальнено недоліки, які мали місце при складенні протоколів про

адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю.

Підсумовуючи результати дослідження порядку судового розгляду адміністративних справ про порушення вимог фінансового контролю можна визнати, що вказана стадія визначається як сукупність послідовних процесуальних дій суду та інших учасників судового провадження, який здійснюється згідно з нормами адміністративного законодавства та спрямований на судовий розгляд і вирішення справи про порушення вимог фінансового контролю з метою встановлення винуватості чи невинуватості особи у вчиненні адміністративного правопорушення з подальшим прийняттям рішення (постанови) про накладення адміністративного стягнення щодо порушення вимог фінансового контролю або закриття справи.

Розглядаючи порядок та особливості судового розгляду адміністративних справ про порушення вимог фінансового контролю, визначено обов'язкові елементи, які повинна містити постанова по справі про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю.

Здійснюючи аналіз судових рішень у адміністративних провадженнях про порушення вимог фінансового контролю визначено обставини, які були враховані судом та у подальшому сприяли закриттю справи у зв'язку із малозначністю правопорушення.

Враховуючи, що зміст такого виду санкцій, як «конфіскація доходу чи винагороди», яка передбачена у частині 3 ст. 172⁶ КУпАП [24], суперечить ст. 29 КУпАП [24], одночасно не відповідає змісту об'єкту та предмету адміністративного делікту щодо порушення вимог фінансового контролю, запропоновано вказану санкцію вилучити із даної норми.

ВИСНОВКИ

У **висновках** дисертації на підставі узагальнення основних положень та результатів проведеного дослідження проблем адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, сформульовано низку пропозицій, висновків та рекомендацій, що відповідають вимогам наукової новизни, а також мають теоретичне і практичне значення.

1. Константовано, що не дивлячись на те, що фінансовий контроль є одним із важливіших компонентів в системі запобігання і протидії корупції в нашій державі, проблематика адміністративної відповідальності за порушення його вимог на сьогодні залишається ще малодослідженою у сучасній адміністративно-правовій науці. Значний масив досліджень стосується різноманітних адміністративно-правових заходів протидії корупції, адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень, пов'язаних з корупцією, наявні результати судової практики та зарубіжний досвід у цій сфері. Разом з тим, на монографічному рівні комплексного і системного аналізу адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю не здійснювалось; поза увагою науковців залишилася низка проблемних питань: уточнення часу з якого настає адміністративна відповідальність за порушення вимог фінансового контролю; визначення документів, які повинні долучатися до адміністративних протоколів про порушення вимог фінансового контролю; встановлення обставин, які необхідно виявляти під час складання адміністративних протоколів про порушення вимог фінансового контролю; з'ясування обставин, які повинен встановити суд під час судового розгляду порушення вимог фінансового контролю тощо, що визначає актуальність обраної проблеми, її наукову, теоретичну та практичну значущість.

Теоретико-методологічними передумовами дослідження адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, мають виступати: наявність всебічного уявлення про стан і сутність наукових розробок про порушення вимог фінансового контролю, а також визначення основних

напрямів дослідження, які б дозволили послідовно, змістовно та гармонійно викласти основні результати дисертації, які стосуються порушення вимог фінансового контролю, здійснити виважений вибір відповідних методів наукового пізнання проблематики.

2. Процес становлення сучасної системи електронного декларування та адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю умовно можна поділити на чотири етапи:

перший – з 1993 року по 2009 рік, після ухвалення Верховною Радою України Закону України «Про державну службу» та у жовтні 1995 року Закону України «Про боротьбу з корупцією»;

другий – з 2009 року по 2010 рік, коли до Верховної Ради України було подано проекти законів України «Про засади запобігання та протидії корупції», «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень» та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» і їх ухвалення 11 червня 2009 року, при цьому 21 грудня 2010 року їх визнано такими, що втратили чинність;

третій етап був розпочатий у 2011 році, коли Верховною Радою України було ухвалено закони України «Про засади запобігання і протидії корупції» і «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення». Вказаний етап завершився у жовтні 2014 року після ухвалення Закону України «Про запобігання корупції». Протягом трьох років у Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» було внесено низку змін та доповнень майже п'ятнадцятьма законодавчими актами та було предметом розгляду Конституційного Суду України. Завершився – у жовтні 2014 року, після прийняття Закону України «Про запобігання корупції»;

четвертий етап, розпочався після 14 жовтня 2014 року, коли Верховна Рада України ухвалили Закон України «Про запобігання корупції» та продовжується по теперішній час. Вказаний етап характеризується створенням

цілісної організаційно-правової системи декларування (протягом двох років запроваджено ЄДРД в електронній версії та систему фінансового контролю, визначено орган – НАЗК, який повинен здійснювати формування, зберігання, обробку, автоматизовану перевірку та опублікування результатів подання декларацій), а також врегулювання окремих норм КУпАП, які усунули окремі існуючі протиріччя, що виникали під час притягнення осіб до адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, серед яких необхідно відмітити розподіл функцій між органами, які мають право складати протоколи за ст. 172^б КУпАП, уточнення переліку осіб, які можуть бути притягнуті до відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, збільшення терміну розгляду протоколу за вчинення вказаного правопорушення тощо.

3. Підтримуючи загальну адміністративно-правову тенденцію, виокремлено загальний, родовий та безпосередній об'єкти адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю. Зважаючи на прийняту у правовій науці класифікацію об'єктів правопорушення, було встановлено, що: загальним об'єктом порушення вимог фінансового контролю є суспільні відносини у сфері державного управління, які направлені на запобігання та протидію корупції, що врегульовані нормами адміністративного законодавства й охороняються адміністративними санкціями. Родовим об'єктом порушення вимог фінансового контролю є суспільні відносини у сфері здійснення фінансового контролю, який визначає порядок подання посадовими і службовими особами органів державної влади та органів місцевого самоврядування декларацій, а також відомостей про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента та про суттєві зміни у майновому стані. Безпосереднім об'єктом є суспільні відносини, якими регулюється порядок реалізації вимог фінансового контролю: своєчасне подання декларації, повідомлень про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента та про суттєві зміни у майновому стані, а також відображення у декларації достовірних відомостей.

Визначаючи предмет порушення встановлених вимог фінансового контролю, підкреслено, що в залежності від частин статті 172^б КУпАП, буває різний, зокрема: у частині першій – декларація суб'єкта декларування; у частині другій – відомості про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента суб'єктом декларування або членом його сім'ї та відомості про суттєві зміни у майновому стані суб'єкта декларування; у частині третій – декларація суб'єкта декларування, відомості про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента суб'єктом декларування або членом його сім'ї та відомості про суттєві зміни у майновому стані суб'єкта декларування; у частині четвертій – завідомо недостовірні відомості, які зазначені суб'єктом декларування у поданій ним декларації.

4. Об'єктивна сторона порушення вимог фінансового контролю характеризується зовнішнім проявом посягання на об'єкт, який охороняється адміністративно-правовою санкцією. Порушення вимог фінансового контролю характеризується такими об'єктивними обставинами:

у частині першій – активною формою прояву та полягає у несвоєчасному поданні без поважних причин декларації. Тобто, несвоєчасність характеризується протиправною, активною, свідомою, вольовою дією особи, спрямовану на подачу декларації, але з порушенням терміну, який визначений Законом України «Про запобігання корупції».

у частині другій – дією та бездіяльністю, яка може виражатися в одній із таких форм: бездіяльність – у разі неповідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента та неповідомлення про суттєві зміни у майновому стані; дією – у разі несвоєчасного повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента та несвоєчасного повідомлення про суттєві зміни у майновому стані;

у частині третій – дією так і бездіяльністю, які можуть проявлятися в наступних формах: 1) дією – у разі на несвоєчасного подання без поважних причин декларації, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення; несвоєчасне повідомлення

про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення; несвоєчасне повідомлення про суттєві зміни у майновому стані особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення;

2) бездіяльністю – у разі неповідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення; неповідомлення про суттєві зміни у майновому стані особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення;

у частині четвертій – характеризується діянням у формі дії, а саме активному свідомому акті суб'єкта декларування, який спрямовує свою протиправну діяльність на подання в декларації завідомо недостовірних відомостей.

Надано визначення часу, з якого настає адміністративна відповідальність за несвоєчасне подання декларації в залежності від їх видів, суб'єктів та термінів подання, а також в разі неповідомлення та несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані.

5. Суб'єкт порушення вимог фінансового контролю спеціальний, який визначений у примітці до ст. 172⁶ КУпАП, та йому характерні такі ознаки, як місце роботи та займана. Такими суб'єктами можуть бути у: частині 1 – посадові та службові особи органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які відповідно до чинного законодавства зобов'язані подавати декларацію (щорічну декларацію, декларацію перед звільненням, декларацію після звільнення); частині 2 – службові особи, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, а також особи, які займають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків; для частини 3 характерним є декілька суб'єктів: а) в разі несвоєчасного неподання декларації, вчинене особою, яка протягом року була піддана адміністративному стягненню за несвоєчасне подання декларації, – посадові та службові особи органів

державної влади та органів місцевого самоврядування, які відповідно до чинного законодавства зобов'язані подавати декларації; б) якщо особа після піддання протягом року адміністративному стягненню за неповідомлення або несвоєчасного повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни майнового стану, знову неповідомляє або несвоєчасно повідомляє про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни майнового стану – суб'єктом у такому випадку може бути лише службові особи, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, а також суб'єкти декларування, які займають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків; частині 4 – особи, які в установленому порядку вже подали декларацію (щорічну декларацію, декларацію перед звільненням, декларацію після звільнення), але вказали в ній недостовірні відомості.

6. Суб'єктивна сторона порушення вимог фінансового контролю характеризується лише виною у формі умислу (прямого чи непрямого), коли особа усвідомлює протиправність своїх дій, необережна форма вини тут недопустима. Визначено перелік поважних причин (обставин), які можуть бути визнані під час судового розгляду адміністративних справ про порушення вимог фінансового контролю, як об'єктивно непереборними при несвоєчасному поданні декларації, неповідомленні або несвоєчасному повідомленні про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані, тобто не залежали від волевиявлення особи, пов'язані з дійсно істотними обставинами, перешкодами чи труднощами. При притягнення до відповідальності за подання завідомо недостовірних відомостей у декларації необхідно довести наявність такого умислу, а саме те, що суб'єкт декларування усвідомлював недостовірність відомостей, які він зазначив у декларації. Мотив та мета для кваліфікації адміністративного правопорушення значення не має.

7. Визначено види документів, які можуть збиратися сторонами адміністративного провадження в справах про порушення вимог фінансового

контролю та які суд може визнати доказами під час судового розгляду з метою: підтвердження або спростування наявності самої події порушення вимог фінансового контролю; встановлення або спростування винності особи та відомостей, які характеризують особу, яка притягається до адміністративної відповідальності; визначення обставин, які пом'якшують або обтяжують відповідальність, а також обставини, за яких неможливе провадження у справі щодо порушення вимог фінансового контролю (якщо є такі). Такими доказами можуть бути: довідка НАЗК про результати проведення перевірки декларації; пояснення особи, яка несвоєчасно подала декларацію, неповідомила або несвоєчасно повідомила про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані, чи подала завідомо недостовірних відомостей у декларації; положення про юридичну особу, де працює декларант; накази, розпорядження (рішення, контракт) про призначення на посаду, подальші її переміщення по службі та звільнення декларанта з посади; посадові (службові) обов'язки (інструкції) (функціональні обов'язки) декларанта; документи щодо особистого ознайомлення декларанта з попередженням про обмеження передбачене Законом України «Про запобігання корупції»; накази про надання декларанту відпусток; положення про порядок преміювання працівників юридичної особи, де працює декларант (колективний договір); відомості про нарахування заробітної плати, виплати надбавок і стимулюючих виплат (матеріальної допомоги) декларанту або інших матеріальних заохочень за певний період час із наданням документів, які були підставою для цього (накази, розпорядження, тощо); результати подання попередніх декларацій, повідомлень про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані; витяг про отримання декларантом електронного цифрового підпису через акредитований центр сертифікації ключів; скріншот отриманого повідомлення з ЄДРД про начебто успішне отримання заповненої декларації декларантом; скріншот веб-сайту ЄДРД декларанта; роздрукована декларація декларанта; звернення декларанта до НАЗК щодо надання роз'яснень про порядок подання декларацій

та відповіді на нього; відомості з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань про реєстрацію юридичної особи, де працює декларант; наказ про призначення уповноваженого з антикорупційної діяльності юридичної особи, де працює декларант, його функціональні обов'язки; довідка про результати проведеної перевірки уповноваженим з антикорупційної діяльності юридичної особи, де працює декларант, фактів неподання або несвоєчасного подання декларацій в юридичній особі; документи, які засвідчують хворобу декларанта: виписка з амбулаторної картки хворої особи; листи про непрацездатність такої особи; документи про смерть близької для декларанта особи (свідоцтво про смерть особи); інформація про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента декларантом або членом його сім'ї; документи, що підтверджують вартість майна, яке необхідно було внести як суттєві зміни у майновому стані; матеріали службових розслідувань з приводу порушення вимог антикорупційного законодавства (фінансового контролю) працівниками юридичної особи, де працює (працював) декларант; витяги з державних реєстрів, які засвідчують наявність майна та активів декларанта, членів його сім'ї та дату їх отримання (придбання) чи продажу (відчуження); документи, які підтверджують матеріальний стан особи, наявність у неї малолітніх чи неповнолітніх дітей; інші документи.

8. Підкреслюється, що у законодавстві не закріплено визначення малозначного правопорушення та відсутні вказівки на його ознаки. Поряд з цим, суд за наявності підтвердження відповідними та належними доказами поважними обставинами визнавав лише ті, які були об'єктивно непереборними, тобто не залежали від волевиявлення особи, пов'язані з дійсно істотними обставинами, перешкодами чи труднощами. Результати вивчення судової практики надало можливість встановити наступні обставини, які слугували для закриття справи за малозначністю: наявність на утриманні малолітніх дітей, перебування в останні дні, що передували дню подачі декларації, на лікарняному; перебування декларанта на лікарняному; хвороба декларанта;

перебування особи у стані нервового стресу, викликаного сильним душевним хвилюванням; відсутність нормативно закріпленого терміну подання декларації; відсутність нормативно закріплених чітких критеріїв та доказів віднесення посади до тих, зайняття яких підлягає поданню декларації; зайнятість на роботі; особа, яка притягувалась до відповідальності була людиною похилого віку, що не вміє користуватися комп'ютером, а також мережею Інтернет; особа є інвалідом; особа не має власного комп'ютера та доступу до мережі Інтернет; особа має на утриманні неповнолітніх дітей / утриманців; зайнятість особи на службі та складні сімейні обставини тощо.

Що стосується такої санкції, як конфіскації доходу чи винагород, то її зміст суперечить ст. 29 КУпАП «Конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення», а також не відповідає об'єкту порушення вимог фінансового контролю, під яким необхідно розуміти встановлений Законом України «Про запобігання корупції» та іншими нормативно-правовими актами порядок подання декларації. Відповідно дохід та винагорода не є об'єктом вказаного адміністративного правопорушення, а диспозиція всіх частин ст. 172⁶ КУпАП не передбачає необхідність проведення адміністративного розслідування щодо встановлення законності отримання майна та доходів, яке зазначені у декларації, а лише встановлення факту своєчасного подання без поважних причин декларації. Більш того, значна кількість вказаних правопорушень стосується доходів та майна, які отримані легальним способом. З наведеного вбачається, що встановлення протиправності доходів повинно здійснюватись не в межах ст. 172⁶ КУпАП, а порядку досудового розслідування за ст. 368⁵ КК України «Незаконне збагачення». Тому пропонується у санкції частини 3 ст. 172⁶ КУпАП словосполучення «з конфіскацією доходу чи винагороди» вилучити.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Расюк Е. В. Соціальна небезпека корупції та її наслідки для держави і суспільства. *Вісник Академії адвокатури України*. 2016. Т. 13. № 1. С. 107–110. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vaau_2016_13_1_30.
2. Маслій І. В. Інституційний механізм протидії криміналізації економіки: кримінологічне дослідження: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Одеса, 2015. 228 с.
3. Расюк Е. В. Сучасна антикорупційна політика України. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 7. С. 31–34.
4. Антикорупційний менеджмент: підручник. Київ, «Центр учбової літератури», 2021. 776 с.
5. Результати дослідження провідного всесвітнього громадського руху з протидії корупції «Transparency International». *Transparency International* : [сайт]. URL: <http://www.transparency.org>.
6. Індекс сприйняття корупції – 2019. *Transparency International* : [сайт]. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnyattya-koruptsiyi-2019/>.
7. Індекс сприйняття корупції – 2020. *Transparency International* : [сайт]. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org/2020/#/>.
8. Індекс сприйняття корупції – 2021. *Transparency International* : [сайт]. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org/2021/#/>.
9. Підсумки-2019: громадська думка. *Центр Разумкова* : [сайт]. URL: <http://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/pidsumky2019-gromadska-dumka>).
10. Українці залучені до громадської діяльності, але уникають активної участі. Національне опитування щодо громадського залучення. URL: <https://engage.org.ua/ukr/ukrainsi-zalucheni-do-hromadskoi-diialnosti-ale-unykaiut-aktyvnoi-uchasti/>.

11. Конвенція ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 р. (ратифікована Україною 18 жовт. 2006 р.). URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text/.
12. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією, підписана у Страсбурзі 27.01.1999 (ратифікована Законом України «Про ратифікацію Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» від 18 жовт. 2006 р. № 252-V). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101#Text.
13. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією: міжнародний документ Ради Європи від 04 листоп. 1999 р. (ратифікована Україною від 16 березня 2005 р.). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_102.
14. Про ратифікацію Конвенції ООН проти корупції: Закон України від 18 жовт. 2006 р. № 251-16. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/251-16>.
15. Про ратифікацію Цивільної конвенції про боротьбу з корупцією: Закон України від 16 берез. 2005 р. № 2476-IV. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2476-15>.
16. Про ратифікацію Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією: Закон України від 18 жовт 2006 р. № 252-V. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/252-16>.
17. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
18. Безногих В. С. Кримінальна відповідальність за використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотиків: порівняльно-правове дослідження: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2018. 274 с.
19. Про державну службу: Закон України від 16 груд. 1993 р. № 3723-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3723-12/ed19931216#Text/>
20. Про боротьбу з корупцією: Закон України від 5 квітня 1995 р. № 356/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/356/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

21. Терещук О. В. Адміністративна відповідальність за корупційні правопорушення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2000. 20 с.
22. Йосифович Д. І. Адміністративна відповідальність посадових осіб органів місцевого самоврядування за корупційні діяння : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Львів, 2009. 20 с.
23. Панфілов О. Є. Адміністративна відповідальність за корупційні правопорушення в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2013. 22 с.
24. Кодекс України про адміністративні правопорушення: прийнятий Верховною Радою УРСР 07 груд. 1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
25. Про засади запобігання та протидії корупції : Закон України від 11 черв. 2009 р. № 1506-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1506-17>.
26. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України: Закон України від 13 трав. 2014 р. № 1261-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1261-18/ed20141026#n7>
27. Цабека К. Є. Адміністративно-правові засади відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією : дис. ... д-ра філософії : 081 Право. Суми, 2020. 257 с.
28. Лаврентєв Є. О. Відповідальність, за адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією в Україні : дис. ... канд. юрид. наук. Дніпро. 2021. 259 с.
29. Борисова Ю. В. Адміністративна відповідальність за правопорушення, пов'язані з корупцією : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Дніпро, 2021. 17 с

30. Титко А. В. Адміністративна відповідальність поліцейських за порушення вимог фінансового контролю в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2016. 269 с.
31. Титко А. В. Адміністративна відповідальність поліцейських за порушення вимог фінансового контролю в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2016. 269 с.
32. Лавренова О. І., Хамходера. О. П. Адміністративна відповідальність за правопорушення, пов'язані з корупцією: навч. посіб. Одеса, 2019. 57 с.
33. Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією: наук.-практ. комент. / С. С. Чернявський, Р. А. Сербин, І. Д. Пастух та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 90 с.
34. Мельник М. І. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії) : монографія. Київ : Юридична думка, 2004. 400 с.
35. Рогульський С. С. Адміністративно-правові заходи боротьби з корупцією в Україні : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2005. 19 с.
36. Гайдук А. В. Заходи адміністративного примусу у боротьбі з корупцією в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2006. 202 с.
37. Тучак Р. М. Адміністративно-правові засади боротьби з корупцією : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2007. 21 с.
38. Яцків І. І. Адміністративно-правові засади протидії корупції в Україні : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2011. 16 с.
39. Яфонкін А. О. Адміністративно-правові заходи боротьби з корупцією серед державних службовців в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2013. 20 с.
40. Боднарчук О. Г. Адміністративно-правові засади протидії корупції у Державній кримінально-виконавчій службі України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2016. 560 с.

41. Хабарова Т. В. Адміністративно-процесуальні засади запобігання корупції в Україні: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2017. 216 с.
42. Гудков Д. В. Адміністративно-правові засоби запобігання і протидії корупції : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Суми, 2018. 249 с.
43. Гедульянов В. Е. Адміністративно-правові засади запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2020. 22 с.
44. Хавронюк М. І. Науково-практичний коментар до Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції». Київ : Атіка, 2012. 424 с.
45. Науково-практичний коментар до Закону України «Про запобігання корупції» ; наук. ред. Хавронюк М. І. Київ : Ваїте, 2018. 472 с.
46. Науково-практичний коментар Закону України «Про запобігання корупції» станом на 1 липня 2018 року ; за заг. ред. Журавльова Д. В. Київ : Видавничий дім «Професіонал». 512 с.
47. Науково-практичний коментар Закону України «Про запобігання корупції» / В. С. Ковальський, О. І. Миколенко, Є. Л. Стрельцов, О. І. Клименко. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 380 с.
48. Науково-практичний коментар Закону України «Про запобігання корупції» ; за заг. ред. Т. О. Коломєєць, В. К. Колпакова. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2019. 588 с.
49. Науково-практичний коментар Закону України «Про запобігання корупції» : практ. посіб. ; за заг. ред. С. В. Петкова. Київ : ЦУЛ, 2019. 414 с.
50. Науково-практичний коментар Закону України «Про запобігання корупції» / [Н. О. Армаш та ін.] ; Запоріз. нац. ун-т, навч.-наук. лаб. дослідж. проблем служб. права Нац. акад. прав. наук України. Запоріжжя : Гельветика, 2019. 587 с.
51. Науково-практичний коментар Закону України «Про запобігання корупції». Київ: Юрінком Інтер, 2020. 348 с.
52. Рева Ю. О. Антикорупційне декларування: теорія, правове регулювання, практика : дис. ... д-ра філософії : 081 Право. Одеса, 2020. 228 с.

53. Ільєнок Т. В. Адміністративне корупційне правопорушення: поняття, склад, ознаки. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Вип. 68. С. 511–516.

54. Кириленко Є. В. Поняття та склад адміністративних правопорушень: запрошення до дискусії. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 3–1. С. 219–222.

55. Самойлович А. А. Об'єктивна сторона корупційних адміністративних правопорушень. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. Випуск 58. Том 2, 2019. С. 54–57.

56. Борисова Ю. В. Посадові особи як суб'єкти адміністративного правопорушення, що пов'язані з корупцією. *Правові новели*. 2020. № 10. Том 2. С. 7–13.

57. Відповідальність за корупційні діяння, правові засади відшкодування збитків, завданих внаслідок їх вчинення: навч.-метод. матеріали / Ю. В. Баскакова, В. М. Гаврилюк, П. В. Качанова, Г. О. Усатий ; упоряд. О. В. Жур. Київ : НАДУ, 2013. 108 с.

58. Бугайчук К. Л., Безпалова О. І., Джафарова О. В. та ін. Адміністративна відповідальність за правопорушення пов'язані із корупцією : практич. посіб. Харків : Харк. нац. ун-т. внутр. справ. 2016. 100 с.

59. Бородін І. Л. Адміністративна відповідальність за корупційні правопорушення. *Юридичний вісник*. 2013. № 1 (26). С. 50–55.

60. Андрушко П. П. Корупційні правопорушення та корупційні злочини як їх різновид : співвідношення і диференціація відповідальності за їх вчинення. *Право України*. 2010. № 9. С. 90–101.

61. Кіселичник В., Стефанчук М. Новели в законодавстві України про адміністративну відповідальність за вчинення правопорушень, пов'язаних з корупцією. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2015. № 1. С. 93–100.

62. Литвиненко В. І. Підвищення ефективності антикорупційного процесу в Україні: ретроспективи протидії корупції. *Suprematia Dreptului*. 2016.

№ 2. URL: <http://sd-vp.info/2016/pidvishhennya-efektivnosti-antikoruptsiynogo-protsesu-v-ukrayini-retrospektivi-protidiyi-koruptsiyi/#more-913/>.

63. Коропатов О. М. Деякі питання провадження у справах про адміністративні корупційні правопорушення. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2013. № 3. С. 223–228.

64. Корчак Н. М., Корчак Я. О. Проблемні питання притягнення до адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 6. С. 194–197.

65. Гладун О. З. Проблемні аспекти провадження у справах про адміністративні корупційні правопорушення. *Вісник Вищої ради юстиції*. 2013. № 3 (15) С. 34–45.

66. Борисова Ю. В. Провадження у справах про адміністративні правопорушення, що пов'язані з корупцією: загальнотеоретичний аспект. *Правова позиція*. 2020. № 4 (29). С. 14–18.

67. Соболь О. Проблемні питання апеляційного оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. *Вісник прокуратури*. 2017. № 11. С. 35–37.

68. Годуєва К., Загорська О. Оскарження прокурором постанов у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2017. № 4. С. 117–125.

69. Іванов О. В. Національне агентство з питань запобігання корупції в системі суб'єктів запобігання та протидії корупції. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 4 (25). Том 2. С. 74–78.

70. Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право) : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 256 с.

71. Гончарук С. Т. Адміністративна відповідальність за законодавством України : адміністративно-юрисдикційні повноваження ОВС : навч. посіб. МВС України ; УАВС. Київ : МВС України, 1995. 78 с.

72. Хорошак Н. В. Адміністративні стягнення та їх застосування : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2003. 16 с.

73. Хорощак Н. В. Адміністративні стягнення за законодавством України : Монографія. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2004. 172 с.

74. Комлик В. В. Склад правопорушення: теоретичні підходи та практичні виміри : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2017. 18 с.

75. Гнатюк С. С. Провадження в справах про адміністративні проступки: проблемні питання структури : монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2011. 156 с.

76. Крижановська В. А. Адміністративна відповідальність в адміністративному праві України : сучасне розуміння, нові підходи : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Львів, 2016. 22 с.

77. Василів С. С. Адміністративно-правові засади підвідомчості розгляду справ про адміністративні правопорушення : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Львів, 2016. 239 с.

78. Коломоєць Т. О. Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід та практика реалізації : монографія ; за заг. ред. В. К. Шкарупи. Запоріжжя : Поліграф, 2004. 404 с.

79. Кузьменко О. В. Процесуальні категорії адміністративного права: Монографія. Львів : Атлас, 2004. 232 с.

80. Судовий розгляд справ про правопорушення, пов'язані з корупцією: практ. посіб. ; кол. авт. ; за ред. доктора юрид. наук, проф. О. М. Костенка. Київ, 2018. 346 с.

81. Дудоров О. О. Узагальнення судової практики у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією (статті 172⁴–172⁹ КУпАП). Київ. 2019. 253 с.

82. Дудоров О. О., Мовчан Р. О., Сенік В. Г. Кваліфікація адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією (коментар судової практики). Київ : ВД «Дакор», 2020. 508 с.

83. Судова практика розгляду кримінальних справ про службові злочини з ознаками корупційних діянь (статті 364, 365 та 368 Кримінального

кодексу України), а також справ про адміністративну відповідальність за порушення вимог Закону від 5 жовтня 1995 р. «Про боротьбу з корупцією»: Лист Верховного Суду України від 01 квіт. 2008 р. *Вісник Верховного Суду України*. 2009. 00. № 6. № 7.

84. Рябчинська О. П. Методологія дослідження проблем кримінального права: постановка проблеми. *Право і безпека*. 2013. № 1 (48). С. 157–163.

85. Карпенко Н. Вимоги до поведінки державного службовця через призму антикорупційного законодавства як превентивні заходи щодо запобігання корупції. *Державна аудиторська служба* : [сайт]. <https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/172/>.

86. Сливка І. М., Гук І. М. Поняття «антикорупційного законодавства» у сучасному правовому полі України. *Сорок шості економіко-правові дискусії: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.* (Львів, 28 берез. 2020 рок.)є. Львів, 2020. С. 61–64. URL: http://www.spilnota.net.ua/download.php?file=file_1592857700.pdf.

87. Ярошенко М. О., Шевчук З. Ю. Еволюція антикорупційного законодавства в Україні в період незалежності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право*. 2016. Вип. 31. С. 38–44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_018_2016_31_8

88. Про затвердження Кримінального кодексу Української РСР: Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки від 28 груд. 1960 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2000-05#Text>.

89. Fifth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Geneva, 1-12 September 1975: Report prepared by the Secretariat. New York: United Nations, 1976. IV, 82 p. U.N. doc. A/CONF.56/10.

90. Economic and Social Council: Official records, 59th session. Suppl. № 12. Commission on Transnational Corporations: Report on the 1st session, 17–28 March 1975. New York: United Nations, 1975. III, 24 p. U.N. doc. E/5655&E/C.10/6. Pp. 20-22.

91. Measures against corrupt practices of transnational and other corporations, their intermediaries and others involved: G.A. Res. 3514 (XXX), 2441st plenary meeting, 15 December 1975 // Resolutions adopted by the General Assembly during its 30th session, 16 September – 17 December 1975. New York: United Nations, 1976. XVII.

92. Code of Conduct for Law Enforcement Officials: G.A. Res. 34/169, 106th plenary meeting, 17 December 1979 // General Assembly: Official records, 34th session, 18 September 1979 – 7 January 1980. Suppl. № 46. Resolutions and decisions. New York: United Nations, 1980. III, 304 p. Pp. 185-187. U.N. doc. A/RES/34/169.

93. Кодекс поведения должностных лиц по поддержанию правопорядка: принятый Резолюцией Генеральной Ассамблеи Организации Объединенных Наций от 17 декабря 1979 г. № 34/169. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282#Text.

94. Попередження злочинності та кримінальне правосуддя у контексті розвитку: реалізації та перспективи міжнародного співробітництва. Практичні заходи боротьби з корупцією. Резолюція Організації Об'єднаннях Націй від 07 верес. 1990 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_785#Text/.

95. Декларація Організації Об'єднаних Націй про боротьбу з корупцією і хабарництвом у міжнародних комерційних операціях від 16 груд. 1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_369#Text.

96. Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб, схвалений Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаннях Націй 23 лип. 1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_788#Text

97. Міжамериканська конвенція проти корупції (прийнята на третій пленарній сесії 29 березня 1996 р.) : міжнародний документ від 29 берез. 1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_089.

98. Резолюція (97) 24 Комітету міністрів Ради Європи «Про двадцять принципів боротьби з корупцією», прийнята Комітетом Міністрів 06 листоп. 1997 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_845.

99. Рамкова Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти організованої злочинності прийнята 21 лип. 1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_786#Text.

100. Рекомендація № R (2000) 10 Комітету Міністрів державам-членам Ради Європи щодо кодексів поведінки державних службовців, прийнята Комітетом Міністрів на 106 сесії 11 трав. 2000 р. URL: https://archives.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/Rekomend_poved_DS.pdf.

101. Додатковий протокол до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією (ET5 191) підписаний у Страсбурзі 15.05.2003 (Протокол ратифіковано Законом України «Про ратифікацію Додаткового протоколу до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» від 18 жовт. 2006 р. № 253-V). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_172#Text.

102. Лімська конвенція (VIII Міжнародна конференція по боротьбі з корупцією. Ліма, Перу, 7-11 вересня 1997 року): міжнародний документ від 11 верес. 1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_090/.

103. Йосифович Д. І. Адміністративно-правове регулювання протидії корупції. *Науковий Вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2015. Вип. 3. С. 115–123.

104. Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень : Закон України від 11 черв. 2009 р. № 1507-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1507-17>.

105. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення : Закон України від 11 черв. 2009 р. № 1508-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1508-17>.

106. Ярошенко М. О., Шевчук З. Ю. Еволюція антикорупційного законодавства в Україні в період незалежності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право*. 2016. Вип. 31. С. 38–44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_018_2016_31_8.

107. Про визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України щодо запобігання та протидії корупції : Закон України від 21 груд. 2010 р. № 2808-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2808-17#Text>.

108. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 7 квіт. 2011 р. № 3206-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3206-17>.

109. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення: Закон України від 7 квіт. 2011 р. № 3207-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3207-17#Text>.

110. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 2 частини першої статті 7, пункту 2 розділу VIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 13 берез. 2012 р. № 6-рп/2012 у справі № 1-14/2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-12#n2>

111. Про затвердження Порядку надання Державною фіскальною службою України інформації з Державного реєстру фізичних осіб – платників податків про доходи фізичних осіб на запити Національного агентства з питань запобігання корупції : наказ Міністерства фінансів України, Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 28 жовтн. 2016 р. № № 911, 101. *Офіційний вісник України*. 2017. № 1. Ст. 26.

112. Про затвердження змін до правил логічного та арифметичного контролю декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, автоматизованої перевірки цих декларацій та їхніх вагових коефіцієнтів : рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 02 серп. 2019 р. № 2305. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1059-19#Text>.

113. Технічні вимоги до полів форми декларації осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування : рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 10 черв. 2016 р. № 4. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/14.pdf>.

114. Порядок формування, ведення та оприлюднення (надання) інформації Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування : рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 10 черв. 2016 р. № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0959-16#n16>.

115. Порядок проведення контролю та повної перевірки декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування : наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 15 квіт. 2020 р. № 144/20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0362-20#Text>.

116. Форма декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування : рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 10 черв. 2016 р. № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0960-16>.

117. Щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю : роз'яснення Національного агентства з питань запобігання корупції від 13 лют. 2020 р. № 1. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/02/Rozyasnennya-2020-finish-12.02.2020.pdf>.

118. Про затвердження Переліку посад з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків : рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 17 черв. 2017 р. № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0987-16>.

119. Про затвердження Порядку перевірки факту подання суб'єктами декларування декларацій відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» та повідомлення Національного агентства з питань запобігання корупції про випадки неподання чи несвоєчасного подання таких декларацій : рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 06 верес. 2016 р. № 19. *Офіційний вісник України*. 2016. № 89. Ст. 2931.

120. Типове положення про уповноважений підрозділ (уповноважену особу) з питань запобігання та виявлення корупції: наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 17 берез. 2020 р. № 102/20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0361-20#Text>.

121. Порядок перевірки факту подання суб'єктами декларування декларацій відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» та повідомлення Національного агентства з питань запобігання корупції про випадки неподання чи несвоєчасного подання таких декларацій: рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 06 верес. 2016 р. № 19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1479-16#n34>.

122. Про затвердження Порядку проведення службового розслідування стосовно осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та осіб, які для цілей Закону України «Про запобігання корупції» прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: постанова Кабінету Міністрів України від 13 черв. 2000 р. № 950. *Офіційний вісник України*. 2000. № 24. Ст. 1004.

123. Про затвердження Порядку проведення перевірок Національним агентством з питань запобігання корупції: рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 11 серп. 2016 р. № 2. *Офіційний вісник України*. 2016. № 70. Ст. 2371.

124. Про затвердження Порядку оформлення протоколів про адміністративні правопорушення Національним агентством з питань запобігання корупції: наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 06 груд. 2019 р. № 159/19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0014-20#Text>.

125. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей подання службовими особами декларацій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру у 2016 році: Закон України від 15 берез. 2016 р. № 1022-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1022-19#n6>.

126. Пропозиції Президента до Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей подання службовими особами декларацій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру у 2016 році». *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=3755&skl=9.

127. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України : Закон України від 6 груд. 2016 р. № 1774-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1774-19#n32>.

128. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення відповідальності за декларування недостовірної інформації та неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування : Закон України від 04 груд. 2020 р. № 1074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1074-20#n7>.

129. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України щодо вдосконалення відповідальності за декларування недостовірної інформації та неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування : Закон України від 29 черв. 2021 р. № 1576-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-20#n6>.

130. Гончарук С. Т. Адміністративна відповідальність : навч.-метод. посібник. Київ : Національний авіаційний ун-т, 2005. 118 с.

131. Менів Л. Д. Об'єкт і предмет адміністративних правопорушень у сфері законодавства про захист прав споживачів. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 1. С. 363–366.

132. Белікова О. В. Юридичний склад адміністративного правопорушення. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2013. № 3 (41). С. 22–28.

133. Стрельченко О. Г. Специфіка проступку як складової частини адміністративного делікту. *Право і суспільство*. 2012. № 3. С. 137–143.

134. Бортник В. А. Адміністративне право України : навч. посіб. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 222 с.
135. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін. Видання друге. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 520 с.
136. Правник С. О., Соловійова О. М. Адміністративна відповідальність за правопорушення, пов'язані з корупцією. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2020. № 4. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15838344209057.pdf>.
137. Кириленко Є. В. Поняття та склад адміністративних правопорушень: запрошення до дискусії. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 3–1. С. 219–221.
138. Адміністративне право України / [Коломоєць Т. О., Ващенко С. В., Поліщук В. Г.] ; за ред. Т. О. Коломоєць. Київ : Істина, 2008. 457 с.
139. Остапенко О. І. Кваліфікація адміністративних правопорушень : монографія. Львів : Вид-во ЛІВС при Україн. акад. внутр. справ, 2000. 173 с.
140. Коваль Л. В. Адміністративне право України. Загальна частина : курс лекцій. Київ. : Основи, 1994. 154 с.
141. Серeda В. В., Кісіль З. Р., Кісіль Р.-В. В. Адміністративне право : навч. посіб. Львів: ЛьвДУВС, 2014. 520 с.
142. Забарний Г. Г., Калюжний Р. А., Шкарупа В. К. Адміністративне право України : навч. посіб. Київ : Паливода, 2003. 212 с.
143. Гладун З. С. Адміністративне право України : навч. посіб. Тернопіль : Картбланш, 2004. 579 с.
144. Миколенко А. И. Административный процесс и административная ответственность в Украине : учеб. пособие. Харьков : Одиссей, 2004. 270 с.
145. Стрельченко О. Г. Специфіка проступку як складової частини адміністративного делікту. *Право і суспільство*. 2012. № 3. С. 137–143. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2012_3_31.

146. Макарейко Н. В. Адміністративне право: курс лекцій. 2014. URL: https://stud.com.ua/87679/pravo/obyekt_administrativnogo_pravoporushennya

147. Гуржій А. В., Мельник Ю. О. Об'єкт правопорушення як критерій структуризації адміністративно-деліктного законодавства. *Юридична наука*. 2015. № 4. С. 14–19.

148. Берізко В. М. Особливості складу адміністративного правопорушення у сфері протидії легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 1. С. 80–83.

149. Ківалов С. В. Адміністративне право України. Одеса : Юридична література, 2003. 896 с.

150. Битяк Ю. П., Гаращук, О. В. Дяченко Ю. П. та ін. Адміністративне право України : підручник ; за ред. Ю. П. Битяка. Київ : Юрінком Інтер, 2007. 544 с.

151. Біла Р. Л. Адміністративний примус і відповідальність по адміністративному праву. Адміністративне право України : підручник ; за ред. С. В. Ківалова. Одеса : Юридична література, 2003. 896 с.

152. Кириленко Є. В. Поняття та склад адміністративних правопорушень: запрошення до дискусії. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 3–1. С. 219–221.

153. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2007. 624 с.

154. Адміністративна відповідальність в Україні : навч. посіб. / [Комзюк А. Т., Гуменюк В. А., Джагунов Г. В.] ; за заг. ред. А. Т. Комзюка. Харків : Ун-т внутр. справ, 2000. 99 с.

155. Іванишук А. А. Поняття адміністративної відповідальності, яка застосовується суддею. *Форум права*. 2011. № 2. С. 298–302.

156. Ковалів М. В. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері пасажирських перевезень на залізничному транспорті. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2009. № 3. С. 151–158.

157. Гуржій Т. О. Адміністративне право України : навч. посібник. Київ : КНТ, 2011. 680 с.
158. Колпаков В. К. Адміністративне правопорушення і проступок: сучасний вимір історичної парадигми. *Юридична Україна*. 2004. № 3. С. 11–17.
159. Гуржій А. В. Об'єкт правопорушення як критерій структуризації адміністративно-деліктного законодавства. *Юридична наука*. 2015. № 4. С. 14–19.
160. Цабека К. Є. Адміністративно-правові засади відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією : дис. ... д-ра філософії : 081 Право. Суми, 2020. 257 с.
161. Рева Ю. Особливості притягнення до адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю. *Юридичний вісник*. 2019. № 3. С. 139–145. URL: <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i3.955>.
162. Титко А. В. Юридичний склад порушення вимог фінансового контролю, вчиненого поліцейським. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2015. № 18. Том 1 С. 161–164. (Серія : Юриспруденція).
163. Лученцов Г. В. Адміністративна відповідальність за порушення вимог фінансового контролю. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 12. С. 169–173.
164. Петренко Г. О., Ковальчук В. І. Окремі аспекти застосування адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією у сфері фінансового контролю. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 8. С. 137–141. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-8/3>.
165. Самойлович А. А. Предмет корупційного адміністративного правопорушення. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Вип. 2, Том 2. С. 144–147.
166. Андрусів Г. В. Кримінальне право України. Загальна частина підручник / [Г. В. Андрусів, П. П. Андрушко, В. В. Бенківський та ін.] ; за ред. П. С. Матишевського. Київ : Юрінком Інтер, 1997. 512 с.

167. Бородін І. Л., Бортник В. А. Адміністративна відповідальність : навч. посіб. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. 136 с.

168. Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 22 лист. 2017 р. № 223–943/0/4–17. *Закон і бізнес*. URL: https://zib.com.ua/files/Golovam_apeliacijnih_sudiv_vid_2205_2017.pdf.

169. Про державну службу : Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>.

170. Про службу в органах місцевого самоврядування : Закон України від 07 черв. 2001 р. № 2493-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>.

171. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02 черв. 2016 р. № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.

172. Щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю (подання декларації та повідомлень про суттєві зміни в майновому стані) : роз'яснення Національного агентства з питань запобігання корупції від 03 лют. 2021 р. № 1. URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2021/02/Rozyasnennya-1-vid-03.02.2021-1-1.pdf>.

173. Форма повідомлення про суттєві зміни в майновому стані суб'єкта декларування : затв. рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 10 черв. 2016 р. № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0961-16#Text>

174. Постанова Апеляційного суду міста Києва від 17 лют. 2017 р. Справа № 33/796/390/2016. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/64920574>.

175. Порядок інформування Національного агентства з питань запобігання корупції про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента : наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від від 23 лип. 2021 р. № 451/21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0989-21#n7>.

176. НАЗК: суб'єкти декларування мають 10 днів для повідомлення про відкриття членами їх сім'ї валютного рахунка за кордоном. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/nazk-sub-yekty-deklaruvannya-mayut-10-dniv-dlya-povidomlennya-pro-vidkryttya-chlenamy-yih-sim-yi-valyutnogo-rahunka-za-kordonom/>.

177. Як правильно декларувати банківські рахунки? URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/yak-pravylnodeklaruvaty-bankivski-rahunky/>

178. Про затвердження Порядку інформування Національного агентства з питань запобігання корупції про суттєві зміни у майновому стані суб'єкта декларування: наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 23 лип. 2021 р. № 450/21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0988-21#Text>

179. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

180. Гонтар З. Г., Купчак М. Я., Харчук А. І. Адміністративне право : навч. посіб. Львів : СПОЛОМ, 2019. 172 с.

181. Адміністративне право України. Повний курс : підручник ; за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с.

182. Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О. Адміністративне право України. Повний курс : навч. посіб. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.

183. Адміністративна відповідальність : мультимедійний навч. посіб. Київ, Нац. акад. внутр. справ. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/adm-vidpov/pages/rozdil_2.html.

184. Постанова Славутинського міського суду Київської області від 26 берез. 2019 р., Справа № 377/219/19. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80734268>.

185. Гонтар З. Г., Купчак М. Я., Харчук А. І. Адміністративне право : навч. посіб. Львів : СПОЛОМ, 2019. 172 с.

186. Стан здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях та справах про адміністративні правопорушення судами загальної юрисдикції у 2021 році : аналітичний огляд Верховного Суду про здійснення правосуддя. *Верховний Суд* : [сайт]. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/zvi/St_an_Pravosuddya_Criminal_2021.pdf.

187. Стан здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях та справах про адміністративні правопорушення судами загальної юрисдикції у 2019 році: аналітичний огляд Верховного Суду про здійснення правосуддя. *Верховний Суд* : [сайт]. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/zvi/St_an_Pravosuddya_Criminal_2019.pdf.

188. Аналіз стану здійснення судочинства судами кримінальної юрисдикції у 2017 році: аналітичний огляд Верховного Суду про здійснення правосуддя. *Верховний Суд* : [сайт]. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Analiz_krum_sud_2017.pdf.

189. Аналіз стану здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях та справах про адміністративні правопорушення у 2021 році: аналітичний огляд Верховного суду про здійснення правосуддя. *Верховний Суд* : [сайт]. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/zvi/Analiz_zdisn_pravos_2021.pdf.

190. Аналіз стану здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях та справах про адміністративні правопорушення у 2019 році: аналітичний огляд Верховного суду про здійснення правосуддя. *Верховний Суд* : [сайт]. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Analiz_Krumin_sudu_pravopor_2019.pdf.

191. Звіт про стан протидії корупції за 2019 рік. Звітність: затв. наказом Генеральної прокуратури, Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки, Міністерства доходів і зборів, Міністерства оборони, Державної судової адміністрації України від 22 квіт. 2013 р. № 52/394/172/71/268/60. *МВС*

України : [сайт]. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/activity/prevention-corruption/statistika>.

192. Звіт про стан протидії корупції за 2020 рік. Звітність: затв. наказом Генеральної прокуратури, Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки, Міністерства доходів і зборів, Міністерства оборони, Державної судової адміністрації України 22 квіт. 2013 р. № 52/394/172/71/268/60. *МВС України* : [сайт]. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/activity/prevention-corruption/statistika>.

193. Звіт про стан протидії корупції за 2021 рік. Звітність: Затверджено наказом Генеральної прокуратури, Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки, Міністерства доходів і зборів, Міністерства оборони, Державної судової адміністрації України 22 квіт. 2013 р. № 52/394/172/71/268/60. *МВС України* : [сайт]. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/activity/prevention-corruption/statistika>.

194. Мацко Володимир. Корупційне правопорушення як спосіб тиску. URL: <https://unba.org.ua/publications/print/4125-korupcijne-pravoporushennya-yak-sposib-tisku.html>.

195. Постанова Верховного Суду колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду від 10 верес. 2019 р. Справа № 200/18903/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84229864>.

196. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25 берез. 1992 р. № 2232-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>.

197. Про визначення поважної причини несвоєчасного подання декларацій особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування : рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 04 квіт. 2017 р. № 124. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/10/04.04-124.pdf>.

198. Постанова Орджонікідзевського районного суду м. Маріуполя Донецької області від 12 квіт. 2018 р. Справа № 308/6512/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73325303>.

199. Постанова Вінницького міського суду Вінницької області від 21 квіт. 2018 р. Справа № 127/27202/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78137000>.

200. Титко А. В. Адміністративна відповідальність поліцейських за порушення вимог фінансового контролю в Україні: монографія ; за наук. ред. О. Ю. Дрозда. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. 194 с.

201. Сенік В.Г., Діденко І.В., Кіч О.М. та ін. Методичні рекомендації щодо організації участі прокурора у розгляді судом справ про порушення вимог фінансового контролю. Київ, Генеральна прокуратура України, 2019. 25 с.

202. Постанова Снігурівського районного суду від 06 лист. 2020 р. Справа № 485/1415/20. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/92763905>.

203. Постанова Самбірського суду Львівської області від 12 груд. 2017 р. Справм № 452/2460/17. URL. <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/71086887>.

204. Постанова Баштанського районного суду Миколаївської області від 14 серп. 2020 р. Справа № 468/1132/20-п. URL. <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91033968>.

205. Про затвердження Порядку інформування Національного агентства з питань запобігання корупції про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента та внесення зміни до Порядку формування, ведення та оприлюднення (надання) інформації Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування : рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 06 верес. 2016 р. № 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1366-16#Text>.

206. Податковий кодекс України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13, № 13–14, № 15–16, № 17. Ст. 112.

207. Щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю (подання декларації, повідомлення про суттєві зміни в майновому стані, повідомлення

про відкриття валютного рахунку): роз'яснення Національного агентства з питань запобігання корупції від 29 груд. 2021 р. № 11. URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/category/deklaruvannya/>.

208. Кодекс законів про працю України від 10 груд. 1971р. № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.

209. Мороз О. Суттєві зміни в майновому стані: проблемні питання застосування. URL: http://www.uz.ukrstat.gov.ua/activity/rozjasn_dekl1.pdf.

210. Цивільний кодекс України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/ru/ed20131011#Text>.

211. Про іпотеку : Закон України від 05 черв. 2003 р. № 898-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-15#Text>.

212. Земельний кодекс України від 25 жовт. 2001 р. № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>.

213. Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 05 черв. 2003 р. № 899-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/899-15>.

214. Про приватизацію державного майна : Закон України від 18 черв. 2018 р. № 2269-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2269-19#Text>.

215. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.

216. Нотаріальне посвідчення правочину. *Міністерство юстиції України* : [сайт]. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_32069.

217. Постанова Шевченківського районного суду м. Києва від 22 берез. 2018 р. Справа № 761/2734/18. URL. <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72937795>.

218. Настільна книга детектива, прокурора, судді: коментар антикорупційного законодавства / за ред. М. І. Хавронюка. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ : ВД «Дакор», 2017. 522 с.

219. Постанова Апеляційного суду Чернігівської області від 13 квіт. 2018 р. Справа № 742/145/18. URL. <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73366191>.

220. Про затвердження форми декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та Порядку заповнення та подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 23 лип. 2021 р. № 449/21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0987-21#n16>.

221. Порядок заповнення та подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: затв. наказом Національного агентства з питань запобігання корупції від 23 лип. 2021 р. № 449/21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0987-21#n19>.

222. Технічні вимоги до полів форми декларації осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: затв. рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 10 черв. 2016 р. № 4. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/FN023826>.

223. Порядок формування, ведення та оприлюднення (надання) інформації Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: затв. наказом Національного агентства з питань запобігання корупції від 23 лип. 2021 р. № 448/21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0986-21#Text>.

224. Порядок проведення повної перевірки декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: затв. наказом Національного агентства з питань запобігання корупції від 29 січ. 2021 р. № 26/21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0158-21#Text>.

225. Гудков Д. В. Недоліки та переваги засобів фінансового контролю визначених Законом України «Про запобігання корупції». *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2017. № 2. С. 64–69.

226. Клок О. В. Протидія корупційним правопорушенням засобами адміністративного права : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2015. 214 с.

227. Надежденко А. О., Оробченко Д. В., Надежденко В. С. Сутність

адміністративної відповідальності державних службовців. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. № 11. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1525>. DOI: 10.32702/2307-2156-2019.11.33.

228. Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну або політичну вагу в суспільному житті (олігархів) : Закон України від 23 верес. 2021 р. № 1780-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1780-20#Text>.

229. Про судову практику у справах про хабарництво : постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квіт. 2002 р. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-02#Text>.

230. Господарський кодекс України від 16 січ. 2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.

231. Про вищу освіту : Закон України від 01 лип. 2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

232. Про культуру : Закон України від 14 груд. 2010 р. № 2778-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>.

233. Про фізичну культуру і спорт : Закон України від 24 груд. 1993 р. № 3808-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>.

234. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26 лист. 2015 р. № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.

235. Перелік закладів охорони здоров'я: затв. наказом Міністерства охорони здоров'я України від 28 жовт. 2002 р. № 385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-02#n28>.

236. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

237. Про статус народного депутата України : Закон України від 17 лист. 1992 р. № 2790-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2790-12#Text>.

238. Щодо питання припинення повноважень суддів з визначених Законом № 1402-VIII підстав: рішення Ради суддів України від 15 верес. 2016 р. № 54. URL: <https://zib.com.ua/ua/125678.html>.

239. Постанова Глухівського міськрайонного суду Сумської області від 01 лист. 2018 р. Справа № 576/2127/18. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77577163>.

240. Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо відновлення інституційного механізму запобігання корупції: Закон України від 15 груд. 2020 р. № 1079-IX. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2021, № 17, ст.154.

241. Цабека К. Є. Юридичний склад адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2020. № 2. С. 112–117. URL: <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2020.2.19>.

242. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. ; ред. колегія В. Б. Авер'янов (голова). Київ: Юридична думка, 2004. Том 1. Загальна частина. 584 с.

243. Скригулець О. В. Склад адміністративних правопорушень у будівництві. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 2. С. 233–244.

244. Коломоєць Т. О. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 576 с.

245. Миколенко О. І. Адміністративний процес і адміністративна відповідальність в Україні : навч. посіб. Харків : Одиссей, 2010. 368 с.

246. Ковальова О. В., Корнієнко М. В., Берендєєва А. І. Кваліфікація адміністративних правопорушень : навч. посіб. Одеса : Одеськ. держ. ун-т внутр. справ. 2019. 148 с.

247. Германов О. П. Характеристика юридичного складу правопорушень у сфері земельних відносин. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Випуск 6. Том 3. С. 42–50.

248. Адміністративне право України : підручник / [Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін.] ; за ред. Ю. П. Битяка. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 544 с.

249. Колот А. М. Мотивація, стимулювання й оцінка персоналу : навч. посібник. Київ : КНЕУ, 1998. 224 с.

250. Капітаненко Н. П. Актуальні питання встановлення суб'єкта та суб'єктивної сторони складу адміністративного правопорушення у сфері права інтелектуальної власності. *Приватне та публічне право*. 2021 № 1. С. 88–95. DOI. <https://doi.org/10.32845/2663-5666.2021.1.15>.

251. Постанова Апеляційного суду м. Києва від 23 жовт. 2017 р. Справа № 758/8024/17. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/69852921>.

252. Постанова Апеляційного суду Харківської області від 27 верес. 2017 р. Справа № 641/4956/17. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/69716983>.

253. Постанова Апеляційного суду Черкаської області від 19 верес. 2017 р. Справа № 711/5510/17. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/69031799>.

254. Дутковський А. Ю. Окремі аспекти суб'єктивної сторони правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 172⁶ КУпАП. *Вісник прокуратури*. 2018. № 1. С. 27–28.

255. Положення про Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення : затв. рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 09 лют. 2018 р. № 166. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0345-18#Text>.

256. Постанова Ленінського районного суду м. Запоріжжя від 20 верес. 2019 р. Справа № 334/4988/19. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84504872>.

257. Про визначення періодів, протягом яких спостерігалися перебої у роботі інформаційно-телекомунікаційної системи «Єдиний державний реєстр декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого

самоврядування»: рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 08 черв. 2017 р. № 224. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/11/08.06.224.pdf>.

258. Постанова Печерського районного суду міста Києва від 16 січ. 2017 р. Справа № 757/64139/16-п. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/64879930>.

259. Постанова Шевченківського районного суду м. Києва від 11 жовт. 2018 р. Справа № 761/25658/18. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77137741>.

260. Постанова Ленінського районного суду м. Кіровограда від 29 квіт. 2021 р. Справа № 405/953/21. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/96677885>.

261. Постанова Шевченківського районного суду міста Києва від 18 жовт. 2017 р. Справа № 761/33929/17. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/69775172>.

262. Постанова Шевченківського районного суду міста Києва від 15 черв. 2017 р. Справа № 761/14048/17. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/67541279>.

263. Постанова Апеляційного суду Івано-Франківської області від 22 верес. 2017 р. Справа № 344/9125/17. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/69042719>.

264. Справа «Хаджіяннакоу (Chatzigiannakou) проти Греції» (Заява № 58774/12) : рішення Європейського суду з прав людини від 18 лип. 2019 р. *European Court of Human Rights* : [сайт]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-218955>.

265. Справа «Сергій Кузнецов проти Росії» (Заява № 10877/04) : рішення Європейського суду з прав людини від 23 жовт. 2008 р. *European Court of Human Rights* : [сайт]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-89066>.

266. Справа «Серявін та інші проти України» (заява № 4909/04) : рішення Європейського суду з прав людини від 10 лют. 2011 р. *European Court of Human Rights* : [сайт]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-103279>.

267. Справа «Проніна проти України» (заява № 63566/00) : рішення Європейського суду з прав людини від 18 лип. 2006 р. *European Court of Human Rights* : [сайт]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-125693>.

268. Панафеда Н. М. Проблемні питання правозастосування під час судового розгляду справ про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, щодо порушення вимог фінансового контролю та причини їх закриття. *Вісник прокуратури*. 2018. № 4. С. 93–107.

269. Постанова Апеляційного суду міста Києва від 24 лист. 2017 р. Справа № 33/796/2893/2017. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/70590217>.

270. Постанова Шевченківського районного суду м. Києва від 12 жовт. 2017 р. Справа № 761/31672/17. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/69701481>.

271. Справа «Щокін проти України» (заяви № 23759/03 та № 37943/06) : рішення Європейського суду з прав людини від 14 січ. 2011 р. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_858#Text.

272. Постанова Апеляційного суду Київської області від 16 берез. 2018 р. Справа № 358/1607/17. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72945840>.

273. Постанова Ковпаківського районного суду м. Суми від 10 жовт. 2017 р. Справа № 592/7210/17. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/69541234>.

274. Постанова Хустського районного суду Закарпатської області від 22 верес. 2017 р. Справа № 309/2064/17. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/69287835>.

275. Постанова Першотравневого районного суду м. Чернівці від 16 лист. 2017 р. Справа № 725/4588/17. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/70313849>.

276. Постанова Казанківського районного суду Миколаївської області від 18 лист. 2021 р. Справа № 478/1189/21. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/101262164>.

277. Діденко І. Мета фінансового контролю â не покарати, а запобігти. *Вісник прокуратури*. 2017. № 17. С. 15–16.

278. Соболь О. Проблемні питання апеляційного оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. *Вісник прокуратури*. 2017. № 11. С. 35–37.

279. Постанова Кіровського районного суду міста Дніпропетровська від 28 серп. 2018 р. Справа № 203/2166/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76134700>.

280. Постанова Червонозаводського районного суду м.Харкова від 03 жовт. 2017 р. Справа № 646/6565/17. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/69300169>.

281. Постанова Новозаводського районного суду м. Чернігова від 11 жовт. 2017 р. Справа № 751/5666/17. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/69543598>.

282. Справа «Лавентс проти Латвії» (Заява № 58442/00) : рішення Європейського суду з прав людини від 28 лист. 2002 р. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_175#Text.

283. Справа «Берктай проти Туреччини» (Заява № 22493/93) : рішення Європейського суду з прав людини від 1 берез. 2000 р. *European Court of Human Rights* : [сайт]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-125815>.

284. Про практику розгляду судами справ про корупційні діяння та інші правопорушення, пов'язані з корупцією : постанова Пленуму Верховного Суду України від 25 трав. 1998 р. № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-98#Text>.

285. Постанова судової палати у кримінальних справах апеляційного суду Донецької області від 27 берез. 2018 р. Справа № 222/1302/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/73025132>.

286. Протокол про адміністративне правопорушення з а несвоєчасне подання декларації : як оскаржити? Адвокат Тетяна Лежух-Вовк проаналізувала правила оскарження адмінпротоколів за прострочене декларування. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/169620_protokol-pro-adminstrativne-pravoporushennya-za-nesvochasne-podannya-deklarats--yak-oskarzhiti.

287. Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи : постанова Пленуму Верховного Суду України від 27 лют. 2009 р. № 1. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09#Text.

288. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України ; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернєя. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 1101 с.

289. Відповідальність за корупційні правопорушення: Є. О. Алісов, В. В. Мартиновський, В. Я. Настюк, О. М. Шевчук. Харків: Юрайт, 2017. 168 с.

290. Гладун О., Єрьоменко І. Особливості провадження у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2017. № 3. С. 36–45. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/chasopys/ua/pdf/3-2017/gladun.pdf>.

291. Завгородня Л. О. Деякі аспекти провадження у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 3. С. 172–176.

292. Сіренко Д. О. Правові засади запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією, здійснюваного суб'єктами приватної детективної діяльності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 263 с.

293. Боднар Т. Ю. Адміністративна відповідальність за порушення порядку здійснення валютних операцій : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2020. 267 с.

294. Курс адміністративного права України : підручник / [В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух та ін.] ; 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 872 с.

295. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник : у 2-х т.: / Том 1. Загальна частина ; за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ : Ін Юре, 2005. 584 с.

296. Адміністративне право України / [Коломоєць Т.О., Ващенко С.В., Поліщук В. Г.] ; за ред.. Т. О. Коломоєць. – К. : Істина, 2008. – 457 с.

297. Богуцький В. В., Мартиновський В. В. Провадження у справах про адміністративні правопорушення. Харків : Видавець Вапнярчук Н. М., 2009. 168 с.

298. Олексіва І. Провадження у справах про адміністративні правопорушення як складник адміністративного процесу. *Юридична Україна*. 2011. № 4. С. 32–36.

299. Коломоєць Т. О., Лютіков П. С., Меліхова О. Ю. Адміністративне право України : підручник ; за ред. Т. О. Коломоєць. Київ : Істина, 2012. 528 с.

300. Адміністративне право: підручник / [Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гаращук, В. В. Богуцький та ін.] ; за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуй. Харків: Право, 2010. 624 с.

301. Коропатов О. М. Деякі питання провадження у справах про адміністративні корупційні правопорушення. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2013, № 3. С. 223–228.

302. Германов О. П. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері земельних відносин за законодавством України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Дніпро, 2021. 185 с.

303. Кузьменко О. В. Курс адміністративного процесу : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2012. 208 с.

304. Строцький Р. Є. Поняття та особливості провадження щодо виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 3. С. 175–187.

305. Бортняк Д. Характеристика провадження у справах про адміністративні правопорушення в умовах реформування адміністративного права. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 10. С. 179–189.

306. Данількевич М. І. Адміністративне право України : навч. посіб. Дніпропетровськ : Дніпропет. нац. Ун-т, 2001. 134 с.

307. Бандурка А. М., Тищенко Н. М. Административный процесс : учебник. Киев : Литера ЛТД, 2001. 333 с.

308. Коваль Л. В. Адміністративне право : курс лекцій [для студентів юрид. вузів та факультетів]. Київ : Вентурі, 1998. 208 с.

309. Демський Е. Ф. Адміністративне процесуальне право України: навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 496 с.

310. Порядок перевірки факту подання суб'єктами декларування декларацій відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» та повідомлення Національного агентства з питань запобігання корупції про випадки неподання чи несвоєчасного подання таких декларацій: наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 20 серп. 2021 № 539/21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1303-21#n7>.

311. Положення про Департамент внутрішньої безпеки Національної поліції України : затв. наказом Національної поліції України від 09 лист. 2015 р. № 83 (у редакції наказу НПУ від 31.07.2019 № 765). Київ, 11 с.

312. Про утворення територіального органу Національної поліції: постанова Кабінету Міністрів України від 9 жовт. 2019 р. № 867. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/867-2019-%D0%BF>.

313. Положення про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України : затв. наказом Національної поліції України від 23 жовт. 2019 р. №1077. Київ, 12 с.

314. Правопорушення пов'язане з корупцією, за яке передбачена відповідальність частиною 2 статті 172-6 КупАП. URL: <http://algiz.legal/pravoporushennya-povyazane-z-korupciyeyu-za-yake-peredbacheno-vidpovidalnist-chastinoyu-2-statti-172-6-kupap/>.

315. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України 23 лют. 2006 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 260.

316. Порядок оформлення протоколів про адміністративні правопорушення та внесення приписів Національним агентством з питань запобігання корупції: затв. рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 09 черв. 2016 р. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1019-16/print1443605642247750#Text>.

317. Про затвердження Порядку оформлення протоколів про адміністративні правопорушення Національним агентством з питань запобігання корупції: наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 06 груд. 2019 р. № 159/19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0014-20#n7>.

318. Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Національного агентства з питань запобігання корупції від 06 грудня 2019 року № 159/19 : наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 17 верес. 2021 р. № 592/21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1254-21#n6>.

319. Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України від 06 лист. 2015 р. № 1376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15#Text>.

320. Дудоров О. О., Мовчан Р. О. Національне агентство з питань запобігання корупції на варті «попереднього» рубежу протидії корупції: основні проблеми та способи їх вирішення. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка*. 2018. Вип. 3 (83). С. 60–73.

321. Єсімов С., Крижановський А., Крижановська В. Електронний протокол у справі про адміністративні правопорушення: теоретичні та практичні аспекти. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 6. С. 108–113.

322. Остапенко О. Деякі питання розгляду справ про військові адміністративні правопорушення. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2016. № 855. С. 93–99. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/aug/5635/vnulpurn201685515.pdf>.

323. Пархоменко П. І. Особливості протоколу про адміністративне правопорушення у справах про адміністративну відповідальність за керування транспортними засобами. *Вісник Академії адвокатури України*. 2013. № 2. С. 51–56.

324. Пархоменко П. І. Окремі питання судового розгляду справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з керування транспортними засобами. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2013. № 6–1. Том 1. С. 175–178.

325. Справа «Карелін проти Російської Федерації» (Заява № 926/08) : рішення Європейського суду з прав людини від 20 верес. 2016 р. *European Court of Human Rights* : [сайт]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-166737>.

326. Адміністративна відповідальність за порушення вимог фінансового контролю: судова практика. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/152468-administrativna-vidpovidalnist-za-porushennya-vimog-finansovogo-kontrolyu-sudova-praktika>

327. Постанова Апеляційного суду Сумської області від 20 жовт. 2017 р. Справа № 576/1430/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/69706511>.

328. Постанова Вищого адміністративного суду України від 14 груд. 2016 р. Справа № К/800/17615/16. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/63791133>.

329. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 276 Кодексу України про адміністративні правопорушення 26 травня 2015 року. *Офіційний вісник України*. 2015. № 46. Ст. 1501.

330. Науково-практичний коментар Кодексу України про адміністративні правопорушення / [Р. А. Калюжний, А. Т. Комзюк, О. О. Погрібний та ін.] ; Вид. третє. Київ : Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. 684 с.

331. Кузьменко О. В. Адміністративний процес у парадигмі права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2006. 32 с.

332. Кузьменко О. В., Гуржій Т. О. Адміністративно-процесуальне право України : підручник ; за ред. О. В. Кузьменко. Київ : Атіка, 2007. 416 с.

333. Дрозд О. Ю. Стадії провадження у справах про адміністративні проступки. *Держава та регіони. Серія: Право: наукововиробничий журнал*. 2012. № 1. С. 32–36.

334. Григоришин О. М., Суходольський А. Ю. Етапи виконання постанов про накладення адміністративних стягнень. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 145–155.

335. Про виконавче провадження : Закон України від 2 черв. 2016 р. № 1404-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 30. Ст. 542.

336. Бажанов М. И. Назначение наказания по советскому уголовному праву. Київ : Вища школа, 1980. 216 с.

337. Про Національну поліцію : Закон України від 02 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

338. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12 лист. 2015 р. № 794-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text>.

339. Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28 січ. 2021 р. № 1150-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text>.

340. Положення про Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення : затв. рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 09 лют. 2018 р. № 166. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0345-18#Text>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Зведені дані

вивчення 150 судових рішень (вироків, постанов та ухвал) з Єдиного державного реєстру судових рішень (ЄДРСР) у зв'язку з дослідженням проблем притягнення до адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю

		Результат	
		кількість	%
1. Всього досліджено в ЄДРСР судових рішень за ст. 172-6 КУпАП			
Всього проаналізовано справ:		150	100
З них:	а) 2015	10	6,7
	б) 2016	10	6,7
	в) 2017	20	13,3
	г) 2018	20	13,3
	д) 2019	30	20,0
	е) 2020	30	20,0
	є) 2021	20	13,3
	ж) 2022	10	6,7

		Результат	
		кількість	%
2. Розподіл досліджених судових рішень за частиною ст. 172-6 КУпАП			
Всього проаналізовано справ:		150	100
З них:	а) частина 1	111	74,0
	б) частина 2	29	19,3
	в) частина 3	1	0,7
	г) частина 4	9	6,0

3. Види документів, які додавалися як доказу до протоколу про вчинення адміністративного правопорушення про порушення вимог фінансового контролю		
Всього проаналізовано справ:	150	100 %
Довідка НАЗК про результати проведення перевірки декларації	114	76,0
Пояснення особи, яка несвоєчасно подала декларацію, неповідомила або несвоєчасно повідомила про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані, чи подала завідомо	150	100,0

недостовірних відомостей у декларації		
Положення про юридичну особу, де працює декларант	21	14,0
Накази, розпорядження (рішення, контракт) про призначення на посаду, подальші її переміщення по службі та звільнення декларанта з посади.	21	14,0
Посадові (службові) обов'язки (інструкції) (функціональні обов'язки) декларанта	6	4,0
Документи щодо особистого ознайомлення декларанта з попередженням про обмеження передбачене Законом України «Про запобігання корупції».	5	3,3
Накази про надання декларанту відпусток	4	2,7
Положення про порядок преміювання працівників юридичної особи, де працює декларант (колективний договір).	6	4,0
Відомості про нарахування заробітної плати, виплати надбавок і стимулюючих виплат (матеріальної допомоги) декларанту або інших матеріальних заохочень за певний період час із наданням документів, які були підставою для цього (накази, розпорядження, тощо).	3	2,0
Результати подання попередніх декларацій, повідомлень про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані	3	2,0
Витяг про отримання декларантом електронного цифрового підпису через акредитований центр сертифікації ключів.	2	1,3
Скріншот отриманого повідомлення з ЄДРД про начебто успішне отримання заповненої декларації декларантом.	2	1,3
Скріншот веб-сайту ЄДРД декларанта.	11	7,3
Роздрукована декларація декларанта	12	
Звернення декларанта до НАЗК щодо надання роз'яснень про порядок подання декларацій та відповіді на нього.	9	8,0
Відомості з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань про реєстрацію юридичної особи, де працює декларант	3	2,0
Наказ про призначення уповноваженого з антикорупційної діяльності юридичної особи, де працює декларант, його функціональні обов'язки.	2	1,3
Довідка про результати проведеної перевірки уповноваженим з антикорупційної діяльності юридичної особи, де працює декларант, фактів неподання або несвоєчасного подання декларацій в юридичній особі	1	0,7
Документи, які засвідчують хворобу декларанта: виписка з амбулаторної картки хворої особи; листи про непрацездатність такої особи	3	2,0
Документи про смерть близької для декларанта особи	2	1,3

(свідомість про смерть особи).		
Інформація про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента декларантом або членом його сім'ї	12	8,0
Документи, що підтверджують вартість майна, яке необхідно було внести як суттєві зміни у майновому стані.	9	6,0
Матеріали службових розслідувань з приводу порушення вимог антикорупційного законодавства (фінансового контролю) працівниками юридичної особи, де працює (працював) декларант.	4	2,7
Витяги з державних реєстрів, які засвідчують наявність майна та активів декларанта, членів його сім'ї та дату їх отримання (придбання) чи продажу (відчуження).	14	9,3
Документи, які підтверджують матеріальний стан особи, наявність у неї малолітніх чи неповнолітніх дітей	2	1,3

4. Недоліки, які мали місце при складенні протоколів про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю		
Всього проаналізовано справ:	150	100%
Порушення встановленого порядку інформування особи про складання та направлення протоколу до суду і строків його розгляду	1	0,7
Неналежне оформлення або відсутність необхідних матеріалів, які йдуть додатками до протоколу, і в яких фіксуються протиправність дій особи щодо порушення вимог фінансового контролю	1	0,7
порушення термінів складання та направлення протоколу про адміністративне правопорушення для розгляду посадовою особою	5	3,3
Неналежне оформлення протоколу (наприклад, відсутність підпису особи, яка його склала або у протоколі не містяться відомості про володіння особи державною мовою та надання перекладача при його складанні тощо	2	1,3
Протокол про адміністративне правопорушення складено не уповноваженою на це особою, визначеною статтею 255 КУпАП	2	1,3
Складання протоколу про адміністративне правопорушення за відсутності особи, щодо якої порушується провадження, але в разі, коли ця особа знала про час і місце складання протоколу, однак без повідомлення та поважної причини не з'явилася в призначений термін	2	1,3
У протоколі йдеться про визнання особи винною у	2	1,3

вчиненні одного правопорушення (ст. 172 ⁶ КУпАП), тоді як протокол складено за іншою статтею (ст. 172 ⁴ КУпАП)		
Не засвідчення правильності доданих до протоколів копій письмових документів	1	0,6

5. Види рішень, які приймалися після розгляду справи про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю		
Всього проаналізовано справ:	150	100%
Постанова про накладання адміністративного стягнення за порушення вимог фінансово контролю	119	79,3
Постанова про закриття справи про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю за малозначимістю	24	16,0
Постанова про закриття справи про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю у зв'язку із закінченням строків накладання адміністративного стягнення	7	4,7

6. Види покарань, які назначалися після розгляду справи про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю		
Всього проаналізовано справ:	119	100%
Штраф	105	70,0
Конфіскацією доходу чи винагороди	0	0
Позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік	7	4,7
Усне зауваження	5	3,3
Закрити провадження в справі про адміністративне правопорушення щодо порушення вимог фінансового контролю за інших обставин	2	1,3

Додаток Б

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проєкту Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу
України щодо посилення відповідальності за підкуп особи,
яка надає публічні послуги»

1. Обґрунтування необхідності прийняття акта.

Корупція є однією з найактуальніших соціальних проблем сучасності, вирішення якої є надзвичайно важливою справою. Можна стверджувати, що корупція як антисуспільне явище впливає на темпи розвитку економіки держави, владу та суспільство в цілому. Багато років вона «супроводжує» економічний і культурний розвиток нашої держави. Проте, є очевидним і той факт, що анонсована діяльність не може відбуватися у позаправовому полі, оскільки це може призвести до зловживань та порушень прав громадян України.

Корупція негативно впливає на різні сфери суспільного життя: економіку, політику, управління, соціальну і правову сфери, громадську свідомість, міжнародні відносини. Вона є однією з основних перешкод побудови демократичної, соціальної, правової держави Україна, утвердження і реалізації принципу верховенства права. Корумповані відносини все більше витісняють правові, етичні відносини між людьми, із аномалії поступово перетворюються, на жаль, на норму поведінки.

Важливим засобом запобігання та протидії корупції є встановлений режим фінансового контролю, який передбачає подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, суб'єктами, які визначені у Законі України «Про запобігання корупції».

Зокрема, підпунктом «г» пункту 1 частини першої статті 3 Закону України «Про запобігання корупції» суддів, суддів Конституційного Суду України, Голову, заступнику Голови, членів, інспекторів Вищої ради правосуддя, посадових осіб секретаріату Вищої ради правосуддя, Голову, заступника Голови, членів, інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, посадових осіб секретаріату цієї Комісії, посадових осіб Державної судової адміністрації України, присяжних (під час виконання ними обов'язків у суді) віднесено до категорії осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та на яких розповсюджуються заходи фінансового контролю.

Визначені вище особи зобов'язані відповідно до статті 45 Закону України «Про запобігання корупції» подавати щорічно декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а у разі припинення діяльності, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, – декларацію особи, уповноваженої на виконання

функцій держави або місцевого самоврядування, за період, не охоплений раніше поданими деклараціями (декларація перед звільненням), а також декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік (декларація після звільнення).

За несвоєчасне подання без поважних причин декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбачено адміністративну відповідальність за статтею 172⁶ Кодексу України про адміністративні правопорушення, а за неподання декларації – кримінальну відповідальність за статтею 366³ Кримінального кодексу України.

Частиною 6 статті 126 Конституції України визначається, що підставами для звільнення судді є:

- 1) неспроможність виконувати повноваження за станом здоров'я;
- 2) порушення суддею вимог щодо несумісності;
- 3) вчинення істотного дисциплінарного проступку, грубе чи систематичне нехтування обов'язками, що є несумісним зі статусом судді або виявило його невідповідність займаній посаді;
- 4) подання заяви про відставку або про звільнення з посади за власним бажанням;
- 5) незгода на переведення до іншого суду у разі ліквідації чи реорганізації суду, в якому суддя обіймає посаду;
- 6) порушення обов'язку підтвердити законність джерела походження майна.

Частиною 7 статті 126 Конституції України визначається, що повноваження судді **припиняються** у разі:

- 1) досягнення суддею шістдесяти п'яти років;
- 2) припинення громадянства України або набуття суддею громадянства іншої держави;
- 3) набрання законної сили рішенням суду про визнання судді безвісно відсутнім або оголошення померлим, визнання недієздатним або обмежено дієздатним;
- 4) смерті судді;
- 5) набрання законної сили обвинувальним вироком щодо судді за вчинення ним злочину.

Враховуючи відсутність тлумачення відповідних приписів «звільнення», «припинення повноважень» у Законі України «Про запобігання корупції», Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ (ВССУ) у Листі від 22 травня 2017 року № 223-943/0/4-17 роз'яснив свою позицію з цього приводу, зокрема.

«Системний аналіз вжитого в абзаці 1 частини 2 статті 45 Закону формулювання «припиняє діяльність» дає підстави констатувати, що термін «припинення» за загальним правилом (стаття 36 Кодексу законів про працю України) співвідноситься із терміном «звільнення» як ціле і частина, охоплюючи останнє. Це саме впливає з аналізу норм інших спеціальних нормативно-правових актів, зокрема з положень Закону України «Про

державну службу» (стаття 83), Закону України «Про статус народного депутата України» (стаття 4) тощо, де зазначена термінологія підміняється одна одною. Разом з тим із цього правила є винятки. Так, Закон України від 02 червня 2016 року № 1402-VIII «Про судоустрій і статус суддів» (далі – Закон № 1402) розрізняє терміни «звільнення» (статті 112–118) та «припинення» (статті 119–125), а отже, розмежовує їх, передбачаючи різні підстави для настання таких юридичних фактів. Наведені положення цього Закону повністю кореспондують зі статті 126 Конституції України, яка також розмежовує ці поняття. Аналогічний підхід використано законодавцем щодо припинення повноважень судді Конституційного Суду України та його звільнення (стаття 149¹ Конституції України).

Так, у частині 7 статті 126 Конституції України, ст. 119 Закону № 1402 зазначено, що повноваження судді припиняються виключно в разі: 1) досягнення суддею шістдесяти п'яти років; 2) припинення громадянства України або набуття суддею громадянства іншої держави; 3) набрання законної сили рішенням суду про визнання судді безвісно відсутнім або оголошення померлим, визнання недієздатним або обмежено дієздатним; 4) смерті судді; 5) набрання законної сили обвинувальним вироком щодо судді за вчинення ним злочину. Цей перелік є вичерпним. Слід зазначити, що саме такий підхід використала Рада суддів України, приймаючи рішення від 15 вересня 2016 року № 54 «Щодо питання припинення повноважень суддів, визначених Законом № 1402-VIII підстав».

Крім того, слід зауважити, що виключною підставою для припинення трудових відносин судді з відповідним судом, згідно зі статтею 125 Закону № 1402, є саме припинення повноважень судді (статті 119–125). Звільнення ж судді з підстав, визначених частиною 6 статті 126 Конституції України, статті 112 Закону № 1402, не є підставою для припинення трудових відносин в аспекті зазначених вище норм Конституції України та спеціального закону.

Іншими словами, беручи до уваги положення статті 7 КУпАП, згідно з якою «застосування уповноваженими на те органами і посадовими особами заходів адміністративного впливу провадиться в межах їх компетенції, у точній відповідності з законом», тобто яка передбачає чітке виконання передбачених законом норм, а отже, забороняє притягнення особи до адміністративної відповідальності за аналогією, тобто унеможливорює застосування по аналогії норм, що закріплюють склад правопорушень, з огляду на проведений вище аналіз, судді, які звільняються з підстав, визначених частиною 6 статті 126 Конституції України, не можуть бути суб'єктом адміністративного правопорушення, передбаченого частиною 1 статті 172⁶ КУпАП. Наведене стосується й інших правопорушень, передбачених статтею 172⁶ КУпАП, у тому числі неповідомлення або несвоєчасного повідомлення про суттєві зміни в майновому стані (частина 2 цієї статті), наприклад, внаслідок отримання суддею вихідної допомоги у зв'язку з відставкою до досягнення ним шістдесяти п'яти років, адже суб'єкт їх вчинення однаковий».

Як наслідок окремі судді не подають декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, і рішення суду трактуються на їх користь, а також не повідомляють про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента суб'єктом та відомості про суттєві зміни у майновому стані суб'єкта декларування.

Враховуючи викладене, пропонується внести зміни до частини другої статті 45, частини п'ятою статті 51¹, частини 1 статті 51² Закону України «Про запобігання корупції», а саме перед словосполученням «припиняють діяльність» вставити слово «звільняються або іншим чином» у відповідних відмінках.

Що стосується такої санкції, як «конфіскації доходу чи винагород», то її зміст суперечить статті 29 КУпАП – «Конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення». Це пов'язано з декількома причинами.

По-перше, безпосередній об'єкт порушення вимог фінансового контролю (стаття 172⁶ КУпАП) , є суспільні відносини, якими регулюється процес подання декларації. Відповідно встановлення джерел (протиправних чи законних) доходу та винагороди не є об'єктом вказаного адміністративного правопорушення.

По-друге, пункт 7 частини 1 статті 46 Закону України «Про запобігання корупції» встановлює перелік відомостей про доходи, які суб'єкт декларування або члени його сім'ї отримали упродовж звітного періоду. Таким чином доходи включають: заробітну плату (грошове забезпечення), отриману як за основним місцем роботи, так і за сумісництвом; гонорари та інші виплати згідно з цивільно-правовими правочинами; дохід від підприємницької або незалежної професійної діяльності; дохід від надання майна в оренду (користування); дивіденди; проценти; роялті; страхові виплати; виграші (призи) у лотерею чи в інші розіграші, у букмекерському парі, у парі тоталізатора; призи (виграші) у грошовій формі, одержані за перемогу та/або участь у спортивних змаганнях, у тому числі аматорських; благодійну допомогу; пенсію; спадщину; доходи від відчуження цінних паперів чи корпоративних прав; подарунки; інші доходи. З наведеного вбачається, що такий дохід як «винагорода» у такому переліку доходів відсутній і він може лише бути визнаний в позиції «інший дохід».

Також термін «винагорода» відсутній і серед правочинів та видатків, про які повинен суб'єкт декларування повідомляти відповідно до чинного законодавства в разі, якщо їх розмір перевищує 50 неоподаткованих мінімумів, до яких належать: 1) грошові кошти суб'єкта декларування, передані у зв'язку з правочином, вчиненим з метою: а) придбання у власність, володіння, користування активів, зазначених у частині 1 статті 46 Закону України «Про запобігання корупції», та/або послуг (наприклад, оплата навчання, лікування, косметичних, туристичних послуг тощо); б) виконання договірних зобов'язань, в тому числі фінансових (боржником за зобов'язанням); в) надання благодійної, матеріальної, фінансової допомоги; г) фінансової підтримки політичної партії у

формі внеску; г) виконання рішення суду, яке набуло законної сили; д) дарування (грошові кошти як подарунок); 2) майно суб'єкта декларування (за умови припинення права власності на нього), яке є: а) засобом платежу відповідно до умов договору (наприклад, є предметом договору міни (бартеру)); б) матеріальною підтримкою політичної партії у формі внеску; в) вкладом у статутний капітал товариства тощо.

По-третє, що стосується конфіскації доходу чи винагороди, то для початку необхідно підкреслити, що у Конвенції ООН проти корупції під терміном «конфіскації» передбачає позбавлення прав, остаточне позбавлення майна за постановою суду або іншого компетентного органу. В цій Конвенції ООН заходи по конфіскації доходів передбачають можливість ідентифікувати, вистежувати, заморожувати і заарештовувати засоби та доходи, отримані від корупції, чи власність, вартість якої відповідає таким доходам. З наведеного вбачається, що конфіскація повинна застосовуватися першочергово для повернення доходів, отриманих злочинним шляхом від корупційних діянь. Тому у вітчизняному антикорупційному законодавстві конфіскація була введена до статті 172⁶ КУпАП, яка передбачає адміністративну відповідальність за порушення вимог фінансового контролю. Таким чином законодавець намагався надати можливість здійснити конфіскацію майна та доходів, які було набуто протиправним шляхом і які були вказані декларантом під час подання декларації, відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента та неповідомленні про суттєві зміни майнового стану. Але диспозиція всіх частин статті 172⁶ КУпАП не передбачає необхідність проведення адміністративного розслідування щодо встановлення законності отримання майна та доходів, яке зазначені у декларації, а лише встановлення факту своєчасного подання без поважних причин декларації. Більш того, значна кількість вказаних правопорушень стосується доходів та майна, які отримані легальним способом. З наведеного вбачається, що встановлення протиправності доходів повинно здійснюватись не в межах статті 172⁶ КУпАП, а порядку досудового розслідування за статтею 212 «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)» або за статтею 368⁵ «Незаконне збагачення» Кримінального кодексу України.

Тому пропонується у санкції частини 3 статті 172⁶ КУпАП словосполучення «з конфіскацією доходу чи винагороди» вилучити.

2. Мета і шляхи досягнення проєкту закону.

Метою розроблення проєкту закону є усунення колізій та прогалин у Кодексі України про адміністративні правопорушення та Законі України «Про запобігання корупції» у частині відповідальності за порушення вимог фінансового контролю.

3. Правові аспекти проєкту закону.

Мета прийняття проєкту закону реалізується шляхом удосконалення санкцій 172⁶ Кодексу України про адміністративні правопорушення з метою протидії корупції.

Для цього пропонується внести відповідні зміни до Кодексу України про

адміністративні правопорушення та Закону України «Про запобігання корупції» з метою протидії корупції.

4. Нормативно-правова база у даній сфері правового регулювання.

Правове регулювання у цій сфері визначається Кодексом України про адміністративні правопорушення та Законом України «Про запобігання корупції».

5. Фінансово-економічне обґрунтування.

Реалізація проєкту закону не потребує додаткових матеріальних та інших витрат із Державного бюджету України.

6. Регіональний аспект.

Зміст проєкту закону не стосується питань розвитку адміністративно-територіальних одиниць України і функціонування місцевого самоврядування, прав та інтересів територіальних громад, місцевого та регіонального розвитку.

7. Запобігання дискримінації.

У проєкті закону відсутні положення, які містять ознаки дискримінації.

8. Запобігання корупції.

У проєкті закону відсутні правила і процедури, які можуть містити ризики вчинення корупційних правопорушень.

9. Оцінка регуляторного впливу.

Проєкт закону не є регуляторним актом.

10. Прогноз соціально-економічних правових та інших наслідків прийняття проєкту закону.

Прийняття закону надасть можливість правоохоронним органам і судам більш ефективно застосовувати статті 172⁶ Кодексу України про адміністративні правопорушення з метою протидії корупції.

Народні депутати України

ЗАКОН УКРАЇНИ
«Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні
правопорушення»

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2021, № 36, ст. 311)

Верховна Рада України п о с т а н о в л я є:

I. Внести до Кодексу України про адміністративні правопорушення (Відомості Верховної Ради УРСР, 1984 р., додаток до № 51, ст. 1122) такі зміни:

1. У частині третій статті 172⁶ виключити слова «з конфіскацією доходу чи винагороди».

2. У Законі України «Про запобігання корупції» (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 49, ст. 2056 із наступними змінами) викласти у такій редакції:

1) частину другу статті 45:

2. Особи, зазначені у пункті 1, підпунктах "а", "в" і "г" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, які звільняються або іншим чином припиняють діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, подають декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за період, не охоплений раніше поданими деклараціями.

Особи, які звільнилися або іншим чином припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або іншу діяльність, зазначену у підпунктах "а", "в" і "г" пункту 2 частини першої статті 3, зобов'язані наступного року після припинення діяльності подавати в установленому частиною першою цієї статті порядку декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік.

2) частину 5 статті 51¹:

5. Зазначені в частині першій цієї статті види контролю щодо декларацій, поданих особами, які за посадами, що вони займають, належать до кадрового складу розвідувальних органів України та/або займають посади, перебування на яких пов'язане з державною таємницею у зв'язку з безпосереднім здійсненням такими особами оперативно-розшукової, контррозвідувальної, розвідувальної діяльності, а також особами, які претендують на зайняття таких посад, та особами, які звільнилися або іншим чином припинили діяльність, проводять

уповноважені підрозділи (уповноважені особи) відповідних державних органів чи військових формувань у порядку, що визначається Національним агентством.

3) пункт перший частини першої статті 52¹:

1. Стосовно осіб, зазначених у підпунктах "в", "г", "д", "е", "з", "и" пункту 1 частини першої статті 3 цього Закону, які за посадами, що вони займають, належать до кадрового складу розвідувальних органів України та/або займають посади, перебування на яких пов'язане з державною таємницею у зв'язку з безпосереднім здійсненням такими особами оперативно-розшукової, контррозвідувальної, розвідувальної діяльності, а також осіб, які претендують на зайняття таких посад, та осіб, які звільнилися чи іншим чином припинили діяльність, заходи, передбачені розділом VII цього Закону, організовуються і здійснюються у спосіб, що унеможливило розкриття належності таких осіб до відповідних державних органів чи військових формувань, у порядку, що визначається Національним агентством.

II. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.

**Голова
Верховної Ради України**

ПОРІВНЯЛЬНА ТАБЛИЦЯ
до проєкту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про
адміністративні правопорушення»

Діюча редакція	Пропозиції
Кодекс України про адміністративні правопорушення	
Стаття 172 ⁶ . Порухення вимог фінансового контролю	
Несвоечасне подання без поважних причин декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, - тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Неповідомлення або несвоечасне повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані - тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, - тягнуть за собою накладення штрафу від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією доходу чи внагороди та з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік. ...	Несвоечасне подання без поважних причин декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, - тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Неповідомлення або несвоечасне повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані - тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, - тягнуть за собою накладення штрафу від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік. ...

Закон України «Про запобігання корупції»	
Стаття 45. Подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування	
2. Особи, зазначені у пункті 1, підпунктах "а", "в" і "г" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, які звільняються, припиняють діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, подають декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за період, не охоплений раніше поданими деклараціями. Особи, які припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або іншу діяльність, зазначену у підпунктах "а", "в" і "г" пункту 2 частини першої статті 3, зобов'язані наступного року після припинення діяльності подавати в установленому частиною першою цієї статті порядку декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік.	2. Особи, зазначені у пункті 1, підпунктах "а", "в" і "г" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, які звільняються або іншим чином припиняють діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, подають декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за період, не охоплений раніше поданими деклараціями. Особи, які звільнилися або іншим чином припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або іншу діяльність, зазначену у підпунктах "а", "в" і "г" пункту 2 частини першої статті 3, зобов'язані наступного року після припинення діяльності подавати в установленому частиною першою цієї статті порядку декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік.
Стаття 51¹. Контроль та перевірка декларацій	
5. Зазначені в частині першій цієї статті види контролю щодо декларацій, поданих особами, які за посадами, що вони займають, належать до кадрового складу розвідувальних органів України та/або займають посади, перебування на яких пов'язане з державною таємницею у зв'язку з безпосереднім здійсненням такими особами оперативно-розшукової, контррозвідувальної, розвідувальної діяльності, а також особами, які претендують на зайняття таких посад,	5. Зазначені в частині першій цієї статті види контролю щодо декларацій, поданих особами, які за посадами, що вони займають, належать до кадрового складу розвідувальних органів України та/або займають посади, перебування на яких пов'язане з державною таємницею у зв'язку з безпосереднім здійсненням такими особами оперативно-розшукової, контррозвідувальної, розвідувальної діяльності, а також особами, які претендують на зайняття таких посад,

та особами, які припинили діяльність, проводять уповноважені підрозділи (уповноважені особи) відповідних державних органів чи військових формувань у порядку, що визначається Національним агентством.	та особами, які звільнилися або іншим чином припинили діяльність, проводять уповноважені підрозділи (уповноважені особи) відповідних державних органів чи військових формувань у порядку, що визначається Національним агентством.
Стаття 52⁻¹. Особливості здійснення заходів фінансового контролю стосовно окремих категорій осіб	
1. Стосовно осіб, зазначених у підпунктах "в", "г", "д", "е", "з", "и" пункту 1 частини першої статті 3 цього Закону, які за посадами, що вони займають, належать до кадрового складу розвідувальних органів України та/або займають посади, перебування на яких пов'язане з державною таємницею у зв'язку з безпосереднім здійсненням такими особами оперативно-розшукової, контррозвідувальної, розвідувальної діяльності, а також осіб, які претендують на зайняття таких посад, та осіб, які припинили діяльність, заходи, передбачені розділом VII цього Закону, організовуються і здійснюються у спосіб, що унеможливило розкриття належності таких осіб до відповідних державних органів чи військових формувань, у порядку, що визначається Національним агентством.	1. Стосовно осіб, зазначених у підпунктах "в", "г", "д", "е", "з", "и" пункту 1 частини першої статті 3 цього Закону, які за посадами, що вони займають, належать до кадрового складу розвідувальних органів України та/або займають посади, перебування на яких пов'язане з державною таємницею у зв'язку з безпосереднім здійсненням такими особами оперативно-розшукової, контррозвідувальної, розвідувальної діяльності, а також осіб, які претендують на зайняття таких посад, та осіб, які звільнилися чи іншим чином припинили діяльність, заходи, передбачені розділом VII цього Закону, організовуються і здійснюються у спосіб, що унеможливило розкриття належності таких осіб до відповідних державних органів чи військових формувань, у порядку, що визначається Національним агентством.

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ**Комітет з питань правоохоронної діяльності**

01008, м.Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.: 255-35-06

**Проректору Національної
академії внутрішніх справ
Чернявському С.С.**

Шановний Сергію Сергійовичу!

У Комітеті Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності розглянуто пропозиції, підготовлені аспірантом Тройчуком Р.Д., та оформлені у вигляді проекту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення», порівняльної таблиці та пояснювальної записки до цього проекту.

Повідомляємо, що зазначені пропозиції надані народним депутатам України – членам Комітету для ознайомлення.

З повагою

Голова Комітету

С. Іонушас

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
Підписувач: Іонушас Сергій Костянтинович
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B04000000D0512F00D41E8F00
Дійсний до: 26.01.2023 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
04-27/12-2022/169041 від 05.10.2022

1019934

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

Національної академії

внутрішніх справ,

доктор юридичних наук, професор

заслужений юрист України

Станіслав ГУСАРЄВ**АКТ**

про впровадження у освітній процес Національної академії внутрішніх справ результатів дисертації здобувача наукового ступеня доктора філософії заочної форми навчання наукової лабораторії з проблем превентивної діяльності та запобігання корупції ННІ № 3 НАВС
Тройчук Руслана Дмитровича на тему «Адміністративна відповідальність за порушення вимог фінансового контролю» подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії (081 – Право)

Комісія у складі: начальника навчально-методичного відділу Колодейчак С.І. (голова комісії), завідувача кафедри публічного управління та адміністрування, доктор юридичних наук, доцента Пастуха І.Д., завідувача кафедри поліцейського права, кандидата юридичних наук, доцента Кулікова В.А., склала цей акт про те, що результати дисертації Тройчук Руслана Дмитровича на тему «Адміністративна відповідальність за порушення вимог фінансового контролю» впроваджені у освітній процес академії.

На основі проведеного аналізу комісія дійшла висновку, що подані наукові праці Тройчук Р.Д. містять науково обґрунтовані теоретичні положення і практичні рекомендації, запроваджені для використання в освітньому процесі Національної академії внутрішніх справ, зокрема у системі професійної освіти працівників внутрішньої безпеки, підрозділів запобігання корупції Національної поліції, підвищення кваліфікації поліцейських, при викладанні відповідних навчальних дисциплін та під час підготовки навчальних і методичних посібників, підручників, курсів лекцій.

Голова комісії:

Станіслава КОЛОДЕЙЧАК

Члени комісії:

доктор юридичних наук, доцент

Ігор ПАСТУХкандидат юридичних наук,
доцент

Володимир КУЛІКОВ

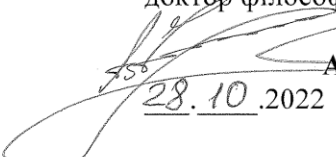
ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник Управління

запобігання корупції

МВС

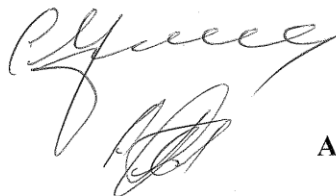
доктор філософії у галузі «Право»

Анатолій ФОДЧУК28.10.2022**АКТ**

**упровадження у практичну діяльність підрозділу запобігання корупції
матеріалів дисертаційного дослідження здобувача наукового ступеня
доктора філософії заочної форми навчання наукової лабораторії з проблем
превентивної діяльності та запобігання корупції ННІ № 3 НАВС
Тройчук Руслана Дмитровича на тему «Адміністративна
відповідальність за порушення вимог фінансового контролю» подану на
здобуття наукового ступеня доктора філософії (081 – Право)**

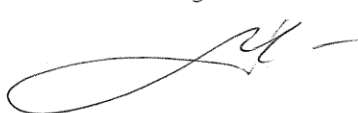
Комісія у складі: заступника начальника Управління запобігання корупції – начальника відділу управління корупційними ризиками та методичного забезпечення Яременка Сергія Петровича (голова комісії), заступника начальника відділу Ганишевського Артема Мирославовича, головного спеціаліста відділу Романюка Павла Ілліча, склала цей акт про те, що матеріали дисертаційного дослідження здобувача наукового ступеня доктора філософії заочної форми навчання наукової лабораторії з проблем превентивної діяльності та запобігання корупції ННІ № 3 НАВС Тройчука Руслана Дмитровича на тему «Адміністративна відповідальність за порушення вимог фінансового контролю» подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії (081 – Право) можуть застосовуватись у практичній діяльності антикорупційних підрозділів системи МВС, а також під час проведення занять в системі службової підготовки Управління запобігання корупції МВС.

Голова комісії

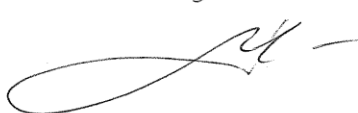

Сергій ЯРЕМЕНКО

Члени комісії

Артем ГАНИШЕВСЬКИЙ

Павло РОМАНЮК

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях України:

1. Тройчук Р. Д. Об'єкт порушення вимог фінансового контролю. *Право і безпека*. 2022. № 1. (84). С. 196-206. DOI : <https://doi.org/10.32631/pb.2022.1.20>.

URL: <http://pb.univd.edu.ua/index.php/PB/article/view/584/455>

2. Тройчук Р. Д. Особливості здійснення фінансового контролю в умовах воєнного стану. *Наше право*. 2022. № 2. С. 164-171. DOI : <https://doi.org/10.32782/NP.2022.2.23>

URL: http://nashe-pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/NP-2022-2/NP_2022_2_164.pdf

3. Тройчук Р.Д. Встановлення часу, з якого настає адміністративна відповідальність за несвоєчасне подання декларації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 5. С. 708–712. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-5/172>

URL: http://lsej.org.ua/5_2022/172.pdf

4. Тройчук Р.Д. Суб'єктивна сторона порушення вимог фінансового контролю. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2022. Випуск 2. С. 233–240. DOI: <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2022.2.37>.

URL: <http://nvppp.in.ua/vip/2022/2/37.pdf>

праці апробаційного характеру:

5. Тройчук Р. Д. Предмет порушення вимог фінансового контролю. *Інтеграція теорії у практику: проблеми, пошуки, перспективи*: матеріали міжнар наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 05 листопада 2021 р.) / гол. ред. О. М. Тогочинський; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2021. С. 196-199.

6. Тройчук Р.Д. Староста – посада, яка повинна бути віднесена до переліку посад з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі* [Текст] : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 9–10 груд. 2021 р.) / [редкол. : В. В. Чернєй, С. Д. Гусарєв, С. С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. С. 446-447.

7. Тройчук Р. Д. Щодо поважних причин, які впливають на не подання або на не своєчасне подання декларації. *Протидія корупції: правове регулювання і практичний досвід*: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 3 груд. 2021 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, наук. парк «Наука та безпека». Харків : ХНУВС, 2021. С. 130-133.

8. Перевірка публічних службовців на доброчесність: аналітичний огляд. Костюк В. Л., Жук О.М., Мозоль В.В. та ін. : Нац. акад. внутр. справ, 2022. 78 с.